

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 94 · 14. juni
Sesjonen 2017–2018

Møte torsdag den 14. juni 2018 kl. 10

President: Magne Rommetveit

Dagsorden (nr. 94):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer (Innst. 411 S (2017–2018))
2. Innstilling fra Stortingets presidentskap om mandat for og sammensetning av kommisjonen som skal granske fornukspolitikk og urett overfor sameier, kvener og norskfinner (Innst. 408 S (2017–2018))
3. Innstilling fra Stortingets presidentskap om Rapport fra arbeidsgruppen for oppfølging av Riksrevisjonens rapport om undersøkelse av Stortingets byggeprosjekt; Prinsens gate 26, nytt post- og varemttak og innkjøringstunnel (Dokument 3:12 (2016–2017)) (Innst. 406 S (2017–2018), jf. Dokument 18 (2017–2018))
4. Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski, Solveig Skaugvoll Foss og Lars Haltbrekken om å innføre betalingsparkeering i stortingsgarasjen (Innst. 409 S (2017–2018), jf. Dokument 8:78 S (2017–2018))
5. Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser (Innst. 410 S (2017–2018))
6. Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2018 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2018 m.m.) (Innst. 404 S (2017–2018), jf. Prop. 94 S (2017–2018))
7. Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2018 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2018/2019 m.m.) (Innst. 403 S (2017–2018), jf. Prop. 92 S (2017–2018))
8. Innstilling fra næringskomiteen om redegjørelse gitt av næringsministeren i Stortingets møte den 7. juni 2018 om situasjonen for Norsk Hydro i Brasil (Innst. 401 S (2017–2018))
9. Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Bjørnar Moxnes om redegjørelse fra regjeringen angående avtale mellom det norske og amerikanske forsvaret om tilkobling av amerikanske militære sensorer på Space Norways satellitter (Dokument 8:236 S (2017–2018))
10. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Freddy André Øvstegård og Solfrid Lerbrekk om å stanse privatisering av drift og vedlikehold på Østfoldbanen (Innst. 381 S (2017–2018), jf. Dokument 8:228 S (2017–2018))
11. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Audun Lysbakken og Karin Andersen om å sikre virksomhetsoverdragelse for de ansatte i jernbanen (Innst. 382 S (2017–2018), jf. Dokument 8:232 S (2017–2018))
12. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Nokre saker om luftfart, veg, særskilte transporttiltak, kyst og post og telekommunikasjonar (Innst. 380 S (2017–2018), jf. Prop. 87 S (2017–2018))
13. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Else-May Botten, Espen Barth Eide, Hege Haukeland Liadal og Åsmund Aukrust om CO₂-transport og -lagring (Innst. 402 S (2017–2018), jf. Dokument 8:217 S (2017–2018))
14. Redegjørelse av justis-, beredskaps- og innvandringsministeren om midlertidig bevæpning av enkelte politipatruljer i Oslo (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
15. Referat

* Sak nr. 14 er under møtet endret fra tidligere oppsatt dagsorden. Referat er dermed blitt ny sak nr. 15.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård vil leggja fram eit representantforslag.

– Representanten er ikkje til stades i salen.

Representanten Tuva Moflag vil leggja fram eit representantforslag.

Tuva Moflag (A) [10:00:44]: På vegne av representantene Ingvild Kjerkol, Tuva Moflag, Tellef Inge Mørland, Elise Bjørnebekk-Waagen og Tore Hagebakken vil jeg legge fram et representantforslag om å utrede og utarbeide forslag til lovhjemmel slik at kommuner som ønsker det, kan forsøke en ordning med obligatorisk innkalling til MMR-vaksinering.

Presidenten: Representanten Per Espen Stoknes vil leggja fram eit representantforslag.

Per Espen Stoknes (MDG) [10:01:44]: På vegne av representantene Elise Bjørnebekk-Waagen, Ingvild Kjerkol og meg selv vil jeg fremme et forslag om bedre kommunetilbud til volds- og overgrepssatte unge.

Presidenten: Representanten Ivar Odnnes vil leggja fram eit representantforslag.

Ivar Odnnes (Sp) [10:02:04]: På vegner av representantane Siv Mossleth, Åslaug Sem-Jacobsen, Liv Signe Navarsete og meg sjølv vil eg leggja fram eit representantforslag om eit rimelegare og betre ekspressbusstilbod i heile landet.

Presidenten: Forslaga vil verta handsama etter reglementet.

Før sakene på dagens kart vert tekne opp til handsaming, vil presidenten opplysa om at Stortingets møte i dag fortset utover kl. 16 til kartet for i dag er ferdig handsama.

Den første saka som her ligg til handsaming, har ikkje lege ute den reglementsbestemte tida, dvs. 48 timar. Med heimel i forretningsordenens § 46 vil presidenten føreslå at Stortinget likevel handsamar denne saka no.

– Ingen innvendingar har kome mot forslaget frå presidenten, og det er å sjå som vedteke.

Sak nr. 1 [10:03:03]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer (Innst. 411 S (2017–2018))

Presidenten: Presidenten vil føreslå at taletida verta avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av Stortingets presidentskap.

Vidare vil presidenten føreslå at det ikkje vert gjeve høve til replikkar, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletid, får ei taletid på inn-til 3 minutt.

– Det er vedteke.

Stortingspresident Tone Wilhelmsen Trøen [10:04:25]: Presidentskapet legger i dag frem innstilling om regulering av godtgjørelsen for stortingsrepresentantene, regjeringens medlemmer og statsministeren. Lønnskommisjonens innstilling innebærer en årslønnsvekst i 2018 for stortingsrepresentantene på 2,8 pst. Dette tilsvarer beregnet årslønnsvekst i så vel statlig, kommunal som privat sektor. For regjeringens medlemmer og statsminister innebærer lønnskommisjonens innstilling en årslønnsvekst i 2018 på 3,8 pst.

Presidentskapet har merket seg at det er kommisjonens oppfatning at godtgjørelsen til regjeringens medlemmer over noe tid bør oppjusteres for å komme bedre

i samsvar med lederlønninger i staten. Kommisjonen foreslår derfor et tillegg på 1 prosentpoeng utover den gjennomgående rammen for årets oppgjør. Lønnskommisjonen viser videre til at de i de senere års innstillinger har påpekt at det over tid har utviklet seg en avstand mellom lønnsutviklingen til sentrale ledergrupper i staten på den ene siden og stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer og statsminister på den annen. Dette bekreftes også i statistikk som kommisjonen bestilte fra Statistisk sentralbyrå i 2015.

Jeg vil på vegne av et samlet presidentskap bemerke at årets innstilling fra lønnskommisjonen innebærer et brudd med etablert praksis de siste tolv årene, med lik prosentvis regulering av godtgjørelsene for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer og statsminister. Jeg vil videre peke på at det i de senere års innstillinger er lagt betydelig vekt på at partene i lønnsoppgjøret i så vel privat som offentlig sektor har tatt hensyn til den generelle økonomiske situasjonen i samfunnet, og at partene generelt har gjennomført moderate lønnsoppgjør. Presidentskapet slutter seg til lønnskommisjonens vurdering i at det også i år er naturlig å ta utgangspunkt i rammen for lønnsoppgjørene, som er på 2,8 pst.

Et samlet presidentskap har etter en samlet vurdering kommet til at det ikke er grunn til å etablere en ny praksis som innebærer ulik prosentvis regulering av godtgjørelsen til stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer. Presidentskapet innstiller derfor på at godtgjørelsene for både stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer reguleres tilsvarende en årslønnsvekst i 2018, på 2,8 pst.

På denne bakgrunn anbefales presidentskapets tilråding.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:06:56]: Bevilgning av godtgjørelse for stortingsrepresentanter er ikke noe det har vært tradisjon for å diskutere i denne salen. I fjor ble det likevel en debatt som følge av SVs forslag og innlegg, og det er jeg glad for.

De siste ti årene har representantenes godtgjørelse økt med over 250 000 kr. Til sammenligning har gjennomsnittlig industriarbeiderlønn økt med 130 000 kr. Til tross for disse slående tallene foreslår presidentskapet også i år at vi skal justere representantenes godtgjørelse med 2,8 pst., i tråd med lønnsoppgjøret og i tråd med lønnskommisjonens anbefaling. Og det er jo i tråd med tradisjonen at vi følger denne anbefalingen og unngår en politisk debatt. Men for første gang har presidentskapet avveket fra prinsippet om å følge kommisjonens anbefaling. Kommisjonen har i flere år pekt på at det har utviklet seg en avstand mellom lønnsutviklingen til sentrale ledergrupper i staten på den ene siden og stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer på den

andre. Kommisjonen mener dette på sikt bør rettes opp. Derfor foreslo kommisjonen for første gang en større lønnsvekst for statsministeren og regjeringsmedlemmene. Presidentskapet avviser dette forslaget med en argumentasjon om at veksten bør være lik for Stortinget og for regjeringen. Men spørsmålet om lønnsutviklingen for ledere i staten kontra for statsministeren står jo på sett og vis igjen ubesvart. Hvis lønnskommisjonen i stedet for å foreslå to ulike prosentsetser hadde foreslått et større lønnsj hopp for både stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer for å ta igjen statlige ledere, ville da presidentskapet innstilt på det?

Det er underlig at verken lønnskommisjonen eller presidentskapet kommer inn på at det kan være lederlønningene i staten som har vokst for mye, og ikke godtgjørelsen til statsministeren som har vokst for lite. Det er nå engang slik at lederlønningene i staten, i likhet med andre lederlønninger, har dratt ifra lønnen til vanlige arbeidstakere. Dette er også bakgrunnen for at SV tidligere i vår fremmet forslag om å innføre et tak, slik at samlet godtgjørelse for ansatte i staten, inkludert tillegg og pensjon, ikke skal være på et høyere nivå enn den godtgjørelsen statsministeren til enhver tid får.

Forskjellene i Norge øker. De på toppen drar fra, mens de på bunnen blir hengende etter. Stortingets svar på dette kan altså ikke være å løpe etter dem med høyest lønn når vi fastsetter vår egen godtgjørelse.

Gjennomsnittlig årslønn i Norge er på 531 000 kr. I det gjennomsnittet skjuler det seg selvsagt store forskjeller – fra en sykepleiers minstelønn, på 385 000 kr, til lønnen til sjefen i Equinor, som i fjor tjente 15 mill. kr. Faktum er likevel at de aller fleste som blir valgt inn på Stortinget, opplever en økning i inntekten sin når de setter seg i denne salen – ikke fordi de tidligere har kort yrkeserfaring, lite spesialisering eller lite arbeidserfaring, som Høyres representant Michael Tetzschner tidligere har uttalt, men fordi folk flest i Norge ikke tjener 900 000 kr. Det er en høy lønn. Og selv om vi må ha et nivå på godtgjørelsen som balanserer at vi skal rekruttere ulike mennesker – også folk som har tjent mer enn 1 mill. kr, bør bli politikere – tror jeg også vi må anerkjenne at nivået i seg selv aldri kan være, eller bør være, en motivasjonsfaktor for å bli valgt inn på Stortinget.

SV forslår på denne bakgrunn at vi heller justerer godtgjørelsen vår i tråd med det samme kronemessige tillegget som en gjennomsnittlig norsk pensjonist får, altså 6 297 kr – i tråd med årets trygdeoppgjør, et trygdeoppgjør som vi, som det er grunn til å minne om, ikke har diskutert i denne salen, i motsetning til denne saken. SV følger da et prinsipp som vi har fulgt siden 2007, hvor vi justerer godtgjørelsen med et kronetillegg i stedet for et prosenttillegg. Her bruker det å være mange som faller av, for presidentskapet foreslår jo den samme

prosenten som i det ordinære lønnsoppgjøret, altså det samme som folk flest får. La meg da minne om at 2,8 pst. av 928 602 kr, altså det vi tjener, er vesentlig mer enn 2,8 pst. av den gjennomsnittlige industriarbeiderlønnen, som er på 463 800 kr. Og for å si det enkelt: Melk og barnehage koster ikke presenter; det koster kroner og øre. Og det er melk og barnehage som teller i det virkelige liv.

Når presidentskapet først avviker fra kommisjonens forslag, bør de også være villig til både å forsvare og, eventuelt, avvike fra kommisjonens forslag om hva stortingsrepresentanter skal få, som altså er 28 000 kr mer enn i fjor.

Med dette tar jeg opp SVs forslag.

Presidenten: Representanten Kari Elisabeth Kaski har teke opp det forslaget ho refererte til.

Per Espen Stoknes (MDG) [10:12:34]: Miljøpartiet De Grønne er enig i at våre viktigste folkevalgte skal ha en god lønn. Men når lønnen nå snart passerer millionen, da er det på tide å tenke litt.

Det er et godt norsk ord som vi i Miljøpartiet De Grønne mener at rike land som Norge må bli mer komfortable med, og det er ordet «nok». Når er det nok? Når har vi nok? Og hvem skal gå foran i å reflektere over hva som er nok? Om ikke oss her, er det noen andre som skal reflektere over det? Er det noen som skal gjøre det en annen gang? For så lenge stortingslønnen vokser prosentvis, vokser den stadig vekk lenger fra lønnsgjennomsnittet. Som representanten Kaski pekte på: Når man regner 2,8 pst. av 930 000 kr, blir det dobbelt så mye som når man regner en økning på 2,8 pst. fra 465 000 kr – dobbelt så mye i økning til stortingsrepresentanter som til dem med middels lønn, 28 000 kr versus 13 000 kr. Det tar seg ikke lenger ut i folks øyne når avstanden er blitt så stor allerede.

Videre har Stortinget hatt noen svært mye omtalte budsjettoverskridelser. Vekslende partier har hatt ansvaret for presidentskapet, så mange må dele på medansvaret for dette, og det vil ta lang tid å dekke inn disse overskridelsene. Men vi kan, i denne perioden, bidra til det ved å fryse lønnen vår de neste tre årene. Vi kan si høyt og tydelig at vi har nok nå, at vi vil bidra til inndekning av overskridelsene.

Derfor legger Miljøpartiet De Grønne fram et forslag om at vi fryser stortingslønnen og lønnen til regjeringsmedlemmene for de neste tre årene. Så kan vi bruke tiden til å reflektere over ordet «nok», og jeg tar derfor opp det løse forslaget vi har i dag.

Presidenten: Representanten Per Espen Stoknes har teke opp det forslaget han refererte til.

Bjørnar Moxnes (R) [10:15:19]: Det er få forunt å vedta sin egen lønn og sine egne privilegier og kunne sende regningen for det til fellesskapet. Men det er det vi på Stortinget i praksis gjør i dag. Vi bestemmer selv hva vi skal få inn på konto, og hva dette skal koste den norske befolkning.

I dag ligger det flere forslag på bordet om hvor mye lønnen vår skal vokse dette året, fra forslag om litt vekst til forslag om mer vekst. Det vi trenger, er en debatt om hvilket nivå lønnen skal ligge på. Rødt foreslår å kutte lønnen, både for oss på Stortinget, for regjeringsmedlemmene og for statsministeren.

I løpet av inneværende periode ligger det an til at lønnen vår kommer til å passere 1 mill. kr. Det er nesten det dobbelte av gjennomsnittslønnen i Norge, i en periode hvor lønnen til folk flest har stått stille og til og med gått ned. Det har altså vært fallende reallønnsvekst for vanlige folk, mens Stortinget fortsetter å gi seg selv årlige påplussinger. Det er helt feil vei å gå i et samfunn hvor forskjellene øker hvert eneste år, også på grunn av vedtak som fattes i denne sal. Stortingsflertallet har kuttet i pensjonene til de eldre, tatt barnetillegget fra de uføre og tatt feriepengene fra de arbeidsløse. Når de har mage til det, bør de også ha magemål til å kutte i sine egne godtgjørelser – ikke minst før lønnen passerer 1 mill. kr, og ikke minst i et år med en byggeskandale som er vårt felles ansvar, som koster over 1 mrd. kr ekstra for innbyggerne, og hvor altså flere partier sto fram og sa at nå måtte vi på Stortinget stramme inn på livreima for ikke å sende hele regningen for denne skandalen til folk flest. Det var tonen i slutten av februar. I dag står vi her og har sjansen til å la handling følge ord og stramme inn på våre egne lønninger for å ta noe av regningen for denne skandalen, som vi i fellesskap må bære det politiske ansvaret for.

De partiene som er for lønnsøkningen, bør ta ordet i debatten i dag og stå fram med rak rygg og forsvare at vi skal få over 1 mill. kr i lønn i inneværende periode. Det er litt rart at det bare er Miljøpartiet De Grønne, SV og Rødt som tar ordet. Hvor er Fremskrittspartiet – for folk flest, men for millionlønn for politikerne? Hvor er Arbeiderpartiet? Hvor er Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre, Høyre? Disse partiene bør gå på talerstolen og begrunne for det norske folk hvorfor det er riktig at de folkevalgte skal ha mer enn det dobbelte av det folk flest i Norge tjener, i et år med denne byggeskandalen, som er vårt felles ansvar.

Rødts forslag er å sette stortingslønnen til 8 G, det vil si ca. 775 000 kr i året. Det er en ganske god lønn. Det er over en kvart million kroner over snittlønnen i Norge, og det er helt rimelig og riktig, mener vi, å kompensere for at stortingsrepresentanter jobber mye, at det er ubekvem arbeidstid, og at det er mye tid borte fra familien.

Folk flest skjønner at det skal kompenseres. Men at vi skal bli en del av lønnseliten i samfunnet, tror jeg ikke folk flest har særlig forståelse for.

Vi vil også foreslå å avvikle lønnskommisjonen, som er blitt en ansvarsfraskrivelseskommisjon, og som altså er for å øke lønnen ytterligere, fordi noen ledere i statens selskaper har enormt gode lønninger. Det viser én ting: at lønnskommisjonen fullstendig mangler kompass, og at Stortinget heller burde gjøre det som er realiteten, nemlig behandle og vedta egen lønn uten å gjemme seg bak denne lønnskommisjonen.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har teke opp dei forslaga han refererte til.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Per Espen Stoknes (MDG) [10:20:37]: I mitt litt over et halvt år på Stortinget har jeg, i hver sak jeg har vært med på, sett at det har tegnet seg talere fra alle partier med én gang, og vi kommer jo langt ned på lista. Men der hvor representanten Moxnes og jeg sitter – helt bakerst – var det jo litt komisk og morsomt og rart i dag å se at det var kun tre partier som hadde tegnet seg på til debatten. Så litt som Knoll og Tott bak der kunne vi ikke la være å påpeke for hverandre at det var visst vår debatt i dag.

Så jeg vil bare gjenta representanten Moxnes' oppfordring til de andre partiene om å komme på og gi en god begrunnelse for at 2,8 pst. er en riktig lønnsøkning, og hvorfor det representerer det optimale nivået for stortingsrepresentanter framover.

Presidenten: Presidenten vil påpeika at dei fleste av desse såkalla andre partia også er representerte i presidentskapet, som står for denne innstillinga, slik at det berre er nemnt.

Bjørnar Moxnes (R) [10:21:37]: Da er det jo en smal sak for de andre partiene å stå fram og forsvare innstillingen, som de selv har stått bak i presidentskapet. Det burde være enkelt for de aller fleste erfarne, rutinerte politikere som har ordet i sin makt.

Jeg skal gi litt ros til presidentskapet på ett punkt, for det er viktig å gjøre, nemlig at man klokkelig – og for første gang – har sett bort fra kommisjonens anbefaling på ett punkt, som stortingspresidenten redegjorde for i sitt innlegg. Det er bra, og det gir også grunn til å stole på at presidentskapet på egen hånd i framtiden – og uten lønnskommisjonen som et slags sandpåstrøingsorgan – kan komme fram til et forslag til Stortinget om hva som skal være lønnen for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer for det kommende året. Kanskje vi da får forslag som legger til grunn at vi ser hen til lønns-

nivået til folk flest, og ikke sammenligner oss med det som etter vårt syn er overbetalte ledere i staten og i det private næringsliv.

Så vil jeg opplyse om at vi gjør en liten justering i et av forslagene våre, nemlig forslag nr. 4, som ble levert inn med følgende ordlyd: «Stortinget ber Presidentskapet avvikle Lønnskommisjonen». Det vil vi endre til «Stortinget avvikler Lønnskommisjonen», slik at det blir formelt riktig.

Presidenten: Då er den endringa registrert.

Lars Haltbrekken (SV) [10:23:51]: Det har vært gode innlegg i denne saken så langt, men jeg er – i likhet med de andre – spent på å høre særlig hva Fremskrittspartiets representanter mener om at stortingspolitikere skal bevilge seg en så stor lønnsøkning dette året, også sett i lys av at dette ikke er den eneste saken Stortinget diskuterer i dag hvor flertallet går inn for å bevilge seg selv privilegier som vanlige folk i dette landet ikke har. Jeg ser også at det er representanter fra Fremskrittspartiet til stede i salen, og som har full mulighet til å ta ordet og forsvare denne lønnsøkningen.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 1.

Presidenten vil opplyse om at den neste saka som ligg til handsaming, ikkje har lege ute den reglemmentsbestemte tida, dvs. 48 timar. Med heimel i forretningsordens § 46 vil presidenten føreslå at Stortinget likevel handsamar denne saka no.

– Ingen innvendingar har kome mot forslaget frå presidenten, og det er å sjå som vedteke.

Sak nr. 2 [10:25:22]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om mandat for og sammensetning av kommisjonen som skal granske fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner (Innst. 408 S (2017–2018))

Presidenten: Presidenten vil føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av Stortingets presidentskap.

Vidare vil presidenten føreslå at det ikkje vert gjeve høve til replikkar, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletid, får ei taletid på inn-til 3 minutt.

– Det er vedteke.

Første visepresident Eva Kristin Hansen (A) [10:26:13]: Stortinget vedtok 20. juni i fjor å be presidentskapet utarbeide forslag til mandat, navn og sammensetning på en kommisjon som skal granske fornorskingspolitikk og urett begått mot samer og kvener i

Norge. Bakgrunnen var et representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø og Torgeir Knag Fylkesnes, som ble behandlet i kontroll- og konstitusjonskomiteen, som avga innstilling i saken.

Denne saken er viktig for mange. Den er viktig for kvener, norskfinner og samer. Mange av dem har lenge ønsket seg en gransking av den typen vi nå setter i gang. Den er også viktig for det norske samfunnet som helhet, fordi vi nå skal få en grundig gjennomgang av en problematisk fortid og få forslag til hvordan vi kan gå videre sammen i bedre forståelse av denne fortiden.

Kommisjonens mandat, navn og sammensetning som foreslås i presidentskapets innstilling, er et resultat av en grundig prosess. Under arbeidet har det vært tett dialog med kvenske og norskfinske organisasjoner og med Sametinget. Presidentskapet har hatt flere møter med disse og har mottatt innspill og uttalelser både før mandatteksten ble skrevet, og fått kommentarer til mandatutkast underveis i prosessen.

Kommisjonens oppgave er tredelt. For det første skal den gjennomføre en historisk kartlegging for å beskrive norske myndigheters politikk og virksomhet overfor samer, kvener og norskfinner. For det andre skal kommisjonen undersøke ettervirkningene av fornorskingspolitikken i dag. For det tredje skal kommisjonen legge fram forslag til tiltak som kan skape større likeverd mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen. Det vil inkludere å vurdere allerede pågående tiltak for forsoning. Dette er en omfattende oppgave som vil kreve mye av kommisjonen.

Det styrende prinsippet for sammensetningen av kommisjonen har vært at den skal bestå av kvalifiserte fagfolk fra relevante fagområder, som jus, historie, språk og kulturkunnskap. Sametinget og de kvenske og norskfinske organisasjonene ble bedt om å foreslå medlemmer til kommisjonen, og ni av kommisjonens tolv medlemmer er valgt blant disse forslagene. Kommisjonsmedlemmene representerer likevel bare seg selv og sin kompetanse og er ikke representanter for noen av de berørte partene. Presidentskapet mener at den kommisjonen som nå foreligger, er veldig sterk.

Det har vært viktig for presidentskapet å få en kommisjonsleder som både nyter bred tillit og har den erfaring og tyngde som kreves for å sikre god framdrift i arbeidet. Presidentskapet er derfor glad for at Dagfinn Høybråten har sagt seg villig til å tre inn i kommisjonen som leder.

Presidentskapet foreslår at kommisjonens navn blir «kommisjonen for å granske fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner», og at den gis kortnavnet «sannhets- og forsoningskommisjonen». Presidentskapet er klar over det kan reises innvendinger mot begrepet «sannhet» som betegnelse på en offentlig

kommisjon. Likevel mener presidentskapet det bør veie tungt at det er sterk støtte til en sånn betegnelse blant flertallet i de berørte miljøene, og at sannhets- og forsoningskommisjonen allerede har festet seg som et uoffisielt navn mange steder.

Når det gjelder tidsplanen for arbeidet, har presidentskapet lagt vekt på at det er avgjørende at kommisjonen får tid til å bygge tillit og utføre oppgaven på en grundig og kvalitativt god måte. Presidentskapet foreslår derfor at kommisjonen får frist til 1. september 2022 med å ferdigstille sitt arbeid og overlevere sin rapport. Det innebærer at kommisjonen ikke får avsluttet sitt arbeid i inneværende stortingsperiode. Selv om det kanskje ville vært ønskelig, er det presidentskapets vurdering at hensynet til kvaliteten på arbeidet må veie tyngst.

Det knytter seg store forventninger til resultatet av kommisjonens arbeid. Presidentskapet mener at det foreslåtte mandatet og kommisjonens sammensetning gir et godt utgangspunkt for den viktige oppgaven som venter.

Ingalill Olsen (A) [10:30:30]: Først vil jeg takke for Eva Kristin Hansens redegjørelse.

Da forslaget om å oppnevne en kommisjon kom opp i offentlighet, må jeg innrømme at jeg som finnmarking faktisk var litt skeptisk. Jeg var redd for at det ville bli en dyrking av tidligere tiders urett, med fokusering bakover og ikke fokusering på å se framover, til nytte for de folk dette gjelder. Men ønsket om kommisjon var der. Det er det Stortinget gjør noe med nå, og da må vi sørge for at det som skal bearbeides, blir bearbeidet på en sånn måte – og med sikte på å komme videre.

For meg er en av de tingene denne kommisjonen bør se på, begrepet «identitet». Jeg skal ta mitt eget fylke som eksempel. Finnmark var flerkulturelt lenge før ordet fantes. Der bodde det nordmenn, samer, kvener, finlendere, folk med russiske aner – i det hele tatt en nordkallottmiks. Og vi har mikset oss. Vi er et blandingsfolk. Vi snakker norsk, samisk, kvensk eller finsk, men i Finnmark har vi allikevel en felles identitet: finnmarking. Denne identiteten er dyrekjøpt. Den er ikke kommet av seg selv. Den er oppstått av utenforskap, av ikke å være norsk nok, av ikke å kunne norsk godt nok, av å være lengst unna makten og – dessverre – også av en dose selvforakt.

Allikevel har vi overvunnet det. Vi har lært å akseptere oss selv, å være stolt av vår del av landet, det vakre, ville, ressursrike nord, der naturen har vært et overflodighetshorn, med fisk, vilt og bær – og, ikke minst, nok til alle. I jorda er det mineraler, i sjøen fisk, og under sjøen er det olje og gass – bare for å nevne noe. Nord er en ressursrik region. Vi som bor der, har etter hvert forsonet

oss med oss selv. Vi er som vi er. Vi finnmarkinger har en sterk og mangfoldig felles identitet. Det er den som holder oss sammen.

Det var tukling med denne identiteten som gjorde at 87 pst. av oss sa nei til sammenslåing med Troms da vi hadde folkeavstemning. Motstanden har dype historiske røtter. Det har ikke det knappe flertallet som vedtok å tvangssammenslå Troms og Finnmark, forstått. Det oppleves som en fortsettelse av tidligere tiders urett mot befolkningen.

Jeg håper kommisjonen oppfyller sine intensjoner, og at arbeidet kan brukes til økt selvrespekt i nord og økt respekt for nord i sør. Jeg har lyst til å si at vi som representerer nord, slutter oss til sammensetningen av kommisjonen. Den er god og bred. Jeg har også lyst til å gi dem et råd med på veien: Involver folk det gjelder! Da kan vi få et godt resultat av dette.

Nils T. Bjørke (Sp) [10:34:27]: Fyrst vil eg støtta meg til det som representanten Hansen sa frå presidentskapet. Det er eit samla presidentskap, og me er glade for at me har fått forslag til mandat og kandidatar til kommisjonen på plass.

Frå Senterpartiets side er det viktig at me no klarar å ta tak i dette, lét det få ein grundig gjennomgang, slik at ein får sett på dei utfordringane som ligg her – og ikkje minst dei følelsane som ligg i desse folka. Det er ikkje tvil om at det er sterke krefter, som mange føler dei ikkje har fått fram.

Arbeidet med mandatet har vore interessant. Møta med representantar for Sametinget, Norske Kveners Forbund, Kvenlandsforbundet og Norsk-Finsk Forening viser at det òg er ganske ulikt utgangspunkt for kva dei ser føre seg at dette arbeidet skal bringa. Det er viktig at alle grupper vert høyrde og får fram synspunkta og historiene sine. Sjøsamane, lulesamane og sørsamane er døme på minoritetar som òg må takast med i arbeidet til kommisjonen. At han har fått frist fram til 2022, trur eg bør gje tid til at alle kan verta høyrde, at ein kan få tid til å få folk til å våga å snakka, at òg dei som har historier som ikkje er så lette å få fram, ikkje er så enkle å dra fram – som dei kanskje har prøvd å fortregja og gøyma – kan ein få fram. Eg trur at kommisjonen innanfor denne tidsramma bør ha god moglegheit til å få gjort eit godt arbeid og verta ferdig innan fristen.

Målet for arbeidet må vera fleire. Det er viktig å få fram kunnskap, at alle føler dei får fram synspunkta sine. Men eg vonar òg at me kan få fram den mangfaldige kulturen som er der oppe, at resten av landet kan verta meir obs på kor mykje dei har å tilføra oss, kor spennande historia er, og korleis ein kan få historia til å lyfta oss framover, læra oss å verta meir tolerante og klara å sjå verdien i mangfaldet.

Så ser eg at enkeltorganisasjonar ikkje er heilt fornøgde med kommisjonen og samansetjinga, men eg vil seia eg føler at alle har fått vera med og kome med forslaga sine. Eg trur me har kome fram til eit godt kompromiss, der me har ei gruppe som kan gjera eit godt arbeid, viss me legg rammene for det.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:37:28]: Først vil eg seie at eg er veldig tilfreds med at ein lang prosess no har kome til ein slutt, for denne gong. Han begynte med eit representantforslag frå SV, og eg vil seie at Stortinget har tatt imot forslaget på ein veldig klok og god måte – eg vil nesten våge å seie eksemplarisk måte – gjennom heile prosessen. Arbeidet presidentskapet har gjort i førebuingane til saka, med stor grad av involvering av dei kvenske, norsk-finske og samiske miljøa gjennom ein lengre prosess, er veldig bra og set standarden for korleis kommisjonsarbeidet skal gå framover. Eg vil seie at her har presidentskapet gjort ein framifrå jobb.

Eg ønskjer å knyte nokre kommentarar til kva vi no er i ferd med å setje i verk. Dette er djupe spørsmål for staten Noreg, på mange måtar, og på eit vis eit oppgjer med ei historie vi har hatt, som vi ønskjer å løyse så godt vi kan gjennom dette kommisjonsarbeidet, og peike ut ei tydeleg retning for korleis vi kan kome oss på ein betre stad seinare. I det ligg på mange måtar ei erkjenning av at dette har vore eit problemfylt område, og at fornorskinga ikkje berre er noko som har vore, som er over, og som vi ikkje treng å sjå på no, men er noko som vi treng å ta eit større historisk oppgjer med.

Det er ein tendens for Noreg at vi ofte har problem med å sjå heile landet, altså at statsperspektivet ofte strøymar ut frå det som ein kan sjå frå hovudstaden, mens ein er for lite flink til å ta utgangspunkt i alle dei andre sidene som dette landet har, deriblant det samiske og det kvenske miljøet, som ikkje har sine tyngdepunkt i hovudstaden. Så har vi også hatt ein tendens til, som stat, at vi skyv problema frå fortida under teppet. Eg meiner denne saka er eit døme på at vi no tar eit oppgjer med ei fortid på ein eksplisitt og tydeleg måte, som eg meiner også skal peike ut retninga for framtida for korleis Stortinget skal stille seg til nye problemstillingar, som forhåpentlegvis ikkje skal oppstå, men kan oppstå framover. Feil i vår fortid skal vi ta eit oppgjer med.

Når det gjeld fornorskinga, har ho antakeleg ikkje – dette vil kommisjonen gå inn på – vore ein sentral statleg ideologi, men ei tenking vi har sett på ulike samfunnsområde, som har gitt utslag i ulike geografiske område i lang tid tilbake. Fornorskinga kan ein framleis sjå effektane av i dag. Det er altså eit bilde med mange fasettar som kommisjonen skal gå inn i, der ein treng å trekke opp eit større historisk landskap, men også peike på

dei ulike geografiske effektane av heile fornorskinga totalt og korleis den verknaden slår ut i dag.

Eg er veldig glad for at ein gjekk bort frå at dette skulle vere ein slags hurtigarbeidande kommisjon, at presidentskapet såg at dette arbeidet treng tid viss det skal bli skikkeleg, og at ein våga å sjå utover denne stortingsperioden. Frykta mi var at dersom ein hadde ein veldig kort prosess, ville det bli problematisk i seg sjølv, ein ville ikkje få gjort særleg mykje meir enn nokre innleiande undersøkingar. Dermed ville ein få ein halvvegs prosess, som ville gjere heile prosjektet vanskelegare å ta opp att seinare.

Så vil eg seie at mandatet har blitt veldig bra: tredelt, med historisk inngang, ein ser på verknaden. Verknaden er ikkje tidsett, ein ser så langt tilbake som mogleg, men også inn i vår tid, viss naudsynt, og det meiner eg er veldig viktig. Det vanskelege spørsmålet er: Framover – kva no, når ein kjem så langt?

Sjølvsagt er det alltid vanskeleg når ein skal kome med samansettinga av ein slik kommisjon. Det må vere ei blanding av dei ulike gruppene, nokre frå storsamfunnet der osv. Frå sørsamisk hald har det vore peika på at ingen med sørsamisk bakgrunn er der. Ein har kompetanse på det sørsamiske der, men ein har på ein måte ikkje den sørsamiske dimensjonen i det. Antakeleg vil fleire andre grupper peike på det same. Då trur eg det er veldig viktig at kommisjonen brukar moglegheita for referansegrupper aktivt. Til slutt vil eg leggje til at den nordiske dimensjonen er veldig viktig, og eg ber kommisjonen om å ta tak i arbeidet som føregår i både Finland og Sverige, så raskt som mogleg.

Per Espen Stoknes (MDG) [10:42:51]: Da jeg vokste opp på 1970- og 1980-tallet, lærte jeg aldri å respektere den samiske kulturen, det samiske urfolk. Jeg oppfattet det slik at undertrykking av urfolk var noe som skjedde andre steder, i Amerika, Afrika, Amazonas – ikke her. Faktisk var det først gjennom mitt arbeid med samer som kolleger og i min rolle som lærer og psykoterapeut for personer med samisk avstamning at jeg fikk et dypt innblikk i og kunne føle hvilke skader og senskader vi, det norske folk, har påført det samiske folk opp gjennom de siste generasjonene.

Jeg er usikker på hvor mange i mitt nettverk i Sør-Norge som egentlig har tatt inn denne delen av vår historie, så for meg var det en kraftfull oppvåkning å være nær denne uretten, de sterke følelsene som følge av strukturell vold mot urfolk i generasjoner her hos oss. Derfor hilser Miljøpartiet De Grønne realiseringen av denne kommisjonen velkommen. Vi har også store forventninger til kommisjonens arbeid og anser dette som starten på et arbeid som forhåpentligvis vil endre for-

dommer og holdninger av negativ art mot samer, kvener og norskfinner.

Kommisjonen skal i sitt arbeid ta for seg mange viktige områder som sammen har vært en del av fornorskingen, og skal jobbe med konsekvensene som denne har hatt for generasjoner av mennesker i landet vårt. Vi er også glade for at den får mer tid på seg, opptil fire år, og registrerer at Sametinget og Samerådet ikke har innvendinger mot sammensetningen.

Mandatet ser også bra ut, men vi må benytte anledningen til å understreke følgende fra mandatet:

«Kommisjonen skal først og fremst kartlegge fornorskingspolitikkenes konsekvenser for samers og kveners/norskfinners mulighet for bruk og praktisering av eget språk, egen kultur og tradisjonelle næringsveier.»

Vårt poeng er at fornorskingspolitikken fortsatt pågår – til dags dato – og gjelder inngrep i samenes tradisjonelle næringsvei, reindriften. Det finnes fortsatt fornorsking i naturforvaltningen av Sápmi, men dette temaet vil nå være opp til kommisjonen selv å velge å behandle.

Når vi stemmer for dette forslaget i dag, håper vi at det vil bli en større del av kommisjonens arbeid. For holdningen i det offentlige har også hatt konsekvenser for tradisjonelle samiske områder i den perioden fornorskingen var offentlig politikk. Så kommisjonen må da sørge for at naturforvaltningen i Sápmi blir tatt opp som en del av fornorskingen. Styresmaktene har beklaget fornorskingen i skolen. Det er bra. Men fornorskingen i naturforvaltningen holder fortsatt fram. På Fosen i Trøndelag pågår det nå en kamp om å bevare reinbeiteområder som forsvinner på grunn av utbyggingen av Europas største vindpark. Samene anser dette som et brudd på ILO-konvensjonen, da reindrift i disse områdene fungerer som kulturbærer, innbakt i landskapet som en del av Norge der de samiske områdene er marginale kulturmessig. Dette er brudd på mer: Norge har også ratifisert FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, artikkel 27, som i norsk språkdrakt lyder:

«I de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike minoriteter ikke nektes retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne seg til og utøve sin egen religion, eller bruke sitt eget språk.»

Dette er videre implementert i vår grunnlovs § 108, den såkalte sameparagrafen. Men begge disse konvensjonene og paragrafene blir i dag overkjørt, av både styresmaktene og rettsvesenet, slik at f.eks. utbyggingen på Storheia på Fosen pågår med full og ikke-reparerbar styrke mens saken ennå ikke er ferdigbehandlet i retten.

Så vi forventer at kommisjonen ikke bare begraver seg i gammel urett mot det samiske folk, men også ser på

dagens urett. Miljøpartiet De Grønne forventer derfor at kommisjonens arbeid vil bidra til at slike situasjoner opphører. Det betyr at FNs artikkel 27 blir tatt på alvor og ikke bare brukt som en retorisk rundingsbøye før den blir overkjørt av storsamfunnets økonomiske interesser. Da vil vi ikke lenger framover få oppleve flere Fosensaker – så takk til forslagsstillere og presidentskap for godt arbeid.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [10:48:08]: Senterpartiet er glad for og stolt over at vi har denne saken på bordet. Utgangspunktet for innstillingen er en innrømmelse av at det har vært begått stor urett og sågar overgrep mot den samiske og kvenske befolkning under den harde fornorskingstiden. Nå skal det opprettes en kommisjon som skal dokumentere historien og forsøke å forklare dagens situasjon på bakgrunn av dette.

Vi lyktes nesten med å utslette deres kultur. Folket har lidd – smerte, skam, fortvilelse og sorg. Det er dype sår som så vidt har begynt å gro. Historien er mørk når vi ser tilbake på den. Mye i historien ligger ennå skjult, og diskrimineringen og undertrykkingen foregikk på så mange nivå.

Erfaringene fra andre land som har gjort dette arbeidet, viser nødvendigheten av å bruke god tid og sette av nok ressurser. Erfaring viser at det vil komme mye fram under prosessen, og det er viktig å ha et apparat klart for å møte dette.

Det finnes en gammel fane fra 1919 sydd av kvinneforeningen i nedre Tana. På fanen er det påsydd følgende tekst: «Mors hjerte blør når hennes barn ikke vil kjennes ved henne» – en enkel setning som rommer en så stor sorg, samtidig som den viser hvor dyrebart språket og kulturen er. Denne fanen viser fornorskingshistorien med noen få ord.

Alle i Norge skal kjenne til og lære om denne historien. Og vi skal ikke bare rote opp i alt det trasige og be om unnskyldning, målsettingen er å rette opp i den urett som er begått, og å styrke det samiske og kvenske samfunn. Sannheten skal bringe den forståelsen og støtten som er nødvendig for å utvikle disse. Deres kultur skal kunne være levende, og ungdom skal representere det samiske og kvenske samfunn med stolthet. Da begynner vi å snakke om forsoning.

Runar Sjøstad (A) [10:51:10]: Det er vel ingen tvil om at Norge har bedrevet en aktiv fornorskingspolitikk over mange år. Historien har vist oss at mange er utsatt for til dels grove overgrep. Effekten av den politikken og alle de årene den er bedrevet, er ennå ikke kjent, og det er vel noe av det kommisjonen skal få fram. Samtidig har det vært en vanskelig sak for mange. Også mange av dem som har følt fornorskingspolitikken på kroppen, har vært i tvil og tvilt seg fram til om det var riktig å set-

te ned en kommisjon. Mange gamle sår blir åpnet, mange debatter som mange har styrt unna, vil komme fram.

Derfor er det utrolig viktig, mener jeg, at man har et bredest mulig mandat til den jobben som skal gjøres, at man har bredest mulig kompetanse i det enkelte kommisjonsmedlemmet, men også samlet sett. Det er viktig at man får en kartlegging, at man undersøker virkningene av fornorskningspolitikken i dag.

Det er viktig, sånn som det ligger her, at man skal foreslå tiltak for videre forsoning. Det er ikke tvil om at kommisjonen kommer til å bli møtt med skyhøye forventninger. Mange av de forventningene kommer nok til å bli vanskelig å innfri, for det er mange som sitter med personlige opplevelser, personlige forventninger, forskjellige forventninger.

Jeg tror det viktigste er at man er tilgjengelig, at man er lyttende, at man spiller på de samiske, de norsk-finske og de kvenske miljøene og organisasjonene. Jeg tror det verste vi kan få ut av dette, er hvis noen, når jobben er ferdigstilt, sitter igjen med et inntrykk av at deres historie ikke ble lyttet tilstrekkelig til. Det kan ikke være noen fasit på hva som er riktig og galt, når det er folks personlige erfaringer. Mange har nok følt dette som grupper, men mange har også følt det på kroppen privat, som enkeltpersoner.

Jeg tror at kommisjonen blir møtt med skyhøye forventninger, men jeg tror den sammensetningen og det mandatet gir den et godt utgangspunkt for å gjøre en god jobb, så jeg ser fram til at den trer sammen og får begynt sin jobb.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:54:01]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Rapport fra arbeidsgruppen for oppfølging av Riksrevisjonens rapport om undersøkelse av Stortingets byggeprosjekt; Prinsens gate 26, nytt post- og varemottak og innkjøringstunnel (Dokument 3:12 (2016–2017) (Innst. 406 S (2017–2018), jf. Dokument 18 (2017–2018))

Presidenten: Presidenten vil foreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av Stortingets presidentskap.

Vidare vil presidenten foreslå at det ikkje vert gjeve høve til replikkar, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Stortingspresident Tone Wilhelmsen Trøen [10:55:03]: I morgen skal Stortinget ta stilling til økt kostnadsramme for Stortingets byggeprosjekt Prinsens gate 26 mv. I dag skal vi ta stilling til forslag som kan bidra til bedre gjennomføring av fremtidige byggeprosjekter, og bedre forankring av beslutninger i Stortinget i fremtiden.

Det forrige presidentskapet besluttet i juni i fjor å nedsette en arbeidsgruppe som skulle anbefale endringer på bakgrunn av Riksrevisjonens kritikk. Arbeidsgruppen har lagt frem en rekke forslag, og presidentskapet vil særlig fremheve tilrådingen om at Statsbygg kan og bør fungere som byggherre ved kommende byggeprosjekter.

Presidentskapet legger opp til en toleddet behandling av forslagene i Stortinget. I dag legger vi frem forslag til endringer i Stortingets forretningsorden som skal bidra til en tydeligere formalisering av roller og ansvar i Stortinget. I tillegg gjør vi rede for hvordan det arbeides videre med øvrige forslag fra arbeidsgruppen. I innstillingen foreslår vi bl.a. egne bestemmelser i Stortingets forretningsorden om presidentskapets og direktørens ansvar i administrative saker og formalisering av den uformelle praksis som har vært fulgt, når det gjelder å konsultere partigruppene i særlig viktige administrative saker.

Når det gjelder formalisering av konsultasjonsordningen, er presidentskapet delt i sitt forslag til utforming av ny bestemmelse. Presidentskapets flertall, alle unntatt medlemmet Nils T. Bjørke, foreslår at det fastslås at presidentskapet bør konsultere partigruppene i særlig viktige administrative saker, men uten at det etableres et nytt organ. Flertallet har lagt vekt på at denne løsningen gir både presidentskapet og partigruppene fleksibilitet når det gjelder fremgangsmåte. Vi mener også at det vil være unødig tungvint å opprette et helt nytt organ for slike saker.

I mediene er forslagene knyttet til formalisering av roller, fremstilt som at presidentskapet vingeklipper seg selv. Dette er etter min mening en feilaktig fremstilling. Presidentskapet har fremdeles det overordnede ansvaret for administrative saker i Stortinget, og det vi nå gjør, er å klargjøre fullmaktstrukturen i Stortinget i Stortingets forretningsorden.

Til høsten vil presidentskapet legge frem forslag til nytt reglement for Stortingets behandling av bygge- og leiesaker. Her vil vi bl.a. gå nærmere inn på spørsmål som gjelder bruken av Statsbygg, og hvordan Stortinget i plenum involveres i byggesaker.

Med dette anbefales presidentskapets tilråding. Så antar jeg at presidentskapets medlem Nils T. Bjørke vil presentere mindretallets forslag.

Nils T. Bjørke (Sp) [10:58:07]: Innstillinga inneheld viktige tiltak for å få ei betre handsaming av store prosjekt i Stortinget i framtida. På alle punkt, med eitt viktig unntak, sluttar eg meg til innstillinga frå presidentskapet. Sjølv om det hadde vore kjekt å ha ei samla innstilling, meiner Senterpartiet at forslaget frå arbeidsgruppa om at det vert oppretta eit formelt organ for konsultasjonar, sett saman av presidentskapet og leiarane for partigruppene – administrasjonsutvalet, som skal drøfta særleg viktige administrative saker før det vert gjort vedtak i presidentskapet – er eit forslag som gjev tydelege og faste rammer for korleis konsultasjonane mellom presidentskapet og partigruppene skal gå føre seg, ved at alle parti deltek i eit felles møterom, er gjevne lik informasjon og får lik moglegheit til å koma med innspel og innvendingar. Dersom leiarane for partigruppene sjølve ikkje har høve til å møta, kan nestleiarane stilla.

Forslaget inneber også at dersom eit mindretal på ein tredjedel av medlemene krev det, skal ei sak leggast fram for Stortinget. Me meiner at eit fast administrasjonsutval er ei betre løysing for å fungera når det er krevjande saker der det er sprikande meiningar som skal handterast. Det treng ikkje ha faste møte, men kan innkallast når det trengst. I Senterpartiet er me opptekne av at me ikkje skal byggja unødvendig byråkrati, men eg trur det er viktig at me har ordningar som er budde også i vanskelege saker.

Eg vil rå Stortinget til å vedta ny § 9 a andre ledd, som er i samsvar med forslaget frå arbeidsgruppa. Med dette vil eg ta opp dei forslaga Senterpartiet har fremja.

Presidenten: Representanten Nils T. Bjørke har teke opp dei forslaga han refererte til.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [11:00:08]: Jeg vil kort ta ordet til en stemmeforklaring fra SV, som jo i denne perioden ikke sitter i presidentskapet. Overordnet sett støtter vi det arbeidet som er i gang nå, med både å jobbe for økt åpenhet og for bedre forankring av administrative saker i plenum.

Vi er også opptatt av, som også presidenten understreker, at det er presidentskapet som har det overordnede ansvaret. Derfor kommer ikke vi til å stemme for Senterpartiets forslag om å formalisere et sånt administrativt utvalg. Vi tror det vil gå imot den intensjonen vi samlet har nå, om å tydeliggjøre ansvar og beslutningsstruktur.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:01:02]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski, Solveig Skaugvoll Foss og Lars Haltbrekken om å innføre betalingsparkering i stortingsgarasjen (Innst. 409 S (2017–2018), jf. Dokument 8:78 S (2017–2018))

Presidenten: Presidenten vil foreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av Stortingets presidentskap.

Vidare vil presidenten foreslå at det ikkje vert gjeve høve til replikkar, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Andre visepresident Morten Wold [11:01:48]: Presidentskapet legger med dette frem sin innstilling til representantforslaget til stortingsrepresentantene Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski, Solveig Skaugvoll Foss og Lars Haltbrekken om å innføre betalingsparkering i stortingsgarasjen. Et samlet presidentskap tilrår at representantforslaget ikke vedtas.

Presidentskapet støtter forslagens intensjon om å bedre bymiljøet i Oslo, men mener at innføring av betaling i stortingsgarasjen ikke er et riktig virkemiddel, verken for å oppnå dette eller for å gjøre stortingsrepresentantenes arbeidshverdag mest mulig smidig og effektiv.

Stortinget er ikke en ordinær arbeidsplass, og å være stortingsrepresentant er Norges fremste tillitsverv. Stortingsrepresentantene er innvalgt fra alle landets fylker, og det bør følgelig tilrettelegges for at stortingsrepresentanter som ikke er hjemmehørende i Oslo, lett kan komme seg til og fra Stortinget. Dette gjøres i dag, eksempelvis ved at det tilbys pendlerboliger og gjennom fri parkering i stortingsgarasjen. Tilrettelegging for at stortingsrepresentanter har anledning til å benytte bil til og fra Stortinget, har i tillegg et sikkerhetsperspektiv, f.eks. er det enkelte representanter som frarådes å bruke offentlig transport.

I stedet for å innføre betalingsparkering i stortingsgarasjen vil presidentskapet vurdere alternative tiltak som kan tilrettelegges for miljøvennlig transport, bl.a. vil vi se på hvordan det kan legges enda bedre til rette for økt bruk av sykkel og elbil ved reiser til og fra Stortinget. Presidentskapets innstilling er derfor at dette representantforslaget ikke vedtas.

Lars Haltbrekken (SV) [11:03:48]: For et par år siden kom jeg over historiske bilder som viste biltrafikk gjennom Folketeaterpassasjen på Youngstorget og trafikorkork på Egertorget rett ved Stortinget. Vi kan i dag bare

forestille oss debatten som raste da Folketeaterpassasjen og Egertorget ble stengt for biltrafikk. Vi har jo de samme debattene i dag. Men er det noen som ønsker bilene tilbake i Folketeaterpassasjen eller på Egertorget? Jeg tror ikke det.

Oslo skal få et bilfritt sentrum. Derfor satser byrådet på sykling og kollektivtrafikk, og i stadig flere områder gjøres parkeringsplasser om til fellesareal. Som ledd i dette arbeidet har politikerne i Oslo også vedtatt å fjerne det aller meste av parkeringsplassene under rådhuset. Politikerne får ikke lenger ha privilegiet med gratis parkeringsplass. De må ta trikken, sykle til jobben eller gå. Og de som må kjøre, må betale for parkeringen selv, slik mange andre i dette landet også må.

Ofte kan det være vanskelig å leve som man prediker. Det skal jeg være en av de første til å underskrive på. Men vi som har vår arbeidsplass på Stortinget, har de beste mulighetene for nettopp det. Det finnes ikke én arbeidsplass i dette landet som har et bedre kollektivtilbud i sin umiddelbare nærhet. Og selvsagt skal Stortinget bidra i arbeidet med å gjøre Oslo til en grønn og trivelig by, gjennom å sørge for at det blir færre biler som kjører gjennom Oslo sentrum. Det å avgiftsbelegge parkeringsplassene i stortingsgarasjen er ett viktig virkemiddel i så måte. Og er det noen som har råd til å betale for en parkeringsplass om de absolutt har behov for den, så er det oss, spesielt etter den lønnsøkningen som flertallet har tenkt å stemme for senere i dag.

Jeg skjønner at folk reagerer på politikere som bevilger seg selv privilegier andre folk ikke har, folk som reagerer på politikere som klarer å bevilge seg selv et kraftig lønnshopp og fortsatt gir seg selv gratis parkeringsplass på en og samme dag.

Vi redder ikke verden ved at vi innfører parkeringsavgift i stortingsgarasjen, men vi viser folk at vi også selv er villige til å gjøre det vi ber dem om å gjøre, og vi gir vårt bidrag til en triveligere by med færre biler – en by som er for folk, ikke bilene, selv om det skulle sitte en godt betalt stortingsrepresentant bak rattet.

Og med det vil jeg ta opp det forslaget som SV har levert inn i saken.

Nils T. Bjørke hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har teke opp det forslaget han refererte til.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [11:07:09]: Dette stortinget har stilt seg bak en målsetting om at trafikkveksten i de store byene i Norge skal tas med kollektiv, sykkel og gange. Det er et vedtak som forplikter.

Vi som er her, befinner oss midt i Oslo sentrum, midt i et av landets aller beste områder for å reise kollektivt. Derfor undrer det meg når jeg leser innstillingen fra

presidentskapet, for man understreker fra presidentskapetets side at det må være lett å komme til og fra Stortinget. Jeg tror at den enkleste måten å komme seg til og fra Stortinget på er gjennom kollektivtrafikk. Det er blitt vanskelig å kjøre i Oslo sentrum, og slik skal det også være, fordi vi er i ferd med å omforme hele denne byen – i likhet med andre byer rundt omkring i hele landet, til byer som er for folk, ikke for biler. Da bør vi gå foran med faktisk også å synliggjøre at det ikke skal være fritt fram for å kjøre bil inn i stortingsgarasjen. Det skal være en kostnad knyttet til det, slik folk flest opplever at det er økte kostnader knyttet til å kjøre bil.

Jeg merker meg også at sikkerhetsmessige hensyn vektlegges. Det er noe som selvsagt skal tas på alvor, for det er altså slik at representanter her opplever å bli truet, opplever innskrenkninger i sin hverdag – i likhet med politikere i denne byen som sitter på rådhuset, som har fått på plass betalingsavgift. Det er noe som også er tatt inn i forslaget fra SVs side, tatt opp av representanten Haltbrekken, der man skal ha «betalingsfritak for personer som av sikkerhetsmessige hensyn eller som følge av funksjonsnedsettelse må bruke bil». Dette er ivaretatt, og jeg håper derfor Stortinget kan slutte seg til SVs forslag om å innføre betaling også på parkeringsplassene i dette bygget.

Lars Haltbrekken (SV) [11:09:33]: Jeg vil i denne debatten, som i debatten om lønnsøkning for stortingspolitikere, etterlyse svar fra dem som mener at godt betalte stortingspolitikere ikke skal betale for parkeringsplass i Oslo sentrum. Hvorfor er det riktig at stortingspolitikere med en stadig høyere lønn fortsatt skal bevilge seg selv det privilegiet? Jeg leser, som representanten Kaski, at argumentet presidentskapet har, er at enkelte må kjøre til Stortinget i bil av sikkerhetshensyn. Det har jeg forståelse for, det har vi respekt for, og de skal selvsagt unntas – i likhet med personer som har funksjonsnedsettelse. Men dermed står presidentskapet uten argumenter mot å innføre betaling i stortingsgarasjen. Jeg vil da utfordre de andre partiene til å svare på om de kommer til å stemme for SVs forslag i kveld, når vi nå har tatt inn den presiseringen. Hvis de ikke har tenkt å gjøre det, ber jeg dem for åpen mikrofon om å forklare hvorfor de mener at godt betalte stortingspolitikere fortsatt skal bevilge seg selv dette privilegiet.

Arne Nævra (SV) [11:11:30]: Det er ikke vanskelig å være enig med de to foregående talerne fra denne talerstolen. Det er også greit at mange av poengene mine er blitt tatt av mine to kolleger. SV deler ofte sakene sine, ikke minst transportsakene, inn i to grupper. Vi kaller det de grønne sakene og de røde sakene – dvs. de to sakene vi vil fronte – og så har vi de blå, som vi ikke pleier å fronte noe særlig. Denne saken er både grønn og rød,

det dreier seg om et miljøperspektiv og et rettferdighetsperspektiv. Det er to innganger til denne saken.

Vi vet at Oslo skal bli Europas miljøhovedstad. Miljøpolitikken vil ikke bare gi reduserte klimagassutslipp, men også bety mer liv i byen, en åpnere by, renere luft, flere sykkelveier og enda bedre kollektivtransport. Oslo kommune har satt seg det ambisiøse målet å redusere biltrafikken med 20 pst. ved utgangen av neste år og med en tredel innen 2030. Vi har mange virkemidler i verktøykassen vår for å oppnå dette. Jeg sitter i transportkomiteen, og vi går igjennom bypakke etter bypakke – et fantastisk virkemiddel. Vi har bomringer, vi har støtte til kollektivtrafikken, vi bygger gang- og sykkelveier – fine ting alt sammen – og så har vi igjen ett verktøy, og det er nemlig å se kritisk på parkeringsmuligheter og prising på bil i sentrum. All forskning tyder på at det er et viktig virkemiddel. Det lille smutthullet gjør faktisk at vi ofte ikke kan nå målet om nullvekst for biltrafikk i sentrum. Derfor er det viktig ut fra et grønt hensyn – og selvfølgelig ut fra det røde hensynet, dvs. rettferdighetsprinsippet.

Jeg tror ikke folk skjønner det hvis ikke stortingsflertallet kan støtte SVs forslag her i dag. De folkevalgte bør likestilles med andre i byen når det gjelder tilgang og priser på parkering. Vi kan ikke med den ene hånden sette krav til vanlige folk og faktisk gjennomføre noe annet for vår egen del. Med skyggen av byggeskandalen på huset friskt i minne synes jeg dette er en ørliten pris å betale for å rette opp inntrykket blant mange av at Stortinget svever i sin egen lille verden med regler som ikke gjelder for folk flest. Når jeg sier «for folk flest», ber jeg spesielt ett parti merke seg det.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Lars Haltbrekken (SV) [11:14:39]: Jeg registrerer dessverre at ingen vil forsvare offentlig det privilegiet de har tenkt å forlenge for seg selv i dag – og det i en sal der man vanligvis er svært debattglad og ikke nøler med å ta ordet i saker. Jeg forstår dem. Det å være for fortsatt gratis parkering for godt betalte stortingsrepresentanter er en umulig sak å forsvare.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [11:15:27]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser (Innst. 410 S (2017–2018))

Presidenten: Presidenten vil foreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av Stortingets presidentskap.

Vidare vil presidenten foreslå at det ikkje vert gjeve høve til replikkar, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Tredje visepresident Magne Rommetveit (A) [11:15:59]: Presidentskapet legg med dette fram ei samrøystes innstilling om endringar i reglementet om register for verva og dei økonomiske interessene til representantane.

Endringane er ei oppfølging av tilrådingar frå Europarådets antikorrupsjonsorgan, Greco. For det fyrste foreslår presidentskapet at det vert plikt til å oppgje gjeld og garantiansvar ein har i næringsstilhøve over høvesvis 10 og 20 gongar G. Registreringsplikta gjeld berre gjeld som representanten personleg heftar for. Det ligg i dette at gjeld i eit aksjeselskap ein har eigarinteresser i, ikkje skal registrerast. Formålet med registeret er å gje informasjon om økonomiske tilhøve som har offentlig interesse, slik at ein synleggjer kva for økonomiske kontaktar representantane har.

Presidentskapet meiner at det kan vera like viktig å vera open om personlege skulder av noko omfang i næringsverksemd som om investeringar ein har. Samstundes må reglane vera praktikable. Eg meiner me her har funne ein rimeleg balanse mellom desse omsyna med dei nye reglane.

For det andre vert det gjeve ein regel om at representantar har høve til å leggja inn annan informasjon om interesser av særleg personleg eller økonomisk art, der som ein meiner det har offentlig interesse. Presidentskapet tenkjer her særleg på informasjon i samband med ei sak Stortinget skal handsama, der representanten opplever at han har ein interessekonflikt. Det kan vera tilfelle der representanten har verv eller andre bindingar i ei sak som i særleg grad har konsekvensar for han, eller til dømes ein planlagd vegtrasé som går over eigedommen hans og vil få stor innverknad på verdien av denne. Registeret kan då nyttast til å informera om dette, slik at ein unngår spekulasjonar i ettertid.

I innstillinga vert det elles gjort greie for fleire tiltak presidentskapet vil setja i verk som ledd i oppfølginga av tilrådingane frå Greco, m.a. ved å ta inn ei tilvising i etisk rettleiar om at relevant informasjon knytt til einskildsaker Stortinget handsamar, kan leggjast inn i registeret. Med dette oppmodar eg om at ein følgjer tilrådinga frå presidentskapet.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:18:55]: Dette er jo ein diskusjon som har gått over fleire periodar og år. I

førre periode blei det sett ned ein eigen reglements-komité som bl.a. skulle sj  på registreringa av økonomiske interesser og andre interesser representantar har. Eg vil seie at prosessen vi gjennomførte der, var god, og vi kom fram til eit samrøystes vedtak.

I korte trekk var intensjonen til reglementskomiteen at økonomiske interesser skal rapporterast – ikkje kan, men skal. Det var det store prinsipielle skiftet Stortinget gjorde. For oss i SV har det heile tida vore eit spørsmål om å sikre at avgjerdene som Stortinget tek, er så opne som mogleg. Stortingsrepresentantar har sjølvsagt bindingar til samfunnet. Det kan vere økonomiske bindingar, ulike typar politiske interesser, tras val for ein jernbane eller ei vegstrekning osv.

Det viktigaste Stortinget gjer for å unngå at ein får mistankar retta mot seg om at avgjerder er påverka av interesser som stortingsrepresentantane har, er at ein er open om dette – eksplisitt open. Det var på mange måtar akkurat det reglementskomiteen landa på; vi skulle vere eksplisitt opne. Det medførte også at vi stilte krav om at økonomiske interesser skal rapporterast.

Det er med den bakgrunnen eg les forslaget fr  presidentskapet, og i forslag nr. 3 meiner eg vi skal endre ordlyden fr  «kan» til «skal». Det er ei veldig enkel endring av ordlyden, og eg meiner ho er i tråd med intensjonen til komiteen og synet til det breie fleirtalet i Stortinget. Det vil vere ein fordel for Stortinget å ikkje opne for den typen kan-setningar, også for representantane sin del, slik at dette er noko ein skal eller ikkje skal, og at det er ein klar regel.

Vi har to andre forslag, og dei gjeld garantiar og gjeld. Vi ser ikkje kvifor ein skal heilt opp i 10 og 20 gongar grunnbeløpet for å rapportere inn. Vi meiner at ein her kan sj  over grensa til Sverige på kva reglar dei har. Dei har det som svarer til to gongar grunnbeløpet. 10 gongar grunnbeløpet er rundt 1 mill. kr, og 20 gongar er 2 mill. kr. Det er betydeleg med pengar. Vi meiner at vi skal senke nivået betydeleg.

Med det ønskjer eg å fremje SVs forslag i saka og håper på ei imøtekomande haldning fr  resten av Stortinget.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har teke opp dei forslaga han refererte til.

Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [11:22:12]

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2018 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppkj ret 2018 m.m.) (Innst. 404 S (2017–2018), jf. Prop. 94 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fr  næringskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar gruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve anledning til inntil tre replikkar med svar etter hovudtalarane til partia og seks replikkar med svar etter innlegg fr  medlemmer av regjeringa.

Vidare vert det føreslått at dei som m tte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, f r ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Ingunn Foss (H) [11:23:06] (ordfører for saken): Stortinget skal i dag behandle jordbruksoppkjøret for 2018, og jeg vil starte med å takke komiteen for samarbeidet og ikke minst komit sekret ren v r, Marit Halleraker, og de andre i administrasjonen.

Regjeringens mål for landbrukspolitikken er å gi bønder muligheter til å utnytte potensialet på eiendommen sin og skape et levedyktig landbruk gjennom å legge til rette for økt matproduksjon og lønnsom drift i hele landet. Jordbruket er viktig for matproduksjon, næringsmiddelindustri, beredskap, bosetting og ivaretagelse av kulturlandskapet.

Jordbrukets krav ble lagt fram 26. april og statens tilbud 4. mai. Den 7. mai meddelte jordbrukets forhandlingsutvalg at de ville gå i forhandlinger. Kravet fra jordbruket var på 1 830 mill. kr. I kravet prioriterte de bl.a. produksjoner med muligheter for produksjonsøkning, driftsvansker, små og mellomstore melkebruk samt styrking av velferdsordningene. Staten viste i sitt tilbud til at jordbrukspolitikken har en omfattende m lmatrise, hvor kryssende hensyn må avveies mot hverandre.

Jordbruket ligger an til å få 6 pst. høyere inntektsvekst i perioden 2014–2018 enn vanlige lønnsmottakere, til tross for inntektssvikt de to siste årene. Resultatsvikten skyldes i stor grad overproduksjon av svin, sau/lam og egg.

I statens tilbud ble det særlig lagt vekt på å prioritere inntektsmuligheter i produksjoner med markedsmuligheter samt å styrke grunnlaget for den geografiske produksjonsfordelingen, styrke miljø- og klimaarbeidet, prioritere områder med driftsvansker og styrke velferdsordningene. Det er også tatt hensyn til at de som nå f r størst kostnadsøkning, er de som henter en vesentlig del av inntektene sine fra markedet.

Den 16. mai inngikk partene avtale med en ramme på 1 100 mill. kr. Jeg vil berømme jordbruksorganisasjonene og staten for enigheten, som er oppnådd i en svært krevende situasjon med overproduksjon. I avtalen erkjenner jordbruket at de har ansvaret for overproduksjonen og inntektstapet som følge av dette.

Avtalen styrker norsk matproduksjon og vil bidra til et aktivt landbruk over hele landet. Strukturgrepene som ble foretatt i 2014, ligger fast, og det blir ikke innført nye produksjonstak og begrensninger.

For ikke å stimulere til ytterligere overproduksjon prioriterer avtalen områder med markedsmuligheter. Den prioriterer kornproduksjon i gode kornområder og beiting og grasproduksjon i distriktene. Melkebruk på mellom 15 og 30 kyr blir prioritert, og innenfor eksisterende ordninger prioriteres driftsvansker for å sørge for at mindre areal går ut av drift.

Jordbrukspolitikken legges om i en mer klimavennlig retning gjennom en sterk satsing på klima- og miljøvirkemidler. Velferdsordningene i jordbruket blir styrket, og partene er enige om å sette i gang et arbeid i svinenæringen for bedre markedsbalanse og dyrevelferd.

Jeg er veldig glad for at alle partene ble enige, noe som bare har skjedd 6 ganger i løpet av de siste 14 årene. I den åpne høringen i komiteen uttalte Norges Bondelag at de er fornøyd med at det var mulig å komme fram til enighet om en jordbruksavtale. Norsk Bonde- og Småbrukarlag uttalte at de er tilfreds med at en i år lyktes med å finne fram til en enighet med hensyn til både rammens størrelse og ikke minst fordelingen av rammen. Gartnerhallen uttalte at de er fornøyd med at planteproduksjon og spesielt frukt og grønt er prioritert i årets jordbruksoppgjør. Og bringebærprodusent Karl Petter Vintland, naboen min, som jeg besøkte i helga, var også strålende fornøyd med oppgjøret.

Det er også et historisk godt oppgjør – det beste på flere tiår.

Helt til slutt i mitt hovedinnlegg vil jeg gjøre oppmerksom på at regjeringspartiene ved en feiltakelse er med på to merknader som vi ikke skulle vært med på. Det gjelder side 13, andre spalte, setningen som starter med «Inntektssvikt på grunn av markedsubalanse» og første avsnitt under overskriften «15–30-kyrs bruk» på side 15 i innstillingen.

Da ser jeg fram til en god debatt.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Terje Aasland (A) [11:27:19]: En av utfordringene med norsk landbrukspolitikk de siste årene, som har vært med på å skape en krevende situasjon, er selvfølgelig ubalansen i markedet og manglende muligheter for å regulere dette. Da er mitt spørsmål til representanten veldig enkelt: Ser hun noen sammenhenger mellom den politikken som har vært ført de siste årene, og den faktiske manglende muligheten for å redusere ubalansen i markedet?

Ingunn Foss (H) [11:27:52]: Denne regjeringen har prioritert strukturgrep som gjør at de som satser i næ-

ringen, må kunne få en inntekt som det går an å leve av, og som kan forrente de investeringene de har gjort. Når bøndene selv er ansvarlige for å balansere markedet, har vi en forventning om at de klarer det på en bedre måte enn det de har gjort til nå.

Så er det sagt at det er lite virkemidler. Det gjør regjeringen nå en jobb med for å finne ut om det finnes andre måter å balansere dette på innenfor det rammesystemet vi har. Det er forventninger om at Omsetningsrådet og de som jobber med dette, finner gode virkemidler for å få bedre balanse i markedet.

Geir Pollestad (Sp) [11:28:52]: Høgre er i innstillinga med i ein fleirtalsmerknad der ein skriv at ein legg stor vekt på at det nye inntektsmålet skal realiserast. Inntektsmålet seier jo at ein skal redusera inntektsgapet. Då er mitt spørsmål: Er det mogleg å redusera inntektsgapet utan at jordbruket i kroner har minst same inntektsutvikling som andre grupper?

Ingunn Foss (H) [11:29:19]: Den beregningsmåten som landbruket og staten har forholdt seg til i en årrekkje under skiftende storting, og som bygger på totalalkylen for landbruket, er ikke egnet til å måle nivå. Staten kan ikke vedta et inntektsmål for en bonde som gjør sine disposisjoner på sin gård hver eneste dag. Staten kan bare legge til rette for rammer for inntektsutvikling, og så må bøndene selv gjøre sine vurderinger når det gjelder inntjening på gården.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:30:03]: Eg synest det er profesjonelt av Høgre å ta utgangspunkt i fleirtalet i Stortinget når det gjeld inntektsmål. Det meiner eg er seriøst og riktig.

Så er spørsmålet: Korleis skal ein oppnå det inntektsmålet som Stortinget har fastsett? I årets oppgjør er vi jo langt, langt unna å kunne oppnå inntektsmålet, altså ei inntektsutvikling som faktisk fører til redusert gap mellom bønder og andre grupper. Er dette oppgjeret å sjå på som eit kvileskjer for å oppnå inntektsmålet, eller korleis ser Høgres landbrukspolitiske talsperson på korleis ein skal realisere Stortingets inntektsmål?

Ingunn Foss (H) [11:30:55]: For det første har jeg lyst til å minne om at dette er et av de beste oppgjørene på mange tiår. Jeg tror de fleste der ute er veldig fornøyd, og at de bretter opp ermene og gjør noe med markedsubalansen som finnes i dag, pluss andre faktorer som påvirker lønnsnivået til bøndene. Det er mange ting. Det er produksjonsforhold, det er vær og klima, det er renteutvikling og kostnadsutvikling. De disposisjonene som gjøres hos en selvstendig næringsdrivende bonde, påvirker resultatene og inntektene i veldig stor grad. Totalalkylen er heller ikke et egnet system for å måle

inntektsnivå. Den måler bare en utvikling over tid. Hvis vi skulle gå til en kronemessig lik utvikling som for alle andre, måtte vi ha hatt et helt annet grunnlag å bygge på.

Presidenten: Replikkkordskiftet er omme.

Terje Aasland (A) [11:32:00]: I de siste årene har vi hørt regjeringspartiene og ikke minst landbruksministeren skryte av situasjonen i norsk landbruk og norsk matproduksjon, at ting egentlig går bedre. Jeg tror man kan takke været og produksjonsmulighetene for mye av det. For det er faktisk sånn at det har vært en krevende utvikling de siste årene. Den har ikke vært god, ut fra de kvalitetene som jeg mener er viktig at norsk landbruk skal oppfylle.

Med dagens regjering har man gradvis utfordret mulighetene for å produsere mat over hele landet. Økte produksjonsvolum, overproduksjon og manglende muligheter for å regulere dette er selvfølgelig en sterk sentraliserende kraft som helt klart bringer norsk landbruk i feil retning. Når så det meste gjennom jordbruksavtalene hentes ut i form av markedet, forsterkes denne utviklingen helt naturlig. Det er de største som vinner fram, og de mer marginale brukene taper.

Med bakgrunn i denne utviklingen – og en sterk kostnadsvekst – var selvfølgelig situasjonen foran årets oppgjør krevende. Den gale retningen kunne fortsatt forsterket seg gjennom det oppgjøret som vi nå behandler, dersom regjeringspartienes faktiske holdninger ikke hadde blitt endret i forhold til dagens oppgjør.

For Arbeiderpartiet er det spesielt fire kvaliteter som bygger den sterke legitimiteten til landbruket. Det er

- et landbruk som produserer trygg og god mat med høy kvalitet
- et landbruk over hele landet
- et landbruk som utnytter landets ressurser, også de mer marginale
- et landbruk som bygger opp under en sterk næringsmiddelindustri, og som sikrer trygge og framtidsrettede arbeidsplasser

Fra Arbeiderpartiets side vil vi gi ros til partene for at man har lyktes med å bli enige om en avtale – og anerkjenner det ansvaret som ikke minst faglagene har tatt i årets oppgjør. Men det kan bli krevende framover, for rentene kan øke og prisveksten antas å gå ned. Det som kan være en spore til optimisme, er at avtalen bidrar til å justere den kursen som er lagt i tidligere oppgjør. Det prioriteres bl.a. tilskudd inn mot arealer med driftsvansker, og det innføres nytt tilskudd til små og mellomstore melkebruk. Dette må selvfølgelig fortsette skal noen av de kvalitetene vi vektlegger i tilknytning til landbruket, få lov til å fortsette.

Et flertall i komiteen – og også i Stortinget – mener veldig tydelig at det bør vurderes en nullsats for dyrestøtte over besetningsstørrelser som antas å gi tilfredsstillende driftsresultat uten tilskudd. Vi mener det er å foreta en prioritering og en tydeliggjøring av noe av det som vil være krevende i tiden framover. Det vil være viktig å prioritere for å legge til rette for et landbruk over hele landet med en variert bruksstruktur, og det er et av de tiltakene som ligger i tilknytning til det.

Vi har nylig lansert en opptrappingsplan for norsk matproduksjon. Vi tror det er helt nødvendig at vi i større grad utnytter de marginale områdene og de marginale arealene rundt om i landet for å kunne lykkes med å videreføre de gode kvalitetene norsk landbruk har.

Gjennom avtalen – og de avtalene som skal komme – må det nettopp tas grep for å sikre bedre balanse i markedet og innstramminger i det regelverket som ikke fører til at man har et landbruk over hele landet. Komiteen legger særlig vekt på noen forhold: at vi skal ha et velfungerende importvern, at vi skal ha gode ordninger for markedsbalansering, og at vi skal ha kvoteordninger for melk. Det er viktig at dette blir fulgt opp.

I avtalen prioriteres også ulike virkemidler som skal bidra til at jordbruket utvikler seg i mer miljø- og klimavennlig retning. Det er helt avgjørende for troverdigheten til norsk matproduksjon i årene framover. Det er synd at avtalen ikke bidrar til å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet, slik Stortinget har forutsatt. Men med det utgangspunkt at vi sto foran en krevende situasjon, mener vi at årets jordbruksoppgjør er et godt fundament for at vi nå gjennomfører en betydelig kursendring i tråd med det stortingsflertallet har sagt veldig tydelig at man skal ha. Jeg forventer nå at regjeringen følger opp stortingsflertallets landbrukspolitikk, og at det vi nå har sett i årets forhandlinger, er en permanent avlysning av Høyre og Fremskrittspartiets landbrukspolitikk.

Presidenten: Skal representanten ta opp forslag?

Terje Aasland (A) [11:37:01]: Ja.

Presidenten: Representanten Terje Aasland har teke opp det forslaget han refererte til.

Det vert replikkordskifte.

Ingunn Foss (H) [11:37:15]: Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV påstår i en merknad i innstillingen at regjeringen Solbergs siste fem år har ført til sentralisering i landbruket. Det finnes ikke dokumentasjon på at denne regjeringens politikk har hatt en sentraliserende effekt. Tvert om kan det påvises at økningen i det grasbaserte husdyrholdet i kornområdene under den forrige regjeringen i stor grad har snudd. Tiltakene for å sikre

grunnlaget for den geografiske produksjonsfordelingen og for områder med driftsvansker er styrket, og tilskuddet for å utnytte utmarka er styrket vesentlig. Subsidieringen av grasproduksjonen i kornområdene er avviklet.

Kan representanten Aasland dokumentere disse påstandene?

Terje Aasland (A) [11:38:01]: Jeg er veldig glad for spørsmålet. Det er ingen tvil om at en av de store forskjellene mellom det Arbeiderpartiet vektlegger som kvaliteter i norsk landbrukspolitik, og det Høyre og Fremskrittspartiet vektlegger, går nettopp på dette med å bruke de mulighetene og arealressursene som er rundt omkring i landet. Det er ingen tvil om at hvis en lar en situasjon hvor en øker produksjonsvolumene og avregulerer mulighetene for å ha god markedshåndtering, fortsette, er det klart at en får en selvforsterkende effekt ved at sentraliseringen kommer. Den kommer jo ikke bare på de gode områdene, den kommer også i de mer marginale områdene, hvor f.eks. økning i melkeproduksjonen osv. er med på å sentralisere landbruksproduksjonen. Det ønsker ikke Arbeiderpartiet å være med på. Vi mener det er viktig at vi har god utnyttelse av landets arealer, og ikke minst at vi ser at det er levende gårdsbruk med varierte bruksstørrelser over hele landet.

Ingunn Foss (H) [11:39:02]: Nå oppfatter jeg at representanten Terje Aasland snakker om framtida. I merknaden som står i innstillingen, handler det om de fem siste årene til Solberg-regjeringen. Da spør jeg igjen om påstandene i innstillingen, og det som representanten for så vidt også var innom i innlegget sitt, kan dokumenteres.

Terje Aasland (A) [11:39:26]: Det er ingen tvil om at den utviklingen som har vært de siste fire årene, hvor en legger mer og mer til rette for større produksjonsheter og stadig større produksjonsvolum rundt omkring på de ulike sentrale gårdsbrukene i landet, vil medføre en sentralisering. Det vil også forsterkes i en situasjon hvor en legger mer og mer vinn på å ta ut gevinstene i markedet. Da vil selvfølgelig de største dra av gårde med de store gevinstene. Samtidig som det å hente ut gevinster i markedet blir mer og mer krevende, er det helt klart at det er de største som vinner fram. Det vil være en sentraliserende effekt, og denne sentraliserende effekten har regjeringen Solberg beredt grunnen for, ikke minst med en landbruksminister fra Fremskrittspartiet, som har dette som sin ideologiske tilnærming til norsk matproduksjon.

André N. Skjelstad (V) [11:40:29]: Jeg blir litt overrasket over hva representanten Aasland faktisk sier her, for nettopp ett av de store grepene som ble tatt i 2014, var å styrke kanaliseringspolitikken. Det skjedde også i fjor, og det skjer i år. Vil det si at Arbeiderpartiets politikk nå går ut på at vi også skal begynne å produsere mer melk i de kornbaserte områdene – for det må jo være konsekvensen? Det Aasland kaller sentralisering, vil jo svekke distriktsjordbruket.

Jeg ønsker også å spørre, i forbindelse med manifestet som sto i Nationen: Hva er representanten Aaslands beskjed til de unge bøndene som har investert 10–15 mill. kr i nye driftsbygg? Skal det dereguleres, sånn at deres mulighet til å produsere og skape det gode liv skal smuldre hen? Er det politikken til Arbeiderpartiet?

Terje Aasland (A) [11:41:29]: Nå er vel ikke akkurat Venstre kjent for å være redd for å ramme dem som nylig har investert, jf. f.eks. pelsdyr, men det er ingen tvil om at for Arbeiderpartiets del er kanaliseringspolitikken helt vesentlig. Vi skal produsere korn der hvor korn kan produseres, og også la det være en viktig understøttelse av det å ha matproduksjon over hele landet.

Det er helt opplagt at vi må satse mer på de marginale områdene rundt omkring i Distrikts-Norge – gjøre dem enda mer lønnsomme og satse mer på arealeffektivitet osv. i tilknytning til dette. Det vil underbygge nettopp mulighetene for å investere, og det vil også være med på – tror vi – å gi en mer optimistisk framtid. Så vi er tydelig opptatt av at vi skal forsterke og videreutvikle den kanaliseringspolitikken som er helt nødvendig å ha.

Presidenten: Replikskordskiftet er avslutta.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:42:49]: Jeg er veldig glad for at vi i år fikk en avtale mellom alle tre partene, både staten, Bondelaget og Småbrukarlaget. Det er mange år siden alle tre har skrevet under en avtale. Når det så skjedde, må det vel være fordi tilbudet i utgangspunktet var meget godt, og at de klarte å få i land en avtale som alle parter var rimelig godt fornøyd med. Hvis ikke hadde det vel aldri vært skrevet under noen avtale. Jeg er veldig glad for det, og jeg ser fram til de mulighetene som denne avtalen nå gir jordbruket i året som kommer, og i årene framover.

Mye av grunnlaget for dette oppgjøret og for den jordbrukspolitikken som har vært ført, tar utgangspunkt i 2014. Da ble det gjort en del strukturelle grep for at vi skulle få økt matproduksjon i Norge, noe som har vært en utfordring lenge. Vi har hatt stor underproduksjon og ikke klart å fylle markedet med de produktene vi har behov for, og da måtte noe gjøres.

Blant de strukturgrepene som ble gjort, ble bl.a. arealtilskuddet helt flatet ut, slik at en nå får samme støtte per

dekar uansett hvor mye en har, og det er ikke slik at en ikke lenger får noen støtte når en har passert 80 dekar. Det samme gjorde vi når det gjaldt kyr. Nå får en støtte for å ha over 50 dyr, en får støtte for å ha mer enn 500 andre storfe, og en får støtte for å ha mer enn 300 sau. Tidligere ble en straffet hvis en satset på å produsere mer mat og hadde flere husdyr enn disse nevnte tallene. Det bidro til at vi fikk et underskudd på bl.a. sau og lam.

I tillegg sørget denne regjeringen for at slaktetilskuddet ble økt på sau og lam, og vi fikk økt produksjonen. Det har nå ført til at vi har det som kalles en overproduksjon på sau og lam. Slik jeg ser det, er det egentlig ikke en overproduksjon, men de som produserer, har ikke klart å selge nok av det de produserer. Da må en igjen se på markedsmuligheter. Jeg ser på sauekjøtt som et produkt som selges på helt bestemte tider av året. Både landbruket og ikke minst matvarekjedene har en stor utfordring i å sørge for at dette selges hele året, er tilgjengelig hele året, for det er et knallgodt produkt.

Samtidig må vi i mye større grad begynne å se på de mulighetene som finnes rundt omkring i verden. Nå begynner så smått fenalår å slå igjennom i Frankrike, men vi har en del økonomier i verden som er i sterk vekst, og der er det muligheter. Se på bl.a. Kina og Sør-Korea, som har økonomier i sterk vekst, og som har folk som er interessert i å kjøpe mat – god mat med god kvalitet. Og hva i verden har bedre kvalitet enn norske kjøttprodukter? Mulighetene er der, og mulighetene bør utnyttes.

De endringene vi har gjort, har ført til at vi har lagt bedre til rette for heltidsbrukene, der bøndene i større grad lever av matproduksjon alene og vil hente mesteparten av inntekten sin fra det de produserer, nemlig mat, som det er meningen at landbruket skal gjøre. Videre var det et mål å øke produksjonen i de fleste sektorer, dvs. at det måtte lønne seg å utvide produksjonen.

I tillegg har vi i dette oppgjøret satset på de områdene der det er et stort markedspotensial, sånn som bl.a. korn, frukt, grønnsaker, bær og poteter, som er vinnerne i årets jordbruksoppgjør. Her er det også store muligheter for dem som ønsker det. Det er nettopp det et jordbruksoppgjør er; det er ikke et lønnsoppgjør, det er en avtale som gir en næring mulighet til å vokse.

Det var interessant å høre på replikkordskiftet der representanten Aasland fikk spørsmål om den sentraliserende effekten. Det var fornøydlig å høre på svaret til Aasland, for det sa ingen verdens ting. Han hadde ingen dokumentasjon på den sentraliserende effekten. Derimot prøvde han seg på en god bortforklaring, og det skal han ha, den var god.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Per-Gunnar Sveen (A) [11:47:35]: Jordbruksavtalen er viktig for næringen. Men den virker også sammen

med andre viktige politiske føringer og beslutninger. En av dem er ulveforliket, som er inngått her i Stortinget. Det er mange grunner til at det er viktig, bl.a. er det konfliktdependende og det bygger tillit, men det er også åpenbart at det har sammenheng med et levende landbruk. Jeg tillater meg å spørre representanten Ørsal Johansen om han er trygg på at denne delen av politikken, som har en klar betydning for et levende landbruk, ikke minst i innlandet, blir godt fulgt opp av regjeringen med statsråd Elvestuen som ansvarlig statsråd?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:48:20]: Svaret er ja.

Geir Pollestad (Sp) [11:48:36]: Eg vil gripa fatt i det same. Rovdyrpolitikken er ein viktig føresetnad for å bruka ressursane i heile landet. Framstegspartiet har tydelegvis gløymt dette. I innstillinga er dei ikkje eingong med i ein merknad som seier at den vedtekne rovdyrpolitikken må bidra til at beiteressursane i større grad kan utnyttast.

Regjeringa sender av garde ein statsråd for å kosa med ulvequalpen Balder, ein ekstrem provokasjon mot dei som mister sauer til rovdyr. Me ligg skyhøgt over bestandsmåla som Stortinget har fastsett. Då er spørsmålet mitt: Er Morten Ørsal Johansen fornøgd med regjeringa si oppfølging av rovdyrpolitikken?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:49:30]: Nå er nemndene i gang med å komme med sine forslag til lisensfelling. Da gjelder det å avvente det og se hva nemndene gjør. Jeg ser at sekretariatet i et par nemnder har kommet med forslag som jeg ikke er enig i, men jeg håper at nemndene gjør noe med det. Men før vi får forslagene til fellingstall fra nemndene, tror jeg vi kan si at jeg er fornøyd med det regjeringen gjør. Så får vi se hvis det kommer inn noen klager på de tallene som blir foreslått, om regjeringen gjør det den skal. Det tar jeg som en forutsetning. Det ulveforliket vi har, ligger fast, og det skal følges opp.

Geir Pollestad (Sp) [11:50:19]: Eg registrerer at representanten Ørsal Johansen ikkje er like klar og tydeleg som han var i sitt svar til representanten Sveen på dette spørsmålet. Men eg synest det blir mange ord her. Me har ein akutt situasjon. I den situasjonen vel regjeringa å reisa ut og utføra ein provokasjon mot folk på bygdene. Då spør eg på nytt: Er statsråden fornøgd med regjeringa si oppfølging av ulveforliket, og er representanten fornøgd med måten regjeringa i det siste har kommunisert dette på?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:51:00]: Jeg er ikke i tvil om at statsråden er fornøyd med regjeringens politikk, som var det første spørsmålet. Om representanten er like fornøyd – ja, jeg er fornøyd med den oppfølgin-

gen som er. Så kan vi selvsagt diskutere hvor lurt det er å gjøre enkelte medieframstøt. Inntil vi får klarlagt hvilke fellingstall som blir foreslått, og ser hva som skjer med det – om vi får felling i tråd med rovdyrforliket – er jeg fornøyd med regjeringens rovdyrpolitikk, men representanten Pollestad kan være 100 pst. sikker på at undertegnede vil følge opp dette på en særdeles nøye måte.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Geir Pollestad (Sp) [11:51:50] (leiar for komiteen): For Senterpartiet er det viktig å ha ein landbrukspolitikk som legg til rette for eit landbruk i heile landet, der me bruker ressursane. Skal me få til det, må me ha aktive små og store bruk og engasjerte bønder som står bak dei.

Bakteppet for årets jordbruksavtale er eit fall i inntektene siste år. Det er varsel om ein kraftig kostnadsvekst, estimert til 1,4 mrd. kr. Så til representanten Foss som går opp her og openbert har fått inntrykk av at dette er det beste jordbruksoppgjøret på fleire tiår: Det stemmer ikkje. For bonden er det avgjerande kor mykje inntektsvekst han vil oppleve per årsverk på garden sin. Oppgjøret i år legg til rette for ei inntektsutvikling på 11 700 kr. Ein skal vera dårleg i matematikk for f.eks. å få det til å verta eit høgare tal enn 31 000, som det var i 2013. Så her trur eg at Høgre må finna fram kalkulatoren sin, men det bekreftar dessverre inntrykket mitt av at i Høgres landbrukspolitikk har salsapparatet og PR-apparatet vorte viktigare enn innhaldet i politikken.

Så er det slik at ein har inngått avtalen. Eg forstår at jordbruket valde å signera, men den inngåtte avtalen vil innebera ein auke i inntektsgapet – dette trass i at Stortingets inntektsmål er å redusera inntektsgapet. Men det er viktig å slå fast at det inntektsmålet ligg fast, og det oppfattar eg at innstillinga frå komiteen òg understreker. Det gleder meg at Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti i ein merknad understreker kor viktig dette inntektsmålet er. Og når ein skal greia å redusera inntektsgapet, er det berre éin måte å gjera det på. Det er at jordbruket i kroner må ha ei høgare lønsutvikling enn andre grupper.

Ein kan prøva seg med alle slags flosklar og setningar som ein har lært for å koma unna det, og som departementet er hyppige leverandørar av, men det endrar ikkje på realiteten. Ein greier ikkje å redusera inntektsgapet berre med prosent. Det går ikkje an.

Det er òg nokre positive teikn i avtala. Det eine er at ein går inn for styrkte verkemiddel for å halda kontroll på marknadsbalansen. Der vil eg berre understreka kor viktig det er at dei faktisk vert følgde opp. Det er òg bra, og litt underleg, at ein statsråd frå Framstegspartiet vel å innføra eit nytt tilskot. Dette er fordi ein ikkje ville gå til-

bake på den modellen som ein la opp til i 2014, utan å ha noko tak. Då måtte ein altså tilføra noko meir byråkrati for å sleppa å gje opp det prinsippet som låg der. Men eg støttar det nye tilskotet retta mot små og mellomstore bruk.

Men det er òg gledeleg at eit fleirtal i komiteen seier at ein må vurdera om det skal finnast ei grense for kor mange dyr ein kan få dyretilskot for. Det er moglegvis litt klønete formulert i innstillinga, men det står ingenting anna der enn at ein må vurdera om det skal innførast eit tak på dyrestøtta. Det er den måten det går an å lesa det på.

Eg var i replikkordveksling med representanten Ørsal Johansen, og eg beklagar at eg kom i skade for å kalla han statsråd. Eg reknar med at han lever bra med det. Men det er ille, det som skjer i rovdyrpolitikken, og det er ganske ille at Framstegspartiet no ikkje greier å seia tydeleg at det var svært uklokt av statsråd Elvestuen å reisa opp og kosa med ulvevalpen Balder. Det var ein dum ting å gjera. Eg meiner – og eg skulle ønskja Framstegspartiet kunne seia det – at det er svært beklageleg at me ligg høgt over bestandsmålet. Her må det ein annan innsats til. Men for å sikra makta har dei teke inn Venstre i regjering, og då får me denne typen politikk, der omsynet til ulven går framfor omsynet til dyrevelferd og til folk på bygdene.

I denne saka behandlar me òg ein økostrategi. Der veit me at det vil verta ein auka etterspurnad, og eg meiner det er klokt å ha som mål at dei økologiske varene som det er etterspurnad etter, skal produserast i Noreg.

Eg vil ta opp forslag nr. 4, som Senterpartiet er ein del av.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har teke opp det forslaget han refererte til.

Det vert replikkordskifte.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [11:57:08]: For første gang på åtte år ble det en avtale med både Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Det å komme til enighet med sistnevnte er en øvelse jeg antar gir mestringsfølelse til og med i Senterpartiet. De mislyktes med det halvparten av gangene de forsøkte mens de selv styrte departementet.

Avtalen i år landet i stort i nærheten av statens tilbud, selv om partene selvfølgelig måtte gi og ta. Før avtalen ble inngått, karakteriserte representanten Pollestad statens tilbud som et «angrep på norsk matproduksjon». Nå trives, som vi alle vet, Senterpartiet best når de er på jorden, men kan hende var representanten i dette tilfellet over i det maritime, og forsynte seg med litt mye Mølles tran – eller opprettholder representanten beskrivelsen av statens rekordhøye tilbud som et «angrep på norsk matproduksjon»?

Geir Pollestad (Sp) [11:57:58]: Ja, tilbudet frå staten var eit angrep på norsk matproduksjon. For å nemne nokre enkle forhold der:

For det første hadde staten lagt inn eit teoretisk angslag for kor mykje ein skulle betra marknadsbalansen – eg meiner å hugsa det var 348 mill. kr. Dette la ein inn som ei eiga inndekning, utan å gje jordbruket verkemiddel som trengst for å oppfylla det. Viss ein i framtidige år skulle leggja det til grunn, ville det undergrava det viktige inntektsmålet som Stortinget har fastsett. Difor meiner eg det er eitt eksempel på at det er eit angrep på norsk matproduksjon.

Eg meiner òg at det ein fekk til på det såkalla pyramidedetilskotet – som ein vel har kalla det – rettar opp ein god del når det gjeld små og mellomstore bruk. Så eg har full dekning for ein slik påstand. Den vil eg òg bruka neste gong regjeringa angrip norsk matproduksjon.

Ingunn Foss (H) [11:59:09]: Representanten Pollestad sa at det var feil at dette var det beste oppgjøret på flere tiår. 770 mill. kr over budsjettet er det beste, i hvert fall på de siste 14 årene. Det kan jeg dokumentere for representanten Pollestad i dag, hvis han vil se det.

Mitt spørsmål til Pollestad er det samme som til representanten Aasland: Kan representanten Pollestad dokumentere at regjeringen Solbergs landbrukspolitikk har hatt en sentraliserende effekt?

Geir Pollestad (Sp) [11:59:44]: Då vil eg ta med representanten Foss inn på ein gardsplass på Sola 1. mai 2014. Der kjem det ein Rock Taxi. I den sit representantar for Venstre – og eg trur representanten Foss var med sjølv – og dåverande statsråd Listhaug. Dei hadde fått ein idé. Dei syntest at det var ein kjempegod idé å dobla konsesjonsgrensa for kylling over natta. Det var ingen faglege råd. Statsråden sa sjølv at ho hadde tenkt på 250 000, men så var det nokon som hadde sagt 280 000. Det var ein god idé. Det utløyste på ein augneblink ein overproduksjonssituasjon, som – ein kan gå inn og sjå – har bidrege til ei kraftig sentralisering av kyllingproduksjonen, der bruk i distrikta vert kjøpte ut eller lagde ned. Produksjonen vert flytta nærmare slakteria.

Det som skjedde den dagen, sentraliserte norsk kyllingproduksjon. Eg meiner det er eitt av fleire eksempel på sentralisering.

André N. Skjelstad (V) [12:01:01]: Hvis vi skal gå litt videre på det representanten Pollestad kalte et angrep på norsk matproduksjon: Jeg tok tilfeldigvis før vi gikk inn i debatten her og så litt på de siste årene de rød-grønne styrte, og det måtte jo vært et angrep på norsk matproduksjon kontinuerlig under deres regjeringstid. Er det sånn at vi har kommet dit hen nå at Senterpartiet leter etter noe å kritisere bare for kritikkens egenart? Er

det sånn at vi nå er i ferd med å se at når representanten Pollestad tar replikker på andre, handler det ikke nødvendigvis om årets jordbruksoppgjør? Er det det at Senterpartiet nå begynner å gå tom for retorikk når det gjelder landbruket? Eller er det sånn at Senterpartiet faktisk har utspilt sin rolle i norsk landbrukspolitikk?

Geir Pollestad (Sp) [12:01:58]: Når det gjeld replikkar på andre og kva tema ein vel å ta opp, meiner eg at eg har teke opp tema som er omtalte i innstillinga. Jordbruksavtalen er ein viktig del av den samla jordbrukspolitikken. Men det er klart at andre tilstøytande saksområde òg har stor betydning.

Det er ikkje sånn at ein må leita lenge for å finna ting å kritisera denne regjeringa for. Det er nok å sjå at ein har foreslått å innføra eit næringsforbod på pelsdyrnæringa – ei lønsam eksportnæring. Pelsen kan produserast kor som helst i verda. Han kan seljast i Noreg, men han må ikkje produserast i Noreg.

Me har ei regjering som har sendt på høyring eit forbod mot nydyrka myr. Det er ein heilt absurd tanke i ei tid då me skal auka norsk matproduksjon. Og me har altså ei regjering som reiser rundt og klappar ulvevalpar, noko som eg finn veldig god grunn til å kritisera.

Så Senterpartiet kritiserer når det er grunn til å kritisera, og så gjev me ros når det er grunnlag for å gje ros.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:03:17]: Denne debatten utviklar seg til å bli ein veldig generell diskusjon som tar inn over seg forhold som eigentleg ikkje har noko som helst med dette oppgjeret å gjere. Det som vi skal diskutere i dag, er om oppgjeret står i stil med det som var dei klare føringane frå Stortinget i innstillinga da vi behandla jordbruksmeldinga i fjor. Det er det vi skal følgje med på, og det er det vi skal diskutere. Har partane levert, har tilbudet til staten vore i stil med det Stortinget har bedt om, og dei klare bestillingane som ligg der? Svaret på det spørsmålet er nei. Der Stortinget gav klar beskjed om at vi ønskjer å utjamne inntektsgapet mellom bønder og andre grupper i samfunnet, og at utviklinga skulle vere kronemessig lik i det minste, har ein ikkje levert. Når Stortinget nok ein gong avgir ei innstilling og vi no i plenum stadfestar komiteens signal, bør det vere klart for statsråden at han har fått ein tydeleg marsjordre: Fleirtalet på det nye Stortinget gjentar inntektsmålet og presiserer at det betyr kronemessig lik inntektsutvikling. Det same sa altså eit fleirtal ved behandlinga av det førre jordbruksoppgjeret.

I tillegg har ein samla komité gjentatt og lagt tydelege føringar på ein serie andre ting. Vi ønskjer eit aktivt og mangfaldig jordbruk over heile landet, med produksjonar og føretaksstrukturar som byggjer på lokale jord-

beite- og utmarksareal. Vi legg også vekt på at vi må ha eit velfungerande importvern viss vi skal få dette til, der myndighetene gjer sin del av jobben, og der næringa har verkemiddel til å følge dette opp. Og vi ønskjer målretta geografi- og strukturdifferentierte verkemiddel over jordbruksavtalen, sånn at vi kan oppnå nettopp å ta meir av Noreg i bruk, ta tilbake dei areala som vi har tapt over tid.

Da er det verdt å nemne at fleirtalet på Stortinget tar til orde for at det bør vurderast ein nullsats for dyrestønad for store besetningsstørrelsar. SV ønskjer å gå hakket lenger. Vi ønskjer å gjeninnføre tak og forsterke strukturprofilen på ei rekkje tilskot, bl.a. husdyrtilskota og arealtilskota på bær, frukt, grønnsaker og korn. Det er nødvendig dersom ein skal snu den negative arealutviklinga som vi har sett over lang tid, og som forsterkar seg med den linja som dette oppgjeret byggjer på. Viss vi skal ta tilbake jord som har gått ut av drift, må vi snu utviklinga og gjere det meir lønsamt for dei små og mellomstore og leggje til rette for driftsvansketilskot rundt omkring.

Så vil eg seie nokre ord om økosatsinga i dette oppgjeret. Fleirtalet på Stortinget sa ved behandlinga av jordbruksmeldinga klart frå at vi ønskjer å få på plass eit mål med ein plan for korleis ein skal få auka produksjon og konsum av økologiske varer i Noreg. Ein treng ikkje å gå lenger enn til Sverige eller Danmark for å sjå at dei har kome mykje lenger i si økosatsing enn det vi har gjort. Dei har også til og med integrert det i si jordbrukspolitiske tenking, tilpassa dyra, tilpassa areala, sånn at ein kan få ei auka satsing på økologiske varer.

Her i Noreg risikerer vi å tape sjølvforsyningsgrad og bli storimportør av økologisk mat, fordi vi veit at forbrukarane vil ha meir økologisk mat framover, og utan politisk styring er det vanskeleg å sjå at produksjonen vil følge etterspørselen. Ein ser at berre f.eks. Forsvarets innkjøp av økologisk mjølk i nord har gjort at ein plutsleg endeleg har fått tilbod om økologisk mjølk i butikkane der. Det offentlege bør gå føre.

Lat meg seie at eg er ganske skuffa og overraska over at SV er det einaste partiet i denne innstillinga som framleis vil ha eit konkret mål og ein konkret plan med sektorvise føringar for korleis ein skal auke det økologiske innslaget i norsk landbruk. Vi trur at det er ein stor tabbe for norsk landbruk. Det vil kunne svekkje importvernet, og vi vil gjere oss meir avhengige av import.

Presidenten: Vil representanten ta opp forslaget frå Sosialistisk Venstreparti? – Det vil han.

Då har representanten Torgeir Knag Fylkesnes teke opp forslaget frå Sosialistisk Venstreparti.

Det vert replikkordskifte.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [12:08:34]: Det var spennende å høre representanten Fylkesnes' alternative politikk, men det som var interessant å høre, var det med inntektsmålet. Nå har vi altså slått fast at totalkalkylen for jordbruket ikke er egnet til å måle inntektsnivå, men bare en relativ utvikling. Når en ikke har et grunnlagsmateriale som er egnet til å måle nivået, er det vanskelig å slå fast hvor stort et inntektsgap er. Når vi vet at vi har ca. 40 000 forskjellige selvstendige næringsdrivende i jordbruket – med forskjellige utgifter, forskjellige produksjoner, forskjellige investeringsnivå – hvordan ønsker representanten å regne ut, å finne ut, hvor mye hver enkelt skal ha i økt nettoinntekt, slik at det skal bli et rettferdig system?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:09:30]: Eg synest det er eit veldig rart spørsmål frå representanten Ørsal Johansen. Utgangspunktet her er altså at vi måler dette gjennomsnittet mot andre grupper i samfunnet, og det er også eit gjennomsnitt vi da gjer denne samanlikninga ut ifrå. Det betyr at ein ser på snittet på alle grupper i samfunnet, og så ser ein på korleis lønnsutviklinga er for bønder – i snitt – vel vitande om at det er store forskjellar her, også innanfor bondestanden. Dei som driv småbruk, tener veldig ofte vesentleg mindre enn dei som har storbruk. Spesielt med den linja som blir ført frå denne regjeringa – gjennom å fjerne taket i 2014, og ein del andre verkemiddel – har ein sett at lønsforskjellane aukar også blant bønder.

Men det gir meining å ta utgangspunkt i eit snitt, for det snittet gir faktisk uttrykk for kva type samfunnsutvikling vi vil ha for bønder, om dei skal begynne å nærme seg andre grupper i samfunnet – eller ei – og da er svaret enkelt.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [12:10:38]: Dette skjønnte jeg ikke et kvekk av, og det kan det hende at ikke andre gjorde heller, men det var da interessant å høre uansett.

Vi skal ha en inntektsutvikling for landbruket som er god, og de siste årene har inntektsutviklingen til jordbruket vært langt over andre grupper. Når en øker i prosent i forhold til andre grupper, da minsker en jo også avstanden. Er representanten enig i det?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:11:12]: Eg skal ikkje ta for hardt i, men ein kunne kanskje tatt mattekurset ein gong til viss ein ikkje har fått det ordentleg på plass. Men det er klart, begynner du med veldig lite og så får ein stor prosentvis auke, og så samanliknar du med nokon som har mykje, og får litt prosentvis auke – da er jo nesten spørsmålet til Ørsal Johansen: Tettar du eit gap da, eller tettar du det ikkje? Og viss ikkje representan-

ten evnar å rekne seg fram til det, trur eg vi berre må takke for replikken.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [12:11:53]: Bare et kort, lite spørsmål: Hvor mye mener representanten at en bonde skal tjene i gjennomsnitt, og hvor mye er en høy og en lav inntekt innen landbruket? Og nå må vi huske på, når det gjelder lønnsoppgjør, at det vi gjør her på Stortinget, er å gi inntektsmuligheter, det er ikke et lønnsoppgjør.

Og i tillegg: Hvordan mener representanten at Stortinget skal sørge for at jordbruket – altså de 40 000 selvstendig næringsdrivende i dette landet – får en inntekt som de har fortjent? Skal vi vedta den, eller skal vi gi jordbruket muligheter, slik som vi har gjort, og som har vist seg å fungere veldig bra?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:12:50]: Her må ein berre begynne å velje og vrake i talet på spørsmål. Eg synest det første spørsmålet til representanten er spennande – kor mykje vil ein at bonden skal tene? Det kunne det vore veldig interessant å høyre regjeringa si meining om – kva er det ein eigentleg vil her, kva nivå er det ein eigentleg strekkjer seg mot?

I SVs program ønskjer vi å tette lønnsgapet mellom bøndene og gjennomsnittet av dei andre lønsinntektsgruppene, og det er meint bokstaveleg, det står i programmet. Men vi er veldig opptatt av fordelinga mellom bønder, altså at det skal løne seg vesentleg meir å drive i smått, slik at vi kan ta i bruk alle dei jordområda som i dag står ubrukte, som ikkje er drivverdige fordi inntektene i jordbruket er så skeivfordelte som dei er i dag.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

André N. Skjelstad (V) [12:14:04]: I år fikk vi det beste resultatet i jordbruksoppgjøret. Det har ingenting med enkelttilskudd, inntektsmål eller enkelttiltak mot overproduksjon å gjøre. Partene ble enige seg imellom, og det er en stor seier ved årets jordbruksoppgjør. Det er en seier fordi det er her oppgjøret hører hjemme. Løsningen blir best når den kommer som et framforhandlet resultat mellom bonden og staten. Den kom som et resultat av et seriøst førstetilbud fra staten, og bonderepresentantene, som viste måtehold og fornuft i sine krav. Jeg har lyst til å berømme begge sidene for det her i dag. De har gjort en fremragende jobb, som tjener næringen best, gjennom det oppgjøret. Landbruksministeren har opptrådt inkluderende, ordentlig og ryddig og på en måte som har samlet de politiske partiene på Stortinget og bondeorganisasjonene. At man har hatt Venstre på laget i regjering, har også vært en styrke, etter min mening. Jeg mener også at forhandlin-

gene har båret preg av at det sitter tre, ikke bare to, partier i regjering.

I selve det framforhandlede oppgjøret er det spesielt tre aspekter jeg ønsker å trekke fram, for det første at inntektsveksten på 3,5 pst. er god – og helt i tråd med prognoser fra andre gruppers prosentvise lønnsøkning. Dette er viktig for at det skal være liv laga for dem som ønsker å satse på landbruket også i framtiden.

For Venstre har det i tillegg vært viktig at det blir lagt til rette for de små og mellomstore brukene. Det er også svært gledelig at partene ble enige om å prioritere bruk på Vestlandet i tildeling av driftsvansketilskudd.

Når partene i tillegg ble enige om å prioritere de sektorene som har størst markedspotensial, går det rett til kjernen av Venstres jordbrukspolitikk.

For oss har det hele tiden vært viktig å se på bonden som selvstendig næringsdrivende med ansvar for egen produksjon og utvikling. Jeg er opptatt av at vi i denne fireårsperioden skal gjøre det enklere og tryggere å være gårdbruker, og at det skal være et framtidssyrke som folk tør å satse på. Vi har også vært opptatt av at det ikke bare skal være et knippe store aktører i landet. Vi ønsker små og mellomstore bruk velkommen og ønsker at vi skal ha landbruk som også gir rom for dem.

Venstres landbrukspolitikk har vært drevet fram og utviklet av bl.a. nisjeprodukter fra gårdsbruk landet rundt, produkter som har et eksportpotensial i samme størrelsesorden som en del fiskeriprodukter vi vet skaper interesse i hele verden. Det må det også fokuseres på i årene som kommer.

En tur rundt i Grüne Woche viser at norske landbruksvarer har et potensial, men de har ikke nådd verden ennå. Vi må arbeide mer for nye markeder i Asia, bl.a., og i andre regioner der appetitten på norske kvalitetsvarer først nå er i emning. Varemerket «Norge» er sterkt og forbindes med kvalitet. Det må jordbruket gjøre seg bruk av.

Jeg registrerer også at avtalen i sterkere grad legger opp til geografisk produksjonsdeling, noe vi også var opptatt av i fjor. Det synes jeg er bra. Det er viktig at vi tar vare på jordbruksarealer i hele landet. Vi må ta på alvor statistikken som viser at det i perioden 1999–2017 har vært en reduksjon i jordbruksareal, spesielt på Vestlandet, i Agder og i Nord-Norge.

Avtalen legger – ikke minst – også til rette for at den viktige kanaliseringspolitikken der vi legger til rette for kornproduksjon der korn kan dyrkes, og husdyr- og gressområdene, videreføres. Husdyrproduksjon er den økonomisk viktigste produksjonen, og det er viktig at vi legger til rette for den delen av jordbruksnæringen som har gode levekår i fjellbygdene, på Vestlandet og i Nord-Norge.

Avtalen legger også opp til et betydelig løft for landbruket i Norge. Det er bra at det i hoveddelen gis bevilgninger til miljø- og klimatiltak. Jordbruket i Norge er en av hovedleverandørene av løsninger til det grønne skiftet, næringen er seg sitt ansvar bevisst og legger seg i selen for å være verdensledende. Det mener jeg og Venstre er bra.

Det er mye som går bra i norsk landbruk for tiden. Det er ingen tvil om at noen av de kraftige markeds-signalene når oss. Men at prognosene for befolkningsvekst og forbruksmønster i Norge er nedjustert, kombinert med at produktivitetsveksten i jordbruket er formidabel, gir oss utfordringer i årene som kommer. Det er svært begrensede muligheter til å ta ut større volum av jordbruksprodukter i det norske markedet. Det er fakta vi er nødt til å forholde oss til.

Jeg mener at norske jordbruksprodukter har et potensial for å være verdensledende. Vi har en fantastisk dokumenterbar plante- og dyrehelse og en dyrevelferd vi i stor grad kan være stolte av. På disse områdene opplever jeg at næringen selv tar initiativ og er framtidsorientert. Det er bra. At Norge har en positiv innstilling kombinert med kvalitetsprodukter, bl.a. grønnsaker fra Toten, villsau, rene egg og fjørfeproduksjon, kan gi oss fortrinn som verdensmarkedet vil se positivt på.

Simon Molvær Grimstad (KrF) [12:19:10]: Først av alt vil Kristeleg Folkeparti gjerne gratulere regjeringa, Bondelaget og Norsk Bonde- og Småbrukarlag med eit godt stykke arbeid og einigheit om årets oppgjør. Utgangspunktet var ikkje det enklaste, men partane har gjort ein solid jobb. Inngangen på årets forhandlingar var prega av at vi hadde marknadsubalanse og høg kostnadsvekst. At alle partar blei einige om årets jordbruksavtale, er med på å styrkje avtaleinstituttet som ein unik samhandlingsarena.

Kristeleg Folkeparti ønskjer eit aktivt og mangfaldig jordbruk over heile landet, med produksjonar og føretaksstrukturar som byggjer på lokale jord-, beite-, skog- og utmarksareal. Vi treng då eit velfungerande importvern, eit samspel mellom myndigheiter og næring i jordbruksavtaleinstituttet. Gode marknadbalanseringsordningar, kvoteordningar for mjølk og jordbruksavtalens geografi- og strukturdifferensierte verkemiddel vil også vere avgjerande.

Overproduksjonen i viktige produksjonar har redusert marknadsinntektene dramatisk for mange bønder. Kristeleg Folkeparti er difor spesielt tilfreds med at partane styrkje verktøykassa for marknadbalansering i årets oppgjør, og ser det som avgjerande å sikre ei velfungerande marknadregulering som pilar i norsk landbruk. Kristeleg Folkeparti er vidare tilfreds med avklaringa som presiserer at frivillige tiltak som faglag set i

verk etter oppfordring frå marknadsregulator, fell inn under primærnæringsunntaket i konkurranselovera.

Kristeleg Folkeparti meiner jordbruksfrådraget har ein viktig, men fallande inntektseffekt for næringa. Dette er ei inntektsmoglegheit som er tilgjengeleg når brukaren har positiv næringsinntekt. Eit auka jordbruksfrådrag vil gje sterke incentiv til å innrette drifta på ein måte som aukar overskotet, og dette vil styrkje kostnadsjakta på kvart enkelt bruk. Det er difor eit viktig verktøy for å halde kostnadsveksten nede.

Kristeleg Folkeparti vil ha eit aktivt og mangfaldig jordbruk over heile landet, med produksjonar og føretaksstrukturar som byggjer på lokale jord-, beite-, skog- og utmarksareal. Kristeleg Folkeparti ønskjer difor alltid målretta geografi- og strukturdifferensierte verkemiddel over jordbruksavtalen. Kristeleg Folkeparti er difor tilfreds med den klare distriktsprofilen i fordelinga av årets avtaleramme, som delinga av sone 5 for grovførtilskot og auka distriktstilskot. Det er også bra at partane har utvikla og styrkt eksisterande verkemiddel for å bøte på driftsvanskar.

15–30-kyrsbruka er ryggraden i norsk mjølkeproduksjon. I store delar av landet vil fornying av desse vere avgjerande for vidare mjølkeproduksjon, og investeringsmidlane over jordbruksavtalen er viktige for å redusere kapitalbindingane ved fornying av bygningsmasse. Kristeleg Folkeparti er godt fornøgd med det sterke fokuset på desse bruka i avtalen og er tilfreds med at partane gjennom forhandlingane har fått på plass eit nytt verkemiddel for små og mellomstore mjølkebruk.

Kristeleg Folkeparti er oppteke av at det skal vere lite medisinbruk og god dyrevelferd i norsk husdyrhald. Dette kan best sikrast med eit tett og løpande samarbeid mellom dyktige produsentar, industri, veterinærar og myndigheiter. Tilgang på veterinærhjelp i alle delar av landet er viktig for å sikre beredskap mot alvorlege smittsame sjukdomar og for dyrevelferd og produksjonsøkonomi. Det er ei utfordring med tilstrekkeleg veterinærdekning i store delar av Nord-Noreg, men Kristeleg Folkeparti er godt tilfreds med at ordninga for tilskot til veterinære reiser har blitt styrkt noko.

Til slutt: Kristeleg Folkeparti gjekk ved ein feil inn i merknaden om klimafond i innstillinga. Dette meiner vi er ei budsjettsak som vi ikkje skal ta no, og går difor ut av denne merknaden. Kristeleg Folkeparti er ikkje negative til eit klimafond, men meiner dette er noko vi vil vurde-re når vi utarbeider vårt alternative budsjett og vurderer heilskapen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Ingunn Foss (H) [12:24:09]: Kristelig Folkeparti snakker varmt om forhandlingsinstituttet. Det gjør Høyre også. Vi har faktisk et landsmøtevedtak på at vi

er for det. I år ble det avtale, og organisasjonene er jevnt over godt fornøyd med resultatet, men i innstillingen går likevel Kristelig Folkeparti langt i å pålegge den ene parten, altså staten, konkrete forpliktelser på enkeltpunkter i virkemiddelbruken. På denne måten overkjører Kristelig Folkeparti det som skjedde i forhandlingene. Spørsmålet til representanten Molvær Grimstad er: Hvis Kristelig Folkeparti er opptatt av å ta vare på forhandlingsinstituttet, hvorfor foreslår de konkrete tiltak i Stortinget?

Simon Molvær Grimstad (KrF) [12:24:48]: Kristeleg Folkeparti meiner forhandlingsinstituttet er viktig fordi det gjer at staten og bondeorganisasjonar saman kjem fram til både ramme og fordeling av denne. Kristeleg Folkeparti meiner det er ein verdi at dei som har skoa på, og som kjenner næringa best, er med og forhandlar fram neste års ramme og fordeling. Dette er også årsaka til at Kristeleg Folkeparti er svært tilbakehaldne med å kommentere krav, tilbud og forhandlinger generelt mens dei er i gang. Det er fordi vi ønskjer at dette skal vere ei reell forhandling. Samtidig har Stortinget eit ansvar for å leggje rammene for jordbrukspolitikken. Dette har vi gjort gjennom bl.a. jordbruksmeldinga, men også i innstillinga til dette og tidlegare oppgjer. Så er vi med og legg føringar for framtida – og sånn må det vere. Kristeleg Folkeparti meiner det ikkje er noko motsetningsforhold her. Stortinget legg føringane i landbrukspolitikken, og staten og bondeorganisasjonane forhandlar fram desse.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Per Espen Stoknes (MDG) [12:26:02]: Miljøpolitikk handler om å ta vare på livet på jorda. Derfor er jordbrukspolitikk en sentral sak for alle miljøpartier. Det er jordbruket som forvalter de levende, biologiske bestanddelene av økonomien vår: kornåkrene, som gir brød, det mangfoldige mikrolivet i matjorda, det artsrike kulturlandskapet i dalsidene og millioner av dyr i fjøs, haller og på beite over hele landet – den enorme rikdommen av liv som vi forvalter. Da må vi stille høye krav til hvordan vi gjør det.

Vi må anerkjenne at dyrene har egenverdi, og at de også fortjener å bli behandlet med respekt og omsorg. Vi må erkjenne at matjorda kan bli ødelagt for alltid hvis vi bruker den feil eller bygger den ned. Vi må erkjenne at et jordbruk basert på norske ressurser er en forutsetning for at jordbruket skal ivareta matsikkerheten for oss som bor i landet. Derfor må vi også erkjenne at stordriftslandbruk aldri kan fungere optimalt i et land der ressursene er så spredt.

Konsekvensen av disse generelle erkjennelsene er at landbruket i Norge aldri kan bli en helt vanlig næring,

som styres etter et ønske om kortsiktig maksimering av produksjon og profitt i et perfekt marked.

Å ta vare på alt som lever i landbruket, er en stor og viktig fellesoppgave for samfunnet vårt – en fellesoppgave som krever tilsyn, erfaring, varsomhet og kunnskap over tid. Derfor trenger Norge en ny landbrukspolitikk, som tar bedre vare på både bønderns arbeidsvilkår og dyr og natur, en politikk som stiller strengere krav til dyrevelferd, til kvalitet og til lokal ressursbruk og dets effekt på miljøet, og som samtidig gir norske bønder tid, rom og økonomi til å utøve den viktige jobben de gjør på vegne av oss alle.

Jeg må si litt om årets jordbruksoppgjør: Vi i De Grønne hadde nok ikke trodd at jeg skulle stå her på Stortingets talerstol og gi Fremskrittsparti-statsråden skryt for et jordbruksoppgjør, men i år gjør jeg det. Kryss i taket! Vi mener at statsråden fortjener ros for å ha inngått en jordbruksavtale som på flere områder prioriterer små og mellomstore bruk, og som anerkjenner verdien av lokal ressursutnyttelse. Dette oppgjøret bærer preg av en statsråd som evner å legge sitt eget partis kjepphester til side og heller anerkjenner de rammene som stortingsflertallet har lagt for jordbrukspolitikken.

Samtidig er det viktig å huske på at hovedtrekkene i norsk jordbrukspolitikk ligger fast også etter årets jordbruksoppgjør. Det er en politikk som fører til rask nedleggelse av gårdsbruk og fortsatt gjengroing av kulturlandskap, som subsidierer investeringer i en bruksstruktur som blir stadig mer løsrevet fra bruk av jord, og som nedprioriterer økologisk landbruk, for å nevne litt. Ett enkelt landbruksoppgjør som dette kan ikke endre denne langsiktige trenden, og derfor fremmer Miljøpartiet De Grønne fem forslag her i dag som vi mener kan bidra til kloke rammer for kommende jordbruksoppgjør.

For det første foreslår vi å fjerne kontrollgebyret for økologisk produksjon for å redusere byråkratiet og styrke lønnsomheten i økologisk drift.

For det andre foreslår vi å fjerne bunnfradraget for støtte og tilskudd til jordbruksforetak for å styrke økonomien for de minste brukene.

For det tredje foreslår vi å sette rimelig tilgang på lokale forressurser som betingelse for å motta støtte til store nyinvesteringer, slik at det stimuleres til redusert kraftforimport og en bruksstruktur i samsvar med det lokale ressursgrunnlaget.

For det fjerde foreslår vi at det etableres et nasjonalt dyrevelferdsmerke som kan brukes på norske landbruksprodukter som produseres med særlig høy dyrevelferd.

For det femte foreslår vi at regjeringen i det neste jordbruksoppgjøret prioriterer følgende enda mer enn i dag:

– økologisk landbruk

- bruk med særskilt høy dyrevelferd
- lokal ressursutnyttelse
- økt grønnsaksproduksjon framfor økt kjøttproduksjon
- bedre lønnsomhet for små og mellomstore bruk over hele landet
- en gradvis reetablering av fornuftige tilskuddstak, slik at vi tar litt fra de store for å gi litt til de små brukene

Med det tar jeg opp våre forslag.

Presidenten: Representanten Per Espen Stoknes har teke opp dei forslaga han refererte til.

Bjørnar Moxnes (R) [12:31:23]: Jordbruket går dessverre i feil retning ved at landet vårt blir stadig mindre selvforsynt med fôr til husdyrene og mat til befolkningen. Selvforsyningen svekkes fordi kraftfôrbruken øker, beitebruken går ned og arealer går ut av drift. Vi blir stadig mer avhengig av å legge beslag på arealer i utlandet for å fø husdyrene her i Norge – mens gresset vårt gror, til liten nytte.

Voldsom fokusering på volum og effektivitet, som har dominert jordbrukspolitikken de siste tiårene, har gitt oss lav selvforsyning, gjeldsvekst og overproduksjon. Derfor står vi i en risikabel situasjon med usikre framtidssikter. Produksjonskostnadene er høyere enn markedsinntektene, og kombinasjonen av voksende gjeld og overproduksjon gir i sum sterkt økende produksjonskostnader og sterkt fallende markedsinntekter. De største og dyreste gårdsproduktene er også de som er mest avhengig av statlige bevilgninger. Kampen om fordeling av tilskuddskronene innad i næringen kommer til å bli hardere framover.

Jordbrukspolitikken er ikke til bare for bøndene. Den skal også sikre at samfunnsoppgaver utføres på vegne av fellesskapet, og jordbrukets samfunnsoppdrag er å bruke jorda på en måte som tilrettelegger for en bærekraftig matproduksjon som gir oss trygg og næringsrik mat uten å redusere muligheten for de kommende generasjoner til det samme.

Jordbrukspolitikken må kombinere den selvstendig næringsdrivende bondens lønnsomhetsvurderinger med samfunnsoppdraget bonden skal utføre. Det må være lønnsomt for bøndene å innordne bruken av jorda og matproduksjonen slik at samfunnsoppdraget til næringen kan gjennomføres i tråd med målene, men det skjer ikke i dag. Volumfokuset som dominerer den norske jordbrukspolitikken, gjør at jordbrukspolitikken virkemidler i dag er i konflikt med jordbrukspolitikken formål. Billig kraftfôr, tilskudd til volum og investeringsstøtte til storfjøs løsriver produksjonsvolumet fra ressursgrunnlaget, fra driftsøkonomien og fra etterspørselen i markedet.

For å få snudd utviklingen må vi snakke om samfunnsoppdraget til jordbruket, ikke bare om tilskudde eller pengesummer fra jordbruksforhandlingene. Vi må svare på hvorfor vi har jordbrukspolitikken. Et helt avgjørende formål for jordbrukspolitikken er å sikre beredskap, selvforsyning og matsikkerhet. Da må norsk matproduksjon skje med grunnlag i norske ressurser.

Dette er bakgrunnen for at Rødt fremmer forslag om at regjeringen skal sette mål om å øke den norske selvforsyningsgraden til 50 pst. korrigert for importert kraftfôr, og innen neste jordbruksoppgjør foreslå tiltak for hvordan det målet skal nås. Dette forslaget er i tråd med flertallsmerknader fra Stortinget innstilling til jordbruksmeldingen i fjor. Da sa en samlet komité at

«reell økt selvforsyningsgrad er avhengig av at økt matproduksjon skal være med grunnlag i norske ressurser. Dette må legges til grunn ved utforming av landbrukspolitikken.»

I dag er norsk jordbruk knapt i stand til å dekke kaloriebehovet til halve befolkningen, og det setter oss i en sårbar situasjon. Å ta i bruk mer jord i Norge, som vi ønsker, vil innebære en ny giv for mange nedlagte jordbruksområder, særlig på Vestlandet og i Nord-Norge, og for alle de små og mellomstore brukene som utnytter de små teigene i li og fjell.

Rødts forslag går derfor til kjernen i norsk landbrukspolitikken og legger de faktiske prinsippene det er flertall for på Stortinget, til grunn for jordbrukspolitikken. Med det tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har teke opp forslaget han refererte til.

Det vert replikkordskifte.

Ingunn Foss (H) [12:36:16]: Som representanten Moxnes sikkert er kjent med, regnes selvforsyningsgraden på kaloribasis i et normalt norsk kosthold, og det inneholder langt mer enn det som produseres i Norge.

Det som er et faktum, er at Norge tett på er selvforsynt med de produktene vi kan produsere i dette landet. Noe potensial er det på poteter, frukt og bær, men ellers er vi faktisk selvforsynt med de produktene som det går an å produsere i dette landet. I tillegg har vi veldig mye fisk.

Jeg må nesten spørre representanten Moxnes om han har lest proposisjonen, for det som er et faktum, ellers i hvert fall det som står der – hvis ikke Moxnes henter sine fakta fra andre kilder – er at selvforsyningsgraden har gått opp, spesielt på grunn av at man produserer mer korn. Og med flere år med reduksjon i selvforsyningsgraden har norsk fôrandel økt med 14. pst. fra 2014 til 2017. Så jeg må altså spørre representanten Moxnes: Hvor henter han disse faktaene fra?

Bjørnar Moxnes (R) [12:37:22]: For det første er det sånn at vårt forslag handler om å øke forsyningsgraden til 50 pst., korrigert for importerte kraftfôrråvarer, og det er et helt avgjørende premiss. Vi vet også at hvis vi produserer optimalt på alt tilgjengelig jordbruksareal, kan vi øke selvforsyningsgraden med hele 6 pst. Så der er det noe å hente på det vi har av tilgjengelig areal per dags dato.

Det er helt åpenbart at hvis man skal øke graden ytterligere, vil vi naturligvis også måtte diskutere endringer i kosthold for å nå et enda høyere nivå – så det er klart at de forholdene spiller også inn. Men vi har muligheter på det som per dags dato er det tilgjengelige jordbruksarealet.

Ingunn Foss (H) [12:38:21]: Som representanten helt sikkert også er kjent med, er det mye av førkomponentene som hentes fra andre land for å få nok protein til dagens produksjon. Det forskes også veldig mye for å prøve å finne proteinkilder som kan tilføre føret det vi trenger for å ha den produksjonen vi har i dag. Da er spørsmålet mitt til representanten Moxnes: Hva er svaret på at Norge per i dag ikke har nok proteinråvarer til førproduksjonen sin? Hvor skal vi hente det fra?

Bjørnar Moxnes (R) [12:38:53]: De prinsippene vi går inn for, ved at vi ønsker å redusere avhengigheten av importert kraftfôr, handler om å ta i bruk mer av arealet, ta i bruk mer av grasressursene vi har i Norge, for å sørge for at vi kan sikre en produksjon som er bærekraftig, og som også ivaretar beredskapen vår – at vi ikke er like avhengige av at det kommer et skip med soya fra Brasil hver måned. Det gjør at vi er i en sårbar situasjon, og det gjør også at vi er nødt til å ta i bruk det vi har av arealer, på en bedre måte.

Hvis vi gjør det, kan vi altså øke selvforsyningsgraden med hele 6 pst. – ved å ta i bruk det som finnes av tilgjengelig jordbruksareal, på en optimal måte. Så det er åpenbart noe å hente i de norske beiteressursene.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Statsråd Jon Georg Dale [12:40:08]: Etter å ha følgd denne debatten, må eg konstatere at han minner tilforlateleg om dei tidlegare diskusjonane vi har hatt rundt jordbruksavtalen. Det som er nytt, er at retorikken frå opposisjonen er den same anten det er inngått avtale eller det er brot i forhandlingane. Det synest eg er rart, for utgangspunktet for denne debatten er altså at jordbruket og regjeringa, som forhandlar på vegner av staten, faktisk er einige både om pengebruk og om innretning gjennom årets jordbruksavtale. Det har vi basert på ei felles forståing om at vi ikkje berre kan drive landbrukspolitisk debatt basert på gamal og dels utdatert

retorikk. Utfordringane i jordbruket er for store til det på fleire viktige område, samtidig som moglegheitene er utruleg store på andre.

Når ein høyrer debatten i salen i dag, får ein inntrykk av at hovudutfordringa er at det er for lite produksjonsstimulans, for lite areal i bruk, men utfordringa som bønder no møter, er jo ikkje det, det er at dei faktisk ikkje får omsett varene dei allereie har produsert. Det er ingenting som tyder på at det ikkje er nok areal i bruk. Tvert imot tyder alt på at produksjonsstimulansen er så sterk at det faktisk gjev bøndene utfordringar med å greie å få omsett varene. Det er heilt forunderleg for meg at debatten tek det utgangspunktet han gjer i denne salen. For det betyr at om vi skal oppnå betre resultat i jordbrukspolitikken, om vi skal stimulere fleire bønder til å drive, må vi tenkje annleis. Det betyr at dei løysingane ein presenterte som det einaste rette for ti år sidan, ikkje fungerer lenger, for vi er i ein annan situasjon no. Vi er i ein situasjon der vi må bruke det økonomiske handlingrommet som jordbruksavtalen for inneverande år har gjeve oss, til å styrkje produksjonen der det er produksjonsmoglegheiter. Det betyr at vi må styrkje kornøkonomien. Skal vi få til det, med det resultatet at kornproduksjonen veks, betyr det at det må verte mindre lønsamt å drive med grasproduksjon i kornområda. Vi må styrkje økonomien på frukt, grønt og bær, for der er det marknadspotensial for auka norsk avsetnad av norskproduserte varer. Men det betyr at dei beste grøn-saksareala ikkje må stimulerast til å leggje om, til å flytte husdyrproduksjonen dit. Det betyr at ein må bruke dei verkemidla jordbruksavtalen har, til å stimulere til aktiv bruk av norske beiteressursar. Og det er jo heile utgangspunktet for avtalen. Difor forsvarer eg også denne avtalen og er fornøgd med at vi har inngått han, fordi han faktisk tek opp i seg dei reelle utfordringane og moglegheitene som er i norsk jordbruk, i staden for berre å handle om politisk spel.

Så merkar eg meg også at opposisjonen har diverse ønske for seinare forhandlingar. Når ein snakkar om auka bruk av norske ressursar, f.eks., høyrer eg at det ein eigentleg seier, er at ein ønskjer høgare kraftfôrpris. Ja, det føreslo vi, og vart forhandla ned av jordbruket – akkurat som vi føreslo det i fjor og vart forhandla ned av dei same partia som no tek til orde for høgare kraftfôrpris i år. Det er viktig å hugse på når ein er oppteken av den langsiktige bereevna til jordbruket, at også eigen politisk argumentasjon bør vare meir enn nokre få månader.

Jordbruksavtalen som no er inngått, legg til rette for ei fornuftig og balansert utvikling av norsk jordbruk, først og fremst fordi vi styrkjer arbeidsdelinga. Det aukar moglegheitene våre både til å produsere meir mat og til

å produsere meir fellesgode. Bruk av kulturlandskap og bruk av utmarksressursar er viktige element i det.

Strukturgrepa frå 2014 ligg fast, og det har vore heilt avgjerande at vi har klart å vareta det. For bønder har investert på bakgrunn av dei politikkendringane som kjem. Det vert ikkje betre å vere bonde av at ein riv fundamentet under investeringane dei gjorde. Difor har det vore viktig for oss, og det ligg fast. Så er det framleis stimulert, slik det har vore i tidlegare år, til eit større mangfald blant norske matprodusentar. Det er fordi Stortinget har hatt forventingar om det, og fordi regjeringa har hatt ønske om det. Det er også viktig å hugse på at den avtalen som no er inngått, minner tilforlateleg om statens tilbod både i omfang, på ramme og i innretning, og vi har fått på plass ein avtale. (Presidenten klubbar.)

Presidenten: Tida er ute.
Det vert replikkordskifte.

Terje Aasland (A) [12:45:28]: Det er artig å sitte og høre på en statsråd som så ivrig og som med slik innlevende glød prater om en politikk hans parti egentlig er sterkt imot. Det er interessant. Det er ingen tvil om at hadde det ikke vært for en del av de klare begrensningene Stortinget har satt for regjeringens og Fremskrittspartiets ønske om å sentralisere norsk landbruk, hadde situasjonen vært helt annerledes, og jeg tror vi hadde – hvis ikke Stortinget hadde avvist regjeringens landbruksmelding i fjor – vært langt fra en avtale. Er statsråden enig i at det som stortingsflertallet tydelig har begrenset regjeringen i, er en av de grunnleggende årsakene til at en i år har en avtale?

Statsråd Jon Georg Dale [12:46:27]: Svaret på det siste er nei. Det er kanskje på tide at òg Arbeidarpartiet ryddar i eigen argumentasjon. To replikkar frå representanten Ingunn Foss avklarte for så vidt spørsmålet rundt kvar Arbeidarpartiet hentar sitt faglege grunnlag for å hevde at jordbruket vert sentralisert. Svaret på det hittil har vore ingen plass, og det er fordi det ikkje er grunnlag for det heller. Tvert imot har vi sett at kornarealet har vakse – ein liten nedgang i fjor, men vekst dei to åra før det, for første gong på over ti år. Vi ser at Vestlandet styrkjer sin del av husdyrproduksjonen for første gong under denne regjeringa – i motsetnad til kva som skjedde under den Arbeidarparti-leia regjeringa som sat i åtte år før det. Det er på tide å ta landbruksdebatten ned på det nivået han høyrer heime, nemleg ei kunnskapsbasert tilnærming, basert på den faktiske dokumentasjonen som både budsjettnemnda, SSB og proposisjonen legg til grunn. Då trur eg Arbeidarpartiet må justere retorikken meir enn eit lite snev.

Terje Aasland (A) [12:47:29]: Arbeiderpartiet er veldig tydelig på at det er noen kvaliteter i norsk landbruk som det er helt nødvendig å legge til grunn. For å få til det må det også noen reguleringer til, og de reguleringene har vi vært veldig tydelige på – i kontrast til hva regjeringen faktisk har foreslått. Jeg er glad for at Arbeiderpartiet stort sett har fått flertall gjennom både landbruksmelding og påvirkning på de siste års jordbruksoppkjør.

Et konkret spørsmål gjelder det at en samlet komité slår fast at importvernet skal være velfungerende. Kan statsråden nå fortelle Stortinget hvordan han har tenkt å følge opp det å få et velfungerende importvern?

Statsråd Jon Georg Dale [12:48:16]: Importvernet er velfungerende, og det kjem det til å fortsetje å vere. Vi forhandlar med handelspartnarane våre om frihandelsavtalar når det er naturleg å gjere det, med utgangspunkt i å vareta norske interesser. Vi forhandlar artikkel 19-avtalen med EU, og Arbeidarpartiet har òg støtta den avtalen som sist vart framforhandla. Med det varetek vi både det behovet jordbruket har for importvern, og dei større norske interessene som i mange sektorar handlar om viktig eksport. Òg for jordbruket er det viktig at Noreg er eit land med ein liten, men open økonomi. Vi hentar mange av dei viktigaste faktorene for jordbruksproduksjonen, anten det er maskineller – dels – fôrressursar, utanfor landets grenser. Vi treng handel med omverda, og det skal vi klare å få til innanfor det importvernet som regjeringa byggjer politikken sin på.

Geir Pollestad (Sp) [12:49:18]: Eg må vel seia at statsråden er litt vel optimistisk dersom han trur at det å signera avtaler med begge organisasjonane eitt år skulle gjera at Senterpartiet slutta å kjempa for vidare vekst og utvikling i norsk matproduksjon. Det vil me aldri gjera.

I innlegget sitt var statsråden nokså høg og mørk med omsyn til føreseielegheit for dei som hadde investert. Han viste til 2014. Men det er jo delar av landbruksnæringa som faktisk har investert, og som smerteleg har fått kjenna på regjeringa sin totale mangel på føreseielegheit, nemleg dei som heldt seg til Stortingets vedtak om pelsdyrnæringa i 2017. No har regjeringa snudd 180 grader og skal plutsleg forby denne næringa. I sum – er statsråden fornøgd med den føreseielegheita som norsk landbruk opplever?

Statsråd Jon Georg Dale [12:50:19]: I sum er eg det, ja. Difor er det også slik at når Framstegspartiet, som har vore ein varm forsvarar av pelsdyrnæringa, tapte den forhandlinga i regjeringsutvidinga, skjer det ikkje endringar over natta. Næringa får ein sju års omstillingsperiode. Det kjem eit lovforslag til Stortinget ba-

sert på det. Regjeringsplattforma varslar også ei kompensasjonsordning som gjev føreseielegheit for dei som har gjort investeringar. Så eg meiner at også pelsdyrsaka, sjølv om ho er krevjande for mange pelsdyrproducentar, viser at vi har ei regjering som faktisk er opp-teken av at sjølv når vanskelege avgjerder vert tekne, vert dei tekne på ein måte som gjer at næringsaktørane opplever føreseielegheit, også i ein styrt avviklingsperiode. Det kjem Stortinget til å få lagt fram for seg på eit seinare tidspunkt, når dei konkrete forslaga om det kjem.

Geir Pollestad (Sp) [12:51:19]: Det er kanskje slik verda ser ut når ein sit i findressen sin i Landbruksdepartementet og tenkjer på landet, men dei som lever rundt om på bygdene og som opplever denne politikken, trur eg opplever det motsett.

Mitt neste spørsmål er ikkje i same gate, men det har vorte hevda i debatten at dette er det beste jordbruksoppgjøret på fleire tiår, basert på ein ny målestokk, nemlig brukte budsjettkroner, altså totalt utan å ta omsyn til den sterke kostnadsveksten som næringa har opplevd, eller som ligg til grunn, på 1,4 mrd. kr. Mitt spørsmål er då: Er statsråden einig i at det er ein god målestokk for om eit jordbruksoppgjør er bra eller dårleg, berre å sjå på veksten i budsjettstøtta, slik representanten Foss gjorde?

Statsråd Jon Georg Dale [12:52:12]: Eg trur ikkje det er lurt å sjå på ein faktor åleine når ein definerer jordbruksoppgjør. Det fekk tidlegare landbruksminister frå Senterpartiet Lars Peder Brekk smerteleg erfare då han definerte det jordbruksoppgjøret som til slutt gjorde at Senterpartiet skifta han ut, som eit historisk godt tilbud. Slike feil har eg ikkje tenkt å gjere. Men det viser iallfall at historia er litt annleis enn Senterpartiet ofte liker å skildre ho som.

Det som er tilfellet, er at dette jordbruksoppgjøret er godt fordi det faktisk legg opp til at jordbruket skal kunne utvikle produksjonane sine der det er marknadsmoglegheiter. Den jordbruksproduksjonen som ikkje er i balanse med marknadsutviklinga, er ein jordbruksproduksjon som medfører store tap av verdiar for bonden, men også for skattebetalarane. Difor er det viktig at vi får til ein balanse i marknaden når me er på tilbodssida og gjennom å stimulere produksjonen der det er marknadsmoglegheiter. Det gjer jordbruksavtalen i år i større grad enn på veldig lenge, og sånn sett har det vore freistande å bruke flotte og fagre ord om det.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:53:29]: Ueinigheita rundt jordbrukspolitikken er velkjend. Eg tenkte eg skulle gi honnør til partane på eitt punkt – eit lyspunkt – og det gjeld strukturtilskotet på mjølk. Pyramiden for

dei små og mellomstore er eit verkeleg lyspunkt i avtalen slik som han blei til slutt. Mitt spørsmål er eigentleg veldig konkret: Er det i samsvar med politikken til regjeringa? Det hadde vore gledeleg viss det var det. Og vil det bli lagt til grunn i komande forhandlingar, også for andre produksjonar?

Statsråd Jon Georg Dale [12:54:05]: Eg hadde ikkje hatt kreativitet til å kome på eit slikt tilskot. Det er det berre å erkjenne. Men kva er det som gjer at eg er i stand til å inngå ei avtale der det ligg inne? Jo, det handlar ganske enkelt om det som her vert definert som eit pyramidetilskot for små og mellomstore. Det er også eit tilskot som dei større mjølkebruka dreg med seg i produksjonen sin. Det er slik at ein ikkje får betaling for dei kyrne ein allereie har, og det betyr at dei terskelverdi-ane som vi i tilbodet frå staten peikte på var utfordringane, er vekk i den avtalen som no ligg til grunn for jordbruket.

Korleis eg har tenkt å innrette jordbrukspolitikken i komande jordbruksoppgjør, får først organisasjonane i jordbruket vite når eg legg fram tilbodet frå staten for neste år. Når eg har gjort det, vil også Stortinget, på same måten som alltid, verte orientert når eg leverer proposisjonen – forhåpentlegvis med utgangspunkt i at me har fått til ein avtale også neste år.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [12:55:13]: En stadig større andel av Norges forskningsmidler kanaliseres gjennom EU-utlysninger. Kristelig Folkeparti mener det er viktig at Norge er med og påvirker prioriteringen, slik at også vi kan søke på FoU-midler innenfor økologisk produksjon og forbruk. Den EU-kommisjonsanerkjente teknologiplattformen TP Organics definerer FoU-behov innen økologisk produksjon og forbruk, og har spilt en viktig rolle ved utlysning av forskningsmidler. Flere land har etablert nasjonale TP Organics. Dette er en mulighet som også Norge kan benytte seg av: å opprette et FoU-forum som et nasjonalt TP Organics.

I Norge har vi Norsøk, som er et nasjonalt kompetansesenter for økologisk landbruk. Vil statsråden ta initiativ til å styrke Norsøks rolle ved å etablere et FoU-forum i Norge som skal arbeide med prioriteringer ved utlysning av forskningsmidler, både i Norge og i EU?

Statsråd Jon Georg Dale [12:56:16]: Eg har ikkje tenkt å binde meg til å gje enkeltoppdrag til enkeltaktørar heilt utanfor ei heilskapleg vurdering. Det gjeld også Norsøk, som er ein flink gjeng i min eigen heimeregion. Det hadde vore freistande å bevege seg dit, men eg trur ikkje det er slik vi bør opptre viss vi vil ha optimale resultat.

Resultat er eg derimot veldig oppteken av. Difor er også forskingsprofilen på dette i det opphavlege tilbo-

det frå staten til jordbruket i år betre enn det endelege resultatet, fordi vi har ønskt å prioritere det både gjennom EU-programmet og gjennom den forskinga som må til for å få til eit klimatilpassa jordbruk, for å få til meir teknologiutvikling i jordbruket og for å få inn nye idear som også bidreg til å styrkje berekrafta i matproduksjonen. Så at det er moglegheiter i komande år til å sjå på fleire innfallsvinklar til dette, når det gjeld både økoproduksjon og anna, i tråd med dei marknadsmoglegheitene som er i den norske marknaden, utelukkareg på ingen måte.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Per-Gunnar Sveen (A) [12:57:36]: Jordbruket er viktig for landet vårt. Det å produsere nok og ikke minst trygg mat står sentralt i dette. Jordbruksavtalen er viktig som grunnlag for næringen, men skal også bidra til at jordbruket fyller sin rolle i et bredere samfunnsperspektiv. Hensynet til matsikkerhet, beredskap, sysselsetting og verdiskaping – ja, til et levende Norge i distriktene – er en viktig del av dette.

Bevistheten rundt disse spørsmålene har blitt større i befolkningen – og selv om jeg ikke kan underbygge denne påstanden med statistiske tall her, er det i hvert fall den klare oppfatningen og følelsen jeg har. Det er bra, og det bidrar til å sette jordbruket høyere på den politiske dagsordenen.

Inngangen til årets oppgjør, med høy kostnadsvekst og manglende markedsbalanse i enkelte produksjoner, som svine-, saue- og lammekjøtt, gir utfordringer. Det er derfor også nødvendig at det tas grep for å sikre bedre balanse i markedet framover. Blant annet vil innstramningen av konsesjonsreglene for svin være et bidrag. Det er viktig å få på plass – og med en tidsplan for implementering.

Ellers mener vi at avtalen, ved bl.a. tilskudd til arealer med driftsvansker og at det innføres et nytt tilskudd til små og mellomstore mjølkebruk, bidrar til i hvert fall å justere kurs fra tidligere oppgjør.

Arbeiderpartiet har for sin politikk laget en opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressurser. Klimatilpassing er en viktig del av dette, hvor bl.a. konkrete ting som grøfting, drenering, oppgradering av vannløp og tilrettelegging for investering i og fornying av korntørker og lagerkapasitet ved kornbrukene, samt satsing på forskning som gir kunnskap om valg av sorter av frukt, bær og korn som er best tilpasset til klimaet, er viktige tiltak. Det er bra at jordbruksavtalen prioriterer ulike virkemidler som skal bidra til en jordbruksutvikling i en mer miljøvennlig og klimavennlig retning.

Det er viktig å påpeke at jordbruksavtalen ikke virker i et vakuum, men i sammenheng med politiske føringer og vedtak som henger tett sammen med jordbruket. Jeg

vil i den sammenheng påpeke viktigheten av et strengt jordvern og at en lykkes i å følge opp de begrensningene for omdisponering av jord som Stortinget har lagt.

Jeg vil også få påpeke, som allerede nevnt i debatten, at utfordringen med rovdyr er betydelig i flere områder av landet, ikke minst i mitt hjemfylke, Hedmark. Det er derfor svært viktig at rovdyr- og ulveforliket følges opp av regjeringen og statsråd Elvestuen.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her overtatt presidentplassen.

Solveig Sundbø Abrahamsen (H) [13:00:43]: Eg vil begynne med å takke bøndene i Noreg, som bidreg til at me som forbrukarar får trygg og variert mat av god kvalitet. Men landbruket bidreg òg til busetjing og næringsliv over heile landet og spelar ei viktig rolle for å varetta kulturlandskap og føre vidare tradisjonell kunnskap og kultur.

Det var med stor glede me fekk meldinga 16. mai om at årets vakraste eventyr, jordbruksforhandlingane mellom staten og jordbruket, ved Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, enda med ei avtale. Det er gledeleg fordi Høgre er oppteke av å slutte opp om forhandlingsinstituttet. Det er gledeleg å få tilbakemeldingar frå bønder som er tilfredse og godt fornøgde med årets satsing i jordbruksoppgjøret.

I mitt heimfylke, Telemark, opplever eg at det er optimisme i landbruket. Det er spesielt flott at så mange unge viser interesse for næringa og vil investere i moderne gardsbruk. Telemark har eit stort potensial, med store areal og stor variasjon innan matproduksjon. Ei verdiskapingsanalyse – ein slags statusrapport for jordbruket i Telemark dei siste åra – som Fylkesmannen og Telemark Landbrukssekskap la fram i fjor, viser at det ser positivt ut for landbruket. Det er god produksjon og mange som bidreg til sysselsetjing.

Eit vekst- og satsingsområde i Telemark har vore frukt. Gjennom prosjektet «Frukt i Fokus» har Telemark oppnådd geografisk vern – og spesialitetsmerke – for Telemarksepler, Telemarksplokker og Telemarksmoreller. Innan 2018 skal fruktdyrkarar i Telemark utvide arealet med 700 dekar. Det har i seg eit potensial til å auke produksjonen av konsumeple frå Telemark med 1 000 tonn innan 2022.

Jordbruksavtala er bra for Telemark. Bøndene har gjennom årets jordbruksavtale fått gjennomslag for særskilt tilskot til små og mellomstore bruk, noko som bøndene har uttrykt har vore eit viktig krav – likeins styrking av velferdsordningane, eige tilskot til drift i vanskeleg og bratt lende og satsing på dei produksjonane som det er store marknadsmoglegheiter for, som frukt, bær, grønt og korn. Samtidig er det uttrykt tilfredsheit med at det har blitt gjort viktige grep for å handtere

overproduksjonen av spesielt sau og svin, men òg mjølk. Eit nasjonalt stølstilskot blir også innført, med 50 000 kr, som er veldig positivt.

Alt dette er med på å understreke at regjeringa meiner alvor når ein seier at ein ønskjer landbruk i heile landet, og at ein ser på bonden som sjølvstendig næringsdrivande, med moglegheiter og ansvar til å organisere drifta slik han eller ho sjølv best er tent med.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [13:03:38]: I Finnmark er antallet gårdsbruk nå blitt så lavt at vi er bekymret for om bøndene som er igjen, klarer å opprettholde stor nok produksjon til å holde meieriene i Alta og Tana og slakteriet i Karasjok med volum i framtiden. Melkeproduksjonen er ryggraden i Finnmarks jordbruk. Cirka 95 gårder som produserer melk, er igjen. Det er flere som nå selger melkevoter. Også i sauenæringen er det flere som slutter. Det nye tilskuddet som er innført for å styrke 15–30 kyrs melkebruk, er godt mottatt i Finnmark. Vi håper det vil få flere av de mellomstore brukene til å investere for framtiden. Det er viktig for å kunne ha et fagmiljø og for å kunne ha et service- og rådgivningsapparat i Finnmark.

Jeg vil nå ta opp en sak som er utrolig viktig å følge opp. I Finnmark opplever bøndene at veterinærkostnadene har økt, spesielt utenom ordinær vakttid. Veterinærene fakturerer bøndene for den tiden de bruker på kjøring, i tillegg til det de får dekket av ordningen med tilskudd til veterinære reiser. Dette slår svært urettferdig ut for dem som bor langt unna veterinærkontor. Vi har eksempler på bønder som har måttet betale 5 000 kr for å dekke kjøring, i tillegg til selve behandlingen, 800 kr, og utstyr, 2 kr. Vi vil ikke ende i en situasjon der hensynet til dyras velferd kan komme til å bli nedprioritert i distriktene, av økonomiske hensyn.

Det er et mål at vi skal ha et aktivt landbruk over hele landet. Da må også rammevilkårene sikre at vi kan oppfylle målet. Næringen noterer seg at potten til veterinære reiser er økt, men stiller seg tvilende til at det vil endre på den praksisen som er i ferd med å utvikle seg. Selvfølgelig må veterinærene sikres en inntekt som står i stil med deres utdannelse, også i distriktene, men dette må sikres via statlige ordninger. Hvis man virkelig ønsker et landbruk over hele landet, må dette følges opp med gode nok ordninger.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:06:21]: Årets jordbruksavtale er i strid med Stortingets enstemmige vedtak om inntektsmålet i fjorårets behandling, også når en tar hensyn til markedssituasjon og produktivitet. Regnet ut fra tallene i statens tilbud måtte inntektsramma ha vært over 1 320 mill. kr før vi kunne snakke om å redusere inntektsgapet med en eneste krone. Sånn ble det ikke. Ansvar for dette ligger ene og alene på Kris-

telig Folkeparti, som avgjør flertallet i Stortinget, og som har gitt sin mening til kjenne for partene i vår. Men Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil noe som er langt verre for jordbrukets samfunnsoppdrag.

Jordbrukets samfunnsoppdrag er å fremme sjølforsyning av jordbruksmat. Jordbrukspolitikken skal utformes slik at dette blir realisert. Dagens sjølforsyning av jordbruksmat basert på norsk jord svekkes jevnt og sikkert fordi folketallet øker og arealene reduseres, samtidig som avlingsnivået er om lag uendret. Sjølforsyningen er nå på om lag på 40 pst. Nå har vi om lag 1,5 dekar fulldyrket jord per innbygger. I år 2000 var det 2 dekar per innbygger. Konsekvensen av dagens jordbrukspolitikk er at vi fjerner oss fra samfunnsoppdraget. Norge gror igjen.

I tillegg fører dagens jordbrukspolitikk til større sårbarhet for ungdommene som går inn i næringen. Hvorfor? Jo, gjelda øker radikalt. Næringen har nå 65 mrd. kr i gjeld. En realrentekostnad på 1,15 pst., som er beregnet i år, gir 750 mill. kr i økt kostnad bare i dette jordbruksoppgjøret. Hva skjer dersom renten øker med 3 pst.?

Statsbevilgningene til stordrift er ekstremt høye. Når folk flest blir klar over nivået, blir det en kritisk debatt. EUs forslag til langtidsbudsjett innebærer et tak på 950 000 kr i bevilgning per bruk, et langt lavere beløp enn det som gis til stordrift i Norge. Det er til ettertanke. Bevilgningene til stordrift vil måtte bli redusert.

Det er overproduksjon av kjøtt. For stor produksjonsstimulans skjer i dag gjennom billig import av korn og soya. Det vil presse markedsprisene nedover. Dess mer en produserer, dess større tap. Det er allerede dramatisk for sau og lam – minus 10 kr per kilo er ikke overraskende, men helt logisk. Det er mange tiltak som må til. Vi må lære bl.a. av kriseforliket i 1935, hvor økt kraftforpris var et viktig tiltak for å få markedet i balanse.

Hvorfor fjerner norsk jordbruk seg fra samfunnsoppdraget og gir økt sårbarhet? Jo, regjeringas forbilde er dansk jordbruk med billigst mulig mat, et jordbruk i Danmark som er i økonomisk, økologisk og sosial krise. Nå må vi heve blikket, få ny inspirasjon og se til Sveits. Vi må bruke jorda opp til breen, ha dyra ute på beite, utvikle ny, moderne teknologi tilpasset landet og foredle særpregede naturlige mat som gir trygghet. Vi har mye å lære av Sveits i utformingen av en nødvendig ny jordbrukspolitikk. Jeg vil berømme ungdommene i Alliansen ny landbrukspolitikk, som engasjerer seg, setter seg inn i forholdene og tar kraftig til motmæle mot dagens kurs. Det er oppløftende.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på en ny, endret dagsorden. Det blir en ny sak, sak nr. 14, etter sak nr. 13 i dag. Sak nr. 14 blir redegjørelse av justis-, beredskaps- og innvandringsministeren om midlertidig

bevæpning av enkelte politipatruljer i Oslo. Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [13:10:03]: Jeg vil som andre starte med i gi honnør til partene, Norges Bonde- og Småbrukarlag og regjeringen, for at det ble en jordbruksavtale i år. Partene har strukket seg for å få dette til, og det er bra.

På Telemarks vegne er jeg spesielt glad for at jordbruket fikk gjennomslag for flere prioriteringer som er gode for landbruket i nettopp Telemark. Jeg vil spesielt nevne økningen i arealtilskudd for frukt og økningen i distriktstilskudd for den samme produksjonen, for det passer svært godt for et fylke som produserer hvert fjerde eple her i landet. Denne prioriteringen inspirerer nok veldig til fortsatt satsing i en produksjon hvor det absolutt er rom for større volum.

Jeg er også svært glad for at jordbruket har fått gjennomslag for en tilskuddsordning for mindre og mellomstore melkebruk. Den type bruk er det fortsatt en del igjen av i Telemark, og dette tilskuddet er et godt bidrag til den brukstypen.

Det er likevel et faktum at det er et stykke igjen til inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper er tettet. Inntektsgapet er både alvorlig med tanke på å få dem som er bønder i dag, til å fortsette å være det, og det er ikke minst alvorlig med tanke på rekrutteringen til næringen. Det hjelper liksom lite å snakke om prosentvis lik vekst i inntekt når utgangspunktet for prosentregningen er så forskjellig. Tallene for jordbruket viser en mulighet for inntektsvekst på 11 700 kr per årsverk, mens andre grupper har en lønnsvekst for inneværende år på 19 300 kr. Senterpartiet mener denne utviklingen er svært uheldig, og at det er en utvikling som bare ikke kan fortsette.

Overproduksjon er en svøpe for bonden. Slik har det vært, og slik vil det være. Overproduksjon er unektelig uheldig for omdømmet til næringen, men først og fremst er det uheldig fordi overproduksjon fratrar bonden en mulighet for inntekt som er reell, under forutsetning om markedsbalanse. Det er bonden og næringen som har ansvaret for at den totale produksjonen matcher avsetningsmulighetene i det norske markedet. Det er altså bonden som må bære kostnadene ved overproduksjonen. For at næringen skal ha muligheter til å avstemme produksjonen til avsetningsmulighet, må den ha tilgang til hensiktsmessige og treffsikre reguleringsverktøy. Det er sterkt å beklage at regjeringen har vært lite villig til å gi landbruket den muligheten.

Vi i Senterpartiet er fullstendig klar over at standpunktet her er sterkt ideologisk fundert, men uviljen fra regjeringen er imidlertid like beklagelig. Heldigvis er vi i år vitne til en viss endring fra regjeringens side ved at

jordbruket har fått gjennomslag for å utrede flere markeds- og produksjonsreguleringstiltak i svinenæringen. Det er på høy tid. Vi har en klar forventning om at regjeringen følger opp dette utredningsarbeidet på en konstruktiv måte, og at arbeidet munner ut i forslag til effektive tiltak. Det forventes selvfølgelig også at næringen selv går inn i det arbeidet konstruktivt. Det blir vanskelig, men det er viktig.

Margret Hagerup (H) [13:13:21]: Vi lever i et langstrakt land hvor vi produserer mat av aller høyeste kvalitet. Men det er våtere, kaldere, brattere og mer avsides hos oss enn i mange andre land, og sesongen i fjor sitter igjen som et blekt minne om hvordan naturen kan stikke kjepper i hjulene for landbruket.

Landbruket er en viktig bidragsyter til den største fastlandsindustrien vi har. Det handler om fellesskap og kultur. Det handler om næringspolitikk og verdiskaping. Jeg liker å snakke om matpolitikk.

For det handler om melken vi får på butikken, og alt som skjer både før og etter at den havner der. Det handler om å ivareta kulturlandskapet, om turisme og om trygg norsk mat. Denne uken gikk en kokk fra Norge til topps i EM i Bocuse d'Or. Det er fantastisk!

Norge er en sterk merkevare. Vi har en av de rene matproduksjonene i verden og bruker lite antibiotika og sprøytemidler. Våre produkter er ettertraktet. Går man på restaurant i London, kan man kjøpe flaskevann fra Voss. Kaffebygging har vært populært lenge, ølbrygging kommer etter. Fermentering av mat har vært stort det siste året, og interessen for mat øker. Folk anlegger kjøkkenhager igjen, og det første andelslandbruket så dagens lys på Jæren dette året. Eplesaft på flasker har fått sin renessanse.

Det handler om entusiasme og nysgjerrighet. Det handler om kunnskap og læring. Det handler om at vi vil ha en opplevelse rundt maten. Mat er definitivt hot!

I USA er chilien blitt den nye ketchupen. En arkitekt og en musiker i Stavanger tok kontakt med Kåre Wiig på Miljøgartneriet og lurte på om ikke han kunne dyrke habanero, slik at de kunne lage egen tabascosaus. De hadde smakt en i Berlin og ville prøve å lage en som var enda bedre. Sausen selger godt, med god profilering via sosiale medier. Treffer man riktig kokk via Instagram, kan man få uvurderlig markedsføring. Denne trenden blir sterkere. Vi vil ha lokalmat. Vi vil ha kvalitet. Nyt Norge og ordningen rundt Matmerk viser betydningen av dette. Vi må bygge videre på merkevaren vår, norsk mat, og framsnakke matpolitikken.

Matpolitikk kan være mangfoldig, men den viktigste nerven i matpolitikken er et levende landbruk i hele landet.

Det er nå nødvendig å jobbe for lavere produksjonskostnader, effektiv bruk av teknologi, produktivitetsøkning og bedre markedstilpasning. Jordbruket må samtidig utnytte sine fortrinn innen kvalitet, mattrygghet, lav antibiotikabruk, god plante- og dyrehelse og nærhet til forbrukerne for å styrke konkurransekraften.

Høyre vil fortsette å bidra til et mer lønnsomt og framtidsrettet jordbruk i hele landet, gjennom å redusere avhengigheten av offentlig støtte. Årets jordbruksoppgjør har vært et viktig skritt i denne retningen, og vi er glade for at partene kom til enighet.

Vi heier på den norske bonden!

Siv Mossleth (Sp) [13:16:30]: Under årets jordbruksforhandlinger har faglagene forhandlet fram gjennomsnittlig noe høyere inntekter til bøndene. Dessverre har de ikke greid å oppnå kronemessig lik inntektsutvikling som andre grupper. Det er derfor all grunn til å beklage at gårdbrukerne igjen blir hengende etter inntektsmessig, til tross for Stortingets vedtak om inntektsutjevning. Men det må være krevende å forhandle med en landbruks- og matminister som har et helt annet syn på hvordan landbruket bør utvikles framover, enn hva eksempelvis faglagene i Nordland har.

Matjord i Norge er en veldig knapp og ikke fornybar ressurs. I Norge er det bare 3 pst. av arealet som er dyrket, og i Nordland drar vi ned statistikken. Vi har bare 1,5 pst. fulldyrket areal. Hvis vi skal sammenligne litt med andre land for å se hvor alvorlig det er når vi bygger ned landbruket og får mindre areal i drift, som vi har i mange områder i nord: Sverige har 7 pst. dyrket mark. USA har hele 45 pst., Danmark 62 pst. og Storbritannia 71 pst. dyrket mark. Så det er utrolig viktig at vi gjør det vi kan for å bruke den jorda vi har, og gjerne få mer matjord i Norge. Nok mat, trygg mat, kortreist mat og god mat er en viktig del av vår livskvalitet, vår sikkerhet og vår beredskap.

Men forhandlingene har gitt gjennomslag for noen prinsipper om markedsbalansering, som kan bli viktig for landbrukspolitikken framover. Frisleppet i 2014 har jo gjort det tvingende nødvendig å ta noen grep.

Gjennomslaget for et strukturtilskudd for melkeproduksjonsbruk er etterlenget, og jeg håper dette tilskuddet kan bidra til fortsatt opprettholdelse av små og mellomstore melkebruk i hele landet. Innføringen av strukturtilskuddet er et sterkt signal fra faglagene om at de vil ha også mindre melkebruk med videre. De er fortsatt ryggraden i melkeproduksjonen også i Nordland. Det er også bra at økningen i bunnfradraget som var foreslått i statens tilbud, ble stoppet. Bedre velferdsordninger og tilskudd til veterinære reiser teller også som gode plusspoeng.

Men det er bare å beklage igjen at inntektsgapet målt i kroner er økt, ikke tettet. Rammene var trange, så jeg skjønner et begrep jeg hørte fra en tillitsvalgt gårdbruker: Hun var påtvunget fornøyd på grunn av at lik kronemessig inntektsutvikling ikke er nådd.

Elin Rodum Agdestein (H) [13:19:46]: Det har vært veldig mange tilbakemeldinger fra fornøyde enkeltbønder og fra organisasjonene lokalt oppe hos meg i Trøndelag etter årets jordbruksoppgjør. Avtalen kom på plass etter en god prosess. At det skjedde i regi av partene selv, er gledelig, og det styrker forhandlingsinstituttet.

Høyre har lansert sitt landbruksnettverk i dag. Felles for oss er at landbruket betyr mye for sysselsetting og verdiskaping i våre hjemfylker. Vi vil framsnakke bonden og det norske landbruket.

Jeg vil slå et slag for den optimistiske, innovative, hardtarbeidende og effektive trønderbonden i dag. Trøndelag er en av de ledende landbruksregionene i landet. 20 pst. av sysselsettingen er knyttet til landbruket. I gamle Nord-Trøndelag var hele ett av fem årsverk direkte knyttet til primærproduksjon, og hvert av dem genererte tre i ringvirkning i sekundær- og tertiærnæringene. Trøndelag står for 20 pst. av matproduksjonen i Norge og har kapasitet til å øke den med 1,5 pst. Det produseres melk tilsvarende forbruket til 1,9 millioner nordmenn, og melkeproduksjonen er en komplett verdikjede. Vi har Norges største svineslakteri, og – som om ikke det var nok – hver femte kylling er en trønder. Man kan trygt si at landbruket preger hele trøndersamfunnet.

Norsk landbruks fortrinn er ren natur, rent fôr, lavt smittepress, friske besetninger og lav bruk av antibiotika. Norsk landbruk produserer ren, trygg høykvalitetsmat som et kjøpsterkt marked etterspør. Vi må fortsette å stimulere til økt foredling av lokalmat i et marked som er i sterk vekst. Sporbarhet og bærekraftig produksjon etterspørres. La oss gripe de mulighetene. Målet må være økt eksport av norsk mat til nye markeder. Potensialet er stort. TV 2 viste nylig et innslag om fenalår på franske kjøkkenbord. Norsk tradisjonsmat gjør altså suksess i gourmetnasjonen Frankrike.

I dag har vi i landbruksnettverket vist fram eksempler på noe av den fantastiske maten som produseres i våre hjemfylker. Det skapes ny virksomhet og nye produkter basert på gårdens historie, kompetanse og ressursgrunnlag. Trøndelag er lokalmatregion nr. 1, og det er vi stolte av, f.eks. pioneren Den Gylne Omvei på Inderøy, der en rekke produsenter av lokalmat har gått sammen om felles merkevare og markedsføring. Frosta har blitt halve Norges kjøkkenhage. At frukt, grønnsaker, bær og potet er blant vinnerne i årets oppgjør, gleder ikke bare folk på Frosta, men hele regionen Trøndelag. Vi har en

rekke mikrobryggerier, små gründerbedrifter, som jubler over avgiftskutt i revidert nasjonalbudsjett. Samtidig utvikles nye reiselivsprodukter, destinasjoner basert på lokale fortrinn, og kulturlandskapet holdes i hevd.

Dette er bare noen eksempler på hvorfor Høyre heier på landbruket. Jeg er optimist på vegne av landbrukets framtid i hele landet.

André N. Skjelstad (V) [13:23:02]: Jeg håper at landbruket legger merke til at regjeringens representanter framsnakker norsk landbruk på en veldig god måte i denne salen i dag. Det er også gledelig, for noen av oss husker ganske godt de sterke reguleringene som var på 1990-tallet, og at det da var lite framsnakking av norsk landbruk, heller ikke spesielt av næringen selv. Jeg er også en del av den næringen og hørte definitivt at det ikke var det den gangen.

Jeg tror at det ligger mange muligheter framover for norsk landbruk. Norsk sjømat- og fiskerinæring er viktige framtidsnæringer som bør vise at norsk jordbruk har et lignende potensial, som ikke er utnyttet. Jeg ønsker at vi har en næring som ikke stagnerer, og jeg ønsker at vi nå begynner å se på det som ligger av muligheter og posisjonere oss deretter, også innenfor det internasjonale. Vi er nødt til åpent å diskutere hvordan vi best mulig legger til rette for norsk jordbruk og næringsmiddelindustri framover, så de kan få en positiv utvikling. For det som framkommer av det en hører fra en del representanter i denne sal, ikke minst fra Senterpartiet, er at man på mange måter ønsker å regulere så vi er nødt til å ta ned produksjonen. Det betyr at dette vil bli enda mer regulert. Jeg tror vi er nødt til også å se på mulighetene som ligger i markedet utenfor Norge. Vi er nødt til å dyrke de styrkene som vi har, som flere har tatt til orde for i dag, som nettopp er ren mat, trygg mat, sporbarhet og det som ligger i det. Det er noen muligheter som helt klart ligger der.

Så er jeg tydelig på at Venstre mener at vi skal ha et sterkt importvern. Det er særdeles viktig for det landbruket som skal være nasjonalt. Hvis vi nå går i den fellen at vi ikke ser på de mulighetene som ligger utenfor landegrensene, og spesielt i det asiatiske markedet, tror jeg dette på mange måter vil bli en form for «kannibalisering». Her tror jeg at vi nå er nødt til å bevege oss. Marked er viktig, vi kan ikke regulere oss bort fra det.

Sentralisering er også nevnt i debatten tidligere i dag. Ja, vi som har fulgt med i denne debatten de senere årene, må jo spørre om noen har fått med seg de kampene som har vært i denne salen om kanaliseringspolitikken, som i hovedtrekk dreier seg om sentralisering, som fra fjoråret, da enkelte ønsket vesentlig bedre muligheter til i sonene 1–3 å drive grasbasert versus korn, som vi har

vært tydelig for i det flertallet som ligger inne mot regjeringen. Det tror jeg også er særs viktig å ta med seg.

Ingunn Foss (H) [13:26:09]: Norsk landbrukspolitik har fire overordnede mål. Det er matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og et bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser. I tillegg skal vi redusere inntektsgapet. Det er en jobb som staten og bøndene har sammen. Bøndene tar sitt ansvar med produktivitetutvikling og tilpasning, og staten legger til rette med rammer for dette.

Men når en hører på deler av opposisjonen, kan en jo tro at denne avtalen bommer fullstendig på disse målene. Det er i tilfelle underlig at faglagene med åpne øyne skulle ha gått inn i en avtale som ikke bygger opp om målsettingene. Det har de heller ikke gjort. Som jeg nevnte i mitt første innlegg, kommenterte min nabo, Karl Petter Vintland, avtalen til meg på følgende måte: Jeg er kjempefornøyd! Nå er jo vi sørlendinger kjent for å være litt mer avdempet og beskjedne. Jeg prøvde meg litt på min kollega fra Bergen, og han sa: Ja, hadde jeg skullet si det, hadde jeg sagt: Det er kanon, kjempefantastisk, legendarisk, historisk, det er bedre enn skillingsboller!

På sørlandsk sier en at dette er en god avtale. Bonde- laget mener det, Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener det, samvirkebedriftene mener det, de små bøndene mener det, de store bøndene mener det. La meg oppsummere: Dette er den største overføringsøkningen på lang, lang tid. For det første: Den øker matsikkerheten ved å bedre bøndenes inntektsmuligheter. For det andre: Den sikrer landbruk over hele landet, bl.a. ved å bedre støtten til mindre melkebruk, som er selve ryggraden i landbruket i mange distrikter. For det tredje: Den øker verdiskapingen gjennom bedre markedstilpasning, bl.a. ved å gi nye verktøy. For det fjerde: Den bedrer bærekraften og reduserer klimaavtrykket ved å vektlegge nye klimatiltak. Til sist: Den vil, sammen med summen av de tidligere oppgjørene som denne regjeringen har styrt under, gi en bedre inntektsutvikling for bøndene enn for samfunnet ellers.

I dette oppgjøret er partene enige om at «det er en utfordrende markedssituasjon for flere husdyrproduksjoner, og at forutsetningen for jordbrukets inntektsmål for tiden ikke er oppfylt, og at forbedring av markedsbalansen er avgjørende for en god inntektsutvikling».

Netto inntekt kan ikke vedtas i oppgjør. Oppgjøret legger rammer for inntektsdannelsen, og resultatene følger utviklingen i markedene, kostnadsutvikling og en rekke andre beslutninger som den enkelte bonde som selvstendig næringsdrivende tar på sine gårdsbruk hver eneste dag.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:29:00]: Utmarka er en av våre viktigste ressurser for å øke matproduksjonen i Norge. Vi har lang tradisjon for beitebruk og setring. Bruk av skog- og fjellområder som fôrgrunnlag er bra for dyrevelferden og ressursutnyttelsen, og mange bønder er helt avhengig av å kunne sende dyrene sine på beite om sommeren. Men i store deler av Norge er det nå svært krevende å utnytte utmarksbeitet på grunn av et uholdbart høyt rovdyrtrykk. I Hedmark er populasjonen av ulv langt høyere enn Stortingets vedtatte bestandsmål, noe bøndene smertelig får erfare når de gang etter gang finner dyr som er tatt av ulv.

Status er i dag, torsdag morgen: Minst 18 lam er tatt av ulv i Tynset og Tolga de siste dagene. Det er utenfor ulvesonen. Minst 30 dyr er tatt i Sølendalen og i Rendalen. Det er også utenfor ulvesonen.

Beitesesongen er så vidt i gang. Det kommer til å bli flere angrep. Det er all grunn til å frykte et nytt blodbad, slik vi har sett tidligere somre. Når vi får de endelige tapstallene etter endt beitesesong, kan vi si at dette var en varslet massakre, for både landbruksminister Dale og miljøminister Elvestuen har fått kraftige advarsler og vet godt hva som er i ferd med å skje, men velger likevel å ikke foreta seg noe som helst.

Beitelag i de områdene som nå opplever ulveangrep, søkte først om fellingstillatelse på ulv allerede 26. april, da det ble observert en ulv i Teldalen, men Miljødirektoratet avsto og viste bl.a. til at det var lenge til beiteslipp, og at man ikke ønsket å risikere felling av genetisk viktig ulv. Samtidig får miljøministeren seg til å hevde at han legger opp til effektive uttak og forebygging av rovdyrskader. Det står ikke i samsvar med den politikken regjeringen utøver i praksis.

Stortinget har lagt tydelig til grunn at ulvesonen ikke skal være et ulvereservat. Likevel argumenterer Ola Elvestuen for at sonen skal være et fristed for rovdyr. Likevel er det nå innstilt på at det ikke skal tas ut ulv innenfor ulvesonen i vinterens lisensjakt. Det er ikke i tråd med Stortingets vedtak. Stortinget har også vedtatt et klart bestandsmål på 4–6 ynglinger av ulv per år. Etter uttak av ulv i vinter har vi nå fortsatt 8,5 ynglinger. For hver dag som går hvor denne situasjonen får fortsette, er regjeringens politikk i strid med Stortingets vedtak.

Det er til å bli kraftig provosert av at Dale, som hevder han er for mer utmark, sitter i Politisk kvarter og snakker om det, mens Elvestuens politikk, regjeringens politikk, nemlig mest mulig ulv, får herje fritt i norske skoger og fjellområder. Jeg vil be Dale svare Stortinget på om han synes Elvestuens rovdyrpolitikk er akseptabel, og hvis ikke, hvordan regjeringen vil sørge for at det blir gitt tillatelse til å felle ulv, slik at vi kommer innenfor Stortingets vedtatte bestandsmål.

Marianne Synnes (H) [13:32:15]: Vi er svært tilfreds med at jordbrukets organisasjoner og staten kom til enighet om jordbruksoppgjøret for 2018. Vi vil ha norsk mat på norske bord, og et av de viktigste argumentene for norsk mat er å ha kontroll med matsikkerheten.

Verdens helseorganisasjon slo i 2012 fast at antibiotikaresistens er en av de største helsetruslene verden står overfor. Samtidig ser vi en stagnasjon i utviklingen av nye antimikrobielle legemidler. Konsekvensen kan bli at de mildeste infeksjonene i framtiden kan bli dødelige, og personer med redusert immunforsvar, som kreftpasienter eller nyfødte, blir spesielt utsatt. Antibiotikaresistente bakterier tar livet av 25 000 mennesker i Europa hvert år. Kunnskap om hva som fremmer antibiotikaresistens, er viktig. Regjeringen vedtok i 2015 en nasjonal strategi mot antibiotikaresistens med overordnet mål om å redusere den totale bruken av antibiotika, bidra til riktigere bruk og øke kunnskapen om hva som driver utvikling og spredning av resistens.

Fra 2012 ser man en reduksjon i det humane totalforbruket på 13 pst. Derimot ser vi økt bruk av bredspektrede midler. Å bruke bredspektret antibiotika for sikkerhets skyld er som å skyte spurv med kanoner. Det kan øke seleksjonen av resistente mikrober ved at normalfloraen fortrenses. Det krever økt bevissthet i helsesektoren og blant folk flest.

Landbruket har tatt utfordringen på alvor. Norsk landbruk har den laveste bruken av antibiotika i landbruket i hele Europa. Dyktige, ansvarsbevisste bønder og veterinærer og et godt samarbeid mellom næringen og myndighetene er avgjørende faktorer for den gode situasjonen i Norge. Men vi må ikke hvile.

Som oppfølging av regjeringens nasjonale strategi mot antibiotikaresistens for perioden 2015–2020 ble det i 2016 laget en egen handlingsplan med tiltak mot antibiotikaresistens i landbruket. Viktige sektormål for landbruket er å redusere forbruket av antibiotika til produksjonsdyr med 10 pst. innen 2020 og hindre at den resistente bakterien LA-MRSA etableres i norsk svinehold. Kampen mot antibiotikaresistens står også høyt på Nordisk ministerråds prioriteringsliste. De nordiske ministrene med ansvar for helse, mat og landbruk ble i 2017 enige om å danne en felles front for å løse viktige problemstillinger knyttet til nettopp antibiotikaresistens.

Norge skal være en pådriver i internasjonalt arbeid for å styrke tilgang, ansvarlig bruk og utvikling av nye antibiotika, vaksiner og bedre diagnostiske hjelpemidler og trapper nå opp forskningsinnsatsen mot antibiotikaresistens. Bare gjennom økt innsats, bevissthet og internasjonalt samarbeid kan vi begrense forekomsten av antibiotikaresistens.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [13:35:26]: Jeg har moret meg litt i forkant med å prøve å gjette hvem som først ville skylde på været for at det gikk godt i norsk landbruk. Jeg må innrømme at jeg ikke trodde det var Arbeiderpartiets representant som skulle stikke av med den seieren, men gratulerer. Det betyr vel også at skulle det eventuelt gå dårlig, er det kanskje været man kan skylde på da også. Jeg håper vi i hovedsak kan diskutere politikk og ikke vær.

Senterpartiet og SV harselerte begge på ulike måter over matematikkunnskapene til Høyres representanter – at man måtte finne frem kalkulatoren, og at vi åpenbart ikke kunne prosentregning, fordi en prosentvis økning aldri kunne tette gapet. Jeg vil ikke harselere over mine medrepresentanters manglende matematikkunnskaper, men selvfølgelig vil en prosentvis økning kunne tette et gap. Gitt at en prosentvis økning er høyere enn de øvrige økningene, vil den over tid tette et gap. Skulle man dra det videre, kan man si at i kroner er f.eks. 33 000 kr 10 pst. av 330 000 kr. Så prosent vil det være uansett.

Grunnen til at jeg ba om ordet, er at jeg i replikkvekslingen spurte Senterpartiets representant, Pollestad, om han opprettholdt at statens tilbud var et angrep på norsk matproduksjon. Det gjorde han, og han gjentok det og forsterket det. Jeg synes det er rart. I samtlige av årene 2005–2013, da ministerne i Landbruksdepartementet het Riis-Johansen, Brekk og Vedum, og alle var fra Senterpartiet, var avstanden mellom kravet og tilbudet mye større enn i år. Den gangen var det ikke snakk om noe angrep på norsk matproduksjon. De samme årene var avstanden mellom tilbudet og resultatet mye, mye større. Den har ikke vært mindre siden 2005 – jo, den var mindre i 2012, men det tror jeg er et år Senterpartiet har revet ut av kalenderen sin.

Så er angrepet slått tilbake, får vi vite, og vi har kunnet lære hva prisen på et angrep er. Det er 100 mill. kr, eller hvis vi skal bruke prosentregning: 10 pst. Rammen gikk fra 1 mrd. kr til 1,1 mrd. kr, og dermed er angrepet slått tilbake. Jeg synes det eneste angrepet som er blitt presentert her, er angrepet på sunt bondevett, for: Organisasjonene er fornøyde, og bøndene er fornøyde. Tilbakemeldingene fra dem jeg snakker med i mitt fylke Vestfold, et godt jordbruksfylke, er at man er rimelig godt fornøyd med avtalen. Avtalen er skrevet under av bøndenes organisasjoner, og det er synd at representanten fra Senterpartiet ikke kan si at det var å ta for hardt i å kalle det et angrep på norsk matproduksjon, når vi ser hvordan resultatet ble, og at det ligger nærmere tilbudet enn noen av gangene under den rød-grønne regjeringen.

Torill Eidsheim (H) [13:38:45]: I min region Nordhordland består det typiske gardsbruket av ein teig her og ein teig der, med spreidde utmarksbeite, nokre skogteigar og om ein er heldig eit par fine bøar som er eigna for slått. Det er desse gardane som dannar historia vår, som har danna grunnlaget for busetnad og som òg har gitt oss særpreget vårt og mange av tradisjonane våre.

Tveiten bær og gardsprodukter er eit godt eksempel på ein slik liten vestlandsgard der utfordringane òg gir moglegheiter – gitt kreativitet og pågangsmot.

Ein fruktgard i Nordhordland har ikkje 75 mål og 170 plukkarar. Her var utgangspunktet eit sauehald som ville ha kravd store investeringar for å auke dyrehaldet. Bonden trengte ei tilleggsnæring. Bær, bakeri og gardsbutikk vart løysinga som på sikt vil kunne opne for å investere i nødvendige driftsbygningar og utvide dyrehaldet når det er ønskjeleg.

Vi må ta vare på det unike ved norsk matproduksjon. Samtidig er det behov for tilpassingar. Som sjølvstendig næringsdrivande må det liggje føre både moglegheiter til og ansvar for å organisere drifta på ein slik måte som bonden sjølv er best tent med. Vi må forandre for å bevare, og difor ønskjer vi å fortsetje moderniseringa for å skape eit levedyktig jordbruk som legg til rette for auka matproduksjon og lønsam drift i heile landet.

Vi ser at investeringstakta aukar, investeringsveksten er større enn i andre næringar, talet på nedlagde bruk minkar, og jordvernet er styrkt – dette i tillegg til satsing på skog og skognæring.

Eg ser på vestlandsbonden som kanskje den mest kreative, for det har naturgitte forhold kravd. Eg trur at dette oppgjeret gir grunn for optimisme og framtidstru for landbruket òg i vest.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:41:28]: I tillegg til å heve blikket og se til Sveits må vi også ta et oppgjør til. Det er et oppgjør med den produksjonsaktivismekulturen som nå er toneangivende blant ungdom som såkalt satser for framtida. Hvorfor? Jo, produksjonsaktivismen gir overproduksjon og fallende inntekter. Dette er ikke noe nytt. I Norges Bondelags anerkjente dokument om jamstilling heter det at en fortsatt betingelsesløs produksjonsaktivisme litt om senn vil gjøre jordbruket om til en økonomisk slagmark.

Vi må derfor få vekk stimulansen til denne produksjonsaktivismen, og dette er ikke bare Stortingets ansvar, det er ikke minst næringens.

Regjeringa og Kristelig Folkeparti har merknader om et nytt inntektsmål i år. De vil

«presisere at inntektsmålet er et mål for utvikling av inntekt og ikke et nivåsmål for inntekt».

Jeg vil bare presisere at for Senterpartiet er dette et brudd med det jamstillingsmålet mellom jordbruksar-

beid og annet arbeid som vi har hatt helt fra dannelsen av partiet i 1920. Jamstillingsmålet har hele tida vært knyttet til inntektsnivå, kroner per årsverk arbeid i jordbruket kontra inntekt for annet arbeid per årsverk. Det er et faktum: Regjeringa og Kristelig Folkeparti vil ikke lenger sammenligne på nivå. Det kommer til å skape debatt framover, og jeg gleder meg til den debatten.

Totalkalkylen er i dag grunnlagsmaterialet for Budsjettnemndas innstillinger, jf. det som kommer fra Teknisk beregningsutvalg. Regjeringa sier at etter statens mening kan ikke dette materialet brukes til å si noen ting om inntektsnivå, og nå skal vi altså heller ikke ha inntektsnivå i inntektsmålsettinga.

Bare for å oppsummere: Jamstilling av jordbruksarbeid med annet arbeid er knyttet til inntekt per årsverk, knyttet til nivå. Hvert års forhandlinger gjelder endringer, gjelder utvikling, men det er nivået som er det sentrale. Hvis det er vanskelig med regjeringas materiale, kan jeg gi et råd. Da kan en se hen til driftsgranskningene, utvikle driftsgranskningene og få tilstrekkelig bredde på materialet med produksjoner, områder og størrelser, og så få fram hvor mye det utgjør i forhold til årsverk, og da danne et inntektsgrunnlag i snitt kroner per årsverk – og i driftsgranskningene få fram et rett nivå i inntekt for rasjonelt drevne bruk. Da kan vi være tilbake til utgangspunktet med Håkon Five med driftsgranskningene i 1911, 107 år tilbake i tid.

Dette er en viktig debatt, men vi kommer ikke utenom nivået, og dette er en tilsnikelse som regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti nå prøver å få inn i forhandlingene. Det må tas fatt i på bredt plan.

Guro Angell Gimse (H) [13:44:42]: Høy kostnadsvekst, overproduksjon og markedsubalanse gjorde inngangen til årets jordbruksforhandlinger mer krevende enn på lenge. Det var derfor spesielt gledelig å konstatere at partene kom til enighet og signerte en jordbruksavtale den 16. mai. Avtalen ivaretar Stortingets overordnede målsettinger i landbruket og styrker norsk matproduksjon med aktiv bruk av hele landets ressurser.

Å bygge på de globale bærekraftsmålene innbefatter også økologisk matproduksjon. Men flere synes å ha en lavere bevissthet knyttet til hva dette egentlig er og hvor utfordringene ligger. Så det er veldig bra at vi nå får en økologisk strategi.

I dag er etterspørselen etter økologisk produsert mat veldig høy, men sannsynligvis dekket mye av denne etterspørselen av import. Likevel ser vi at det er en del aktører som greier seg bra i markedet gjennom god markedsføring av produktene. Fra egen region kan jeg nevne Rørosmeieriet som et veldig godt eksempel.

Så er det viktig å få dokumentert hvorvidt den økte omsetningen dekkes av import, og vi skal nå få en bedre statistikk på dette.

En av målsettingene for økologisk matproduksjon er å bidra som spydspiss for økt dyrevelferd, god plantehelse og styrket omdømme til norsk mat. Selv om vi scorer høyt på disse faktorene i norsk matproduksjon i dag, trenger vi noen som driver oss framover. Og jeg mener at norsk økologisk matproduksjon har åpenbare markedsmuligheter. Vi vet at laksenæringen eksporterer nesten 16 000 tonn økologisk laks til verdensmarkedet årlig. Det viser at norsk matproduksjon kan lykkes med eksport.

Mat som kan selges med merverdi, enten det gjelder kultur, historie, etikk eller dyrevelferd, bør kunne ha et fortrinn på et mangfoldig og voksende verdensmarked. Her må vi våge å tro og tørre å satse og bidra til å legge rammevilkårene best mulig til rette.

Statsråd Jon Georg Dale [13:47:39]: Som så mange gonger før endar mykje av den jordbrukspolitiske debatten opp i inntektsmålsdiskusjonar. Eg har lyst til å gje honnør til jordbruksorganisasjonane for at dei i årets jordbruksavtale viser at det er mogleg å inngå ein avtale der ein ikkje einsidig forfølgjer inntektsmålet som det einaste saliggjerande i jordbrukspolitikken. Det er ganske viktig, for ei einsidig forfølging av inntektsmålet, slik enkeltrepresentantar har teke til orde for her i dag, ville ikkje løyse utfordringane i jordbruket, det ville snarare forsterke dei.

Om vi ser utviklinga frå 2015 til 2017, er det altså slik at marknadsinntektene i jordbruket er reduserte med i storleiken 1,4 mrd. kr. Det betyr at dei auka overføringane som Stortinget ville ha gjeve jordbruket dei siste åra, er etne opp av sviktande marknadsinntekter. Det betyr at det må vere ein balanse i total stimulans, og at det kan vere betre for bonden at ein lét vere å tilføre pengar over jordbruksavtalen enn at ein tilfører for mykje.

Det er ein diskusjon som Stortinget òg bør ta, for det er heilt rett som representanten Lundteigen no har observert, at det er eit fleirtal som presiserer korleis inntektsmålet skal forståast i denne innstillinga. Det er ganske viktig fordi det tek inn over seg den faktiske situasjonen som jordbruket har vore i.

Det er slik at ein 2 pst. overproduksjon, om vi kallar det det, i saue- og småfemarknaden resulterer i svikt i engrosprisen på 25 pst. Det hjelper altså ikkje å tilføre meir i overføringar til saueprodusentane om det berre medfører at engrosprisen fell ytterlegare; det vert ikkje betre økonomi for bonden av det. Og det er jo den likninga jordbruket faktisk har teke inn over seg i årets forhandlinger. Det synest eg tener jordbruket til ære, og eg synest det for så vidt er på høg tid at det også vert understreka frå denne talarstolen, for det er ikkje mog-

leg å gje sjølvstendig næringsdrivande bønder høgare inntekt enn dei er villige til å arbeide for. Og produksjonsviljen i jordbruket er så stor i mange produksjonar at ytterlegare stimulans gjennom inntekt vil forsterke overproduksjonsutfordringane som er der. Difor er det viktig at også Stortinget tek med seg som grunnlag for seinare år at den balansen som er funne mellom staten og jordbruksorganisasjonane her, ikkje er fordi ein ikkje unner bøndene inntekt, men fordi ein ser på kva som faktisk verkar og ikkje verkar.

Nils T. Bjørke (Sp) [13:50:55]: Det har vore ein interessant diskusjon, og eg er glad for at det er så mange parti som har vorte opptekne av norsk matproduksjon. Det gler meg oppriktig. Eg trur at det at ein klarte å få til ein avtale, faktisk er bra for norsk landbruk. Distrikta har vorte litt styrkte, og me har fått noko til mindre bruk, men eg må seia at eg reagerer når regjeringspartia hevdar at det ikkje har vore noka sentralisering. Me kjem frå kvar våre fylke. Kven er det som i eige fylke ikkje ser at det internt har vore ei veldig sentralisering? Me ser at ein samlar produksjonen meir og meir, det vert mindre samsvar mellom produksjonen rundt om i fylka og areala ein skal utnytta. Stord kommune er det siste dømet – slutt på mjølkeproduksjonen. Slik ser ein det er på plass etter plass.

Torill Eidsheim hadde eit godt innlegg om vestlandslandbruket, men eg trur ein må ha ein annan medisin om ein skal klara å lyfta det. Det vart peikt på marknadssituasjonen. Han er krevjande, men eg vil hevda at det er ein planlagd overproduksjon frå denne regjeringa. Dei har dobla kyllingskonsesjonane, sterkt auka grensa for mjølkekvotar og teke vekk taket på alle overføringar. Då er det ikkje så vanskeleg å tenkja seg at ein får overproduksjon.

Ein kan velja å seia at ein ikkje kan auka inntektene fordi produksjonen er for stor, eller ein kan faktisk velja å ha eit tak. Det er litt overraskande av denne regjeringa, som er så oppteken av marknaden, for hadde ein hatt eit tak på husdyrtilskotet, ville det ha vore ein mykje større stimulans for bønder med litt overproduksjon, og dermed nedgang i pris, til å redusera talet på dyr noko. Her kunne ein faktisk ha brukt marknaden til å styra produksjonen, ein kunne faktisk ha oppnådd å lyfta inntektene utan at det vart ein stor overproduksjon, og ein ville stimulert til meir bruk av eige areal.

Ein del har peikt på at eksport kan og bør vera ein del av norsk landbruk. Eg trur norsk landbruk fyrst og fremst skal levera for heimemarknaden. Det er ikkje det same som at ein ikkje skal sjå på dei nisjane som kan vera der. Er det nokon som har lyst til å ha høgprisvarer frå Noreg, skal me sjølvsgat prøva å levera.

Lene Westgaard-Halle (H) [13:53:37]: Jeg er stolt av å være bonde, jeg er stolt av det norske bønder får til, men jeg er ganske lei av retorikken i landbruksdebatten. Enkelte representanter fra de rød-grønne partiene er mer opptatt av å score billige politiske poeng og male et mørkt bilde av hvordan vi har det på bygda, enn faktisk å beskrive virkeligheten. Jeg må innrømme at når det gamle industripartiet, Arbeiderpartiet – gjerne representert ved høye herrer fra byen – prøver å framstille seg som løsningen for landbruket, klarer jeg ikke å la være å smile litt, for politikere som først konstruerer en konflikt, for så å utnytte det til sin fordel, er det ganske mange av om dagen. Det konstrueres en konflikt mellom oss på bygda og dem i byen, eller mellom landbruket og dem i regjering, og vi lar oss rive med – for «dem» skal ikke ha det noe bedre enn oss. Det ligger litt i den norske folkesjela.

Er det bare retorikk, eller stemmer det de faktisk sier? Er det så mørkt på bygda som enkelte i denne sal ønsker å formidle? Og får vi bønder til noe som helst i det hele tatt? Er vi den eneste gruppen av næringsdrivende i Norge som er helt på jordet? Vel, inntektsutviklingen vår har i hvert fall blitt styrket. Det legges ned færre gårdsbruk under denne regjeringen enn f.eks. – for å ta et tilfeldig parti – da Senterpartiet satt i regjering. Denne avtalen gir en økning over statsbudsjettet på 770 mill. kr., den største på flere tiår. Med bedre markedstilpasning legger avtalen til rette for en inntektsøkning på 20 pst. under denne regjeringen. Lønsmottakere ellers ligger an til en økning på 13 pst. Produksjonsveksten i landbruket har vært sterkere under denne regjeringen enn under den forrige, og lønnsomheten i landbruket vokser. Ifølge Arbeiderpartiet skyldes det været. Monn det!

Det kommer sikkert ikke som noe sjokk at jeg mener den blå-grønne regjeringens politikk er god for oss bønder, og at dette oppjøret er svært, svært godt. Men det er faktisk ikke regjeringen jeg har lyst til å framheve her i dag. Det er den norske bonden. Bønder er næringslivsfolk, hardt arbeidende næringslivsfolk. Det å sitte på Stortinget er ingen søndagsskole det heller, men innsatsen norske bønder gjør i fjøs, på jorder og ute i skogen, er formidabel. For hardt arbeidende næringslivsfolk er denne avtalen god. Avtalen prioriterer de produksjonene som har markedspotensial. Økonomisk er korn, frukt, grønnsaker, bær og poteter vinnerne i årets jordbruksoppjør. Innenfor disse produksjonene var faktisk statens tilbud høyere enn jordbrukets krav. Jordbær- bøndene i Vestfold hilser og takker.

Til slutt: Det er en myte at alle bønders mål er å leve av subsidier. Bønder flest vil drive næring. Regjeringens mål er at bøndenes inntekter i størst mulig grad skal hentes i markedet. Det legger avtalen til rette for. Det er

bra for landbruket, det er bra for bøndene, og det er bra for forbrukerne.

Ingunn Foss (H) [13:56:39]: Strukturendringene som ble vedtatt i 2014, ble gjennomført for å legge til rette slik at det går an å leve av å ha sitt arbeid i landbruket. Videre var det et mål å øke produksjonen i de fleste sektorer. Det betyr kort og godt at det må lønne seg å utvide produksjonen.

Etter 2014 er rammene for mindre bruk styrket uten at det har rammet de større brukene. Mange har investert og tilpasset seg dagens regelverk, og en gjeninnføring av tak, som Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV tar til orde for, vil gjøre det veldig vanskelig for dem som har investert store summer, særlig de unge som har satset på dette grunnlaget, og som vi er helt avhengige av i framtiden.

Dette jordbruksoppgjøret følger opp Stortingets behandling av jordbruksmeldingen. Det legger til rette for økt produksjon i sektorer med markedsmuligheter, det legger bedre til rette for små og mellomstore bruk, og det tar hensyn til områder med driftsvansker. Det stimulerer ytterligere til bruk av utmarksressursene, og det styrker velferdsordningene vesentlig. Innsatsen for å redusere klimagassutslipp styrkes, og det bevilges vesentlig mer penger til å styrke kunnskapsgrunnlaget. Inntektsmålet følges opp, og målet avveies mot andre hensyn, bl.a. fordi Stortingets forutsetning om god markedstilpasning for tiden ikke er oppfylt.

Så vil jeg kommentere litt av det som har kommet fram her i debatten.

Heller ikke representanten Bjørke kan dokumentere at denne regjeringens politikk har vært sentraliserende. Jeg vil bare minne om at i Senterpartiets egen regjeringstid gikk matproduksjonen ned, investeringene gikk ned, mer jord gikk ut av drift, og færre unge ville satse i landbruket. Det kan være at Senterpartiets representant i likhet med Arbeiderpartiets representant Svein sier at nei, de kan ikke dokumentere det, men de har en oppfatning og en følelse av det. Det er rimelig oppsiktsvekkende fra denne talerstolen.

Så til representanten Pollestad, som omtalte mitt besøk på Jæren i lite rosende ordelag, der utvidelsen av konsesjonsgrensen for kylling hadde hatt en sentraliserende effekt. Det han ikke fortalte noe om, var at han også tok meg med til sin egen familie på Hå Rugeri, som i løpet av året vil klekke kylling nummer 300 millioner, der de fra 1996 har hatt en eventyrlig vekst, og der de også sier at viktigere enn volumet er kvaliteten. Det rugeriet, som klekker hver tredje norske kylling, regnes for å være et av de fremste i verden.

Så jeg ber representanten Pollestad ta med en hilsen til sin bror Arild Pollestad – jeg syntes besøket på Hå Rugeri var et flott besøk da jeg var på Jæren.

Terje Halleland (FrP) [13:59:48]: Landbruket er en viktig næring for mange regioner, og Fremskrittspartiet ønsker å stimulere til en effektiv produksjon av trygg og god norsk mat. Det er viktig å styrke næringens konkurransevne, og det bør legges til rette for en enda mer markedsrettet næring.

Norge har en beliggenhet som gjør at næringen trenger rammevilkår som utjevner forskjeller i klimatiske og strukturelle forhold, men det finnes også forhold som må utnyttes mye bedre. Utmarksbeite er blant disse, og Fremskrittspartiet ønsker at disse skal utnyttes mye bedre enn i dag. Vi har arealknapphet på innmark, men store utmarksressurser som ikke benyttes. Beitedyr er måten å utnytte disse fôrressursene på til matproduksjon, og er en viktig ressurs i lamme- og storfeproduksjon.

Det hevdes i dag at vi har overskudd på lammekjøtt. Jeg er ikke så helt sikker på det. Jeg vil hevde at vi spiser litt for lite av det. Vi har et fantastisk produkt i lammekjøttet vårt. Det består av to fenalår og to pinnekjøttstider som stort sett fortæres i julen og i påsken, og så spiser vi fårrikål av bogene om høsten. Ellers om året er butikene ofte kjemisk rensert for lammekjøtt. Hele produktet er omgjort til en sesongvare. Da kan en ikke sitte igjen med noe annet inntrykk enn at det er noe som er galt med systemet, og at markedsreguleringen ikke virker. Er det for enkelt og for billig å bruke reguleringslager? Kostnaden i dag ligger ene og alene hos bonden.

Skal vi lykkes med matproduksjon i Norge, er vi nødt til å utnytte utmarka. Da må vi flytte diskusjonen bort fra hvordan vi skal få ned produksjonen, og løfte den opp til å diskutere hvordan vi kan få opp forbruket. Jeg håper produsentene tar med seg denne problemstillingen og er med og ser på systemendringer som kan løfte norsk salg av kvalitetskjøtt av lam.

Jeg merker meg diskusjonen i dag om størrelsen på bruk og hvordan såkalte landbruksvennlige partier slåss mot den viljen som er til økt investering og produksjon. Dette vil ramme framtiden for næringen, og ikke minst rammer det ungdommen. Regjeringens politikk har ført til stor optimisme i næringen, og det er viktig å ta den med seg videre. Om det ikke blir mulig å være gårdbruker på heltid – å leve av gården – vil det være veldig tungt å rekruttere.

Løsningen på disse utfordringene ligger ikke i å betale mer for mindre, men i å føre en politikk der en kan få utnyttet potensialet på gården, etablere en kostnadseffektiv produksjon, bruke tilgjengelig teknologi og innføre en større markedstilpasning.

Emilie Enger Mehl (Sp) [14:02:59]: Forrige taler snakket om beiteressursene våre. Det er ingen tvil om at vi må utnytte beiteressursene våre. Vi har bare 3 pst. areal dyrket mark i Norge. Det er spesielt viktig for småfe-næringen. Det er også viktig for storfenæringen og for melkeproduksjonen i store deler av landet.

Men nå står vi likevel i en krevende og fortvilet situasjon på grunn av rovdyr, som statsråden valgte ikke å kommentere i det hele tatt i sitt innlegg. Så jeg vil prøve igjen. Så vidt jeg vet, har statsråden nærmest ubegrenset med taletid.

Sonepolitikken for ulv gjør at det kun er en liten del av Norges befolkning som må ta belastningen ved at det er politisk flertall i Norge for å gjeninnføre finsk-russisk ulv i norsk natur. Det går hardt ut over vår mulighet til å utnytte utmarksressursene i noen av de delene av Norge hvor det er best forutsetninger for å gjøre nettopp det. Når det gjelder det å tape dyr til ulv eller andre rovdyr, er det først og fremst utrolig trist og krevende å finne dyrene, men det har også veldig mye å si for muligheten til å skape et næringsgrunnlag av å drive med dyr. Man taper jo ikke bare dyr man er glad i, man taper avlsmateriale. Det blir umulig å planlegge produksjonen langsiktig, og det gjør situasjonen for bøndene veldig, veldig vanskelig.

Jeg vil gjerne tro at landbruksministeren synes at det som nå skjer, er en uholdbar situasjon, for jeg kan aldri tenke meg at en landbruksminister som helt oppriktig mener at vi skal bruke utmarksressursene våre, og som oppfordrer til mer beitebruk, samtidig mener at det rovdyrtrykket vi nå opplever, er fornuftig. Men jeg begynner virkelig å lure, for akkurat nå er det et faktum at miljøminister Ola Elvestuen får styre ulvepolitikken, og dermed utmarkspolitikken, for store deler av landet og vår mulighet til å utnytte utmarksressursene akkurat som han vil, uten at landbruksministeren løfter en finger eller sier imot ham. Derfor vil jeg igjen oppfordre landbruksministeren til å svare Stortinget på om han synes Elvestuens ulvepolitikk er fornuftig, om den er akseptabel. Hvis svaret er nei, vil jeg veldig gjerne høre hvordan regjeringen har tenkt å gå fram for å sørge for at vi når vedtatte bestandsmål for ulv, og at den forferdelige situasjonen som kommer til å være tilfellet i sommer, blir avverget.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [14:05:56]: Også jeg vil anbefale at landbruksministeren svarer på de spørsmålene som er blitt reist om rovviltpolitikken. Men jeg vil nå snakke om noe annet, nemlig om klimautfordringene våre, for de gjør seg også gjeldende innenfor landbruket.

Om den vanskelige høsten på Østlandet i fjor, med mye regn, og den svært krevende, varme og tørre for-

sommeren i år skyldes menneskeskapte endringer i klimaet, kan ingen gi et 100 pst. sikkert svar på, men vi kan på ingen måte utelukke det.

Bonden er den første som merker endringene i klimaet. De fleste bøndene opplever nå at været i større grad byr på det ekstreme, altså at samme værtype setter seg over tid, og at perioden da været gjør det mulig å drive jordbruksarbeid, blir kortere. Klimaendringene vil nok dessverre ikke gjøre det lettere å drive med matproduksjon i Norge, mest sannsynlig tvert imot. Det bekymrer selvsagt bonden, men det bør bekymre langt flere, for det handler til sjuende og sist om vår evne til selvforsyning.

Senterpartiet vil gi honnør til landbruket for den offensive holdningen næringen har til en mer klimasmart matproduksjon og til de tiltakene som landbruket jobber med. Parallelt gjøres det også en jobb innenfor landbruket med å tilpasse norsk matproduksjon framover til et annet klima enn det vi er vant til. Det er viktig at denne jobben videreføres – det er det viktig at en gjør. Dels handler det om forsknings- og utviklingsarbeid, og dels handler det om tiltak på det enkelte gårdsbruk.

Jordbruket selv har foreslått å etablere et klimafond med skattefordel, etter modell av skogfond. Komiteens flertall har i utgangspunktet støttet utredningen av en slik modell. Det er svært skuffende at Kristelig Folkeparti trekker støtten til dette forslaget, og med det muligheten til å få utredet etableringen av klimafond.

Konsekvensene av endringer i klimaet vil bli utfordrende også i Norge. Å tilpasse norsk landbruk til et endret klima vil ha stor betydning for vår evne til selvforsyning av matvarer. Dette arbeidet må ha høy prioritet framover. Det vil kreve stor grad av samspill mellom myndigheter og næring. Jeg – og Senterpartiet – forventer at regjeringen aktivt går i dialog med landbruksnæringen for å utvikle tiltak som kan gjøre matproduksjonen bedre i stand til å håndtere et endret klima.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:08:42]: Statsråden vektlegger sin kritikk mot kritikken fra opposisjonen og vår retorikk. Kort oppsummert henger det sammen med at statsråden og opposisjonen ikke er fra samme parti og ikke har samme virkelighetsforståelse.

Det er bra at det er inngått avtale. Er det noen som er løsningsorienterte i denne sammenhengen, er det bøndene – og takk og lov for det. Bøndene sikrer oss det vi er avhengige av, nemlig mat i magen. Statsråden fokuserer på enigheten mellom regjeringen og landbruksorganisasjonene. Det er bra at landbruket får gjennomslag overfor regjeringen. Om ikke, hadde norsk matproduksjon blitt rasert. Det skal være en sterk prioritet å bruke midler på jordbruk og matproduksjon. Det er bred enig-

het om at norsk mat må vi ha, og da må vi ha motiverte bønder med rettferdige arbeidsforhold.

Inntektsutviklingen i landbruket må vi fortsatt jobbe for å styrke overfor andre grupper i samfunnet. Innsatsfaktorer som strøm og drivstoff øker like mye i pris for bønder som for andre grupper. Representanten Westgaard-Halle prater om et konstruert skille i politikken og retorikken. Når det kommer til inntekt og netto fortjeneste i næringen, er det en realitet at utviklingen i landbruket ligger et hestehode bak andre yrkesgrupper, og for gode matprodusenter i Vestfold kan det være lurt å reise på studietur ut i landet og lære om driftsforhold andre steder. Vi trenger alle bøndene, all jorda og hele landet – matproduksjon nær folk, basert på de ressursene vi har.

Vi må ha hele næringskjeden, både grønnsaker, korn, melk og kjøtt og det vi har forutsetninger for å produsere. Det innebærer flere store temaer vi burde diskutere langt mer – som jordvern, utmark, rovdyr, antibiotikaresistens, dyrevelferd, bøndenes arbeidsforhold og velferd, for ikke å glemme utdanning og rekruttering av unge bønder. Hvilken framtid har de som går inn i landbruket i dag? Dette handler om sikkerheten vi har i vårt land, både som innbyggere og som folk i fellesskap. Det handler om framtidsutsiktene og beredskapen som vi kan leve videre på i all framtid.

Jeg er glad for at statsråden vektlegger utmarka, for den har vi mye av i vårt land, og den må vi jobbe for å forvalte og ta vare på. Det handler også om alle de andre store temaene som jeg trakk fram, for det er den store sammenhengen som avgjør om man kan være matprodusent, og om man kan dyrke den gode, kvalitetsrike maten vi har her i Norge.

Liv Kari Eskeland (H) [14:11:51]: Me har mykje å takka dei norske bøndene for – heilt ifrå fiskarbonden på Vestlandet, som gjennom tronge kår dreiv vekselbruk for å syta for mat gjennom heile året til seg og sine, til bonden som me har i dag, som er ein svært viktig del av næringslivet me har i Noreg. Men også den tryggleiken me har gjennom norsk matproduksjon, er vesentleg. Han set sitt preg på det Noreg me har, der våre distrikt og bygder i stor grad er prega av det norske landbruket.

Men det har ikkje vore, og er ikkje, like lett å driva landbruk i heile Noreg. Difor er eg spesielt glad for dette oppgjeret, som i stor grad har styrkt grunnlaget for den geografiske produksjonsfordelinga. I tillegg til å betra kornøkonomien har me styrkt lønsemda i grasbasert husdyrhald i distrikta og i område med driftsvanskar, og det er ei klår styrking av stimulansen til å nytta alle typar beite, inklusiv utmarksbeite. Me prioriterer kornproduksjon i gode kornområde og beiting og grasproduksjon i

distrikta, i tråd med Jeløya-plattformen. Denne prioriteringa styrkjer òg grunnlaget for den geografiske produksjonsfordelinga, sånn at ein kan ha husdyrproduksjon basert på gras og beite i distrikta og i heile landet. Avtalen prioriterer jordbruk på Vestlandet, og gjennom fleire grep i tilskotsordningane vert verkemidla i den nye avtalen meir målretta, for å hindra at areal går ut av drift og gror igjen.

Dette oppgjeret viser med all tydelegheit at me har ønskt å ta heile Noreg i bruk. Det norske landbruket treng store og små bruk, nettopp fordi det norske landbruket er fordelt over heile vårt mangfaldige land, med bakkar, lier, fjell og dalar.

Til sist: Som medlem i energi- og miljøkomiteen er eg veldig glad for det fokuset som no er retta mot klima og miljø. Me opplever at den norske bonden også ønskjer å bidra og vera med på det miljøløftet som andre næringer bidreg til. Difor er tiltaka som er baka inn i avtalen, viktige. Regjeringa legg om jordbrukspolitikken i ei meir klimavenleg retning gjennom ei sterk satsing på klima- og miljøverkemiddel samt økologisk jordbruk. Finansiering av klimasmart landbruk og forskning for å styrkja kunnskapen om klima er og vert eit viktig bidrag. Då vonar eg eksempelvis at bonden nede på Jæren som no har nytta fleire år av sitt liv – tid, krefter og kroner – på å laga bioanlegg for biogassproduksjon basert på eige avfall, endeleg finn at dette arbeidet får uttelling. Miljøtsatsing innan landbruk vil gjennom dette oppgjeret – saman med resten av miljøtsatsinga denne regjeringa gjer – få eit løft. Eg vil berre seia som han sa, bonden i nabokommunen: Det vart jo eit bra oppgjer, dette.

Statsråd Jon Georg Dale [14:15:03]: Eg er oppteken av at vi skal bruke utmarksressursen til å produsere mat. Difor kan eg love Stortinget at statsråd Ola Elvestuen, min gode kollega, ikkje har nokon eigen ulvepolitikk, han har regjeringa sin politikk, og så vidt eg har sett, har han ikkje vore på utsida av han i ein einaste sak, heller ikkje den siste tida. Det er heile poenget med min inngang til denne diskusjonen. Eg erkjenner at den politikken som Stortinget har vedteke, i både rovdyrforliket og ulveforliket, handlar om ei klar forståing av at i beiteprioriterte område er beitedyra prioriterte, og dermed skal det verte gjeve raske fellingstillatingar i slike område. Vi brukte store delar av fjoråret på å styrkje verkemidla vi har for f.eks. ulveuttak, som følge av den situasjonen vi fekk på Hadeland i fjor. Det betyr at regjeringa følgjer opp dei vedtaka som Stortinget har gjort i samband med det.

Eg greier å forstå at sauebønder som opplever tap, finn det provoserande at ein held ulvequalpar i hendene. Eg vel alltid å klappe på lamma fyrst. Men det betyr ikkje at det i seg sjølv er utfordrande, og det vil eg

understreke herifra. Det handlar om at Stortinget har vedteke at vi skal ha ulv i norsk natur; vi skal ha 4–6 ynglingar per år. Det fordrar at klima- og miljøministeren gjer jobben sin og sørgjer for at den delen av forvaltninga også fungerer godt. Så balansen i det må faktisk også jordbruket tåle.

Det handlar likevel om at vi har eit potensial for å verte betre i forvaltninga – ikkje berre i spørsmålet om ulv, men også i spørsmålet om andre rovdyr. Vi veit at det har vore krevjande å ta ut ulv utanfor periodar med sporsnø. Vi veit at det er låg fellingsprosent for jerv. Eg ser ikkje bort ifrå at det framleis er mogleg å betre resultat av jakta på slike populasjonar. Men å gjere dette – som ikkje handlar om kva slags vedtak som vert fatta, men om eit bilde som har vorte teke – til ein stor diskusjon i Stortinget, er å gjere heile diskusjonen ei bjørneste. Dette handlar trass alt om effektiv forvaltning i beiteprioritert område. Eg har sagt det før i denne salen, og eg har sagt det mange gonger utanfor: Stortinget kan framleis leggje til grunn at i beiteprioriterte område er beitedyra prioriterte, i tråd med rovdyrforliket og ulveforliket.

Lene Westgaard-Halle (H) [14:18:18]: Representanten Sem-Jacobsen satte spørsmålstejn ved om klimaendringene er menneskeskapte eller ikke, og så lot hun svaret henge i luften. Det er ikke spesielt overraskende. Senterpartiet har uten tvil tatt tronen som Stortingets mest klimafiendtlige parti. At de nå faktisk sår tvil om klimaendringene er menneskeskapte eller ikke, er likevel skremmende. Den blå-grønne regjeringen er uenig med Senterpartiet i det. Klimaendringene er menneskeskapte, og landbruket bidrar. Men landbruket er også en viktig del av løsningen. Nettopp derfor er det så gledelig at miljø- og klimatiltakene styrkes i dette oppgjøret, både gjennom finansieringen av Klimamart landbruk og gjennom forskning for å styrke kunnskapen om klimaet. Bøndene går foran – Senterpartiet henger etter.

Til representanten Strand fra Senterpartiet, som mente at selv om vi lykkes i Vestfold, er det helt forferdelig i resten av landet, og at vi som bor i Vestfold må komme oss ut av fylket. Det er nettopp denne typen retorikk jeg siktet til i mitt innlegg – den typen svartmaling. At stedene hvor bøndene lykkes, skal tråkkes på og undergraves, synes jeg er trist. Jeg synes vi heller skal løfte landbruket. Vi skal løfte dem som lykkes, og vi skal være stolte av den norske bonden og det vi faktisk får til i Norge.

Ketil Kjenseth (V) [14:19:52]: Energi- og miljøfraksjonene henger seg på i siste runde av debatten. Det er viktig, for det er ingen grunn til at vi skal så tvil om viligheten til å delta i både det grønne skiftet og det å redusere klimautslipp.

Vi har et norsk landbruk som jeg opplever som veldig offensivt når det gjelder å ta de mulighetene som nå skapes. I min region, rundt Gjøvik og på Toten i Vestoppland, har veksten i bruken av bioenergi de siste tretti årene vært 100 pst. Det er helt på linje med veksten i bioenergi i Danmark, Finland og Sverige, og de har ikke hatt olje og gass å lene seg på. Det viser at det er regioner i Norge som bruker de mulighetene som finnes.

Tolv gårder i Oppland prøver nå ut en energi- og klimakalkulator. Da får vi et grunnlag for å se på hvilke tiltak vi skal prioritere. Det bør rulles ut etter hvert på flere gårder.

Det er mange som har lyst til å bli energibønder. Det er mye vinn-vinn i det. Vi kan utnytte sola bedre. Det ligger til rette for å fase inn tiltak enda raskere og i større grad i det oppgjøret som nå foreligger. Tilskuddsordningene til solceller på taket i landbruket er foreløpig litt for veikke til at de tar sjansen, og den energien skal heller ikke brukes til å drive mjølkekaruseller i første omgang. Men den skal gå til å produsere biogass til å putte på enten en gassturbin eller til å erstatte varmebehov. Dermed kan det skapes biogjødsel, og det kan på sikt også skapes biokull. Vi må bygge ut anleggsstruktur for biogass i større grad – store og små – og kombinere det med solceller på taket. Det gir en infrastruktur for å sende den strømmen ut på strømmettet. Det å skape batterikapasitet for de transformatorene og målesystemene, og å digitalisere gården, er veldig bra.

Det er også bra å produsere mer egen strøm og varme. Vi er på vei inn i et presisjonslandbruk som krever både energi og digitalisering. Landbruket er i stand til å produsere mye av råvarene til dette selv.

Trebyggeriet må også bre om seg enda mer. Mange er på god vei til det, og de store industrielle aktørene er i full gang. Norwegian Wood Cluster rundt Mjøsa er i godt driv, men da NTNU på Gjøvik skulle ansette en professor innen massivtre, måtte de til Østerrike for å finne ham, på samme vis som vi importerer ganske mange massivtrelementer til å bygge massivtrehus i Norge fra Østerrike.

Så vi har også en jobb å gjøre med å la kunnskapen og forskningen henge med. Derfor er det viktig at vi ikke er for harde på labben overfor landbruket, som må få trene og prøve ut hvilke tiltak de skal bidra med.

Emilie Enger Mehl (Sp) [14:23:07]: Jeg vil takke for statsrådets innlegg og for at han framstår som langt mer sympatisk og forståelsesfull enn sin kollega. Jeg vil også oppfordre Dale til å ta en alvorsprat med Elvestuen. Dette handler ikke om hvilke bilder som blir tatt. Dette handler om hvordan regjeringen følger opp Stortingets vedtak. Hvis Elvestuen, som Dale sier, faktisk følger regjeringens politikk, har det da blitt regjer-

ingens politikk at en skal ha 8,5 ynglinger av ulv istedenfor bestandsmålet som Stortinget har satt, som er 4–6? Er det blitt regjeringens politikk at det ikke skal være lisensjakt innenfor ulvesonen, selv om det er altfor mye ulv, slik som det nå er innstilt på?

Elvestuen sa til TV 2 tirsdag morgen at det var helt riktig at det skulle være rovdyr bare i ulvesonen, mens Stortinget har vært tydelig på at ulvesonen ikke skal være et ulvereservat. Har det nå, etter at Venstre kom inn i regjering, blitt regjeringens politikk at ulvesonen er et reservat? Det gjenstår å se.

Arne Nævra (SV) [14:24:22]: Jeg har ikke tenkt å ta ordet til siste taler, for da tror jeg det kan bli en lang debatt i dag.

Bruken av norske jordressurser i produksjon av mat i Norge har over lang tid blitt erstattet av importert kraftfôr. Det er et faktum. Det har vært fokusert på volum som har gitt lav selvforsyningsgrad, gjengroing, overproduksjon, som har svekket økonomien, tilskuddsavhengighet og gjeldsvekst i landbruket. Dette er et faktum. Vi ser det, og det gjør jordbruket ganske sårbart for fremtiden. Flere talere har påpekt det, bl.a. hvis renteøkningen kommer, og det gjør den ganske sikkert.

Det store spørsmålet for meg og SV er: Hva vil vi med norsk jordbruk? Det er det som er nøkkelspørsmålet. Er det bare volum? Jeg tror ikke det er volum som er poenget. Vi kan ikke i Norge satse på kvantitet. Vi har ikke en sjanse i den internasjonale situasjonen, selv om norsk jordbruk på et vis er beskyttet. Det er kvalitet.

Hva vil vi med norsk jordbruk? Hva slags rolle skal matproduksjonen ha, og hvordan skal vi forvalte bruken av jord i samfunnet? Det er Stortingets viktigste oppgave å stille det spørsmålet, og det er også forhandlingsinstituttets viktigste oppgave, etter min mening. Her må selvberging stå helt sentralt. Da er innretningen på jordbruksoppgjøret ganske avgjørende. Det er også prising av kraftfôr, stimulering av grovfôr, osv. Vi har verktøy. Vi kan bruke det, hvis man vil. Jeg vil signalisere at jeg har stor sympati for Rødts forslag om å øke selvbergingsgraden til 50 pst. Det er et bra mål i første omgang, og det betyr selvfølgelig at man trekker fra det som importert kraftfôr innebærer. Man måler da i kaloriinnhold.

Etter et par mageplask her i salen kom staten med et tilbud som jordbruksorganisasjonene ikke kunne si nei til. Jeg kan ikke se at innretningen på jordbruksoppgjøret er betydelig endret, at det er gitt noen særlig nye føringer, men de klarte ikke si nei til det. Det kan jeg forstå. Men like viktig som bondens inntekt er fordelingen av den inntekten. Fordelingen av den inntekten, hvilke bruk den kommer til gode, er også av stor betydning for hva slags formål vi har med jordbrukspolitikken. Det var

veldig synd at ikke driftsvansketilskuddet kom opp i jordbruksforhandlingene, og at det ble en del av det. Det skulle jeg ønsket, og jeg skulle også ønsket at dyrevelferd på et eller annet vis ble stimulert i en slags bonusordning, incentivordninger, og jeg håper det etter hvert kan komme på plass i den sammenheng. Så får vi bare håpe at underveis til en slik ordning vil vi i hvert fall kunne øke økologisk produksjon i Norge, hvor dyrevelferd står ganske sentralt.

Presidenten: Åslaug Sem-Jacobsen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [14:27:31]: Jeg blir rett og slett litt lei meg av å oppleve at representanten Westgaard-Halle velger å bruke taletid på å late som hun tror at jeg i stedet satte spørsmålsteget ved hvorvidt klimaendringene er menneskeskapt. Det jeg gjorde, var å peke på hvordan høsten og våren har vært på Østlandet, og at vi ennå ikke vet hvorvidt det skyldes klimaendringene, og så brukte jeg resten av innlegget mitt på å snakke om hvor viktig det er å jobbe mot klimaendringene.

For ordens skyld setter ikke jeg et eneste spørsmålsteget ved hvorvidt klimaendringene er menneskeskapt. Det tror jeg. Så vil jeg håpe og tro at grunnen til at representanten valgte å komme med den typen kommentarer, handler om at hun er like engasjert som meg i at vi faktisk alle skal ha den konklusjonen.

Ingvild Kjerkol (A) [14:28:39]: Jordbruksdebatten følges fra Trøndelag hvert eneste år. Og man har kommet langt ut i debatten nå. Det har jeg respekt for.

Jeg har lyst til å begynne med et sitat: Det er ikke sigaretter folk flest dør av.

Det sa Gunhild Stordalen denne uken, da hun åpnet EAT-konferansen mandag formiddag i Stockholm. Det er ikke terror heller. Det er ikke kriger. Det er ikke bilulykker. Det er ikke fallulykker i badekaret. Det er maten som får has på oss til slutt. Noen plasser dør folk av for lite mat, men i veldig mange deler av verden dør folk av for mye mat, for usunn mat. Rundt 2 milliarder av verdens 7,4 milliarder mennesker har for lite å spise, men det er nesten like mange som er overvektige. Feilernæring står fortsatt for en tredjedel av alle barnedødsfall i verden.

Som helsepolitiker må jeg bare si at matpolitikken er storpolitikk, selv om jeg opplever det regionale engasjementet fra min sterke hjemregion, Trøndelag, i akkurat disse spørsmålene.

Den viktigste samfunnsoppgaven til norsk landbruk er å sikre nok, trygg og variert mat av god kvalitet. Men landbruket bidrar også selvsagt til bosetting og nærings-

liv over hele landet. Det er gjentatt av mange talere her i dag. I en verden med en voksende befolkning er dette et nasjonalt ansvar, som de aller fleste nasjonene er opp-tatt av.

Arbeiderpartiet mener det er god grunn til å gi ros til Bondelaget for at de har lyktes med å framforhandle en avtale, at man har greid å styrke markedsbalanseringen ved at regjeringen har gått med på å innføre virkemidler for å forsterke muligheten til å balansere markedet, særlig for svin og sau.

Høyrepartiene i regjering står bak denne kursendringen vi har sett de siste årene, med en omfordeling av tilskudd fra små og mellomstore bruk. Vi har merket oss at landbruksministeren mener at årets avtale viderefører linjene fra de siste jordbruksoppgjørene med Høyre og Fremskrittspartiet i regjering. Dette er en kursendring Arbeiderpartiet ikke har støttet, og vi er glad for at årets avtale i stor grad viderefører den profilen som stortingsflertallet har lagt til grunn, der vi ser positive endringer i retning av å styrke de små og mellomstore brukene og en klarere profil på beitebruk. Vi mener dette er helt nødvendig for å nå stortingsflertallets mål om økt matproduksjon basert på norske ressurser.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Ketil Kjenseth (V) [14:31:42]: Venstre har vært med på å støtte opp om de siste jordbruksoppgjørene, i fjor og i år, og er veldig godt fornøyd med den utviklingen vi ser.

Noe av det vi har tatt til orde for, er at vi må ha profesjonelle bønder som har en lønn å leve av. Det er de som skal bære landbruket og matproduksjonen i stort. De har fått et lønnsloft, og de får det ytterligere nå. Det er i år også en større utjevning mellom store og små bruk, det er riktig.

Det er også viktig at vi husker på strukturen. Da kommer vi inn på kornproduksjonen, som er så viktig for det klimaet vi snakker om. Vi kan ikke fortsette en utvikling der vi drar melkeproduksjonen ut av distriktene og dalførene og erstatter den med kornproduksjon i flatbygdene. Den balansen er også veldig viktig.

Da kommer vi til klimatilpasningen. Hva nå årsaken enn er, må vi tilpasse oss et klima i endring framover. Det gjelder utvasking av jordsmonn, det gjelder ras som kommer til å gå, og det gjelder tørke og nedbør som vil komme og gå. Derfor må vi bruke de smarte mulighetene.

Når vi snakker om skogvern, må vi diskutere hvilket skogvern. Skogvern i høyden er f.eks. å forsinke det van-net som skal ned i dalførene.

Det er også muligheter for å bruke den verktøykassa vi har rigget oss med, til å sette i verk riktige tiltak, og det

er viktig at vi politisk, men også i landbruket, tenker på hvilke muligheter vi har.

Så til rovdyrdebatten, som jeg skjønner har vært et tema. I Øyerfjellet ble det i dag tidlig skutt en ulv. Den var utenfor sonen. Det viser at vi nå har fått en rovdyrpolitikk, og en ulvepolitikk, som fungerer. Det gis raske fellingstillatelser, og vi er i stand til å jakte. For fem år siden ville den ulven vært på tur til Skåbu, hvor det var store tap for fem år siden. Det har vi hindret nå. Det hadde riktignok vært noen tap der den oppholdt seg, men det viser at vi er i gang med et byråkrati som virker. Vi har fått kompetanse til å jakte, og vi gjør viktige framskritt. Da er det ingen grunn til å bruke masse politisk energi og støy på å nøre opp under en debatt om en forvaltning som begynner å fungere godt. Det er masse andre utfordringer vi står overfor for å ta vare på mangfoldet i fortsettelsen.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [14:34:51]: I virkeligheten er dette en bra dag. Utenfor denne salen er det en fin dag. Når vi hører på debatten her inne, særlig representert ved ett parti, høres det ikke sånn ut i det hele tatt. Det kan virke som om Senterpartiet hadde laget alt på forhånd til en virkelighet de trodde skulle inntreffe – og så ble det ikke sånn. Da er det en fordel å bytte ut notatene. Senterpartiet har rendyrket dette med klagesang, eller skillingsviser – melankolske, tilbakeskuende, fulle av smerte. Det kan ofte virke forlokkende. Det kan til og med virke forførende. Det å spille på misnøye, det å konstruere bilder for så å angripe dem, kan veldig mange ganger ha noe suksessartet over seg. Men det krever en forutsetning. Det krever at det er en misnøye. Det krever at bildet man konstruerer, i alle fall har et snev av troverdighet. Men der ute, hvor det er en bra dag, er folk fornøyd. Noen er rimelig fornøyd. Noen er til og med svært godt fornøyd. Og da er misnøyen igjen inne i hodene til Senterpartiets representanter og i notatene som de burde ha byttet ut. Klagesangen, eller skillingsvisen, er ikke lenger forførende. Den er ikke lenger forlokkende. Den låter bare surt.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:36:28]: Senterpartiet heier på bøndene, og du trenger ikke å spørre mange bønder før du får bekreftet nettopp det.

Jeg skjønner på næringskomiteen at de føler at debatten drar ut. Foregående taler demonstrerte godt hvor lite man kan si med mange ord. Men jeg ønsker å tilføre debatten noen sterke oppfordringer til statsråden når vi er så heldige å ha ham her med oss og diskutere jordbruksoppgjøret, som i hvert fall jeg, før jeg kom inn her, var veldig engasjert i og nå har gleden av å være med på innsiden av.

Det skjer mye spennende innen landbruket. Overalt i hele landet blir det tatt initiativ til innovasjon og utvik-

ling. I Valdres har veterinærer og gårder gått sammen for å sunnhetserklære kufjøs, som ett eksempel. Jeg erfarte i et skriftlig spørsmål til statsråden at han ikke kjenner til ordningen selv, men slike initiativ må vi jobbe for å heie fram – initiativ fra næringen selv for å ta tak i utfordringene de står overfor.

Det er ingen tvil om at klimautfordringer og dyrevelferd blir tatt på alvor. Mye forskning følger opp utfordringene og endringene. I den forbindelse vil jeg trekke fram baksiden av mynten. NIBIO Løken i Volbu er en forskningsstasjon som har jobbet i mange år og levert gode resultater på fjellforskning og planteproduksjon. Her evner ikke regjeringen å ta tak i behovet for økt kunnskap når de nå ønsker å sette kroken på døra for denne forskningsstasjonen. Det er et veletablert forskningsmiljø med verdifulle arealer vi aldri kommer til å få tilbake.

Et annet oppsiktsvekkende tiltak er å definere landbruksutdanninger innenfor fagskolene som ikke-tekniske, som gjør at de har mistet grunnlaget for finansiering innen fagskolene. Det er dramatisk og alvorlig og kan føre til at vi i framtiden ikke har landbruksutdanning innenfor fagskolene.

Representanten Enger Mehl tar til orde for at landbruks- og matministeren snakker med klima- og miljøministeren, noe jeg støtter fullt ut. I tillegg bør han snakke med både kunnskaps- og integreringsministeren og forsknings- og høyere utdanningsministeren. Jeg skjønner at det er et omfattende fagfelt og mange temaer vi trekker inn i jordbruksoppgjøret i denne sammenhengen, men statsråden har mange ting å ta tak i. Jeg håper han også vil ta tak i utdanningen innenfor jordbruk og landbruk.

Ole André Myhrvold (Sp) [14:39:19]: Representanten Westgaard-Halle kom med noen karakteristikk som krever noen kommentarer. De kunne ikke stå uimotsagt. Senterpartiet er klar på at klima er vår tids største utfordring. Våre felles globale mål om klimastilling stiller store krav til norsk klimapolitikk i tiden som kommer.

Men Senterpartiet vil ha en politikk som gir reelle klimakutt, en klimapolitikk som virker, som er mer enn retorikk og store ord. Det er jo interessant at representanten Westgaard-Halles statsminister mener at promp fra kua er vår største klimatrussel. Det mener ikke Senterpartiet. Senterpartiet innser at kua får vi gjort lite med, men vi kan gjøre mye med andre ting i landbruket, f.eks. kunne regjeringens partiene satt fart i det å få på plass et CO₂-fond for næringstransport, som ville bidratt til å kutte klimautslipp fra transportsektoren i Norge med tre fjerdedeler. Der har landbruket mye å gå på, og landbruket er mer enn villig til å være med på en sånn dug-

nad. Regjeringen har vært passiv, det er sannheten i den saken.

Skogressursene er dessuten helt essensielle for å nå klimamålene. FNs klimapanel forutsetter at bruk av moderne bioenergi minst må femdobles framover. Det betyr betydelig økt skogsavvirkning og mer planting enn i dag. Skog er løsningen: økt bruk av tre i bygg, økt bruk av biodrivstoff, økt bruk av biomasse til erstatning for fossile varer. Dette er løsningene på klimakrisen. Det vil være en klok og fornuftig del av bioøkonomien, men det krever en bevisst satsing. Den satsingen har vi ikke sett fra Høyres side. Høyre hadde flere muligheter til å være med på konkrete forslag da vi behandlet både avfallsmelding og klimamelding tidligere i år. Det så vi ikke noe til.

Jeg er stolt av å være i et parti som har beina godt plantet på jorda, som har til hensikt å overlate jorda i bedre stand til neste generasjon, gjennom tiltak som virker, og som er jordet.

Nils T. Bjørke (Sp) [14:41:54]: Etter flere Høgre-representantars utsegner kan eg ikkje la vera å ta ordet. Dei snakkar om at me svartmålar situasjonen, og at me også bør synast godt om dei som driv i Vestfold, og dei som driv stort. Ja visst skal me gjera det, men det må faktisk vera leveleg for landbruket i resten av landet òg. Så seier dei at utanfor huset her er alt såre vel. Kanskje Høgre skal bruka tid på å gå på årsmøtet i Noregs Bondelag og høyra diskusjonen blant bøndene, eller gå på andre møte ute blant bøndene. Eg trur eg er ein av dei som under året treff flest bønder, og eg kjenner stemninga ute. Det er stor forskjell på å vera glade for at det vart ein avtale – for ein veit kva som var alternativet – til å vera fornøgde. Det hjelper lite med store kronebeløp, det er inntekta til den enkelte bonden som tel.

Det verkar som om denne regjeringa har veldig tru på stordrift, og ein snakkar om at heiltidsbonden må prioriterast. Sjølv sagt skal heiltidsbonden ha gode forhold. Men korleis trur ein det verkar for ein bonde med 20–25 kyr som føler han jobbar meir enn han klarar for å halda det i gang, når han får høyra: Nei, ein må ikkje kutta på 50 kyr, for den stakkars heiltidsbonden må klara seg. Eg vil gjenta det eg sa før i dag: Det å ha ei fornuftig nedtrapping på tilskota ville ført til ein enklare måte å få marknadsbalanse på. Det er faktisk dei største bøndene som har mest å tena viss ein slepp å redusera prisane – og lyftar dei – så det kunne vore ein måte å gjera det på, som ville vore vinn-vinn for både dei små og dei store bøndene.

Terje Aasland (A) [14:43:50]: Dette har vært en forutsigbar debatt, og spesielt Høyre har skrytt av avtalen. Det er for så vidt bra. Det er flott å høre at naboen til

saksordfører Foss er fornøyd. Det er også flott å høre at hun har møtt en fornøyd bergenser.

Vi har også gitt uttrykk for at vi er fornøyd med innholdet i avtalen. Vi mener den faktisk er god, og det er fordi det er en betydelig kursendring som ligger til grunn for den avtalen Stortinget nå har fått seg forelagt. Det er en kursendring som tar oppgjøret til de grader bort fra det som er Høyres og Fremskrittspartiets opprinnelige politikk. Det er et tankekors at når vi sitter her time etter time og hører på hyllesten fra Høyres representanter, er det første gang – så vidt jeg kan huske – på fem år at regjeringen legger fram et landbrukspolitisk dokument uten at Stortinget korrigerer kursen. Jeg kommer ikke på noen. Kanskje landbruksministeren husker noen, men jeg husker ingen. Det er sånn sett en merkedag for Høyre i dag. Jeg skjønner at de bruker tid, og sånn sett er det bra. Men markeringen består i at det er en vesentlig kursendring fra Høyres og Fremskrittspartiets ideologi, og det er jeg glad for.

Det er mange eksempler i avtalen på at det var klokt å korrigere for det som kom i 2014. Ikke minst er melketilskuddet for små og mellomstore bruk et godt uttrykk for det. Det som ble satt fram i 2014, hadde ett formål, og det var å sentralisere og styrke de største produsentene i dette landet. Det ble tilbakevist av Stortinget. Det ble ikke gjennomført. Det er den kursendringen – som tydelig er stadfestet i fjorårets behandling av landbruksmeldingen i Stortinget – regjeringen må forholde seg til, og det er en vesentlig annen kurs enn det Høyre og Fremskrittspartiet har hatt som mantra. Jeg vil absolutt anbefale at de fortsetter den linjen.

Så er det opplagt noen problemstillinger, ikke minst at vi i større og større grad reduserer bruken av våre egne ressurser for å produsere mat. Førressursene er sånn sett viktig, og det har vært tatt opp i debatten. Jeg synes det har vært mange saklige og gode argumenter i påpekningen av det. Vi for vår del har fremmet en veldig tydelig opptrappingsplan fordi vi ønsker å bruke norske naturressurser mer i innsatsen for å produsere mat. Det blir et av de viktige temaene i framtiden, i tillegg til å håndtere klimaet.

Når noen representanter fra Høyre og Fremskrittspartiet går opp her og påpeker at de er for klimahåndtering, burde de stemme for klimafondsforslaget som er satt fram i dag.

Geir Pollestad (Sp) [14:47:05]: Jordbruksoppgjøret i år er mogleg takk vere den innsatsen som Stortinget og stortingsfleirtalet gjorde i fjor vår då me behandla jordbruksmeldinga. Me låste dører som regjeringa ønskte å opna, og me opna dører som dei ønskte å lukka. Me er utolmodige. Me vil vidare. Men det er ingen tvil om at den avtalen som er inngått, ligg mykje nærmare Senter-

partiets partiprogram enn Høyre og Framstegspartiet sine partiprogram. Så landbruksfleirtalet på Stortinget verkar.

I starten av debatten varsla saksordføreren at Høyre trekte seg frå ein merknad som gjeld marknadsbalansering. Merknaden seier noko om samanhengen mellom inntektssvikt og marknadsbalanse. Den siste setninga der er ganske god. Senterpartiet ville ha formulert ho annleis, men ho slår fast at me snakkar om «kronemesig» når me snakkar om inntektsmålet. Når no Høyre, Framstegspartiet og Venstre har varsla at dei ikkje støtter den merknaden lenger, vil eg på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti gie uttrykk for at me støttar den merknaden. Så statsråden kan halda seg til den siste setninga i merknaden om marknadsbalansering som gjeldande politikk.

Debatten har vore prega av mykje rart. Han har vore prega av eit mål om at jordbruksoppgjøret skal verta målt etter kor mykje budsjettstøtte ein bruker. Det har vore snakk om at ein skal sjå på avstanden mellom krav og tilbod – det er liksom målestokken på dette. Ein har hatt dei vanlege rundane med frasar frå den raud-grøne tida.

Ein opplevde til og med under debatten at familieforhold – familieforholda mine – vart trekt inn i debatten av saksordføreren. Eg er veldig stolt av verksemda som familien min driv. Men det viser kor ille det er, når ein samanliknar politikken på ein konsesjonsbelagd verksemd med ein produksjon som ikkje nokon gong har vore underlagt konsesjonsgrense. Å klara å dra ein samanheng her – ja, det er ein dårleg argumentasjonspolitikk, og det viser kor lite innhald det faktisk er i Høyre sin politikk.

Det er faktisk sånn at eg under enkelte av innlegga i dag skulle ønskt at eg hadde vore odelsgut og hadde vore heime og hørt på nyklekte kyllingar som peip. Eg trur dei hadde hatt meir å seia.

Ingunn Foss (H) [14:50:04]: En lang debatt går mot slutten, og jeg har lyst til å kommentere noe av det som kom fram i innleggene nå i den siste runden.

Representanten Nils T. Bjørke forteller oss at verden der ute er helt annerledes enn det som beskrives fra Senterpartiets politikere. Ja, det kan godt tenkes. Nå har jeg jobbet på dette politikkområdet i fire og et halvt år, og jeg har vært på veldig mange samlinger i organisasjons-sammenheng. Jeg må si at når jeg har reist rundt i landet og møtt bønder, har jeg truffet fryktelig mange offensive, flinke og stolte bønder. Men i den nasjonale retorikken og i mange av organisasjonenes møter, opplever jeg det motsatte. Det er vel kanskje det jeg har blitt mest overrasket over i mitt politiske liv, at det å jobbe med næringspolitikk skulle være så tungt med hensyn til det

å legge til rette for gode rammebetingelser for en næring.

Så til representanten Terje Aasland: Det virker rett og slett som en tror at det å heve stemmen i innlegget sitt gjør at argumentasjonen blir bedre. Jeg må jeg si jeg synes det er veldig, veldig rart.

Representanten Pollestad sabler ned at noen får lov til å drive noe større, han som tok meg med til et fantastisk rugeri som er drevet av hans egen bror. Du må jo være så stolt! Det var et mønsterbruk. Det var helt fantastisk å være der og se på disse flotte kyllingene som ble klekt i millioner. De klekker hver tredje kylling i dette landet. Det var helt fantastisk. Det må jeg virkelig si. Når de er blant de beste i verden, tenker jeg at de må jammen ta meg få lov å eksistere. Det er sikkert bare for deg å ønske deg tilbake til å være kyllingbonde. Kanskje det hadde vært bedre enn å klage her i salen på alt som har med landbruket å gjøre, som denne regjeringen gjør.

Presidenten: Jeg må minne representanten om at talen skal rettes til presidenten.

Representanten Andre N. Skjelstad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

André N. Skjelstad (V) [14:52:32]: Undertegnede har aldri vært i tvil om at representanten Pollestad har vært inne i et kyllingklekkeri – aldri.

På mange måter er dette forutsigbart, men jeg vil i hvert fall slå fast én ting: Det har fra 2014 aldri vært noen tvil om at Venstre har stått for et mangfold innenfor landbruket, at det skal være mulighet for de små å være der, men også mulighet for dem som vil investere og bli større. Jeg setter veldig pris på at både Arbeiderpartiet og Senterpartiet legger så mye ære i at det er blitt en justering av landbrukspolitikken etter at Venstre kom inn i regjering. Jeg tar det til meg og takker for det. Jeg synes det er prisverdig at det kommer så tydelig fram i debatten, og jeg vil rette en takk til både herr Pollestad og herr Aasland for det.

Statsråd Jon Georg Dale [14:53:32]: Eg vil avslutningsvis takke for ein god debatt om jordbruksoppgjøret, som no er i hamn, det som Arbeidarpartiet definerer som ei kursendring. Sosialistisk Venstreparti seier at retninga ligg fast, og Senterpartiet meiner som vanleg begge delar. I mellomtida står jordbruket og regjeringa samla om årets jordbruksavtale.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:54:11]: Statsråden har ikke tilbakevist at med statens egne tall måtte inntekts-

rammen vært 1 320 mill. kr minst for å oppfylle Stortingets enstemmige målsetting. Kristelig Folkeparti sviktet, Kristelig Folkeparti har ikke kommentert dette. Organisasjonene hadde ikke noe annet valg enn å bryte med Stortingets enstemmige merknad dersom de ville signere jordbruksavtale. Statsråden har sagt at større statsbevilgninger som fulgte opp Stortingets vilje ville øke overproduksjonen. Jeg har aldri fått en så klar erkjennelse på Stortingets talerstol fra en statsråd om at virkemiddelbruken må endres.

Representanten Bjørke sa at en fornuftig nedtrapning med økende størrelse ville være i de stores interesse. Glitrende, helt poengtert.

Til slutt: Det trengs en grundig debatt. Det er gledelig at forbrukerne ønsker ren mat – vekke med narasin og monensin i fjørfeholdet – og at ungdommen ønsker en allianse for en ny politikk borger for at vi kanskje kommer bedre ut framover.

Presidenten: Ingen flere har bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [14:55:22]

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2018 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2018/2019 m.m.) (Innst. 403 S (2017–2018), jf. Prop. 92 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen. Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Per-Gunnar Sveen (A) [14:56:11] (ordfører for saken): Det var en samstemt og positiv holdning til den framforhandlede og framlagte reindriftsavtalen 2018/2019 i komiteen. Det framgår av proposisjonen at det sentrale politiske grunnlaget for forhandlingene bl.a. har vært Stortingets behandling av stortingsmeldingen om reindrift, som ble behandlet i Stortinget for et år siden.

Gjennom fellesmerknadene har komiteen særlig pekt på det positive i at det gjennom forhandlingene ble oppnådd enighet mellom partene, med en ramme på 123,1 mill. kr. Dette er en økning på 4,5 mill. kr fra fjorårets avtale. Reindriftsavtalen er ved siden av reindrifts-

loven det viktigste redskapet for å følge opp målene og retningslinjene i reindrifftspolitikken. Det er viktig at en legger til rette for å utvikle reindriffts-næringen som en rasjonell, markedsorientert næring, som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv.

Det er en samlet komité som i merknadene gir uttrykk for at den ser det som positivt at tiltak som bygger opp under økologisk bærekraft, er særlig prioritert. Det registreres fra komiteens side at markedet for reinsdyrkjøtt over flere år har hatt en positiv utvikling, noe som har bidratt til en positiv inntektsutvikling i næringen de senere år.

Det har vært en utfordring, særlig i deler av Finnmark, å tilpasse reintallet til beitegrunnet. Komiteen har merket seg at regjeringen i proposisjonen peker på at utfordringen framover er å sikre et stabilt reintall i samsvar med beiteressursen. Det understrekes at det arbeidet som er gjort over flere år for å begrense reintallet, har vært nødvendig.

En er også fra komiteens side enig i at det i denne reindrifftsavtalen prioriteres å støtte opp under dem som har fulgt opp vedtakene om reduksjon, mens de som ikke har fulgt opp reduksjonskrav, ikke har vært i posisjon til å få tilskudd.

Endelig vil jeg også bemerke at kriseberedskapen og HMS-tjenesten i reindrifften har vært sentrale temaer under årets forhandlinger. Det er positivt at man gjennom en betydelig økning i distriktstilskuddet legger til rette for distriktenes arbeid med å styrke HMS-tjenesten i tillegg til beredskapen for å sikre dyrevelferden under vanskelige beiteforhold.

Som nevnt innledningsvis i mitt innlegg står komiteen samlet bak de merknader jeg har referert til, og komiteens innstilling anbefales med dette.

Ingunn Foss (H) [14:59:01]: Den samiske reindrifften er en viktig næring og en viktig kulturbærer for det samiske folk. Grunnlaget for å utvikle næringen videre ligger i en bærekraftig og dyrevelferdsmessig forsvarlig bruk av beiteområdene.

Regjeringen har en offensiv reindrifftspolitikk og vil følge opp arbeidet for reindrifftsmeldingen gjennom bl.a. endringer i reindrifftsloven. Reindrifftsavtalen er, ved siden av reindrifftsloven, det viktigste redskapet for å følge opp målene og retningslinjene i reindrifftspolitikken.

Det er positivt at staten og Norske Reindrifftsamers Landsforbund i februar kom til enighet om en ny reindrifftsavtale. Den nye avtalen viderefører linjene i reindrifftsmeldingen, noe som bl.a. innebærer at tilskuddsordningene som styrker produksjon og omsetning, prioriteres, og at det legges til rette for reieierne som har reindrifft som hovednæring.

Regjeringen er opptatt av å føre en reindrifftspolitikk som sikrer at det lønner seg både å skape nye arbeidsplasser og å være i arbeid, og vil legge til rette for å utvikle reindriffts-næringen som en rasjonell, markedsorientert og bærekraftig næring. Jeløya-plattformen slår fast at regjeringen i samarbeid med reindriffts-næringen vil legge til rette for en økologisk bærekraftig reindriffts-næring. Det er derfor positivt at tiltak som bygger opp under dette, er særlig prioritert.

Markedet for reinkjøtt har hatt en positiv utvikling de senere årene, noe som har bidratt til en positiv inntektsutvikling i næringen. Regjeringen peker i proposisjonen på viktigheten av samsvar mellom reintall og beiteressurs, noe som understreker at arbeidet med å begrense reintallet, som er gjort over flere år, har vært nødvendig.

Den nye avtalen viderefører dette ved å støtte opp under dem som har fulgt opp vedtakene om reduksjon, mens de som ikke har fulgt opp reduksjonskrav, ikke har vært i posisjon til å få tilskudd. Det er positivt at avtalen legger til rette for en styrking av HMS-tjenesten i reindrifften og for beredskapen for å sikre dyrevelferden under vanskelige beiteforhold.

Til slutt: Det er gledelig at en samlet komité står bak komiteens innstilling om den nye reindrifftsavtalen.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [15:01:33]: Senterpartiet er glad for at man også i år kom til enighet om en reindrifftsavtale. Reindrifftsavtaleinstituttet er viktig for å ha en nær og grundig dialog med næringen. En naturbasert næring vil alltid stå overfor vekslende utfordringer og behov. Derfor må man ha tett kontakt.

Reindrifft er en av de viktigste bærere av samisk språk og kultur. I innstillingen trekkes det fram som nesten litt negativt eller bekymringsverdig at man ser en liten økning i antall mennesker tilknyttet næringen. Næringen selv ser på dette som veldig positivt. Reindrifft er en familiebasert næring. Derfor er det gledelig å se at det er god rekruttering til næringen. Tall fra undersøkelser viser at reindrifft sammen med fiskeri skiller seg kraftig ut fra alle andre yrker hva gjelder trivsel i yrket.

Det aller viktigste for å bevare reindriffts-næringen er at beitearealer ivaretas. Det har vært og er mye fokusering på reintall, men for å ha gode rammevilkår for fortsatt bærekraft må også de øvrige rammevilkår på plass, som beitetider og beitegress. For å fastsette og få anerkjennelse for et bestemt reintall må man også ha forutsigbarhet når det gjelder tilgjengelig beiteareal. Vi ser av forhandlingene at næringen selv poengterer at arealvern er det aller viktigste og mest krevende de jobber med. Forutsigbarhet gjelder også hvor mye av produksjonen som vil gå tapt til rovilt.

Årets avtale viser at mye er på plass. Nå ser vi at vi også får på plass en ordning som fritar næringen for en del avgifter på driftsmidler. Dette er på høy tid. Noe som ikke er på plass, er en norsk-svensk reinbeitekonvensjon. Dette arbeidet må nå prioriteres, slik at det kommer en løsning.

Norge skal være stolt av at vi har en sterk, levende reindriftsnæring, en unik urfolksnæring som produserer fantastiske råvarer på karrige og værharde beiteområder – og på den måten viderefører en stolt og rik kultur.

Simon Molvær Grimstad (KrF) [15:04:21]: Kristeleg Folkeparti er godt fornøgd med at avtalepartane har kome fram til einigheit i forhandlingane om reindriftsavtalen 2018/2019. Desse er viktige og krevjande forhandlingar, men det er eit godt teikn at partane som best veit kor skoen trykkjer, er dei som kan finne fram til einigheit.

Reindriftsnæringa er viktig både som næring og i den samiske kulturarven. Sametinget har peikt på at reindrifta er ein hjørnestein i samisk kultur. Dette understrekar behovet for ei sunn reindriftsnæring som fungerer både som næringsveg og som kulturberar. Det er derfor viktig at reindrifta også i framtida får moglegheit til å utvikle seg vidare.

Som for alle næringar er det ein føresetnad for framtidige utviklingsmoglegheiter at reindrifta er berekraftig. Ei berekraftig reindrift må ha som mål å vere ei økologisk, økonomisk og kulturelt berekraftig næring. Måla står i innbyrdes samanheng, økologisk berekraft gjev grunnlag for økonomisk berekraft, og saman gjev økologisk og økonomisk berekraft moglegheiter for å vareta og utvikle den kulturelle berekrafta som reindrifta er.

Kristeleg Folkeparti ønskjer at reindriftsnæringa framleis skal vere sterk, og er godt fornøgd med at partane har kome til einigheit om reindriftsavtalen 2018/2019.

Statsråd Jon Georg Dale [15:06:07]: Reindriftsavtalen som er inngått mellom staten og NRL, legg grunnlaget for at det framleis skal vere ei positiv utvikling i reindrifta. Det er viktig både for å vareta og få brukt beitegrunnlaget som er i store delar av landet, men er også ein vesentleg føresetnad for framleis å ta vare på den samiske kulturen i delar av landet. Så skal vi heller ikkje gløyme at vi har fleire gode tamreinlag, som også bidreg til å gjere at det er reindrift i fleire område enn der den tradisjonelle samiske reindrifta er.

Reindriftsavtalen for i år legg framleis klar vekt på at den økologiske berekrafta i reindrifta må fortsetje og verte forsterka. Eg er derfor glad for at ein samla komité gjev tydeleg uttrykk for at den politikken som har vore ført over tid, f.eks. gjennom kraftige reduksjonar i rein-

tal, har vore krevjande for enkeltutøvarar, men har vore nødvendig, all den tid det interne sjølvstyret ikkje i tilstrekkeleg grad har rydda opp. Eg har lyst til å knyte nokre ord til det, i lys av denne avtalen som no er inngått, for det er framleis utfordringar i reindrifta knytte til akkurat det. Det er ikkje eit mål for regjeringa å detaljregulere denne næringa mest mogleg, men det var heilt nødvendig å gjere det fordi det interne sjølvstyret ikkje har fungert i tilstrekkeleg grad.

Vi fortset gjennom denne avtalen å styrkje grunnlaget for produksjon av reinkjøtt, som har store marknadsmoglegheiter, og det vert lagt til rette for at dei reineigarane som har dette som hovudnæring, også kjem godt ut av det. Marknadssituasjonen for reinkjøtt har vore i ei god utvikling, og det er jamt over høge prisar. Det gjer også at marknaden er sårbar, men eg meiner likevel at reindrifta har eit stort utviklingspotensial i tida framover.

Når eg likevel er her, vil eg også gje uttrykk for overfor Stortinget at vi per dags dato ikkje har eit fungerande reindriftsstyre. Det kjem av at Sametinget har valt ikkje å nemne opp sine representantar, og staten har på bakgrunn av det venta på endeleg tilbakemelding frå reindrifta. Det er greitt at Stortinget vert gjort kjent med at eg på sjølvstendig grunnlag no vil nemne opp staten sine representantar i reindriftsstyret for å få i gang igjen forvaltninga når det gjeld reindriftssaker som er delegerte til reindriftsstyret, uavhengig av om Sametinget vel å nemne opp sine representantar. Det er avgjerande viktig for at vi ikkje skal oppleve at dei reindriftsutøvarane som no nyt godt av denne reindriftsavtalen, ikkje får behandla dei sakene som ligg til reindriftsstyret å behandle.

Siv Mossleth (Sp) [15:09:38]: I Jeløya-plattformen vises det til at den samiske reindrifta er en viktig kulturbærer for det samiske folket. Det vises til bruk av beiteområder som er bærekraftige og dyrevelferdsmessig forsvarlige, og at det vil legges til rette for en økologisk bærekraftig reindriftsnæring.

I et land med bare 3 pst. dyrket mark er produksjon av reinkjøtt en fantastisk og bærekraftig matproduksjon, men det er nå tilgjengelig knapt 300 g reinkjøtt til hver enkelt nordmann i løpet av året. Jeg lurer på hvor mye reinsdyrkjøtt som går til å føre opp den altfor store rovviltbestanden i Norge. Reineier Kappfjell fra det sørsamiske området fortalte at i deres reinbeitedistrikt ble det slaktet ca. 1 500 dyr i 1992 og det samme i 1993. I dag slakter de bare 200–300 dyr årlig. Mer kan de ikke ta ut for å opprettholde reinsdyrflokken i en situasjon der rovvilt forsyner seg grovt. De har kun 40 pst. tilgang på kalv etter tap – og slaktevekten er god, så det er ikke rein i dårlig kondisjon.

Forutsigbarhet gjelder også hvor mye av matproduksjonen som skal gå til å føre opp rovviltet. Rovviltet tar store jafs av reineierens økonomi og livskvalitet. I tillegg er det ikke dyrevelferdsmessig forsvarlig. I henhold til reindriftsavtalen fører store tap til at reineieren heller ikke oppnår tilskuddsordningene over avtalen fordi de i stor grad er produksjonsrettede. Senterpartiet mener dermed at staten ikke oppfyller sine forpliktelser etter verken Grunnloven § 108 eller internasjonale konvensjoner ved å la rovvilt ta en så stor del av reinnæringens levebrød.

Rovviltproblemene undergraver også en økologisk bærekraftig reindrift. Tilpasning for å unngå rovvilt fører til mer føring av rein, og også mer bruk av innkjøpt kraftfôr. Jeg ønsker ikke at vi skal utvikle en reindrift som kommer i samme situasjon som saueneieringen, med mindre og mindre tid ute på beite – at vi kommer i en situasjon der reindriften kanskje helst skulle ha foregått i et fjøs.

Jeg lurer på om ministeren noensinne har stått i et kalvemerkingsgjerde og hørt på gryntingen til reinsimla og reinkalven når de kommuniserer med hverandre. Det burde han i så fall gjøre, for det er fantastisk.

Marianne Haukland (H) [15:12:51]: Jeg ønsker å starte med å gi honnør til partene som har forhandlet fram denne avtalen. NRL og staten har etter mitt syn kommet fram til en reindriftsavtale som legger til rette for utvikling og muligheter for reindriften pluss at den tar inn over seg de utfordringene man hadde for næringen med låst vinterbeite, noe som ga et stort tap for flere reindriftsutøvere.

Avtalen innebærer økonomiske tiltak i reindriftnæringen på i alt 123 mill. kr. Dette er en økning på 4,5 mill. kr i forhold til inneværende reindriftsavtale.

Den samiske reindriften er en viktig kulturbærer for det samiske folk og en viktig næring i Nord-Norge. Grunnlaget for kulturen og næringen skal sikres gjennom bruk av beiteområder som er bærekraftige og dyrevelferdsmessig forsvarlige. Derfor skal vår regjerings politikk i samarbeid med reindriftnæringen legge til rette for en økologisk bærekraftig reindriftnæring, slik det er slått fast i Jeløya-plattformen. Næringen må fortsette markedsorienteringen, og innretningen i reindriftsavtalen skal legge til rette for en slik utvikling.

Våren 2017 la regjeringen fram Meld. St. 32 for 2016–2017, Reindrift – lang tradisjon – unike muligheter. Reindriftsavtalen viderefører linjene i meldingen samt lovnadene i Jeløya-plattformen. Dette innebærer at tilskuddsordninger som styrker produksjon og omsetning, prioriteres, og at det legges til rette for de reinerne som har reindrift som hovednæring.

Det er derfor positivt og framtidsrettet at tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet i statsbudsjettet økes med 3,8 mill. kr, til 36,6 mill. kr. Kostnadssenkende tilskudd og direktetilskudd reduseres med 1,1 mill. kr i statsbudsjettet, til 75,6 mill. kr. Dette må også ses i sammenheng med avgiftsfritaket på ATV og snøscooter på om lag 6 mill. kr, som trer i kraft fra 1. juli 2018.

Med bakgrunn i reduksjon av produksjonsinntekter og at prosessen med tilpasning av reintall nylig er gjennomført, videreføres hovedlinjene i tilskuddssystemet slik det er i dag, så det gir stabilitet om ordningene over reindriftsavtalen.

Utviklingen i sysselsettingen i reindriften er avgjørende for den økonomiske lønnsomheten, og vi ser at det har vært en reduksjon i antall sidaer samtidig som det har vært en økning i antall reindriftsutøvere. Dette har en økonomisk side ved at inntektene innenfor sidaen skal fordeles på flere, noe som kan gi en uheldig utvikling på lang sikt. Derfor er det viktig at regjeringen følger opp reindriftsmeldingen med endringer i reindriftsloven slik at vi kan se på dette i et helhetlig bilde.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [15:15:57]

Innstilling fra næringskomiteen om redegjøreelse gitt av næringsministeren i Stortingets møte den 7. juni 2018 om situasjonen for Norsk Hydro i Brasil (Innst. 401 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Geir Pollestad (Sp) [15:16:35] (ordfører for saka og leiar i komiteen): Eg vil starta med å takka komiteen for effektiv behandling av saka. Saka gjeld situasjonen for Norsk Hydro i Brasil, ein situasjon som har oppstått etter påstandar om forureining frå Norsk Hydros alumina-anlegg Alunorte i Brasil i etterkant av ekstremvêret i februar 2018. Norsk Hydro har ein eigardel i anlegget på 92,1 pst., og staten eig 34,5 pst. av aksjane i Norsk Hydro.

Næringsministeren ba om å få gje ei utgreiing i brev til Stortinget 3. mai 2018. Utgreiinga vart halden den 7. juni, og Stortinget vedtok å senda saka til komitébe-

handling i næringskomiteen. For å få litt meir utfyllande informasjon om dei faktiske forholda sende me eit brev frå komiteen til statsråden og fekk då heilt greitt ei utgreiing som Norsk Hydro har levert om både tidslinja og dei faktiske forholda i saka, sånn som Norsk Hydro ser ho.

Komiteen deler vel i innstillinga si ut verken kritikk eller medaljar for heltemot i statsrådsdåd, men me merkar oss orienteringa. Eg meiner det er ei viktig utgreiing. Det er lett å vedta prinsipp for eigarskap – så må me også jobba med sakene når prinsippa møter verkelegheita. Det er ei alvorleg sak. Påstandane kjem ikkje frå ei aksjonsgruppe, men frå brasilianske myndigheiter på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Me ser også oppslag i media om at det vert spekulert i om Hydro-sjefen skal innkallast til høyring på det eg forstår er delstatsnivå.

Komiteen har merka seg at statsråden vil fortsetta å fylgja saka nøye. Det er ei oppfordring som det er lett å slutta seg til, og eg reknar med at statsråden tek til seg at komiteen har ei forventning om at det skjer òg.

Så viser ein også til at me vil få ei ny eigarskapsmelding i løpet av 2019.

SV har ein eigen merknad. Eg vil på vegner av Senterpartiet trekkja fram eitt punkt i han som eg meiner er relevant, og det er å understreka at staten som eigar må gjera ei sjølvstendig vurdering av om selskap tek samfunnsansvar, og ikkje berre lena seg på selskapets eiga vurdering av eigen innsats.

Terje Aasland (A) [15:19:51]: Jeg vil takke saksordføreren for effektiv og god sakshandsaming i komiteen. Jeg vil også takke næringsministeren for at han har vært velvillig til å orientere Stortinget på den måten som han har gjort. Jeg synes det er en god måte å gi Stortinget orienteringer om kompliserte saker på. Og så vil jeg også takke representanten Knag Fylkesnes, som hadde et eget engasjement for å få saken på dagsordenen. Jeg tror det er viktig. Jeg tror det er viktig at Stortinget evner å se, diskutere og ikke minst la seg informere om denne typen saker.

Det er en krevende sak for Hydro. Da Hydro gikk inn i Brasil og overtok disse anleggene, var det for å gjøre Hydro framtidsrettet, for å sørge for at de hadde kontroll på verdikjeden for produksjonen av aluminium og ikke minst understøtte den norske virksomheten. Det var en viktig hendelse da Hydro fikk anledning til det.

Det er klart det er en ripe i lakken og en krevende situasjon sånn som situasjonen nå har blitt.

Jeg forventer at Hydro nå gjør alt de kan, eventuelt sammen med eierne, for å sørge for at befolkningen er trygg, og at de ikke på noen som helst måte blir utsatt for påvirkning når det gjelder helse, miljø og sikkerhet.

Så er det viktig at Hydro nå klarer å løse situasjonen, at en forsikrer seg om at utslipp ikke kommer til å skje igjen, og ikke minst at tillit og omdømme kan gjenopprettes. Jeg tror det er viktig at også Stortinget erkjenner at den produksjonen Hydro har i Brasil, også er vesentlig for Hydros framtid, for de har et grunnlag for hele verdikjeden. Men det må ikke på noen som helst måte gå på bekostning av befolkningen og miljøet – forurensning, utslipp i nærområdene.

Jeg tror at når vi får enda mer lærdom av denne saken – og det er viktig at også statsråden erkjenner alle læringspunktene som en kan ta med seg av denne saken – er det viktig å diskutere dette videre i Stortinget hvis det skulle være noe, og at en da også drøfter hvordan en følger eierstyringsprinsippene og hvordan også staten følger opp kompliserte saker overfor de selskapene som opererer ute. Jeg har god tro på at det blir gjort. Vi har i utgangspunktet en veldig sterk ramme rundt eierskapsmeldingen og hvordan ting skal forvaltes, og jeg regner med at vi får gode diskusjoner om det også i fortsettelsen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:22:37]: Det kanskje mest oppsiktsvekkjande med innlegget til statsråden var at han i utgreiinga si gjennomgåande viste til Hydros egne forklaringar og ikkje gav inntrykk av å ha gjort sjølvstendige undersøkingar for å finne ut om Hydro har opptredd i tråd med statlege føringar for samfunnsansvar og miljø. Det er for meg uforståeleg i ein så alvorleg situasjon når føringa frå Stortinget er så klar.

Hydro står midt i ei krise i Brasil med ei lokalbefolkning utan tillit til Hydro og med frykt for at ein forurenar drikkevannet deira. Det burde næringsministeren gått inn på i innlegget sitt, men i staden fekk vi ei oppvisning i korleis ein kan si minst mogleg konkret på 10 minutt.

Brasilianske myndigheiter sitt eige miljøinstitutt, IEC, har gjort undersøkingar mykje tettare i tid opp til utsleppa og konkluderer med at det har vore forureining frå Hydros verksemd. Det er det motsette av Hydros egne undersøkingar, som blei gjort ein månad seinare, og der dei reinvaska seg sjølv. Kvifor går ikkje statsråden inn på det anna enn å omtale dei brasilianske myndigheiter sine egne undersøkingar som påstandar? Det er jo Brasils egne undersøkingar som gjorde at produksjonen blei redusert med 50 pst., som dei framleis er avgrensa av.

Komiteen bad under behandlinga om å få utgreiinga til Hydro frå statsråden. Sjølv om denne sjølvstendige undersøkingar, er også den langt meir balansert enn det statsråden leverte i utgreiinga. Hydros egne undersøkingar har bl.a. kome fram til at lokalbefolknin-

ga ikkje har tillit til at Hydro tek utslepp på alvor. Kvifor blir heller ikkje det nemnt i statsrådens utgreiing?

Dessutan har vi ei eigarskapsmelding som har ei oppstilling av prinsippa for god eigarstyring. Der står det følgjande:

«Alle norske selskaper bør ta samfunnsansvar, uavhengig av om de er privat eller offentlig eid, og uavhengig om de har sin virksomhet i Norge eller i andre land.»

Og vidare:

«Samfunnsansvar omfatter en rekke ulike saksområder knyttet til hvordan selskapers virksomhet påvirker mennesker, samfunn og miljø, herunder menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, klima og miljø, antikorrupsjon og åpenhet.»

Det blir berre ein vits dersom ikkje regjeringa vil gjere eigne undersøkingar for å sjekke om selskap faktisk etterlever prinsippa i eigarskapsmeldinga. Då er dei ikkje særleg mykje verdt. Det meiner eg er det første grunnleggjande spørsmålet som statsråden må svare på: Kvifor gjer ein ikkje i det minste eigne vurderingar av Hydros aktivitet i Brasil?

Simon Molvær Grimstad (KrF) [15:25:54]: Gjennom direkte eigarskap forvalta gjennom departementa er staten i dag inne i 74 selskap. Nokre av desse selskapa er reint statlege selskap, mens andre er børsnoterte der staten har eigardelar av ulik storleik. I Hydro er dette eigarskapet på 34,5 pst.

Stortinget har fleire gonger slått fast at ein ønskjer eit statleg eigarskap som byggjer på samfunnsansvar og berekraft. Vidare skal det statlege eigarskapet utøvast profesjonelt og føreseieleg innanfor ramma av norsk selskapslovgeving og anna lovverk, basert på allment aksepterte eigarskapsstyringsprinsipp og med bevisstheit om skiljet mellom rolla som eigar og andre roller staten har.

Som Kristeleg Folkeparti har sagt mange gonger i denne salen, meiner vi at selskap med staten som eigar har eit ekstra ansvar for å ha ein forretningsførsel som er i tråd med den etiske norma i det norske samfunnet. Kristeleg Folkeparti forventar at samfunnsansvaret er grundig forankra i selskapa der staten er eigar. Ved internasjonal verksemd er det særleg viktig at selskap fører ein praksis som er best i klassen, og ikkje legg til grunn gjeldande forretningspraksis i det aktuelle landet viss den same forretningspraksisen ikkje ville vore akseptabel i Noreg. Dette må også vurderast ved alle internasjonale investeringsvedtak. Kristeleg Folkeparti meiner at ein forretningsførsel som er best i klassen på etikk og etterleving av lover og reglar, gjev eit langsiktig konkurransefortrinn. Dette er med på å bygge det internasjonale

renommeet til norske selskap, noko som gjev fleire moglegheiter i eit lengre perspektiv.

Kristeleg Folkeparti merka seg statsrådens utgreiing og er glad for at statsråden vil fortsetje med å følgje saka nøye. Kristeleg Folkeparti legg til grunn at slike saker blir følgde opp i tråd med dei prinsippa som gjeld for statens eigarskapsutøving, medrekna forventning om berekraft.

Per Espen Stoknes (MDG) [15:28:28]: Ifølge eierskapsmeldingen Meld. St. 27 for 2013–2014 forventer staten at selskaper med statlig eierandel skal arbeide systematisk og målrettet med sitt samfunnsansvar og være ledende på disse områdene. Samfunnsansvar, under prinsippet for god eierstyring, omfatter en rekke ulike saksområder knyttet til hvordan selskapers virksomhet påvirker mennesker, samfunn og miljø, herunder menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, klima og miljø, antikorrupsjon og åpenhet – som også representanten Knag Fylkesnes var inne på.

Men statsrådens redegjøreelse var i så måte skuffende fordi han ikke kom med noe nytt eller relevant. Han gjentok bare Hydros versjon om at det dreier seg om en isolert episode i februar, som egentlig ikke hadde medført utslipp.

Miljøpartiet De Grønne støtter seg på brasilianske rapporter og dokumentasjon – hårprøver fra lokalbefolkningen som viser forgiftning av tungmetaller, stikkprøver av vannet som viser urovekkende høy konsentrasjon av farlig avfall, dokumentasjon og bilder av ureglementerte utslipp, lokalbefolkningens akutte helseproblemer knyttet til forgiftning – og er fundamentalt uenig i selskapets versjon. Hydro nekter for utslipp og setter spørsmålsteget ved hvorvidt eventuelle utslipp fører til helseskader. Hydro hører ikke på varslinger og bekymringsmeldinger fra lokalbefolkningen, miljøorganisasjoner eller fagforeninger.

Det alvorlige i situasjonen er at Hydro har to deponier som ligger i et naturreservat – uten formell lisens. Det største og eldste av disse er på omtrent 2 millioner kvadratmeter og er 50 meter høyt. Deponiet utgjør et stort fjell under åpen himmel. Vinden blåser giftig avfall ut i skog, elver og byer. Det lukter kaustisk soda rundt deponiene, og folk får irritasjon i huden, i øynene og i luftveiene.

Etter straffeloven §§ 239 og 240 kan ledelsen i Hydro, inkludert styret, bli strafferettslig ansvarlige dersom de aktivt har truffet avgjørelser som har ledet til handlinger som er beskrevet i straffebestemmelsene, eller i ettertid å ha forholdt seg passive til kunnskapen om at det foregår slike handlinger. Selskapet kan også bli strafferettslig ansvarlig dersom disse handlingene er ulovlig i Brasil, jf. straffeloven § 5 første ledd c-1.

Hadde det foreligget mistanke om at et selskap hadde forårsaket den grad av skade på mennesker og miljø i Norge – slik det er tilfelle i denne saken i Brasil – ville handlingene vært ansett som så straffverdige at norske påtalemyndigheter ville vært nødt til å etterforske saken. Spørsmålet er om handlingene skal anses som mindre straffverdige fordi de har foregått i Brasil.

Vi forventer nå at staten som storeier i Hydro raskt og aktivt bidrar til å bringe klarhet i forholdene og rette opp det som rettes kan.

Jeg tar opp Miljøpartiet De Grønnes forslag i saken.

Presidenten: Da har representanten Per Espen Stoknes tatt opp forslagene han viste til.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:31:42]: Jeg ba om å få redegjøre om denne saken for Stortinget, og det ble gjort den 7. juni. Hovedvekten av min redegjørelse dreide seg da om statens eieroppfølging av Norsk Hydro i forbindelse med den situasjonen som har vært ved alumina-anlegget Alunorte i Brasil. Det er viktig å understreke at denne saken pågår fortsatt – det kan enhver som ser i mediebildet, se – denne saken er ikke avsluttet. Jeg kan si nå, først som sist, at som næringsminister kommer både jeg og departementet til å følge denne saken nøye, også videre.

Staten eier 34,3 pst. av Norsk Hydro, også greit å ha med seg. Det statlige eierskapet er omfattende i norsk næringsliv, og det er viktig, som komiteens leder understreket, at vi tar utgangspunkt i det Stortinget selv har vedtatt – min arbeidsinstruks – nemlig rammene for statlig eierskapsutøvelse, rollefordelingen mellom aksjeeier, styre og daglig ledelse. Samtidig er det i eierskapsmeldingen formulert noen tydelige forventninger til selskapene, bl.a. innenfor bærekraft, og dem er det mitt ansvar og Næringsdepartementets ansvar å følge opp. Jeg redegjorde kort for bakgrunnen for saken.

Det er viktig at Hydros virksomhet i Brasil ligger under styrets ansvarsområde. Det er ikke min jobb å gi uttrykk for konkrete syn mens situasjonen pågår, altså gi uttrykk for synspunkter på konkrete, operative forhold. Min oppgave er å følge opp hvordan selskapet møter forventningene staten har, og som et samlet storting har stilt seg bak. Det betyr med andre ord at det selvfølgelig er vurderinger her. Departementet må gjøre vurderinger. Vår jobb er å følge opp. At departementet skal gå inn og være et ekstra styre, eller styre over styret, er ikke i tråd med eierskapsforventningene. Men selvstendige vurderinger av hvordan styret håndterer situasjonen, må selvfølgelig departementet gjøre.

Jeg har også sagt, både 7. juni og nå, at mitt inntrykk er at Hydro har tatt denne situasjonen på største alvor. Det arbeides med å finne gode løsninger, men saken er, som sagt, ennå ikke avsluttet. Det foreligger ikke enighet

mellom selskapet og myndighetene i Brasil om ramme- ne for ordinær drift ved Alunorte.

Som næringsminister er jeg også opptatt av vilkårene for selskaper som opererer i utlandet. Brasil er et svært viktig samarbeidsland for Norge og vår viktigste handelspartner i Latin-Amerika.

Jeg setter pris på at komiteen har hatt en rask og effektiv saksbehandling av denne saken, og også at det var mulig å komme til Stortinget og få redegjøre.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:34:54]: Da saka fyrst blei tatt opp i kontroll- og konstitusjonskomiteen, sende komiteen eit brev til statsråden med vedlegg med ei rekkje spørsmål som underskrivne hadde formulert. Eg hadde venta det var noko statsråden kom inn på i utgreinga si, at han kom nettopp inn på den vurderinga departementet må gjere på sjølvstendig grunnlag.

Det andre spørsmålet der gjekk på at det ikkje er fyrste gong det skjer utslepp frå Hydro sitt anlegg på grunn av store mengder nedbør. Det har skjedd fleire gonger før, sist rapportert i 2009. Hydro varsla då tiltak for å forhindre at det skulle skje igjen. Har statsråden fylgt opp at desse tiltaka har blitt gjennomførte?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:35:45]: Jeg har merket meg representanten Knag Fylkesnes' innlegg. Det er en vesentlig forskjell på å undersøke og å vurdere. Næringsdepartementets jobb kan ikke være å gå inn og undersøke f.eks. vitenskapelige rapporter. Vi må selvfølgelig vurdere materialet vi får, vi må stille spørsmål til selskapet og til styret i selskapet, som vi forholder oss til. Det ligger også i vår oppgave, fordi vi oppnevner en del styremedlemmer, å vurdere hvordan styremedlemmer og styret håndterer forskjellige situasjoner i det overordnede, men å lage egne undersøkelser, som representanten Knag Fylkesnes synes å mene at vi skal, mener jeg vil være i strid med prinsippene Stortinget har lagt gjennom eierskapsmeldingen.

Vi har en løpende dialog og møter med Hydro hvor tema har vært både hva Hydro har gjort tidligere for å sikre – det har vært gjort noen utbedringer ved anlegget – og også hva som er planene deres fremover.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:36:49]: Det er ikkje egne undersøkingar eg tok til orde for, men å gjere vurderingar ut frå dei undersøkingane som allereie er gjorde, f.eks. av det brasilianske miljøinstituttet, eller å gå ordentleg inn og vurdere det som har kome frå Hydro sjølv. Her har ein berre lagt seg på Hydro sin versjon av saka.

Men spørsmålet handla ikkje om det, det handla om det spørsmålet som vart sendt inn til statsråden før påske: Det er ikkje fyrste gong det har skjedd utslepp frå Hydro sitt anlegg på grunn av store mengder nedbør, sist rapportert i 2009. Hydro varsla da tiltak for å forhindre at det skulle skje igjen. Har statsråden fylgt opp at desse tiltaka har blitt gjennomførte?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:37:33]: Jeg personlig har bare vært statsråd siden januar, men så vidt jeg husker, har det blitt utført utbedringer og endringer ved anlegget, også etter 2009, bl.a. på en del rørledninger. Hydro har i denne saken varslet – i forbindelse med det som omtales som et utslipp av urensset vann – at de også vil utbedre vanndeponiene sine for å kunne takle en situasjon med så enorme regnmengder som det som kom i februar.

Det er en helt naturlig oppgave for departementet å stille spørsmål og følge opp. Når Hydro sier at dette og dette skal vi gjøre, følger vi opp at det gjøres. Vi stiller også kritiske spørsmål: Hvordan følges samfunnsansvaret opp? Hva er rutinene for dette? Alt dette ligger i normal og riktig eieroppfølging. Når det gjelder egne undersøkelser, er ikke vi undersøkelsesmyndighet i Brasil.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:38:38]: Dersom selskapa ikkje følgjer opp dei fundamentale prinsippa i eigarskapsmeldinga, må ein på eitt eller anna tidspunkt vurdere om ein skal gjere egne undersøkingar.

Men det var ikkje det eg tok til orde for her. Eg tok til orde for rett og slett å gjere ei ordentleg vurdering av allereie etablerte undersøkingar.

Tilbake igjen til dei svara som statsråden gav på dei spørsmåla som han fekk før påske, altså tre–fire månader etter at han vart statsråd i regjeringa. Han har altså hatt god tid til å setje seg inn i dette – hatt fleire månader på å vurdere det. Det burde ikkje vere ei overrasking at spørsmålet skulle kome opp i dag om dei utsleppa som skjedde i 2009, der Hydro varsla at dei skulle gjennomføre tiltak. Har statsråden heilt konkret sørgt for at dei tiltaka blei gjennomførte? Vi har stilt spørsmål om det. Og: Vil han be om ei utgreiing om kvifor dei tiltaka ikkje var tilstrekkelege? Har han gjort det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:39:33]: For det første er det viktig å huske på hva som har vært den formelle prosessen her. Kontroll- og konstitusjonskomiteen sendte ikke formelle spørsmål i denne saken. Det ble gitt en redegjørelse som jeg ba om å få gi. Det er helt naturlig at representanten stiller spørsmål i forbindelse med det. Bare så det ikke gis noe inntrykk av at departementet ikke har ønsket å svare på spørsmål.

Vi har møter med Hydro, som skjer fortløpende, noen ganger med statsråden, altså meg, til stede, andre

ganger bare med departementet. I forbindelse med denne saken har det vært tre møter. Det naturlige spørsmål å stille er da: Hvordan har utviklingen vært de siste ti årene? Hvordan har anlegget blitt utbedret? Hva er planene videre fremover? Det er naturlig å følge opp med spørsmål om det også videre. Men en viktig ting som representanten Knag Fylkesnes synes å ha et litt uavklart forhold til, er skillet mellom departementets rolle og styrets rolle. Departementet driver ikke dette selskapet. Det er det styret som gjør og har ansvaret for.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:40:40]: Eg trur statsråden har eit problematisk forhold til kva rolle eigarskapsmeldinga har i hans eige virke. Eigarskapsmeldinga gir klare prinsipp og klare føringar for korleis eigardialogen skal fungere. Det betyr at statsråden må gjere sjølvstendige vurderingar av dei opplysningane han får frå Hydro, og kanskje drive litt oppsøkjande verksemd, f.eks. ved å halde seg til brasilianske myndigheter sine egne miljøinstitutt. Det meiner eg er eit minimum her. Viss ikkje har vi faktisk eit problem med regjeringas oppfølging av eigarskapsmeldinga. Det er det eg trur kanskje er problemet med denne saka. Ho gir eit innblikk i korleis regjeringa følgjer opp eigarskapet i eigne selskap, ikkje minst i land som Brasil, der det kjem så klare meldingar. Hydro seier sjølv at lokalbefolkninga ikkje har tillit, befolkninga er redd for at drikkevannet er forureina, og myndighetene peiker også på at det har vore det. Det meiner eg statsråden ikkje har tatt på alvor. Da er spørsmålet: Korleis vil statsråden følgje opp dette vidare?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:41:43]: For det første: Representanten refererer til denne IEC-rapporten som, helt riktig, er den rapporten som var utgangspunktet for påstandene. Grunnen til at vi kaller det påstander, er at dette ikke er verifisert. Dette er ikke bevist. Dette er ikke sannhet. Det er riktig at det var utgangspunktet for påstandene om at det hadde kommet utslipp fra rødslamdeponiet. Men det er verdt å merke seg at så vidt jeg har forstått, sier brasilianske myndigheter nå at det ikke har vært utslipp fra rødslamdeponiet. Om det synes det nå å være, så vidt jeg har oppfattet, en type enighet om.

Det er samtidig enighet om at fra vanndeponiet kom det utslipp av ikke-renset vann. Hydro har bl.a. sagt at det skal utbedres for å kunne takle regn. Det som er den naturlige oppfølgingen av dette, er å se når saken får et punktum, gå igjennom saken sammen med selskapet, men også gjøre egne vurderinger av saken i departementet, i lys av hva som står i eierskapsmeldingen. Men igjen: Det er viktig at vår jobb, som Stortinget har gitt oss, ikke er å være styre for selskapet, men å følge prinsippene i eierskapsmeldingen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:42:59]: Eg synest den replikkvekslinga vi var gjennom her, illustrerte det som gjer at dette er ei viktig og prinsipiell sak å ta opp. Ho viser korleis regjeringa stiller seg til eigarskapsmeldinga. Eigarskapsmeldinga er full av verdiar som vi set høgt, og som også er forande for korleis vi skal stille oss til eigarskap, anten det er i Noreg eller i andre land rundt omkring i verda, heilt uavhengig av om det er viktige handelspartnarar for oss eller ikkje, heilt blindt, heilt klare, reine, enkle verdiar, anten det gjeld samfunn, miljø, menneskerettar, urfolk eller anna.

Det denne saka har avdekt, er at Hydros aktivitet i Brasil er svært omstridt, og det er krasse skuldingar om at verksemda er i strid med desse verdiane. Da synest eg det er spesielt at statsråden kjem til Stortinget med ei utgreiing utan å ha gjort eigne vurderingar – berre vist til Hydros eiga forklaring – og påstår at undersøkingane som blei gjorde av brasilianske miljøstyresmakter, berre er for påstandar å rekne. Det synest eg er spesielt, og det gir oss kanskje også ein inngang til neste runde med eigarskapsmeldinga, at dersom vi skal ha ei fungerande eigarskapsmelding, skal ho vere styrande – ikkje vere eit styre, men styrande – for korleis eigardialogen skal vere. Det betyr også at det blir sjekklista for ein kvar statsråd i Næringsdepartementet som kjem hit og legg fram ei utgreiing om eigarskapsdialog, at da skal utgangspunktet vere eigarskapsmeldinga. Om ikkje betyr statens eigarskap og dei føringane Stortinget legg, ingenting i det heile.

Eg trur at vegen å gå her er ei eller anna form for mekanisme der staten set seg i stand til å gjere eigne vurderingar. Det treng ikkje vere undersøkingar – i dei grovaste tilfella bør det kanskje vere det – men det bør iallfall vere eigne, sjølvstendige vurderingar og ikkje at ein berre legg seg på vurderingar som selskapet ein har eigardel i, har.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:45:19]: Det er ikke noe hold i påstanden om at departementet ikke gjør vurderinger. Selvfølgelig må departementet gjøre vurderinger. Det er ikke slik at departementet gjennom eierdialog, når vi stiller spørsmål, når vi ber om å få informasjon, er en ren postkasse for selskaper hvor staten har, i dette tilfellet, 34,3 pst. Vi gjør vurderinger. Men det er en vesensforskjell på å gjøre vurderinger slik det er beskrevet at departementet skal gjøre i eierskapsmeldingen, altså den type vurderinger, og det representanten Knag Fylkesnes tegner opp.

Til det at vi beskriver den brasilianske rapporten, altså denne ene IEC-rapporten, som bare påstander: Det skyldes rett og slett at jeg ikke vet hvilket annet ord man skulle brukt. Det er én rapport, det er mange andre rap-

porter som viser mer. Hydro, som selvfølgelig er en viktig kilde i dette, og deres vitenskapelige undersøkelse – også uavhengig, altså ikke gjort av Hydros egne forskere, men av uavhengige byråer – viser det motsatte, og min forståelse er også at brasilianske myndigheter nå mener at det ikke har vært utslipp fra rørslamdeponiet, som var det som var utgangspunktet for diskusjonen.

Jeg er enig i at det er viktig at Stortinget får redegjørelser. Stortinget må kunne diskutere privat næringsliv, ikke bare de deleide statlige virksomhetene, men hvilke som helst statlige bedrifter og se hvordan vi som land forholder oss til dem. Stortinget har en viktig kontrollfunksjon, og komiteen har en viktig kontrollfunksjon overfor departementet og overfor meg som statsråd, men det er ingenting i denne diskusjonen og denne saken, mener jeg, som viser at regjeringen er på kollisjonskurs med stortingsflertallet. Snarere er det vel slik at det viser seg at SV har en egen forståelse av hva statens eierskapspolitikk er. Kontrollfunksjon – ja. Kritiske spørsmål – ja. Drive oppsyn med om vi følger den jobben som vi forvalter på vegne av Stortinget – ja. Men denne saken viser nå at SV står alene om sin litt særegne forståelse av hvordan statens eierskapspolitikk skal utføres.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:47:49]: Det der var ei litt spesiell avslutning. Det eg tok opp her, er at det kan hende at Hydros aktivitet i Brasil er på kollisjonskurs med eigarskapsmeldinga, som er fundamentet for alt eigarskap vi har frå statens side. Det er den påpeikinga vi her gjer. Det er derfor vi kritiserer at regjeringa og statsråden i det heile ikkje har eit eige vurderande syn på det som har kome frå Hydro sjølv. Det blir framstilt som at det som kjem frå Hydro, er sanninga, mens det som kjem frå IEC, er påstandar. Det står å lese i utgreiinga, som eg håper statsråden kan lese sjølv. Dei spørsmåla som blei sende frå underskrivne, gjennom kontrollkomiteen til statsråden, er framleis ikkje svara på, og det går nettopp på å gjere eigne vurderingar og stille kritiske spørsmål. Ikkje på noko som helst tidspunkt har han kome inn på svar på dei vesentlege spørsmåla. Det synest eg gir eit ganske dårleg inntrykk av korleis denne statsråden forvaltar eigarskapet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [15:48:55]

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Bjørnar Moxnes om redegjørelse fra regjeringen angående avtale mellom det norske og

amerikanske forsvaret om tilkobling av amerikanske militære sensorer på Space Norways satellitter (Dokument 8:236 S (2017–2018))

Presidenten: Presidenten vil foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:49:38]: Under behandlingen av representantforslaget om å sikre bredbåndkommunikasjon i nordområdene – Dokument 8:76 S for 2015–2016 og Innst. 304 S for 2015–2016 – ba Stortinget regjeringen fremme forslag til hvordan bredbåndkommunikasjon kan sikres i norsk del av nordområdene. Bakgrunnen for Space Norways prosjekt har vært regjeringens og Stortingets ønske om å styrke kommunikasjonskapasiteten i nordområdene. Jeg er derfor glad for at Stortinget forrige mandag, den 4. juni, enstemmig ga sin tilslutning til forslaget om å gi et betinget tilsagn til Space Norway AS om egenkapital.

I ettertid har representantene Audun Lysbakken og Bjørnar Moxnes reist spørsmål om det amerikanske forsvarets rolle i prosjektet. Når det gjelder forsvarspolitikken og dialogen med våre allierte, skal jeg overlate det til forsvarsministeren.

Jeg vil imidlertid presisere at saken som har vært presentert i media, er basert på en noe upresis fremstilling av fakta. Det eksisterer per i dag ingen avtale med USA om Space Norways prosjekt. Det er heller ikke snakk om et dedikert system for atomvåpen, men et kommunikasjonsystem for å sende begrensede tale- og datamengder. Jeg henstiller til Stortinget om å ikke sette dette viktige prosjektet i fare på bakgrunn av nyhetssaken.

Brukernytten av rominfrastruktur spenner bredt. Ikke minst er dette tilfelle når det gjelder kommunikasjon i nordområdene. Raskt og stabilt internett er viktig for alle som driver aktivitet der, enten det er skipstrafikk, fiskeri eller forskning. Space Norways forretningscase legger opp til at kapasiteten på satellittene skal benyttes av både det norske forsvaret, allierte og internasjonale, kommersielle aktører. Norge vil gjennom prosjektet få en sivil og militær egenerve som styrker vår rolle som en ansvarlig aktør i nordområdene. Et robust kommunikasjonsystem vil også legge til rette for videre verdiskaping.

Space Norway har søkt å finne løsninger som sikrer samfunns- og myndighetsbehov, samtidig som de har

lett etter kommersielle muligheter for å bidra til finansiering av prosjektet. Forutsetningene for Space Norways forretningsmodell og Stortingets vedtak er at Space Norway skal sannsynliggjøre en avkastning på statens kapitalinnskudd i selskapet. Dagens modell skal dekke Norges behov for hjelp med finansiering fra kommersielle aktører og internasjonalt samarbeid. For å realisere prosjektet må Space Norway i månedene fremover forhandle frem avtaler med kunder, leverandører og banker. Skapes det tvil om Stortingets vedtak, vil dette gjøre det vanskeligere å gjennomføre slike forhandlinger, og følgelig skape en usikkerhet rundt prosjektet.

Hvis vi nå skaper tvil om prosjektets fremdrift eller forutsetninger, vil prosjektet bli vanskeligere å realisere. Det vil kunne ta lang tid, og det vil kunne bli betydelig dyrere for Norge å få på plass en alternativ kommunikasjonskapasitet i nordområdene. Jeg understreker at utredningene som ble gjort i forkant av forslaget, viser at dårlig kommunikasjonsdekning er en trussel for sjøsikkerheten i nordområdene. Regjeringen er derfor opptatt av at vi skal få på plass en løsning så fort som mulig.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Terje Aasland (A) [15:53:14]: At det stilles spørsmål i etterkant av Stortingets behandling av saken, er vel egentlig naturlig, men jeg vil bare referere til det som ble gitt av opplysninger den 7. juni gjennom NRK, der det står følgende:

«Norge og USA er enige om at to norske statseide satellitter i polar bane fra 2022 skal være utstyrt med amerikanske spesialutvikla militære sensorer.»

Med bakgrunn også i slike opplysninger: Er statsråden i ettertid enig i – eller tenker han noe om – at det burde vært gitt ytterligere opplysninger i sakens anledning?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:53:53]: Den setningen som representanten Aasland refererer til, er blant de setningene som jeg mener er upresise, for det gis inntrykk av at det er en type ferdig fremforhandlet avtale mellom norsk og amerikansk side. Det er det ikke. Det kan forsvarsministeren si mer om.

Jeg mener at det står veldig tydelig i saken hva som er bruken av disse satellittene. Det står at de skal brukes av det norske forsvaret, av våre allierte og av kommersielle. Og dette er bygd opp – for å si det veldig enkelt – slik: Det er to satellitter, og så fester man på utstyr – det er det man kjøper, enten det er kommersielle aktører, Forsvaret eller andre – man fester på bokser, som er det Space Norway nå skal ut og selge.

Jeg mener at saken er tilstrekkelig opplyst, og at Stortinget også har fattet sitt vedtak med utgangspunkt i det,

og det kom heller ingen tillegsspørsmål fra Stortinget til det.

Terje Aasland (A) [15:55:01]: Jeg er enig i at det ikke kom noen tillegsspørsmål om dette fra Stortingets side, og jeg har heller ingen formening om hvorvidt opplysningene i NRK er presise eller upresise – jeg stoler på det statsråden sier. Men i proposisjonen står det veldig tydelig:

«Space Norway viser til at det fremdeles er usikkerheter i prosjektet. Denne usikkerheten knytter seg til at selskapet ikke har ferdigforhandlet avtale med kunder, leverandører og finansinstitusjoner.»

Det er en veldig presis formulering, og hvis det er slik at nært forestående avtaler foreligger, ville det kanskje vært naturlig, i etterpåklokskapens lys, å opplyse Stortinget om det.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:55:40]: For å ta noe av bakgrunnen for saken og bakgrunnen for at det har vært viktig å gjøre dette nå – hvorfor Space Norway har vært opptatt av å få dette tilsagnet på plass: Jo, nettopp på grunn av at hvis man ikke hadde dette tilsagnet fra Stortinget, kunne man heller ikke gå i dialog eller forhandlinger med potensielle kunder. Og her er det kunder blant våre allierte. Amerikanerne er én mulig kunde, og det er kommersielle kunder. Det er ikke slik at det er en rekke avtaler som bare er klare til å signeres. Det er en rekke interessenter, men det var nettopp for at forhandlingene skulle kunne komme ordentlig i gang med kommersielle kunder at det var viktig å få gjort unna denne saken nå.

For Stortinget er det vel litt slik at enten er en sak tilstrekkelig opplyst, eller så er den ikke det – og hvis den ikke er det, har jeg som statsråd et problem. Men vi skal alltid tenke over at Stortinget skal få god, grundig og tilstrekkelig informasjon.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:56:50]: I utgreiingsinstruksen står det under § 2-2 andre ledd:

«Dersom tiltaket berører prinsipielle spørsmål, skal utredningen drøfte disse på en balansert, systematisk og helhetlig måte.»

Og dette er eit tiltak som absolutt går inn under utgreiingsinstruksen og KS-ordninga. Her har det også vore gjennomført ei konseptvalutgreiing, det har vore gjennomført ei KS1-utgreiing. Ikkje i nokon av desse to utgreiingane står det om den ganske store prinsipielle forskjellen det er å utstyre våre norske satellittar med utstyr frå amerikanske, som gjer det til ein heilt annan type satellitt enn det som er intensjonen. Derimot gjekk KS1 imot at ein skulle gjennomføre dette tiltaket. Dei meinte at marknaden ville ordne opp med breiband i nordområda på eiga hand, men statsråden henta da inn

EY, eit konsulentselskap som kom med ei ny vurdering, og på bakgrunn av det kom han til Stortinget.

Kvifor er ikkje EY-utgreiinga tilgjengeleg for Stortinget i denne behandlinga – det er der det faktisk står om denne intensjonen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:58:11]: Jeg har ikke registrert at Stortinget har bedt om å få EY-utredningen – for å være helt ærlig – så hvorvidt det er noen problemstillinger knyttet til det, kan jeg ikke svare på på stående fot.

Men så til spørsmålet om det prinsipielle: Innenfor det som er mitt ansvarsområde, nemlig det næringspolitiske, er det ikke noe prinsipielt linjeskifte eller noen prinsipielle avveininger her. Alle de næringspolitiske sidene er godt redegjort for. Så vil forsvarsministeren etterpå si noe om hvorfor vurderingen fra Forsvarsdepartementet er at det heller ikke er prinsipielle endringer som berører norsk forsvarspolitik.

Det står tydelig i saken at en av grunnene til at KS1 ikke var tilfredsstillende, var at det ikke ivaretok Forsvarets behov. Så klart det skal brukes av Forsvaret, så klart det skal brukes av våre allierte. USA er en av våre aller nærmeste allierte. Med andre ord mener jeg det aspektet er godt dekket i saken.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:59:15]: KS-ordninga er der for å gi oss eit breiast og best mogleg avgjerdsgrunnlag når vi skal ta store avgjerder. Det er jo det dette har vore. KVVU-en og KS1 er offentleg tilgjengelege, og dei konkluderte til slutt med at ein ikkje skulle gjennomføre dette tiltaket. Det var på den bakgrunnen at departementet henta inn EY til å gjennomføre ei utgreiing, som dei byggjer forslaget sitt på. Det er difor eg synest det er spesielt at Stortinget ikkje får innsyn i denne utgreiinga.

Det som gjer denne saka så prinsipiell, er at idet ein byggjer på ein satellitt med sensorar frå det amerikanske forsvaret – som skal brukast som eit ledd i deira våpensystem – har ein fått ein annan type satellitt, for å seie det veldig enkelt. Det trur eg dei fleste forstår. Det vil eg anta alle forstår er eit prinsipielt spørsmål, som vi må ta eksplisitt og skikkeleg. Den moglegheita har statsråden fråtatt Stortinget ved å halde denne informasjonen unna saksdokumenta. Synest ikkje statsråden det er problematisk?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [16:00:19]: Når det gjelder de forsvarspolitiske sidene ved dette, og hvorvidt de er prinsipielle eller ikke, har jeg gitt den vurderingen som Forsvarsdepartementet har gitt oss, men dette er det forsvarsministeren som må svare på.

Det som var problemet med KS1, var bl.a. at den ikke ivaretok Forsvarets behov på en god nok måte. Dette er også viktig i et forsvarspolitisk perspektiv.

Det er ingenting i proposisjonen som legger skjul på hva disse satellittene skal brukes til. De skal brukes av Det norske forsvaret, de skal brukes av kommersielle kunder, og de skal brukes av våre allierte. Det er veldig tydelig og klart. Og det er heller ikke slik, som det har blitt gitt inntrykk av, at det er en ferdigforhandlet avtale med f.eks. det amerikanske forsvaret. Det stemmer ikke. Det vil helt sikkert forsvarsministeren si noe mer om.

Så er Stortinget selvfølgelig i sin fulle rett til å stille spørsmål ved dette.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen igjen.

Geir Pollestad (Sp) [16:01:36]: Då saka vart behandla i Stortinget 4. juni 2018, var det stor entusiasme blant fleire av dei som heldt innlegg i debatten, om at det var viktig å styrkja breibandkommunikasjonen i nordområda. I dag behandlar me tre konkrete forslag. Mitt spørsmål til næringsministeren er eigentleg om han kan seia noko om kva for konsekvensar det vil ha for prosjektet om dei tre forslaga får fleirtal i Stortinget i dag.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [16:02:11]: Jeg kan kort si noe om det.

Forslag nr. 1 er at regjeringen skal redegjøre for «vil-kårene for tilkobling av amerikanske militære sensorer». Redegjørelse betyr ikke bare at man er i Stortinget i forbindelse med en sak, det betyr jo at Stortinget må sette opp en egen redegjørelse. Den vil komme når Stortinget samles igjen i oktober, føre til en alvorlig tidsforskyvning for hele prosjektet og kunne sette veldig mye av dette i fare.

Så ber Stortinget oss om – i det neste forslaget – å «instruere Space Norway om å stille forhandlinger om å realisere et prosjekt (...) i bero». Hvis man skal komme i gang med forhandlinger – som jeg understreker, dette er ikke ferdige forhandlinger – med allierte land, er man igjen avhengig av at man gjennomfører etter tidsplanen. Hvis ikke er det stor sjanse for at partene vil se etter alternative løsninger.

Til slutt: Det siste forslaget vil bety at ... (Presidenten avbryter.)

Bjørnar Moxnes (R) [16:03:26]: Saksordføreren, Steinar Reiten fra Kristelig Folkeparti, sa til NRK 6. juni at det var ukjente opplysninger at Forsvarsdepartementet har inngått et samarbeid med det amerikanske forsvarsdepartementet om å tillate militært utstyr for amerikanske behov på norske satellitter. En amerikansk kommandant, general Raymond, uttalte til Kon-

gressen 15. mars i år at man har et såkalt partnerskap mellom USA og Norge om å bære utstyr fra US Protector Satellite Communications i polar bane. En har altså ikke en avtale, en har et partnerskap – som er helt ukjent for sakens ordfører i Stortinget og for Stortinget for øvrig.

Mitt spørsmål er derfor om statsråden synes at han har sørget for at denne saken er tilstrekkelig opplyst, når sakens ordfører er noe forundret over ny informasjon i saken, som er framkommet i en høring i Kongressen i USA.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [16:04:29]: Et godt utgangspunkt i Stortinget er å ta utgangspunkt i hva partier og saksordførere sier i stortingsmerknader og i stortingsbehandlinger, ikke hva man sier filtrert gjennom mediene. Det er det jeg må forholde meg til, ikke hva den utmerkede og sykmeldte representant Steinar Reiten har uttalt i NRK.

Jeg har sagt – og gjentar det gjerne – at det er helt klart og tydelig i proposisjonen hva satellittsystemet skal brukes til. Det står klart og tydelig at det skal brukes av det norske forsvaret, at det skal brukes av våre allierte.

Så er det forsvarsministeren som har ansvaret for – og må redegjøre for – kontakten med USA. Som jeg har understreket flere ganger, er det ikke slik som det ble skapt et inntrykk av i NRK-saken, at det her foreligger en type avtale, men at det har vært samtaler – det kan helt sikkert forsvarsministeren si noe mer om.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [16:05:43]: Arktis er fremdeles et krevende område for moderne infrastruktur og fullverdige kommunikasjonsløsninger. Det har over flere år vært arbeidet med å bedre mulighetene for kommunikasjon i Arktis. Det har bl.a. vært en viktig sak i nåværende og tidligere regjeringers arbeid med nordområdene. Dette er snakk om infrastruktur for bredbåndskommunikasjon, som er av stor betydning for alle typer aktivitet, både sivil og militær, i våre nordlige områder. Dette er også en type infrastruktur som er veldig kostbar. Det er nødvendig med statlig og kommersielt samarbeid for å finne løsninger så man kan realisere denne typen infrastruktur.

Tilgang til tilstrekkelige og sikre kommunikasjons-tjenester i nordområdene er av sentral betydning for Forsvaret. Det er avgjørende for å kunne etablere nødvendig situasjonsforståelse som grunnlag for å ta riktige beslutninger på riktig tidspunkt, og for at de ulike delene av Forsvaret skal kunne samvirke effektivt i en fellesoperativ kontekst. Dette gjelder både i fredstid, i krise og i krig.

Flere allierte har militær tilstedeværelse i ulike deler av Arktis. Dette er positivt sett fra norsk side. Vi ønsker alliert oppmerksomhet omkring de nordlige havområdene. Det er derfor naturlig for Norge å samarbeide med allierte land om kommunikasjonsløsninger i regionen, der det er hensiktsmessig.

Nærings- og fiskeridepartementet har gjennomført en konseptvalgutredning for bredbåndssatellittkommunikasjon i Arktis. Denne, sammen med en ekstern kvalitetssikring og videre behandling, ble lagt til grunn for Prop. 55 S for 2017–2018, Space Norway AS og prosjekt for satellittkommunikasjon i nordområdene. Stortinget er informert i proposisjonen om at kapasiteten på satellittene vil benyttes av det norske forsvaret, allierte og internasjonale kommersielle aktører.

Forsvarsdepartementet har hatt uformell dialog med USA om satellittkommunikasjon og samarbeid knyttet til dette prosjektet siden høsten 2016. Space Norways prosjekt baserer seg på forpliktende avtaler med kunder. Forsvarsdepartementet har planer om å bli en av disse kundene, gitt at forhandlingene med Space Norway kan sluttføres.

USA har intensjon om å bli en tilsvarende kunde som Forsvarsdepartementet. Forsvarsdepartementet er også kjent med at Space Norway har dialog med en potensiell kommersiell kunde, som vil tilby kommersielle satellittkommunikasjonstjenester for det sivile markedet med sin nyttelast og Space Norways satellitter.

USA har signalisert at de ønsker et samarbeid på myndighetsnivå for å ivareta sine forpliktelser og rettigheter overfor Space Norway. I tillegg har USA signalisert at de ønsker tilgang til den bredbåndskapasiteten som Forsvaret kjøper rettigheter til, gjennom sin avtale med Space Norway. USA og Norge har derfor hatt uforpliktende bilaterale samtaler om hvorvidt en slik samarbeidsavtale kan etableres. I tillegg har Forsvarsdepartementet deltatt i noen av de uformelle tekniske samtaler mellom USA og Space Norway, der hensikten har vært å avklare om USAs nyttelast vil kunne integreres på Space Norways satellitter.

Det eksisterer per dags dato ingen avtale mellom USA og Norge knyttet til Space Norways prosjekt. Opplysningene i media om at en slik avtale eksisterer, er feil. Forsvarsdepartementet har heller ikke startet formelle forhandlinger, verken med USA eller med Space Norway, men har planlagt oppstart av slike forhandlinger så snart hver av partene bekrefter at de ønsker å forhandle om deltagelse i Space Norways prosjekt. Forsvarsdepartementet er kjent med at USA er forberedt på å starte forhandlinger knyttet til Space Norways prosjekt. Forsvarsdepartementet er kjent med at Space Norway har behov for å inngå forpliktende avtaler med sine kunder innen første kvartal 2019.

Det er altså ikke snakk om noen nyorientering av norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk, slik det hevdes. Dette er en bekreftelse på at de lange linjene i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk ligger fast.

Så litt til forslaget fra Lysbakken og Moxnes. Her spekuleres det i et eksisterende samarbeid mellom USA og Norge knyttet til Space Norways prosjekt, og at det kan føre til økt sikkerhetspolitisk spenning. Fra mitt ståsted har en slik påstand og analyse ingen rot i virkeligheten.

Utviklingen innenfor romvirksomhet preges i dag først og fremst av den kommersielle satsingen for det sivile markedet. Utviklingen innenfor romvirksomhet på militær side preges i tillegg av økende internasjonalt samarbeid. I rommet er alle nasjonene små, og samarbeid er derfor nødvendig, ønskelig og ofte en forutsetning, av både operative og økonomiske hensyn. Forsvarsdepartementets satsing på romvirksomhet har som målsetting å være så sivil som mulig og så militær som nødvendig. Samarbeid innenfor romvirksomheten er en stabiliserende faktor som skaper robusthet og bidrar til dialog om felles utfordringer og løsninger. Det er faktisk sånn at USA og Russland samarbeider på flere områder innenfor romvirksomhet i dag. Samarbeid med allierte, herunder bl.a. USA, er selvfølgelig en videreføring av Stortingets vedtatte forsvarspolitik.

Avslutningsvis: Forsvarsdepartementet har bevisst søkt en åpen linje om sitt samarbeid internasjonalt, herunder bl.a. med USA. Gjennom åpen korrespondanse med allierte nasjoner, åpne konferanser, artikler i media og intervju med bl.a. NRK har vi bevisst søkt å skape oppmerksomhet og åpenhet rundt forsvarssektorens satsing på romvirksomhet.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Eirik Sivertsen (A) [16:11:04]: La meg benytte anledningen til å takke statsråden for redegjørelsen.

Jeg skal utfordre statsråden på en mer teknisk side av det som kom opp. Her er begrepsbruken forvirrende, og det hadde vært greit å få en oppklaring. Man snakker om en nyttelast på den norske satellitten både i form av en sensor og som en kommunikasjonsenhet. Kan statsråden oppklare om dette er en kommunikasjonsenhet som man bruker som et slags relé, en telefonmast, eller er det snakk om andre typer sensorer som radar, mikrobølger eller annen type sensor?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [16:11:46]: Det er et veldig godt spørsmål fra representanten. Dette er snakk om nyttelast i form av kommunikasjonsenheter. Det er en til det norske forsvaret, som er en bredbåndsenhet, og så har amerikanerne sagt at de gjerne vil henge opp en som de kaller «small band». Det er enklere, korte krypterte meldinger som går gjennom den typen kom-

munikasjon. Det er altså ikke snakk om sensorer, som enkelte har hevdet. Det er snakk om kommunikasjonsenheter.

Eirik Sivertsen (A) [16:12:14]: Da takker jeg for svaret.

Så skal jeg følge opp med noe annet som har vært egnet til å forvirre i hvert fall undertegnede i debatten. I media framgår det at det ikke skal være mulig å lytte på den amerikanske kommunikasjonsnyttelasten. Kan statsråden for ordens skyld bekrefte at jeg har oppfattet det korrekt, at den amerikanske nyttelasten på ingen måte kan bidra til å ta kontroll over satellitten eller lytte på eller forstyrre andre signaler som går på andre nytte-laster på satellitten?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [16:13:01]: Via den amerikanske nyttelasten vil det gå kryptert kommunikasjon som lastes ned til en nedlastingsstasjon i Alaska – kryptert kommunikasjon.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [16:13:29]: Vi har sett av referat frå den amerikanske kongressen at dette har vore ein diskusjon der ei stund. Det er heilt riktig at det ikkje er inngått formelle avtalar, men eg reknar med at avtalar er noko som kjem i stand når aktørane har på plass ei finansiering.

I USA snakkar ein om at det allereie er inngått «arrangement» eller «partnership» mellom Noreg og amerikanske militære. General Jay Raymond, som er «head of Air Force Space Command», har sagt at «an arrangement with Norway will allow the military launch payloads as many as three years earlier than planned».

Spørsmålet mitt til statsråden er: Kor lenge har Forsvarsdepartementet kjent til dette samarbeidet som det norske forsvaret har hatt med amerikanarane?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [16:14:29]: Jeg viser til det jeg sa i innlegget mitt, at Forsvarsdepartementet har hatt en uformell dialog med USA om satellittkommunikasjonssamarbeid knyttet til dette prosjektet siden høsten 2016.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [16:14:43]: Eit nærliggjande spørsmål til det er: Ser da statsråden, når det i den informasjonen som Stortinget har fått, både gjennom innsyn i konseptvalutgreiinga og KS1, ikkje står noko om desse dimensjonane i denne satellittsatsinga – at det kan vere ein viktig prinsipiell diskusjon som Stortinget burde vore invitert til å delta i, all den tid kongressen i USA har diskutert desse sidene?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [16:15:14]: Nei, det ser jeg ikke. Det vi vet, det som er fakta i saken, er at det faktisk ikke er noen prinsipielle spørsmål. Det er ingen

endring av norsk politikk. Dette er en fortsettelse av de lange linjene. Det er et alliert samarbeid som vi har på veldig mange plan. Dette handler om kommunikasjon. Det handler ikke om sensorer som skal styre verken ubåter, droner eller andre ting, eller som skal jamme noe. Det handler om å skaffe oss noe vi trenger sårt, nemlig bedre kommunikasjon i Arktis. Det handler i stort om et kommersielt-offentlig samarbeid der Forsvaret er inne på en liten del og sier at vi har det behovet for kapasitet. Hvis vi legger spekulasjonene som har vært i media, på bordet, kan man stille mange spørsmål, men hvis vi legger fakta – det vi har redegjort for – på bordet, er det ingen grunn til å hevde at man har informert verken for lite eller feil.

Bjørnar Moxnes (R) [16:16:24]: Vi har skjönt at det ikke foreligger en signert kontrakt eller avtale. Det vi ønsker å få klarhet i, er realiteten i det som kommer fra åpne militære kilder i USA, deriblant en åpen høring i Kongressen, mer presist om Stortingets vedtak i saken åpner for at USAs militære, inkludert deres atomubåtprogram, kan benytte seg av informasjon fra satellittene som Stortinget altså ga et betinget tilsagn til, eller om vi kan få en garanti for at satellittene ikke kan bidra til USAs militære på den måten.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [16:17:14]: Vi snakker om kommunikasjon som går fra et sted på jorda opp til en satellitt og lastes ned til en nedlastingsstasjon. Hvert land har kryptert sin kommunikasjon. Det vil ikke være mulig å regulere via noen vedtak i Stortinget et forbud mot å selge to mobiltelefoner med kontantkort i Norge der den ene plutselig blir brukt fra en atomubåt eller fra en annen satellitt. Dette handler ganske enkelt om at vi samarbeider om kommunikasjon. Den amerikanske nyttelasten er av en type som ikke kan gjøre veldig avanserte ting. Det er en kryptert smalbåndskommunikasjon som ikke kan kommunisere med ubåter under vann, bl.a. Den har altså sterke begrensninger i forhold til andre muligheter for å kommunisere med ubåter.

Bjørnar Moxnes (R) [16:18:20]: Det må tolkes som et tydelig svar på at vi ikke får noen garanti mot at informasjonen kan benyttes i USAs atomubåtprogram.

Jeg lurer på om statsråden har vurdert det faktum at USAs militære selv oppfatter at satellittene de bruker til militære formål, er ekstra utsatt for angrep fra dem som anser seg truet av USAs offensive militære kapasiteter, f.eks. amerikanernes atomubåter, og at det å knytte norske satellitter på den ene eller andre måten til USAs militære også kan medføre risiko for at de norske satellittene kan angripes, og at Norges satellittbaserte bredbåndstilgang i nordområdene dermed kan bli satt ut av spill hvis noe sånt skulle skje?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [16:19:10]: Jeg kommer fra en del av landet der vi to ganger har sett eksempler på at navigasjonssatellittene blir jammet, slik at sivil båttrafikk og sivil flytrafikk har hatt problemer med å navigere etter GPS og måttet bruke alternativer.

Jeg tror faktisk at vi sikrer Norge bedre ved at vi inngår et bredt samarbeid med allierte. Det kan gi oss mulighet til å være til stede i mange kanaler, det gir oss kompetanse til å motvirke denne typen problemer, og det løfter oss opp en divisjon når det gjelder kunnskap og kompetanse.

Jeg registrerer at det er noen som hevder at dette vil sette Norge i en sikkerhetspolitisk vanskelig situasjon. Jeg vil hevde det motsatte. Dette trykker Norges sikkerhetspolitiske posisjon. Her registrerer jeg at representanten Moxnes og jeg er uenige. Jeg mener at vårt medlemskap i NATO-alliansen trykker oss, mens representanten Moxnes antakelig mener at vi burde gå ut og stått mer alene.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Geir Pollestad (Sp) [16:20:18]: Eg vil kort starta med å gjera greie for næringskomiteens behandling av den opphavslege saka, altså den som gjeld Space Norway og Prop. 55 S for 2017–2018. Den fekk me 23. mars. Næringskomiteen la fram ei tilnærma samrøystes innstilling – samrøystes i konklusjon – 28. mai. Saka vart behandla i Stortinget 4. juni.

Dette handlar eigentleg om to ting. Det fyrste spørsmålet er: Måtte ein under behandlinga forstå at desse satellittane skulle brukast til militære formål og av våre allierte? Svaret på det er definitivt ja. Det går klart fram av proposisjonen:

«Kapasiteten på satellittene vil benyttes av det norske forsvaret, allierte og internasjonale, kommersielle aktører.»

I debatten sa statsråden at dette var eit sivilt–militært samarbeid, men han sa òg det var eit offentleg–privat samarbeid. Det burde vera klart og ikkje eigna til å overraska noko særleg. Eg understrekar òg at det i debatten vart lyfta opp kor viktig det var å styrkja breibandskommunikasjonen i nordområda. Senterpartiet og Arbeidarpartiet viste i innstillinga til eit utolmod for å få på plass dette og til tidlegare gonger det har vore lyfta i Stortinget.

Så over til det andre spørsmålet, og der får kvart enkelt parti gjera greie for sitt. Det er: Var den informasjonen som no har komen fram, av ein slik art at Stortinget burde ha vorte orientert om det mens saka vart behandla? Det er det Senterpartiet, bl.a. ved representanten Navarsete til NRK, har kritisert, og som eg støttar – at dette nok er informasjon som det ville vore nødvendig at Stortinget fekk. Ikkje minst ville me ha unngått denne

ekstra runden, som sannsynlegvis ikkje skapar noka forseinking, men unødvendig støy rundt dette.

Eg skal ikkje i denne runden vera oppteken av noko anna enn at me no må få ro rundt prosjektet. Me må få sikkerheit for at det skal gjennomførast. Eg meiner at diskusjonen om i kva grad regjeringa har gjeve nok informasjon til Stortinget, eller om ein burde ha gjeve meir, ikkje er ei sak som gjeld Space Norway. Det er ei sak som gjeld forholdet mellom storting og regjering, som det eventuelt må vurderast om ein skal koma tilbake til seinare.

Eirik Sivertsen (A) [16:23:48]: La meg få starte med mantraet om at nordområdene er Norges viktigste strategiske område. For å ivareta våre interesser i de områdene kreves det nærvær og tilstedeværelse. Bosetting, økonomisk aktivitet, myndighetsutøvelse og fysisk infrastruktur er alle elementer av nødvendig nærvær og tilstedeværelse. Nordområdesatsingen dekker et bredt spekter av sektorer og er viktig interessepolitikk både regionalt, nasjonalt og for så vidt også internasjonalt.

Samtidig som Norge har vært opptatt av nordområdene, har man sett en økende interesse for nordområdene og Arktis også i andre land utenfor regionen. Det er et problem at det ikke finnes fullgode kommunikasjonsløsninger nord for om lag 71 grader nord, fordi satellittene i geostasjonær bane kommer under horisonten når man er så langt nord. Det får konsekvenser. Det kunne ha vært nevnt mange eksempler på det, men det ferskeste eksempelet så vi i november i fjor i forbindelse med den tragiske ulykken der åtte russere omkom da et helikopter styrtet utenfor Barentsburg. I ettertid er det kommet fram at manglende fullgode kommunikasjonsløsninger vanskeliggjorde effektiviteten i søk- og redningsoperasjonen.

Denne situasjonen er bakgrunnen for at undertegnede og flere representanter for to år siden fremmet et forslag om en snarlig løsning. Det tok lenger tid enn vi forestilte oss var nødvendig, men i forrige uke ga Stortinget tilslutning til en løsning på utfordringen. Så godt som all virksomhet vil bli avhengig av digital kommunikasjon, også i nord og i Arktis. I dag er f.eks. mesteparten av den maritime virksomheten i nord i norsk sektor. Vi må fortsette å legge til rette for at den utvikler seg, og for at vi kan være konkurransedyktige.

Som jeg sa i debatten i forrige uke, mener jeg at Norge også har nasjonal strategisk interesse av å videreutvikle infrastrukturen i nord. Jeg mener også at de nasjonale interessene er videre enn hva regjeringen har lagt til grunn i proposisjonen. Både av hensyn til disse grunnene og for å dekke Forsvarets behov er det viktig å få på plass en slik løsning for kommunikasjon i nord så snart som mulig.

Løsningen som velges, sa jeg i forrige uke, må være åpen. Den må være åpen i form av både et internasjonalt samarbeid, forsvarsmessige interesser, myndighetsinteresser – andre myndigheter – og kommersielle interesser. Vi må jobbe for å få det på plass.

I mellomtiden har jeg rukket å være i Washington og hatt gleden av å delta på et seminar som den norske ambassaden, Woodrow Wilson Center og Arctic Frontiers arrangerte, og som handlet om romvirksomhet og romindustriens rolle i utviklingen av nordområdene. Ingenting ble mer understreket der enn betydningen av både å få på plass kommunikasjonsløsninger i form av satellitter, og satellittenes rolle i en annen form og betydning.

For meg og Arbeiderpartiet er det i dag viktig å understreke at denne saken handler om noe mye videre enn bare sikkerhetspolitiske og forsvarsmessige forhold. Den handler om å legge til rette for at folk kan leve livene sine på en god og moderne måte i nord, og det handler om å legge til rette for at det kan være norsk virksomhet der vi skal investere for våre framtidige inntekter.

Jeg har lyst til å understreke at USA er vår fremste allierte og kanskje vår aller viktigste allierte. Det kan ikke være oppsiktsvekkende for noen, verken i denne salen eller i resten av landet, at vi hører nær dialog, både formelt og ikke minst uformelt, om hvordan vi kan utvikle vårt samarbeid over tid, både økonomisk, kulturelt, via andre typer folk-til-folk-samarbeid, og ikke minst forsvarsstrategisk og operativt forsvarsmessig. Det er ingen overraskelse. Det framgår også av proposisjonen at det er relevant for denne saken.

Når det gjelder forslagene, punktene, som er fremmet, og som vi diskuterer i dag, er det Arbeiderpartiets oppfatning – etter å ha hørt redegjørelsene vi har fått, sammen med opplysningene som foreligger i proposisjonen – at det ikke er grunnlag for å stemme for forslagene, punktene, nr. 1 og 2. Som statsråden har vært inne på, vil en utsettelse i saken kunne bety at hele prosjektet blir satt på spill, og at vi ikke får den nødvendige bredbåndskommunikasjonen.

Når det gjelder det siste punktet, er det ingenting som er kommet fram i denne saken, som utfordrer gjeldende forsvars- eller sikkerhetspolitikk, heller ikke med hensyn til atomvåpen, så Arbeiderpartiet vil stemme imot alle de tre forslagene som er fremmet.

Margunn Ebbesen (H) [16:29:03]: I stortingsmøtet 4. juni i år behandlet vi Innst. 330 S for 2017–2018, jf. Prop. 55 S for 2017–2018, om å gi et betinget tilsagn om egenkapital begrenset oppad til 139 mill. amerikanske dollar til Space Norway – dette i forbindelse med at Space Norway AS har fått i oppgave å realisere et planlagt prosjekt for å styrke satellittkommunikasjon med

panarktisk dekning i nordområdene. Innstillingen ble enstemmig vedtatt i Stortinget forrige mandag.

Nordområdene er et av Norges viktigste strategiske områder, og den begrensede tilgangen på bredbåndskommunikasjon i nordområdene er en utfordring for beboere, for næringsliv og ikke minst for ivaretagelsen av sikkerhets- og beredskapsrelaterte myndighetsoppgaver, som sjøredning, oljeberedskap og krisehåndtering. Forsvaret har også behov for stabil og sikker kommunikasjon ved operasjoner i norske farvann.

Det har vært bred enighet i Stortinget om å sikre bedre bredbåndskommunikasjonsdekning i nordområdene, sist gjennom representantforslag her i Stortinget fra 2015/2016, og gjennom regjeringens havstrategi og nordområdestrategi.

Gjennom vedtaket som ble fattet i Stortinget for bare litt over en uke siden, var vi nærmere å få en løsning på denne utfordringen. Dette må ikke Stortinget nå medvirke til å så tvil om. For det virker som om det er noen som ønsker å så tvil om prosjektet og ønsker å stoppe framdriften. Men vedtaket om å si ja til tilsagn var gitt under visse betingelser, som står klart i proposisjonen, og som også var gjengitt i innstillingen fra næringskomiteen. Disse betingelsene er at

- prosjektet ikke settes i gang før avtaler med kunder som sikrer en inntektsstrøm i hele prosjektperioden, er inngått
- alle kundene skal dekke sin andel av investeringskostnader og driftskostnader
- prosjektet ikke settes i gang uten at det, for det første, genererer ønsket avkastning, for det andre at tilstrekkelig likviditet er sikret gjennom hele perioden prosjektet løper, og sist, men ikke minst, at prosjektet skal ivareta forsvarets behov for militært bredbånd under norsk kontroll

Høyre støtter opp om den vurderingen som er gjort om at det er reelle samfunnsbehov som tilsier at det er nødvendig å få på plass styrket kapasitet for satellittkommunikasjon i nordområdene. Nordområdene er, som jeg og flere med meg har sagt flere ganger, Norges viktigste strategiske ansvarsområde. Norske myndigheters tilstedeværelse og evne til å operere i disse områdene er et vesentlig element i nordområdepolitikken. Stabile og sikre kommunikasjonsløsninger er en vesentlig faktor for dette. Det er viktig å få på plass kapasitet som også kan dekke Forsvarets behov.

Det er gjennom proposisjonen som ble behandlet i forrige uke, vurdert slik at det er Space Norways prosjekt som dekker samfunnsbehovene for kommunikasjon i nordområdene. Prosjektet, som tilrettelegger for salg av kapasitet i det kommersielle markedet, innebærer en mulighet til å få dekket disse behovene til en lavere kostnad enn om dette skulle realiseres som en ren statlig in-

vestering. Space Norways prosjekt anses for å være den mest kostnadseffektive måten å dekke norske brukerbehov i nordområdene på.

Det er et paradoks at det her fremmes et representantforslag fra SV og Rødt, som har påberopt seg å være opptatt av sikkerhet og beredskap for oss som bor og opererer i nord. De samme partiene vil nå stoppe en så viktig sak, som faktisk vil være med på å gi trygghet og sikkerhet for oss som bor og virker i nordområdene.

Jeg vil avslutte med å si at Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet vil stemme imot representantforslaget fra SV og Rødt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [16:33:18]: Først, for det er litt uklart i innlegget til Ebbesen: Forslaget går ut på å stille det «i bero» til Stortinget har fått opp ein prinsipiell diskusjon om kva dette prosjektet inneheld. Og det er på mange måtar kjernen i dette spørsmålet. For eg trur at ein fort kan la seg blende av kva resultatet er, og så hoppar ein bukk over den viktige rolla som Stortinget skal ha med å avklare viktige prinsipielle spørsmål – altså at ein lar seg villeie så lenge ein blir villeia den rette vegen.

Det som er interessant, er om ein går inn i saka og ser på prosessen – og eg var med på behandlinga 4. juni. Eg har tidlegare tatt til orde for ei større satsing på norsk romstrategi. Saman med representantar frå Arbeidarpartiet har vi fått gjennomslag for at regjeringa skal levere ein romstrategi, som næringsministeren antakeleg har på bordet sitt og jobbar med no for tida. Vi ventar spent på innhaldet i han. Vi vil ha ein langt meir ambisiøs romstrategi og ventar spent på det.

Da vi behandla saka 4. juni, var dette i så måte eit framsteg. Dette skapte ein betre situasjon for kommunikasjon i nordområda – supert. Men så viser det seg at Stortinget ikkje har fått tilstrekkeleg informasjon. Spørsmålet her er også om informasjon av så pass prinsipiell art som det her er snakk om, har blitt gjort tilgjengeleg for dei som også har gjort utgreiingsdelen av jobben her, altså KS-ordninga. Og det er ingen tvil om, trur eg, at det på Stortinget er full einigheit om at KS-ordninga – altså konseptvalutreiing, KS1 og KS2 osv. – er eit viktig verktøy for å sikre at avgjerder som Stortinget og regjeringa gjer, byggjer på solid utgreiing.

Historikken her er ganske interessant, for dette er ein KS-prosess som har gått rekordfort. Han begynte i juni, da Space Norway gjennomførte si første undersøking på oppdrag frå EY konsultantselskap. Så blei det gjennomført og ferdigstilt ein KVVU av Menon allereie i august 2017, og KS1-rapporten var ferdig i oktober 2017. Det var eit veldig høgt tempo på utgreiinga, og det vitnar om at ein har hatt hast med å få dette på plass. Det kan vere mange grunnar til det.

KS1-rapporten konkluderte med at nullalternativet var det riktigaste valet, altså at ein ikkje skulle innføre denne garantien. Deira vurdering var at denne forma for teknologisk utvikling i nordområda allereie var undervegs fordi det var så pass sterke marknadskrefter som ønskte å få det på plass.

Departementet var ikkje tilfreds med konklusjonen som kom frå KS1, og det er jo ein spesiell situasjon. Vi kjenner samferdselsfeltet, der halvparten av alle KS-prosesser går føre seg. Stort sett følgjer departementet KS-rundane, men i dette tilfellet gjorde ein ikkje det. Da henta ein opp igjen EY, konsultantselskapet, og fekk ei fornya vurdering frå dei, på grunnlag av det dei hadde gjort for Space Norway, der dei høgna opp inntektspotensialet og pengestraumane i prosjektet. Og det var på den bakgrunnen departementet såg grunnlag for å gå vidare.

Men i ingen delar av prosessen, heller ikkje i konseptvalutgreiinga som Menon gjorde, kan ein finne denne prinsipielle diskusjonen. Ein kan heller ikkje finne denne prinsipielle diskusjonen i KS1, sjølv om det står uttrykkeleg i utgreiingsinstruksens kapittel 2-2 andre ledd:

«Dersom tiltaket berører prinsipielle spørsmål, skal utredningen drøfte disse på en balansert, systematisk og helhetlig måte.»

Det har ikkje blitt gjort. Eg meiner at Stortinget bør vere veldig opptatt av at ein skal følgje den typen reglar. Men i denne saka verkar det som om ein – sidan resultatet blei etter eigen politisk overtyding, og det er fleirtal for det på Stortinget – på ein måte kan sjå litt bort frå dei reglane vi har her på huset når det gjeld å vere grundig i utgreiinga.

Det meiner eg er ein veldig farleg veg å gå. Det er ein veldig lite prinsipiell veg å gå. Og det gjer at eg meiner at eit prinsipielt orientert storting ville ha sett foten ned og bedt om ei ordentleg, prinsipiell vurdering. Eg er ikkje i tvil om kva konklusjonen på den ville ha vore: rett og slett å seie frå til regjering, til ulike instansar knytt til desse avgjerdsprosessane, at denne typen prinsipielle diskusjonar skal Stortinget som Noregs folkeforsamling vere med på å ta. Det har ikkje skjedd. Difor meiner eg at desse forslaga er heilt på sin plass, og eg tar opp representantforslaget frå SV og Raudt.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har teke opp det forslaget han viste til.

Simon Molvær Grimstad (KrF) [16:38:41]: Saka vi debatterer, handlar om telekommunikasjon i nordområda nord for 65. breddegrad. Space Norway AS' to satellittar med tilhøyrande bakkeinfrastruktur vil gje tilstrekkeleg heildags breibanddekning for bebuarar og næringsliv i nord. I dagens samfunn, der teknologien ut-

viklar seg raskt, er det viktigare enn nokon gong med god, stabil og trygg infrastruktur.

Representantane Lysbakken og Moxnes omtalar ei avdekking i NRK av at USAs forsvar har kjøpt seg tilkopling på satellittane til Space Norway AS. Som næringsministeren og fleire talarar før meg vil eg også tillate meg å vise til eit sitat frå side 2, andre avsnitt, i Prop. 55 S (2017–2018):

«Kapasiteten på satellittene vil benyttes av det norske forsvaret, allierte og internasjonale, kommersielle aktører.»

Eg forstår «allierte» som medlemslanda i NATO inklusive USA.

Behovet for betra satellittkommunikasjon i nordområda er stort, og det er problematisk viss utbetringa av dette igjen blir skubba ut i tid, slik som forslagsstillarane føreslår. Kristeleg Folkeparti meiner difor at vi i debatten må skilje mellom det som omhandlar satellittane, og det som angår informasjonsplikta regjeringa har overfor Stortinget. Kristeleg Folkeparti kjem difor til å stemme imot forslaga frå SV og Raudt.

Bjørnar Moxnes (R) [16:40:44]: Siden 1957 har det vært offisiell norsk politikk å unngå enhver befatning med atomvåpen. Det er både etisk riktig og viktig for Norges sikkerhet. Videre har det i lang tid i det norske demokratiet vært enighet om at Stortinget må ha tillit til regjeringen, tillit til at når regjeringen ber de folkevalgte om bevilgninger og tilsagn, så får Stortinget vite hva pengene faktisk går til, og hva som er de reelle konsekvensene av det vi stemmer for. I dag ser det ut til at Solberg-regjeringen har brutt med begge disse prinsippene.

Den 4. juni i år stemte Stortinget for å gi et betinget tilsagn på litt over 1 mrd. kr til Space Norway for å sikre satellittbasert bredbåndskapasitet i nordområdene. Rødt er selvsagt for utbedring av digital infrastruktur i nord. Det er bra for befolkningen, samfunnet generelt, næringslivet, fiskeri og ikke minst Norges forsvar.

Så, to dager etter stortingsbehandlingen, avdekker NRK at USAs militære har helt andre planer for bruken av satellittene enn de ovennevnte. I en høring i kongressen i USA den 15. mars i år sa general John W. Raymond at det finnes et partnerskap mellom USA og Norges forsvarsdepartement om satellittkommunikasjon til militær bruk i nordområdene. Av høringen framgår det at de norske satellittene skal brukes av USAs militære, noe som også ser ut til å inkludere USAs atomubåter.

I saken er det nevnt, i en bisetning, at det åpnes for alliert bruk av satellittene. Men det står ingenting om at tilsagnet regjeringen ba om i Prop. 55 S for 2017–2018, kunne innebære en åpning for at de norske satellittene skulle kunne brukes i USAs atomvåpenprogram. Stor-

tinget burde fått vite om Stortinget har fått saken i utilstrekkelig grad opplyst av regjeringen, og om vi har gitt et tilsagn uten å ha blitt fortalt hva slags prosjekt tilsagnet kan brukes til.

I tillegg har saken noen viktige sikkerhetspolitiske dimensjoner. Hvis det er slik at Solberg-regjeringen nå åpner for at Norge skal involvere seg direkte i støttefunksjoner for USAs offensive militære kapasiteter i nordområdene, inkludert norsk farvann nært Russland, vil det etter alt å dømme føre til at russerne ser på Norge med nye og kanskje mindre vennlige øyne. Det gjelder særlig om det er snakk om atomubåter.

Et annet element er at åpne militære kilder i USA uttrykker at de er bekymret for at satellittkommunikasjonen til USAs militære vil bli angrepet av land som føler seg truet av USAs offensive militærkapasiteter. Det virker å være en vesentlig del av motivasjonen for at amerikanerne ønsker å bruke andre lands satellitter til sine militære enheter. Det vil igjen bety at å koble norske satellitter til USAs militære betyr en økt risiko for at satellittene utsettes for angrep fra stater som føler seg truet av USA. Det vil i sin tur bety at bredbåndstilgangen for nordområdene, som regjeringen har argumentert godt for, blir langt mer sårbar enn nødvendig.

Det er bra at statsrådene har stilt opp i dag, etter at vi fikk gjennomslag for en hastebehandling av fellesforslaget fra Rødt og SV om å gå igjennom saken på nytt. Men dessverre har dagens runde vist at vi hadde all grunn til å ha stor bekymring for hva som var implikasjonene av saken, og hva som ikke var tilstrekkelig opplyst, nemlig at vi nå åpner for at amerikanerne kan få informasjon fra satellittene som kan brukes i deres offensive atomubåtprogram, som igjen kan sette satellittene som vi skyter opp, i fare. Derfor er det god grunn til å ta opp forslagene vi har fremmet.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9.

Etter ønske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten føreslå at sakene nr. 10 og 11 vert handsama under eitt. – Det er vedteke.

Sak nr. 10 [16:46:08]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Freddy André Øvstegård og Solfrid Lerbrekk om å stanse privatisering av drift og vedlikehold på Østfoldbanen (Innst. 381 S (2017–2018), jf. Dokument 8:228 S (2017–2018))

Sak nr. 11 [16:46:28]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Audun Lysbakken og Karin Andersen om å sikre virksomhetsoverdragelse for de ansatte i jernbanen (Innst. 382 S (2017–2018), jf. Dokument 8:232 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar gruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten foreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Jon Gunnes (V) [16:47:32] (ordfører for sakene): Jeg vil først takke komiteen for arbeidet med disse to sakene. Det har vært en ganske rask behandling.

Jeg er glad for at en samlet komité anerkjenner at den pågående jernbanereformen innebærer en kraftig satsing på infrastruktur og en bedre organisering av sektoren. En ny og bedre organisering av norsk jernbane har vært etterlengtet i mange år. Selv om det eksisterer uenigheter om deler av jernbanereformen, har det vært en bred bevissthet om at noe bør gjøres med organiseringen av den norske jernbanesektoren for at vi skal ha et godt togtilbud framover. Jeg er også glad for at en samlet komité samler seg rundt målet med jernbanereformen, som er at passasjerer og næringsliv skal få et enda bedre tilbud, samtidig som vi sikrer at bevilgningene til jernbanen blir brukt mest mulig effektivt.

Gjennom jernbanereformen bidro Venstre til å ta viktige grep for å utvikle framtidens togtilbud. Bedre koordinering, mer lokalt kollektivtilbud, langsiktig planlegging av nye linjer og en helhetlig tenking gir – i kombinasjon med åpning av konkurranse – et bedre tilbud til passasjerene. Jernbanen skal fortsatt være et offentlig ansvar, og staten skal ha ansvaret for eierskapet til infrastrukturen, for koordineringen og styringen av trafikken, og for utviklingen av jernbanens rolle.

Det ene forslaget som debatteres i dag, handler om virksomhetsoverdragelsen for ansatte når trafikkpakken lyses ut. Det er i den sammenheng viktig for oss å påpeke at Jernbanepakke Sør ble utlyst i henhold til gjeldende regelverk i jernbaneloven. Det innebærer at reglene vi har for virksomhetsoverdragelse, alltid gjelder ved konkurranse om persontrafikk, hvilket betyr at alle NSBs ansatte vil kunne fortsette i sine jobber, selv om det kan bli en ny aktør som kjører togene.

Dette regelverket gjelder ikke underleverandører og tjenester, som dette forslaget handler om, men arbeidsmiljøloven åpner for at ansatte kan virksomhetsoverdras dersom vinnende selskap velger en innretning og lokasjon på aktivitet som tilsvarer dagens virksomhet. Regelverket innebærer dessuten at alle ansatte, også de som jobber for underleverandørene til togselskapene, skal ha lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn det som er normalt for yrket. Dette er svært viktig for oss.

Så er det viktig for oss å være ydmyke. Jernbanereformen er nybrottsarbeid, og vi må lære av prosessene underveis. Derfor lyses jernbanepakkene ut én etter én i årene som kommer.

Det andre forslaget som debatteres i dag, handler om privatisering og drift og vedlikehold på Østfoldbanen. Også her skal vi høste erfaring, og Østfoldbanen er pekt ut av Bane NOR som erfaringsstrekning for konkurranseutsetting av drift og vedlikehold. Forslaget skal drøftes i fagforeningene, og beslutningene er ikke tatt ennå. Hvis forslaget til Bane NOR skal gjennomføres, innebærer det at kompetansen innen drift og vedlikehold i Bane NOR ansettes i selskapet som vinner anbudskonkurransen. Bane NOR har fått i oppdrag å bygge opp og drifte mer jernbane per investert krone. Tiltakene vi debatterer i dag, er to mulige grep for å få dette til.

SV, Senterpartiet og Arbeiderpartiet er kronisk imot deler av jernbanereformen, fordi den konkurranseutsetter trafikken på sporet samtidig som alt materiell – skinner osv. – forblir statlig eid. Da er det interessant at de samtidig bejubler initiativet Oslo–Stockholm 2.55, som vil bli en helprivatisert jernbanestrekning fra Oslo til Stockholm, slik de gjorde i debatten om konseptvalgutredningen av Oslo–Stockholm for kort tid siden. Oslo–Stockholm 2.55 er et svært interessant initiativ, og hvis tallene der stemmer, mener jeg at dette er et viktig tiltak som vi virkelig bør satse på.

Avslutningsvis håper jeg – og tror – at vi står igjen med en reform som er like vellykket som Avinor-reformen på begynnelsen av 2000-tallet. Også denne møtte motstand fra opposisjonen, og i dag omfavnes modellen som om de hadde satt i gang arbeidet selv.

Sverre Myrli (A) [16:52:49]: Jeg skal gi saksordføreren rett i én ting, i alle fall, og det er at Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet er opptatt av jernbaneforbindelsen mellom Oslo og Stockholm. Derfor ønsket vi også å få se nærmere både på det opplegget som er presentert av Oslo–Stockholm 2.55, og på andre initiativer. Men Venstre sørget jo effektivt for at forslaget vi hadde om å få en utredning av det, og gå dypere inn i det, ble nedstemt.

Så står vi her igjen. Nok en gang diskuterer vi den såkalte jernbanereformen. Jeg vil si, som saksordføreren

også sa: Opposisjonen har ikke vært kritiske bare til deler av jernbanereformen, vi er motstandere av den såkalte jernbanereformen. Jeg sier «såkalte», for begrepet «reform» i det norske språket rommer jo en forståelse av at vi gjør noe for å gjøre noe bedre. Det er høyst usikkert om jernbanereformen medfører noe bedre jernbanetilbud i Norge, men er det noe som er helt sikkert, er det at den medfører en rekke nye selskaper, enheter og foretak til å administrere jernbanen vår. En annen ting som er helt sikkert, er at det går utover lønns-, arbeids- og pensjonsforholdene til de ansatte i jernbanen.

Vi får nå et jernbaneopplegg der rutetilbudet fastsettes av myndighetene – og det skulle bare mangle – billettssystemet fastsettes av myndighetene, og hvilket materiell de ulike selskapene som vinner anbud, skal bruke, er også fastlagt. Da er dette ganske enkelt: Det de vinnende selskapene, som vinner anbud på bekostning av NSB, har å konkurrere om, er lønns-, arbeids- og pensjonsforhold for de ansatte – så enkelt og så vanskelig er dette.

Så langt i diskusjonen om den såkalte jernbanereformen har vi fått forsikring om at det kun er trafikken som skal legges ut på anbud. Infrastrukturen skal staten ha ansvaret for. Men nå ser vi at det er Bane NOR og infrastrukturen som står for hugg – nå er det driften av infrastruktur. Staten skal selvsagt eie skinnegangen, det skulle bare mangle – det er vel ingen som er så gale at de ville foreslått noe annet, det tror jeg ikke engang denne regjeringen ville foreslått. Men driften av infrastrukturen er det vi snakker om, nå skal den også konkurranseutsettes. Østfoldbanen er det man i første omgang legger opp til som et prøveprosjekt – og hvem går det ut over? Jo, det er selvsagt de ansatte i Bane NOR, som nå er svært skeptiske til det som er i ferd med å skje, hvis styret i Bane NOR går videre med forsøksordningen for Østfoldbanen. Så vidt jeg skjønner, skal det avgjøres i september.

Det ble tidligere sagt at jernbanereformen ikke skulle gå ut over de ansattes lønns- og arbeidsvilkår. Jeg har stått ute på Løvebakken sammen med kollegaer fra transportkomiteen i forrige periode. Abid Raja, f.eks., hvor er han nå? Det er tyst. Han lovte de ansatte på jernbanen at det ikke skulle gå ut over deres arbeidsforhold. Andre fra regjeringspartiene og de som har stått bak den såkalte jernbanereformen, har sagt det samme. Det skulle altså ikke gå ut over de ansatte. Nå ser vi at det er akkurat det som skjer.

Den såkalte Trafikkkpakke 1 Sør – jernbanetrafikken på Sørlands-, Arendals- og Jærbanen – er først ute. Den har regjeringen allerede utlyst, og søknadsfristen for tilbydere har gått ut. Jeg skjønner at det er mer komplisert enn forventet, og at det drøyer noe før regjeringen bestemmer seg for hvem som skal vinne anbudet. Der er

regelverket slik at kjørende personell, altså konduktører, lokførere o.l., får såkalt virksomhetsoverdragelse dersom et nytt selskap vinner, dvs. at de ansatte begynner å jobbe i det nye selskapet. Men det gjelder ikke for de ansatte innen renhold og vedlikehold – de er ikke sikret virksomhetsoverdragelse, slik kjørende personell er. Det må vi virkelig få en oppklaring av i dag fra samferdselsministeren og regjeringspartienes og flertallets representanter: Hvorfor kan en ikke også sørge for rettighetene og arbeidsforholdene til dem som jobber innenfor renhold og vedlikehold?

Til slutt vil jeg ta opp forslag nr. 1, 2 og 3 i sak 10 og forslag nr. 1 i sak 11.

Presidenten: Representanten Sverre Myrli har teke opp dei forslaga han refererte til.

Nils Aage Jegstad (H) [16:58:17]: Anbud i offentlig sektor er ikke noe nytt, tvert imot er det vanlig når en skal investere i varer, tjenester og infrastruktur. Formålet med anbud er å sikre riktig pris til ønsket kvalitet, det er ikke slik at anbud kun er et spill om pris. Anbudene har grunnlag i et klart definert rammeverk som omfatter både omfang og kvalitet. Det dreier seg om prekvalifisering av aktuelle anbudstilbydere, klart definerte mål og økonomiske rammer. Fordelen ved bruk av anbud er at tilbyderne kan komme med ulike forslag til praktisk løsning. Det ligger betydelige muligheter for innovasjon i en anbudsprosess. Dessuten er det en fordeling av risiko mellom bestiller og utfører.

Anbud er velkjent i kollektivtransporten. De fleste fylker har i dag etablert administrasjonsselskaper som bestiller kollektivtransport. Ruter AS er et slikt selskap. Her settes buss og båttransport ut på anbud med jevne mellomrom. Det har vært nøkkelen til en betydelig omlegging til mer miljøvennlige transportmidler. Derimot er ikke skinnegående transport konkurranseutsatt, her er det benchmarking som er virkemiddelet. Hvorvidt dette er formålstjenlig ut fra brukerens syn, kan det imidlertid settes spørsmålsteget ved. I Bergen kjøres Bybanen av det franske selskapet Keolis AS. Det fungerer godt.

Vi behandler i dag to representantforslag. Det ene dreier seg om å stanse privatisering av drift og vedlikehold av Østfoldbanen. Det andre dreier seg om å sikre virksomhetsoverdragelse for de ansatte i jernbanen. Felles for dem begge er at de er knyttet til gjennomføringen av jernbanereformen. Sånn sett framstår det som nok et forsøk på å reversere reformen.

Erfaringene fra tiden før jernbanereformen var preget av at Jernbaneverket selv tok hånd om de fleste drifts- og vedlikeholdsoppgavene. Det var bare i perioder hvor det var ekstra stor innsats, at private bedrifter ble trukket inn. Dette hadde den følge at det var vanske-

lig å etablere et privat marked for drift og vedlikehold. Tilbakemeldingen fra disse bedriftene var at oppdragsmengden varierte kraftig fra år til år og ikke ga grunnlag for kontinuerlig drift. Dette førte til at miljøet forvitret.

Med jernbanereformen ønsket en å bygge opp et alternativt norsk marked for drifts- og vedlikeholdsoppgaver for jernbanen. Det at Bane NOR ser på mulighetene for konkurranseutsetting av drift og vedlikehold, er derfor et riktig og viktig grep. Høyre anbefaler at representantforslaget, Dokument 8:228 S for 2017–2018, ikke vedtas.

Bane NOR har satt i gang mange prosesser som blir mer kostnadseffektive, for å få bedre utnyttelse av jernbanebevilgningene, også bevilgningene til vedlikehold og drift. Målet er å få mer igjen for hver investert krone, slik at tilbudet til passasjerene blir bedre. Konkurransutsetting av drift og vedlikehold kan være en vei til målet om mer jernbane for pengene, men også utløse innovasjon og sikre sysselsettingen i privat sektor.

Den pågående jernbanereformen innebærer en kraftig økning i satsing på infrastruktur og en bedre organisering av sektoren. Det åpnes for mer konkurranse om levering av gode tjenester for at passasjerer og næringsliv skal få et bedre tilbud, samtidig som vi sikrer at bevilgningene til jernbanen blir brukt mest mulig effektivt. Det er imidlertid viktig å understreke at offentlig eierskap og kontroll med infrastruktur fastholdes.

Reformen innebærer at det blir utlyst trafikkpakker for jernbane de kommende årene, slik at man får høstet erfaringer underveis. Jernbanepakke Sør er allerede utlyst, og søknadsfristen for tilbydere har gått ut. Komiteen viser til at kontraktsigneringen er ventet i oktober 2018 med trafikkstart for anbudsvinner fra desember 2019.

Høyre mener at for å få økt samfunnsøkonomisk lønnsomhet og mer jernbane for pengene trengs en mer forretningsmessig innretning av jernbanesektoren. Dagens organisering gir svakere incentiver til å utvikle et bedre produkt for kundene, både togpassasjerene og godsselskapene. Av klimahensyn må større deler av veksten i persontrafikken tas av jernbanen, og mer av godstransporten må flyttes fra vei til tog og sjø. Konkurransen om å drive persontrafikk innrettes slik at togselskapene får en egeninteresse i å beholde og tiltrekke seg nye reisende. Et viktig prinsipp for å oppnå forbedringer er å overlate til aktørene selv å organisere driften slik de mener er mest hensiktsmessig for å levere bedre kvalitet.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Siv Mossleth (Sp) [17:03:15]: Regjeringas arbeid med konkurranseutsetting har i alle fall gitt landet mer

byråkrati, og jernbanereformen har gitt oss et nytt direktorat. Det er altså innført et nytt forvaltningsorgan underlagt Samferdselsdepartementet. Jeg så på organisasjonskartet. Der er det hele 25 rubrikker, og linjene mellom rubrikkene er både gjennomgående og fraværende. Jernbanereformen har også medført oppretting av en rekke selskap: ett for billetter, ett for drift og selve banen, ett for rullende materiell og ett for reiseplanlegging. Hvert av disse selskapene har sin direktør og en stab for å håndtere de administrative tjenestene. Senterpartiet mener at dette er en oppbygging av byråkrati – ikke reduksjon.

Målet med reformen er sagt å skulle være bedre og billigere tjenester, og vi har spurt hvor kuttene skal tas, uten at noen fra regjeringa har gitt gode svar. Det er de tilsattes lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår som vil være utfordret hvis servicen skal opprettholdes.

I denne uka har det vært oppslag i Dagbladet om hvilke nederlag som i denne perioden har smertet statsministeren mest. Blant punktene er både innstrammingen av forholdene i bemanningsbyråene – altså muligheten til å ansette uten lønn mellom oppdrag – og presiseringen av tariffavtalekrav som gir fagforeningene mulighet til å sette ned foten. Det blir også nevnt at det har vært flere tap for regjeringa når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår ved outsourcing. Her ser vi tydelig skillelinjene mellom den liberale blå-blå regjeringa, som gjerne åpner for å presse arbeidernes vilkår tilbake, og oss som ønsker et forutsigbart og velordnet arbeidsliv, som ikke legger opp til å øke forskjellene i samfunnet. Sosial dumping er et begrep som noen bruker i denne sammenhengen.

Statsråd Solvik-Olsen mener i svar til komiteen at det må være foretakets anliggende hvordan det velger å innrette driften, og viser ingen vilje til politisk styring – bare til å konkurranseutsette. Senterpartiet mener dette er uheldig. NSB har gjennom mange tiår levert god jernbaneservice til de reisende. Det norske jernbanenettet er i europeisk sammenheng lite og oversiktlig. Grunnlaget for konkurranse på markedsmessige vilkår er lite, da de fleste banene er avhengige av statlige rutekjøp for å kunne driftes. I dag styrer en dette gjennom et eget statlig selskap framfor å utlyse tjenester. Det mener vi kan være en god modell for den norske jernbanen.

Vi mener at den norske jernbanen hadde styrket seg dersom en hadde organisert den mer helhetlig, og vi kunne samlet ansvaret under det samme selskapet, slik en ser i store jernbanenasjoner som Tyskland og Frankrike. Ansvaret for drift, vedlikehold og styring i samme organisasjon ville gitt stordriftsfordeler. Jeg ønsker å vise til Storbritannia som har gjennomført en lignende reform som Norge nå gjennomfører. Der har statens kostnader til jernbanen om lag doblet seg, og billettpriser

sene for de reisende er om lag 40 pst. høyere enn i andre europeiske land. Senterpartiet mener at tilpassing til et sånt system med såpass store konsekvenser ikke tjener jernbanen eller de reisende.

Senterpartiet har ønsket å stoppe arbeidet med konkurranseutsetting av persontransport med tog. Vi har ikke lykkes så langt, men klarer vi ikke det, er virksomhetsoverdragelse for ansatte et avbøtende tiltak.

Arne Nævra (SV) [17:08:09]: I dette innlegget vil jeg snakke om Østfoldbanen.

Det er en kjent sak at god høyrepolitikk er å privatisere offentlig virksomhet der det såkalt ligger til rette for det. Det betyr vel noe sånt som at det kan skje der det ikke merkes, eller der det ikke blir så stor folkelig motstand mot det. Derfor er denne regjeringen også flinkest i klassen når det gjelder EUs klamme overnasjonale krav rundt jernbanepakke IV, som vi nå snart får over oss. Regjeringen og Solvik-Olsen har frivillig satt i gang anbudsutsettelse i stor stil, lenge før EU krever det, og selvsagt er dette god høyrepolitikk.

Med anbudsutsettelse av drift og vedlikehold på Østfoldbanen tar regjeringen anbudsiveren enda et hakk videre. Nå er det ikke lenger bare tilbud på drift av togene på angitte strekninger – nei, nå skal sannelig min hatt også kjernevirksomheten i Bane NOR ut på tilbud. Drifts- og vedlikeholdsavdelingen har rundt 2 000 ansatte, etter det jeg har forstått, og er i dag en del av kjernevirksomheten til Bane NOR.

Når konkurranseutsetting vurderes i det private næringslivet, pleier en bedriftsledelse å tenke gjennom hva kjernevirksomheten for den bedriften er. Hva er eventuelt våre støttefunksjoner, altså de som ikke er helt sentrale, kan det hende de spør seg. Og så finner de kanskje ut at det er noe som kan lønne seg å outsource eller sette ut på tilbud til andre. Det kan SV ha noe forståelse for. Men i dette tilfellet synes vi det er fullstendig feil i det hele tatt å vurdere konkurranseutsetting. Vi mener at Bane NORs kjernevirksomhet er å planlegge og utføre drift og vedlikehold av det norske jernbanenettet, i tillegg til å bygge nytt. Det har med et viktig samfunnsopdrag å gjøre, det har med sikkerhet å gjøre, og det har med forvaltningen av en helt avgjørende infrastruktur i samfunnet å gjøre.

Beslutningen er altså ikke planlagt forankret i Stortinget som en konkret sak. Dette kommer som en følge av vedtak i forbindelse med jernbanereformen, om at Bane NOR skal privatisere oppgaver som er egnet for dette. Privatisering av drift og vedlikehold generelt og av Østfoldbanen spesielt mener SV slett ikke er egnet, fordi det av flere grunner er spesielt problematisk.

Det vi er helt overbevist om, er at privatisering fører til oppsplitting og pulverisering av ansvar. Det er et helt

avgjørende poeng. Det vil uvegerlig bli det. Vedlikehold av jernbane er komplekst og krever allerede i dag koordinering av mange aktører, slik det er. Dersom dette anbudsutsettes, vil koordineringen bli enda vanskeligere. Kaoset som er knyttet til Follobanen, er ett eksempel på dette.

Så er det et poeng til. Bane NOR vil på et vis miste noe av sin bestillingskompetanse, altså den kunnskapen de har for å bestille tilbud. Hva er det egentlig som skal kjøpes? Hva er det de skal be om? Hvilke kriterier skal de sette? Noe av denne faglige kunnskapen blir borte, i hvert fall blir den svekket.

I tillegg er Østfoldbanen en veldig travel bane, hvor stabilitet og forutsigbarhet er viktige faktorer for å gjennomføre en effektiv togdrift. Å starte selskapsoppsplittingen der er altså ekstra uheldig. Allerede nå, etter at vi bare har sett starten på oppsplittingen av jernbanesvaret, kom det kritikk fra Riksrevisjonen i vinter om at det har vært lite presise mål og manglende helhetlig planlegging. Styringen har i liten grad vært innrettet mot å ta ut effekter av investeringene som er gjort, og i dette tilfellet gjaldt det totalt sett bruk av i alt 18 mrd. kr til satsing på jernbane, uten at tilbudet til de reisende er blitt vesentlig bedre. De snakker altså om mangel på koordinering nå, og da kan man lure på hvordan det blir med den oppsplittingen. Dette er et alvorlig spørsmål som vi må ta inn over oss.

Det som kanskje er mest skuffende, er ikke først og fremst at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har den holdningen de har. Det er på en måte ventet. Men det er veldig synd at Kristelig Folkeparti er med på dette og ikke støtter SVs forslag. Det er veldig leit. De pleier å være opptatt av trafikksikkerhet og av at etater er godt organisert, og de er slett ikke forpliktet av tidligere vedtak og enighet siden de lett kan argumentere for at dette feltet ikke egner seg for konkurranseutsetting.

Så vil jeg bare avslutte med å sitere lederen i den svenske trafikkomiteen, Karin Svensson Smith fra Miljöpartiet – vi møtte jo også henne da vi var på besøk i Stockholm: Når jernbanen fungerer godt, er den som et symfoniorkester.

Og da skjønner dere poenget.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [17:13:28]: Det er to litt ulike saker som debatteres nå. De er begge saker som handler om arbeidet som pågår med å satse på toget, gjøre det mer konkurransedyktig, mer brukervennlig og mer framtidsrettet.

Først en kommentar til forslaget om virksomhetsoverdragelse. Det bør ikke være noen overraskelse for noen at Kristelig Folkeparti ikke støtter forslaget slik det er formulert, men jeg vil gjerne benytte anledningen til å understreke betydningen av å ivareta de ansatte i disse

prosessene. Nå som det gjøres en del reformgrep i jernbanesektoren, er det viktig at alle ansatte ivaretas på en god måte. Jeg har sagt det før, men jeg gjentar det gjerne, for det kan være krevende prosesser å stå i for alle som er involvert.

Konkurransetsetting er en del av reformarbeidet, og anbudsprosessen som nå er satt i gang, er en del av det reformarbeidet som Stortinget har vedtatt. Forslaget fra SV ville medføre en stans i en anbudsprosess som er i gang.

Hensynet til de ansatte er viktig i en anbudsprosess. Derfor er det også viktig at reglene for virksomhetsoverdragelse gjelder i det anbudet som er utlyst, nettopp for å sikre arbeidstakernes rettigheter. Jeg har ingen grunn til å tro at ikke disse prosessene gjennomføres i tråd med avtaleverket. Jeg har tillit til at regjeringen tar ansvar, sørger for ryddige prosesser og gjennomfører Stortingets vedtak på en god og skikkelig måte – ikke minst med hensyn til de ansatte.

Når det gjelder forslaget om å stanse konkurransetsettingen av drift og vedlikehold på Østfoldbanen, er det Bane NOR som eventuelt – altså eventuelt – vurderer om dette er en riktig valgt strekning å starte med, og hva som eventuelt er riktig tidspunkt. Bane NOR er gjennom Meld. St. 27 for 2014–2015 gitt anledning til å vurdere konkurransetsetting av eksempelvis drifts- og vedlikeholdsoppgaver.

Kristelig Folkeparti mener det er riktig at transportetatene og foretakene innenfor sektoren har en faglig frihet til å ta de grepene de mener er rasjonelle og riktige for sin sektor. Dette er politikk som Kristelig Folkeparti har stått for over tid, og når vi har gitt Bane NOR et mandat, må vi la Bane NOR få gjøre sine vurderinger.

Når det er sagt, forutsetter jeg selvsagt at Bane NOR gjør de nødvendige avveininger, om det er riktig å sette drift og vedlikehold på Østfoldbanen ut på anbud nå. Her må man bl.a. være trygg på den dokumentasjonen som finnes, og man må være trygg på at den tekniske tilstanden er så godt dokumentert at utførelsen av drifts- og vedlikeholdsoppgaver kan settes ut til andre, uten at det oppstår problemer. Bane NOR har ansvaret for tilstandskontrollen, og også oppfølgingen av leverandørene blir en viktig oppgave for Bane NOR.

Dersom Bane NOR skulle komme fram til en konklusjon om at de føler seg utrygge på om tidspunktet nå er riktig for å sette ut drift og vedlikeholdsoppgaver, regner jeg med at en avventer konkurransetsettingen og er ærlig på at dette eventuelt ikke er verken rett strekning eller rett tidspunkt å gjøre dette på.

La meg si det slik: Vi vil ikke ha noe av at det oppstår plunder og heft for kundene på Østfoldbanen på grunn av feilvurderinger hos Bane NOR. La det være helt tydelig kommunisert fra Kristelig Folkeparti fra denne taler-

stolen. Men la oss nå lytte til Bane NOR og avvente hva de kommer fram til i sine konklusjoner.

Jernbanereformen gir etter Kristelig Folkepartis oppfatning en helt nødvendig fornyelse av jernbanesektoren. Kristelig Folkeparti står bak reformen. Det er ikke annet å vente enn at de rød-grønne prøver seg på omkamper i denne saken, men Kristelig Folkeparti har ikke planer om å snu. Vi står fast ved det vi har sagt, også når vi tidligere har diskutert reformen.

Jernbanen skal fylle en sentral rolle i transportsektoren, og den skal bli stadig viktigere. For å oppnå dette må sektoren være innrettet og organisert på en slik måte at samfunnet får mest mulig igjen for den økte ressursbruken. Vi må fornye oss. Derfor vil Kristelig Folkeparti gjennomføre jernbanereformen, der formålet skal være å sikre bedre kvalitet, økt frekvens og forutsigbarhet for kundene.

Selvsagt skal jernbanen fortsatt være et offentlig ansvar. Staten skal fortsatt eie, ha ansvaret for infrastrukturen, for koordinering og styring av trafikken og for utviklingen av jernbanens rolle. Drift og vedlikehold kan konkurransetsettes dersom forutsetningene er til stede. I dette tilfellet, når det gjelder Østfoldbanen som en erfaringsstrekning, er det altså nå opp til Bane NOR å gjøre de faglige vurderingene. Vi støtter derfor komiteens tilråding.

Bjørnar Moxnes (R) [17:18:41]: Jernbanereformen er noe av det mest bakstreverske og bakvendte som Solvik-Olsen har funnet på i sin tid som statsråd. Det vil gi en dårligere, dyrere og mer byråkratisk jernbane, noe vi ser tydelige tegn på i dag.

Tillitsvalgte i Mantena, som ble skilt ut fra NSB for å drive med vedlikehold av togsettene, har nå oppdaget at de ansatte innenfor renhold og vedlikehold ikke er sikret overdragelse dersom en ny aktør skulle vinne anbudet. Det betyr at de 500 ansatte det gjelder, mister jobben hvis en ny aktør vinner anbudsrunderen. Så sier høyresiden: Da er det bare å søke på jobben sin på nytt – men slik er det ikke. Gjennom mange år har de ansatte kjempet for sine lønns- og pensjonsrettigheter. De forsvinner hvis det ikke er en virksomhetsoverdragelse. Da er det ikke sin egen jobb man søker på, men en jobb med dårligere betingelser. Dette er kjernen i og årsaken til den pågående krisen vi ser innenfor luftambulansetjenesten, hvor personellet med kompetansen forsvinner. Nå vil Solvik-Olsen gjøre det samme bakstreverske, uforståelige og ødeleggende grepet innenfor jernbanen.

Også på Østfoldbanen er de som sikrer at togsettene fungerer og opplevelsen blir behagelig for de reisende, utsatt. Bane NOR vil bruke Østfoldbanen som en såkalt prøvestrekning for å få drift og vedlikehold ut på anbud. Det er et dårlig forslag. Det er prøvd i Sverige, og erfarin-

gene er tydelige: økte kostnader i form av administrasjon og flere stopp i trafikken på grunn av en økt mengde feil.

Vi har problemer med fulle tog og få avganger på jernbanen. Det fikses ikke med privatisering og oppsplitting. Kundene er der. Det blir ikke flere av dem med mer anbud på jernbanen. At vi har fulle tog og få avganger, skyldes begrensninger i infrastrukturen og at under 6 pst. av jernbanenettet er dobbeltspor. Resten er enkeltspor, som gir store begrensninger på hvor mange tog det er plass til. Tilsvarende begrensninger skapes også av mangel på stallingsplasser, driftsbanegårder, verkstedkapasitet, osv.

Vi husker at NSB i 2016 leverte et solid overskudd tilbake til fellesskapet fra virksomhetene som nå er skilt ut. Dette overskuddet vil altså ikke regjeringen putte tilbake i velferdsstaten lenger. De vil heller dele det ut i profitt til selskaper som vinner anbud på strekningene. Det er en helt uforståelig, bakvendt og ødeleggende politikk.

Til høsten skal Stortinget behandle den fjerde jernbanepakken fra EU. Nå vil EU tvinge oss til å konkurransetsette persontrafikken, og vi har en regjering som dessverre ønsker å være best i klassen på underordning under EU og Brussel, med Fremskrittspartiet i regjering.

For tre år siden innførte regjeringen en reform som stykket opp NSB og innførte mange ulike selskaper, med ansvar for hver sin funksjon på jernbanen. Nå må selskapene bestille tjenester fra hverandre, og hva skjer da? Jo, hvis det står på et ark at en jernbaneskinne må repareres, kan ikke de som er ute og fikser den skinnen, samtidig ta unna noen busker som kommer farlig nært ledningene, for da må de ha en ny bestilling fra bestillerenheten. Dette er veldig bra for å sikre vekst i byråkratiet, men det er ikke særlig lurt hvis målet er en best mulig jernbane for passasjerene.

De som tjener på at renholdere og verkstedarbeidere mister jobben sin, er det økende antallet toppledere i selskapene som vinner anbudene. Rødt støtter SVs forslag og er veldig glad for at Arbeiderpartiet nå går ut mot jernbanepakke IV. Den kampen kommer til å bli hard, og vi skal kjempe ved hver eneste sporveksling mot Fremskrittspartiets underdanige holdning til Brussel og EU og for passasjerenes beste.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:23:57]: Det er bra at en diskuterer jernbanen, men la oss se litt på det som skjer rundt oss, og ikke bare være med på interne partimøter.

Det er flere avganger nå enn i 2013. Vi bruker over 7 mrd. kr mer på jernbanen i 2018 enn i 2013. Det er flere togsett, flere lokførere under opplæring, flere reisende og bedre kundetilfredshet nå enn i 2013. Etter å ha

hørt opposisjonens talere kunne en få inntrykk av at det er det motsatte som har skjedd. Det er altså ikke tilfellet. Det er litt rart at siste taler og de før ham gir inntrykk av at alt beveger seg i negativ retning, når faktum er det motsatte. Det er litt vanskelig å føre en god, saklig debatt når svartmalingen tar fullstendig overhånd.

Vår regjering, et borgerlig flertall, med god støtte fra Kristelig Folkeparti, har sørget for tidenes satsing på jernbane fordi vi ønsker at flere skal reise med jernbanen. Når jeg reiser rundt og besøker våre infrastrukturprosjekter, både de som bygges, de som vedlikeholdes, og de som driftes, møter jeg mange aktører som jobber i privat næringsliv, og som vektlegger hvor viktig det er å ha god ledelse, som vektlegger hvor viktig det er å ha god involvering, og som føler at det skjer. For et par uker siden var jeg på Løten og fikk være med og sette i gang OPS-prosjektet rv. 3 / rv. 25. Da jeg møtte de ansatte i Skanska, pekte alle på hvor bra det var i bedriften – for de ble behandlet skikkelig. Ut fra talene som har vært fra opposisjonen, kunne en tro at disse private bedriftene kun konkurrerte på å betale sine ansatte dårligst mulig, ta pensjonene, at det var måten de skulle vinne byggeprosjektene på.

Jeg har ennå ikke møtt en eneste entreprenør som har tilnærmet seg norsk infrastrukturbygging med å behandle de ansatte dårlig. Tvert imot vet de at det er den viktigste ressursen de har. Det å få de ansatte til å jobbe godt sammen, det å få en strømlinjeform, så man ikke må ha en og en bestilling på en og en oppgave, men at folk ser helhetsansvaret de har, er måten å få mer ut av ressursene på. Det er måten man vinner konkurransen mot andre aktører på – ikke ved å tenke som i gamle kommunistiske land at alt skal være ferdig planlagt, men tvert imot ved å gi ansvar og muligheter til å løse det på gulvet ved at myndigheten delegeres dit. Derfor jubler norsk entreprenørmarked over at vi har konkurranse om å bygge og vedlikeholde veiene våre, bygge jernbane og havner. Det er nettopp fordi det er det som stimulerer til utvikling og til å få mye igjen for pengene.

Det er det samme vi skal gjøre her. Jeg kjenner ingen som sier at norsk veinett er privatisert bare fordi Skanska eller AF Gruppen er med og bygger det. Tvert imot – dette er offentlig tilgjengelige fellesgoder, men vi bygger og vedlikeholder dem på en mest mulig effektiv måte.

Opposisjonen har gjentatt gang på gang at de er imot reformene vi har gjennomført. Egentlig synes jeg det er bra at de bekrefter det, for Nye Veier fungerer. Med det har vi spart anslagsvis 30 mill. kr så langt. Og OPS fungerer. Vegvesenet sparer 1,5 mrd. kr på én kontrakt. Også jernbanereformen har jeg registrert at noen kritiserer fordi det koster penger å omorganisere jernbanen. Ja, det koster rundt 1,3 mrd. kr totalt. Men gevinsten er mangedoblet. Hvem her ville sagt nei til å bruke 10 kr på

et lodd hvis de visste at de var garantert en gevinst på minst 20 kr? Det er litt rart å høre en opposisjon som ikke vil se på gevinstene, bare på et lodd – det koster penger, og da vil de ikke ha det. Allerede nå har OPS-prosjektet på Løten mer enn spart inn alle kostnadene vi har hatt med reformene våre. Resten er en nettogevinst, og det er en nettogevinst som vi fortsatt hører motstand fra opposisjonen mot.

Bane NOR skal fortsatt ha ansvar for infrastrukturen. Allerede under forrige regjering var det anbud på vedlikehold, drift og bygging av infrastruktur. Det er altså ikke noe nytt. Det er bare konkurranse på godstransport som ble iverksatt under forrige regjering. Så igjen: Konkurranse er ikke et nytt element, men vi bruker det enda bedre. Og det er der Bane NOR som ansvarlig skal sørge for at de lærer gjennom erfaring før de setter det ut i stor stil. Det er derfor dette prosjektet på Østfoldbanen er viktig, på samme måte som anbud på persontogtjenester på Sørlandsbanen.

Vi skal sørge for at dette gjøres på en skikkelig måte. Det siste vi må gjøre, er – med opposisjonens tilnærming – å ta kundene for gitt. Hvis en tror den eneste variabelen på jernbanen er lønna til folk, bør en reise ut på jernbanen og se på hvordan vi skal gjøre det mer attraktivt for flere å reise og gi inntekter til jernbanen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sverre Myrli (A) [17:29:13]: Brikkene faller på plass. Jeg skjønner samferdselsministerens tilnærming når han nå presenterer jernbanen som et gedigent lotteri, der han selger lodd til dem som måtte være interessert.

Denne regjeringen ønsker at andre aktører enn NSB skal kjøre tog. Denne regjeringen legger opp til, og har uttalt, at det er bra om andre aktører – på bekostning av NSB – overtar persontrafikken på jernbanen. Når regjeringen nå legger jernbanetrafikken gradvis ut i trafikkpakker, ut på anbud, vil kjørende personell, konduktører og lokførere, bli omfattet av reglene om virksomhetsoverdragelse.

Spørsmålet mitt er rett og slett: Hvorfor vil ikke samferdselsministeren at det også skal gjelde renholdere og verkstedarbeidere?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:30:14]: La meg først si at norsk jernbane ikke skal være et lotteri. Men det er nettopp det som har vært tilfellet når en har hatt så dårlig vedlikehold av infrastrukturen i mange tiår – det var et lotteri om toget kom eller ikke, om det var i rute eller ikke. Det er nettopp derfor vi har doblet bevilgningen til jernbanen, sånn at folk skal stole på den. Det jeg sier, er at hvis en kan få en gevinst av å investere i omstilling, investere i bedre verktøy, så burde vi gjøre det og ikke se på utgiften kun som tapte penger. Det er det Arbei-

derpartiet nok en gang bekrefter at de ikke klarer å ta inn over seg når en vrir sånn på det jeg sa.

I alle anbud er det et regelverk for virksomhetsoverdragelse. Det gjelder også i dette tilfellet. Det er det samme regelverket som Arbeiderpartiet har vært med og styrt under. Når det har vært anbud og konkurranse før, har det vært de samme greiene når det gjelder virksomhetsoverdragelse og hvordan man behandler de ansatte. Vi kommer til å sørge for at det regelverket følges til punkt og prikke, og for at det på operatørnivå blir virksomhetsoverdragelse.

Sverre Myrli (A) [17:31:18]: Som vanlig: Det er overhodet ikke svar på spørsmålet mitt, men vi får bruke resten av debatten til å grave i det.

Nå i ettermiddag, mens vi har sittet her, har vi fått melding om at Helse Sør-Øst skroter milliardavtalen om bortsetting av IKT til et utenlandsk selskap. Det skjer etter at det er brukt flere hundre millioner kroner – og flere millioner vil påløpe. Det skjer etter at pasientopplysninger for mange hundre tusen nordmenn har ligget offentlig tilgjengelig i utlandet.

Men denne regjeringen lærer ikke. Den fortsetter med utsetting, anbud, konkurranseutsetting og hva en kaller det, nå også for jernbanesektoren. Spørsmålet mitt er: Finnes det ingen grenser for hva denne regjeringen ønsker å sette ut på anbud?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:32:16]: Jo, selvsagt finnes det det. Vi bruker anbud når det er til gagn for innbyggerne, for skattebetalerne og ikke minst for dem som skal få tjenestene. Det er derfor vi også går forsiktig fram med hensyn til hvordan vi starter dette, med at vi har én pakke på toganbud, én strekning på vedlikehold.

Det er litt rart å skape en forestilling om at før var alt bra, men at det nå plutselig er blitt masse anbud på alt mulig rart. Jeg vil bare minne om at da Arbeiderpartiet styrte, ble det iverksatt konkurranse innenfor godstog. Stort sett all veibygging var basert på anbud. Fylkesordføreren i Trøndelag, Arbeiderparti-mannen Tore O. Sandvik, skryter av at de har gjennomført det største kollektivanbudet i Norge. Det er litt rart at anbud er greit på ferjer, på fly, på buss og på stort sett alt annet, men at akkurat når det kommer til jernbane, er det ekstra anbudet som nå kommer, grusomt. De anbudene som Arbeiderpartiet selv hadde da de styrte, var greit, og det viser at dette er mer et ideologisk spill enn realitetsinnhold.

Siv Mossleth (Sp) [17:33:34]: Når noe er for godt til å være sant, er det gjerne noe lurert.

Hvis jernbanereformen er sånn som det lotteriet ministeren beskrev – man kjøper et lodd til 10 kr, og alle er garantert en gevinst på 20 kr – hvem er det som skal betale underskuddet i dette lotteriet? Og hvem er det som

skal betale for det negative med jernbanereformen? Sånn som jeg kjenner denne regjeringa, er sentralisering jobb nummer én, og jeg frykter at det er distriktene som skal betale de ansatte, at det er folk i distriktene som skal betale. Men dette blir jo stadig benektet av ministeren. Ser han ingen ulemper med jernbanereformen?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:34:37]: Denne regjeringen har sørget for at vi bygger infrastruktur i distriktene i større grad enn Senterpartiet noen gang klarte. Vi sørger for at vi vedlikeholder infrastrukturen i distriktene i større grad enn Senterpartiet klarte. Vi sørger for at skoleutviklingen og sykehusene i distriktene går bedre nå enn da Senterpartiet styrte. Det er ikke sentralisering, det vi opplever nå, men jeg hører at Senterpartiet er mer opptatt av å dyrke fordommer enn faktisk å diskutere de ulike utfordringene som står foran oss.

Vi sørger for at vi nå skal bygge mer jernbane, som binder Distrikts-Norge sammen. Vi skal sørge for at vi vedlikeholder mer jernbane enn det Senterpartiet klarte. Det vil styrke distriktene. Jeg klarer ikke helt å ta inn over meg de påstandene som her kommer, for de er rett og slett ikke riktige.

Ivar Odnes (Sp) [17:35:35]: Det er viktig å ha god og rett informasjon til Stortinget når vi er i denne salen. Statsråden skryter – og det skjer mykje positivt når det gjeld jernbanen og trafikkgrunnlaget der. Men eg har ein statistikk her som vart lagd fram av SSB den 28. mai i år, som syner at det faktisk er ein nedgang på 1 pst. i talet på reisande på jernbanen. Det er stikk i strid med det statsråden stod her og sa, at det er vekst i talet på reisande på jernbanen.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:36:11]: Hvis en leser fotnotene under den statistikken, står det at fordi det ble innført en ny tellemetode i 2017, vil tallene avvike fra det tidligere statistikkgrunnlaget. Så det er en vekst. Hvis en hadde telt på samme måten, ville en sett at det fortsatt var en vekst. Hvis en ser på tallene som NSB har, og ikke SSBs tall, er det en vekst. Det er litt av utfordringen når en får automatiske tellemetoder i forhold til de gamle, at en plutselig gjerne har et mer presist tallgrunnlag, men som avviker lite grann. Dette står altså beskrevet i den samme rapporten, i linjene under grafen.

Arne Nævra (SV) [17:36:58]: Hvis vi ikke ser på de ansattes arbeidsvilkår – som kan bli atskillig dårligere, og de kan til og med miste jobben ved utsettelse – hvis alt blir så mye bedre, som det blir sagt, med privatisering og anbudsutsettelse, hvis vi ser på teknisk drift og organisering, må jeg spørre statsråden: Hva var det som gikk feil i Sverige og i Storbritannia? Der har ikke erfar-

ingene vært direkte gode, for å si det mildt. Det tror jeg vi kanskje kan være enige om, og da vil jeg spørre: Hva er det statsråd Solvik-Olsen skal gjøre som Sverige ikke klarte?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:37:35]: Dette skulle vi egentlig hatt en lengre samtale om. Jeg har vært i både Sverige, England, Sveits og Tyskland for å diskutere jernbane. Det er fire veldig ulike system, akkurat som Norges system vil være ulikt alle de fire når vi er ferdig med vårt.

Det vi har lært, er at en må sørge for at en har noen som har et strategisk, overordnet ansvar. Derfor har vi et jernbanedirektorat. En må sørge for at en har eierskap til og kontroll over infrastrukturen. Derfor har vi Bane NOR. En må sørge for at i et rigid system som jernbanen må en ha kontroll på hvem som er på jernbanen til hvilken tid, og sørge for at vi vet hvilke tilbud vi ønsker. Derfor kjøper vi tjenester, i motsetning til i England, f.eks.

Grunnen til at engelske togbilletter er så mye dyrere enn i andre land, er at de ikke subsidieres. Det er opp til operatørene selv nærmest å sette pris og å levere tjenester. Det er ikke nok for oss. Det er derfor vi sier at vi skal kjøpe disse tjenestene og definere hva vi vil. I anbudet på Sørlandspakken teller kvalitet 60 pst., pris 40 pst. Kvalitet er det viktigste i anbud.

Sverre Myrli (A) [17:38:47]: Samferdselsministerens jernbanelotteri fortsetter. Og her er det verken fruktorg eller spekeskinke som er hovedgevinsten, her er det milliardkontrakter for private selskaper – gjerne utenlandske, har regjeringen sagt. De som taper, taper lønns-, arbeids- og pensjonsrettigheter.

Dette lotteriet koster forferdelig mye penger. Vi har visst at det koster i hundremillionersklassen. Nå har vi fått bekreftet av samferdselsministeren at vi snakker om milliardbeløp – milliardbeløp – for å lage et administrativt system, uten at det er spart en eneste krone! Samferdselsministeren sa nå at det koster omtrent 1,3 mrd. kr – totalt, la han til. Så spørsmålet mitt er rett og slett: Er de totale kostnadene for jernbanereformen nå kjent? Vil det nå ikke påløpe flere kostnader?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:39:52]: Når vi har regnet på dette, har det kommet på rundt 1,3 mrd. kr for alt som har skjedd.

Dette er ikke å lage et administrativt system for anbud, som jeg har fått et skriftlig spørsmål om fra Senterpartiet. Dette er en omrokering av hele jernbanen for å samle ansvarsoppgaver som før har vært delt, for å sørge for at NSBs billettsystem skal gjelde for hele kollektivsektoren, for å sørge for at en samler eiendomsmassen som før har vært spredt på mange aktører, i én enhet, og

for å sørge for at mange av de enhetene som før har vært en del av et konglomerat, nå kan bli mye mer profesjonalisert og levere tjenester mye bredere.

Dette handler om så mye mer enn det Arbeiderpartiet har fått med seg. NSB har jo vært ute og sagt at de regner med de kan spare 1 mrd. kr i året på administrasjonen sin som følge av de endringene som skjer. Det betyr at NSB tror at i løpet av to år har vi mer enn spart inn de totale kostnadene for å forbedre jernbanen. Det synes jeg er en god investering.

Jeg synes det er litt rart når opposisjonen nå går rundt og snakker om dette som et lotteri. Vi snakker om gode tjenester som skal leveres til innbyggerne.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Stein Erik Lauvås (A) [17:41:18]: Når det gjelder å få privatisert offentlig virksomhet, kjenner denne regjeringen tydeligvis få eller ingen grenser. Det spiller tydeligvis heller ingen større rolle hvilke ressurser man bruker av fellesskapets penger for å få det til.

Nå har det kommet fram at det er blitt brukt langt over 1 mrd. kr – 1,3 mrd. kr – for å få privatisert jernbanen i Norge. Det går over stokk og stein, men det bryr ikke samferdselsministeren seg en døyt om, så lenge han får det som han vil: full privatisering av jernbanen. Så lenge han og regjeringen får privatisere, betyr fellesskapets penger ingenting. Ingen pris er for høy for statsråd Solvik-Olsen fra Fremskrittspartiet når han og hans parti kan få igjennom en privatisering. At man er villig til å legge milliardbeløp av skattebetalernes penger på bordet for å legge til rette for at private aktører skal tjene millioner på de samme skattebetalernes regning etterpå, er helt vanvittig.

Statsråden har opprettet en rekke selskaper med haugevis av direktører i sin privatiseringsiver. Til og med et nytt direktorat måtte statsråden opprette for å få til hjertebarnet sitt: privatisering av jernbanen. Da var det plutselig ikke lenger viktig å få ned antallet byråkrater, slik statsrådets parti i opposisjon mente var viktig. Nå er det viktigste å få privatisert – koste hva det koste vil.

Sluttregningen – utover de hundrevis av millioner i skattepenger det hittil har kostet – kommer de ansatte til å få. Det er stort sett dårligere lønns-, pensjons- og arbeidsforhold som til slutt skal betale for de private bedriftenes overskudd i en slik privatisering. Men det bryr ikke Fremskrittspartiet eller statsråd Solvik-Olsen seg det minste om. Prinsippet å privatisere – koste hva det koste vil – er viktigere for Fremskrittspartiet, Høyre og statsråden enn noe annet.

Statsråden snakker som en tivolidirektør som lover ut gevinster som vanlige folk aldri får se noe til. Det er slik landet for tiden styres.

Presidenten: Presidenten vil understreke at man ikke skal omtale statsråder eller andre som «tivolidirektører».

Kirsti Leitrø (A) [17:44:04]: Den siste tiden har det vært en rekke presseoppslag om pengebruken i den såkalte jernbanereformen. Vi har advart mot dette lenge, men regjeringen toer sine hender. Samferdselsministeren sa at reformen ville koste noen hundre millioner kroner. I dag ser vi at det er endret. Det siste oppslaget sa at det nå er kommet opp i 1,3 mrd. kr i administrative kostnader. Dette er midler som har gått til opprettelse av nye selskaper, enheter og foretak, med en rekke nye direktører og styremedlemmer, mens arbeidsfolk på jernbanen nå ser ut til å få dårligere pensjons- og arbeidsvilkår.

Dette skjer samtidig som etterlengtede utbyggingsprosjekter på jernbanen utsettes med flere år. Vi har en regjering som stadig justerer ned sitt ambisjonsnivå for utbygging av jernbane. Ett eksempel på det er Trønder- og Meråkerbanen i mitt hjemfylke, som gang etter gang er lovet levert, og som var Trøndelags viktigste tverrpolitiske og enstemmig prioriterte prosjekt, hvor svenskene nå føler seg svært «besvikne» etter å ha gjort store investeringer for å få til et grensekryssende tilbud for gods- og persontransport. Jernbanen trenger nye togsett, krysningsspor, dobbeltspor og elektrifisering.

Å konkurrere på de ansattes lønns- og arbeidsvilkår når man sier at man er imot sosial dumping, blir underlig. For hva annet skal man konkurrere på når sporet, toget, bookingsystemet og signalanlegget er en del av leveransen man blir tildelt, og det attpåtil i fire ulike selskaper? Norge skal altså gjøre med jernbanen det andre land angrer på – en privatiseringsideologi på bekostning av skattebetalernes penger og de ansattes lønns- og arbeidsvilkår.

Jeg kommer fra Ørland. Der har vi en kampflybase. Forsvarets renholdstjeneste ble satt ut på anbud for å spare penger. Det har blitt dyrere og dårligere fordi vikarene trenger sikkerhetsvakter som Forsvaret leier inn for å følge vikarene. De som jobbet der, fikk virksomhetsoverdragelse, men mistet millioner i pensjon. De som ikke ble ansatt, mistet jobben sin. Dette tar Arbeiderpartiet sterkt avstand fra.

Freddy André Øvstegård (SV) [17:47:22]: Gjennom mange år har vi sørget for at viktig nasjonal infrastruktur, ressurser og fellesgoder eies og driftes av fellesskapet – for de mange og ikke for de få. Dette er noe dagens mørkeblå regime har vært ideologisk opphengt i å byg-

ge ned. Erna Solberg har lagt Norge ut på salg. Ketil Solvik-Olsen har tydeligvis lagt jernbanen ut i et lotteri.

Nå skal østfoldingene settes ut som prøvekaniner for privatisering av jernbanen, en konsekvens av regjeringens markedsliberalistiske jernbanereform. I dag gir altså regjeringspartiene med Kristelig Folkepartis velsignelse Bane NOR blankofullmakt til å vedta prøvekaninprivatisering av drift og vedlikehold på Østfoldbanen. Det kommer til å gå ut over østfoldingenes togtilbud.

Vi vet at privatisering fører til oppsplitting og pulverisering av ansvar. Vedlikehold av jernbane er komplekst allerede, og enda flere aktører vil bare gjøre det verre, mer komplekst og mer uoversiktlig. Erfaringene fra Sverige er at privatisering av drift og vedlikehold førte til økte indirekte kostnader i form av administrasjon og til flere stopp i trafikken grunnet feil etter privatiseringen.

Anbudsutsetting av drift og vedlikehold vil splitte opp fagmiljøene i Bane NOR, og Bane NOR vil miste sin bestillingskompetanse når alle som faktisk kan jernbanevedlikehold, outsources til private aktører.

Men høyresiden er så ideologisk bestemt på at all privatisering er bra, at de glatt overser alle disse innvendingene og erfaringene og lar østfoldingene bli prøvekaniner for sitt ideologiske eksperiment.

SVs holdning er klar: Vi sier nei til mer togkaos og privatisering. Vi sier ja til forutsigbar og effektiv drift av Østfoldbanen i regi av fellesskapet.

Men regjeringspartiene lar sine ideologiske skylapper komme i veien nok en gang. Det skal vi i SV minne de borgerlige stortingsrepresentantene fra Østfold på – selv om de ikke er her i salen i dag, de bryr seg tydeligvis ikke nok – når de sitter på et forsinket tog fra Østfold og møter seg selv i togdøra.

Arne Nævra (SV) [17:50:10]: Forslaget som er til debatt her i dag, om virksomhetsoverdragelse, handler om tryggheten og arbeidsvilkårene til over 500 arbeidfolk – 500 som jobber med renhold og vedlikehold av norske tog. Det er snakk om mange arbeidsplasser. Det kan vel sammenlignes med en relativt stor hjørnesteinsbedrift i et norsk samfunn – 500 mennesker.

SV har hele veien vært tydelig motstander av hele jernbanereformen – det er kjent – og kritisk til den manglende handlekraften denne regjeringen viser på vegne av norsk jernbane. Så er det kanskje feil å si at de mangler handlekraft, for de viser handlekraft i forbindelse med privatiseringer og anbudsutsettelser. Men mangel på handlekraft har de vist når det gjelder IC-utbyggingen, som blir utsatt, når jernbanen ikke blir prioritert framfor store motorveiprosjekter, f.eks.

Forslaget vi diskuterer i dag, burde vært mulig å vedta uansett hva man mener om regjeringen og jernbanere-

formen. Samferdselsminister Solvik-Olsen har gjentatte ganger lovet at denne reformen ikke skal gå ut over lønns- og pensjonsvilkår for de ansatte. Den 6. mars 2015 sa Solvik-Olsen:

«Det er viktig for meg å understreke at dette ikke er en reform der vi skal spare penger ved å la selskaper konkurrere på lavest mulig lønn og pensjoner.»

I mai 2015 gjentok regjeringen det samme budskapet og spesifiserte at de ansatte skulle få virksomhetsoverdragelse.

«Jernbaneloven inneholder bestemmelser som medfører at arbeidsmiljølovens regler gjelder ved konkurranser om avtaler om persontransport med tog, dersom virksomheten etter konkurranse blir drevet med samme type transportmiddel som før.»

Det ministeren da glemte å si, var at dette ikke skulle gjelde de som renholder togene, og de som vedlikeholder togene, altså klargjøringspersonalet.

Vårt forslag her i salen i dag handler ganske enkelt om å sikre de ansatte de rettighetene regjeringen har lovet dem. At regjeringen går imot dette forslaget, er skuffende. At Kristelig Folkeparti har signalisert at de vil gjøre det samme, er overraskende og ekstra skuffende. Jeg kjenner Kristelig Folkeparti som et parti som er opptatt av vanlige folks rettigheter, som ønsker å sikre gode og trygge jobber, og som er opptatt av at vi skal ha et fellesskap som skal ta vare på alle. Og jeg kjenner Kristelig Folkeparti som et parti som setter mennesket i sentrum. Å stemme mot dette forslaget er å sette markedet – ikke mennesket – i sentrum.

De eneste som kan tjene på dette, er de som vinner anbudene, som kan skvise kostnadene ved hjelp av dårligere arbeidsvilkår og sparke dem som har vært i disse jobbene i 10, 20 eller 30 år. De som taper på det, er de ansatte direkte, familien deres og til sist vi som bruker tjenestene. Luftambulansesaken har vist hvor galt det kan gå når man legger opp til en anbudsprosess som ikke ivaretar de ansatte.

Nils Aage Jørgstad (H) [17:53:45]: Man har vel ikke skylapper her i denne salen, men man har totalt forskjellig oppfatning av virkeligheten. Det er selvfølgelig noe det er vanskelig å bygge bro over. Man skulle tro at jernbanen hadde fungert bra i alle år fram til 2013, likevel har vi sett at vedlikeholdsetterslepet har økt med 1 mrd. kr per år, dvs. nesten like mye som det koster å gjennomføre reformen som en engangsutgift. Vi har sett at tilbudet på jernbanen har økt, ikke først og fremst fordi jernbanen har gjort så mye mer riktig, men fordi man har samarbeidet med den øvrige kollektivtransporten. De passasjerene som tidligere tok buss inn til Oslo, kjører nå tog inn til Oslo. Man har kanskje mest av alt gjennom konkurranseutsetting og anbudsutset-

ting greid å samordne kollektivtransporten i Oslo og Akershus.

I 30 år jobbet Oslo og Akershus om et felles prosjekt for å få orden på kollektivtransporten på tvers av grensen. Vi hadde etablert Stor-Oslo Lokaltrafikk. Det gikk ikke, Oslo var ikke fornøyd, de trakk seg ut etter ett års drift. Hva var nøkkelen? Akershus var ikke i stand til å kjøpe bussene og Sporveien i Oslo. Det var først da man oppdaget at ved å lage et administrasjonsselskap kunne man samordne kollektivpakkene i Oslo og Akershus. Vi kunne kjøpe bussruter på anbud og sikre oss at vi nå i disse årene etablerer 35 nye elektriske busser. Vi har forsøkt med hydrogenbusser. Det hadde ikke skjedd hvis Akershus fylkeskommune hadde eid bussene – så mye vet jeg om Akershus fylkeskommune. Det har vært en måte å organisere det på som har gitt fylkeskommunene sikkerhet for hva de fikk for pengene, og bedriftene og leverandørene har tatt sjansen på å etablere de nye tiltakene og de nye bussene.

Vi har to monopol i Oslo og Akershus. Det ene er NSB, som er et statlig eid monopol, men de konkurrerer på buss. Nettbuss konkurrerer med de andre busselskapene – på lik linje. Vi har Sporveien, som er et kommunalt monopol. De kjører tog og metro.

Men i Bergen – der er det greit å kjøre privat bybane. Bergenserne er ikke mer misfornøyd med sin private bybane enn Oslo er med sin trikk. Dessuten nekter jeg å tro at all kompetanse på vedlikehold ligger i det offentlige. Vi har faktisk private leverandører av vedlikehold. De må permittere sine når staten har tatt alt.

Johan Aas (FrP) [17:56:47]: For en harselering og svartmaling av opposisjonen! Skal vi snakke om lotteri – de drev tydeligvis med et tapslotteri i sin regjeringssperiode, og det på skattebetalernes og de reisendes bekostning. Det oser lang vei av omkamp om jernbanereformen, og slik jeg oppfatter debatten her i dag, er det kun ideologi. Fremskrittspartiet vil ha mest mulig igjen for pengene, og vi må ikke glemme at det har vært tidenes satsing. Ser man på hva som er gjort i tidligere regjeringssperioder, er det en betydelig økning nå. Det har aldri vært satset så mye på jernbane før.

Samfunnet er i endring, og da må også vi politikere være tøffe og tørre å gjøre endringer og gjennomføre reformer. Skal vi hele tiden sitte som opposisjonen og tenke at alt var så mye bedre før, vi kan ikke gjøre endringer? Da vil bare etterslepet og problemene som det var lagt grunnlag for, fortsette.

Jeg mener at vi må tenke på noen spørsmål, og det første er: Hva ønsker vi? Jo, vi ønsker vel at vi skal få mest igjen for skattebetalernes penger med de investeringene vi gjør. Så må vi også tenke: Hvem er jernbanen for? Hvorfor har vi jernbane? Jo, det er vel fordi vi skal sørge

for at de reisende skal transporteres fra A til B på den beste og mest gunstige måten, uten forsinkelser.

Det har vært uttrykt bekymring for de ansatte, og de ansatte er viktige. Vi har en meget god arbeidsmiljølov som ivaretar de ansatte. Vi kan ikke glemme det.

Vi kan i hvert fall ikke glemme hvem vi har jernbanen for. Det er de reisende.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:59:17]: Det har vært en interessant debatt. Den har til de grader synliggjort hvorfor reformen ikke skjedde i denne sektoren under den forrige regjeringen. Det har vært motstand mot alt som smaker av endringer, fordi – skrekk og gru – en måtte bruke penger på å endre noe. Jeg mener dette er å investere i organisasjon, investere i lederskap og investere i de ansatte. Det handler om å sørge for at vi produserer mer tjenester og mer verdier for de samme pengene.

Selv om vi nå synliggjør at vi sparer milliardbeløp i utgifter for staten på vei og jernbane som følge av reformen, er opposisjonen fortsatt mest opptatt av at reformen koster penger i starten og derfor aldri burde ha blitt gjennomført. Selv med et tosifret milliardbeløp i gevinst for skattebetalerne er dette uinteressant for opposisjonen. Det synes jeg er ganske oppsiktsvekkende.

Jeg synes også det er oppsiktsvekkende når flere av representantene, spesielt fra Arbeiderpartiet, tar togkundene for gitt. Den eneste variabelen som finnes i togverdenen, er altså lønna til de ansatte. Takk og pris for at Arbeiderpartiet ikke styrer jernbanen. Takk og pris for at det ikke er Arbeiderpartiet som styrer NSB. Da hadde de garantert tapt enhver konkurranse. Men vi ser at heldigvis har NSB en bedre tilnærming. For NSB klarer å vinne toganbud i utlandet, bl.a. gjennom Svenska Tågkompaniet. Det viser at det heldigvis er litt mer guts i NSB enn i opposisjonen.

La oss se litt på de argumentene som Arbeiderpartiet har brukt, nemlig at det kun er lønn en har å konkurrere på, fordi en skal levere den samme tjenesten. For det første: Noe av det en skal konkurrere på, er å levere bedre tjenester. Det er derfor kvalitet teller mer enn pris i dette anbudet.

Hva har vi av sammenligningsgrunnlag hvis vi f.eks. skal bygge en vei? Vi var oppe og åpnet byggingen av Løten-Elverum – et svært veiprojekt. Der kunne alle entreprenørene tenkt: Her er det ingenting å konkurrere på, bortsett fra lønnskostnadene til de ansatte, for vi skal jo alle ende opp med å ha bygd den samme veien for Vegvesenet. Men det var ikke det de konkurrerte på. Jeg traff ikke en eneste som sa at de måtte gå ned i lønn for å vinne anbudet, at de måtte få lavere timelønn enn AF Gruppen eller Veidekke. Det de påpekte, var: Vi har fått en bedre organisering av prosjektet, vi klarer å utnytte

ressursene våre bedre, vi har bedre fagfolk, vi ivaretar de ansatte, de passer på oss, vi har fått bedre maskiner, vi har fått bedre logistikk. Det er det de vinner på. Sluttproduktet blir akkurat det samme. Men i den rød-grønne verden er det ingenting å konkurrere på bortsett fra lønn. Da er det på tide å ta seg en tur ut og snakke med entreprenørene og ikke omtale dem nærmest som parasitter, som vi opplever i denne debatten, men faktisk se på dem som viktige aktører som er med på å bygge dette landet, som skal gjøre det med stolthet – og tjene penger.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her overtatt presidentplassen.

Sverre Myrli (A) [18:02:35]: Nå var det vel samferdselsministeren som sammenlignet det som skjer på jernbanesektoren, med å kjøpe lodd, så at debatten om lotteriet startet, får han ta ansvaret for.

Nils Aage Jegstad pratet om hvor viktig det er at private firmaer tjener penger på jernbanen. La meg da si at jernbanebevilgningene i Norge har økt formidabelt de 12–14 siste årene – en formidabel økning i jernbaneinvesteringer og satsing på jernbanen. Det aller, aller meste av de pengene som bevilges til utbygging og infrastruktur på jernbanen, går til private firmaer. Jeg tror noe sånt som 80–90 pst. av investeringsbudsjettet på jernbanen går til private firmaer som bygger jernbanen vår, og som står for nye jernbaneprosjekter – selvfølgelig. Det vi nå snakker om, er den daglige driften av infrastrukturen – daglig drift av skinner, sviller, signalanlegg og kjørelidning. Det er det det borgerlige flertallet nå ønsker skal bort fra Bane NOR og over til private selskaper. Jeg synes det er forkastelig at samferdselsministeren sier noe sånt som at noen har omtalt private selskaper som parasitter. Hvem har gjort det? Det syns jeg samferdselsministeren skal forklare. Hvem har kalt private selskaper for parasitter? Det er vel ingen som gjør det. Og selvfølgelig er det ordnede lønns- og arbeidsforhold i de bedriftene som bygger ut veiene som vi finansierer. Det skulle da bare mangle! Men jeg går ut ifra at samferdselsministeren ikke bestemmer hvilke maskiner de skal bruke. Jeg går ut ifra at selskapene har en viss frihet til å organisere arbeidet sitt selv etter at de har vunnet anbudet fra staten.

Det som nå skjer på jernbanen, er at billettsystemet styres av staten – og bra er det. Staten styrer hvilke tog det enkelte selskap skal bruke, og staten styrer i grunnen det meste av det som skjer, bortsett fra det som gjelder lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte. Derfor frykter vi at det blir en svekkelse av de ansattes lønns- og arbeidsvilkår.

Til slutt til Kristelig Folkeparti og Hans Fredrik Grøvan. Det er viktig at alle ansatte ivaretas på en god

måte, sa Grøvan i innlegget sitt. Det holder ikke bare å si sånt. En må fylle politikken med innhold. Det holder ikke bare å stå på en talerstol og si sånt. Jeg går ut ifra at Grøvan har pratet med ansatte i jernbanen både på Sørlandet og andre steder – det har vært mange presseoppslag også – og har fått høre om de daglige erfaringene med jernbanereformen så langt og ser at det han er med på, medfører press på arbeidsforholdene.

Morten Stordalen (FrP) [18:06:02]: Når jeg nå tar ordet, er det fordi jeg er nærmest sjokkert over hvordan Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV ser på noen som jobber i private selskaper. Det er enormt mange i dette landet som jobber i en privat bedrift, og som går på jobb hver eneste dag, men selv dem skal Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet slåss mot. Jeg lurer på hva de tenker, om de skulle høre debatten – om de er verdt noe i det hele tatt. Jeg lurer på hva man tenker. Jeg har ikke opplevd at verken SV, Arbeiderpartiet eller Senterpartiet foreslår at vi nå skal ha et eget rent statlig selskap som skal drive med drift og vedlikehold innenfor lufttransport, busselskaper eller taxier. Jeg har ikke hørt det, men det kommer tydeligvis snart.

Man står her oppe og spør om det ikke finnes noen grenser for hva denne regjeringen kan konkurransesette og privatisere. Og så er det uansvarlig at man nå skal bruke 1,3 mrd. kr på en reform – når man hvert eneste år kan spare 1 mrd. kr på NSB alene. Vi er faktisk opptatt av skattebetalingene og innbyggerne i landet og av kundene som skal kjøre togene.

Det ble snakket om at den blå-blå regjeringen har skylapper. De største skylappene må det ha vært den forrige regjeringen med Senterpartiet, SV og Arbeiderpartiet som hadde. De var så unnfalende at det var helt greit å bruke skattebetalingenes penger mens forfallet på jernbanen økte med 1 mrd. kr hvert bidige år. Det er vel de største skylappene dette landet har sett. Det er unnfalende, det. Man bør kanskje være opptatt av kundene og dem som skal betale dette.

Jeg kjenner mange som jobber i private selskaper og driver med drift og vedlikehold av infrastruktur. Det går helt fint. Jeg opplever det hver dag. Jeg synes det er trist at man snakker så nedsettende om arbeidsfolk som går på jobb og gjør en skikkelig jobb for at du, jeg og andre skal ha det bra og komme oss trygt fram og tilbake i samfunnet.

Hvis dette er det eneste opposisjonen har å komme med, lurer jeg på hva som ville skjedd hvis de skulle komme tilbake og styre dette samfunnet igjen. Jeg vil gjerne ha svar på følgende, for det var noe som het rekommunalisering i bl.a. Trondheim kommune for en del år siden: Skal man nå ha en restatliggjøring av alle selskaper og alle oppgaver? Er det det dette handler om? Er man ikke

opptatt av å legge til rette for at vi skal ha en infrastruktur som faktisk fungerer, en sunn konkurranse og faktisk konkurrere på kvalitet? Jeg minner om at 60 pst. av anbudet gjelder kvalitet og resten handler om pris. Det er kvalitet som ligger i bunnen. Det er hele grunnlaget. Det er det vi diskuterer. Vi snakker ikke om at noen skal ha dårlig betalt, eller være underbetalt, eller om å behandle noen dårlig – tvert om.

Jon Gunnes (V) [18:09:19]: Forslagene som SV har sendt inn i dag, var helt klart en omkamp om det som er vedtatt tidligere av dette storting. I tillegg har Bane NOR funnet ut at de skal prøve å se om det faktisk er innsparingspotensial i å anbudsutsette en del av driften av Østfoldbanen. Man går altså veldig forsiktig fram ved å ta de forskjellige distriktene ett for ett, og jeg er helt sikker på at det vil bli stoppet om man ikke lykkes.

Man sammenligner det litt med England, Sverige og andre land. Ja, de har gjort noen feil, men de har også lært. Det er derfor vi har organisert det på den måten. Som Sverre Myrli sa, er det staten som skal eie togsettene. Det er et felles billettsystem som staten eier. Det er der de respektive landene feilet.

Når det gjelder arbeidsmiljøloven, synes jeg man har litt lite respekt for at den følges når man sier man tror at privat ansatte ikke får like godt betalt eller samme rettigheter. Da tror jeg man har et litt dårlig bilde av tillitsmannsapparatet, LO og de forskjellige arbeidstakerorganisasjonene i Norge. De er flinke til å passe på at man får de rettighetene som norsk lov tilsier.

Jeg ser også at det er flere som nevner i debatten at det ikke investeres eller gjøres nye ting. Kirsti Leirtrø nevnte Trønderbanen. I morgen kommer vi til å vedta finansieringen av 25 nye Flirt-tog som skal kjøpes inn for trafikkering på Trønderbanen og Rørosbanen. Det er bimodale tog, så de kan også kjøres der siden de ennå ikke er elektrifisert.

Derfor blir det en litt underlig debatt der vi igjen skal ta de store linjene – at vi ikke har tro på at jernbanen faktisk kan gjennomføre det man har gjort innenfor nesten alle andre transportsektorer. Ketil Solvik Olsen nevnte bussutsetting i Trøndelag. Det har vært en kjempesuksess. Miljøpakken har vært en kjempesuksess. Det er anbudsutsatt, alt sammen.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [18:12:35]: På Facebook-feeden min for et par dager siden fikk jeg opp en annonse fra Bane NOR. Det var en veldig flott video, som fortalte at de nå rigger seg for tidenes jernbanesatsing. Derfor rekrutterer de flere folk som kan være med og planlegge, prosjektere og gjennomføre prosjekter.

Jeg tror flere burde sett den filmen, for når en hører denne debatten, skulle en tro at nå holder jernbanen på å bygges ned, nå skal folk sies opp, ting skal stoppes. Skal

vi kunne diskutere hvordan vi i fellesskap skal gjøre jernbanen bedre, bør vi kunne ha et noenlunde felles virkelighetsbilde. Vi kan godt være uenige om virkemidlene, det er politikkenes vesen, men det er et uriktig bilde opposisjonen prøver å gi når man gir inntrykk av at ting går dårligere – når bevilgningene har økt med mer enn 50 pst, når det er flere togavganger, flere lokførere, doubling av vedlikehold. Jeg synes det sier litt om at en vet at en har en dårlig sak når en rett og slett må bløffe om virkeligheten istedenfor å argumentere om virkeligheten. Bane NOR kjenner virkeligheten. De rekrutterer flere, for de vet det skal skje mer.

Det blir påstått at her vokser byråkratiet. Jeg bare minner om at NSB gikk selv ut og sa at de skal ha færre mellomledere – rundt 300 færre i administrasjonen, fordi de må ha flere som er med i produksjonen. Det er der kundene møter dem, det er der de må levere bedre kvalitet. Det samme ser vi i Statens vegvesen og Nye Veier. Samlet sett er det nå en reduksjon i antall ansatte i det som en kaller vegadministrasjon og prosjektledelse, men det er en økning i antall personer som jobber i entreprenørbransjen, som bygger og vedlikeholder veiene våre. Det går altså i riktig retning, ikke i den retningen Arbeiderpartiet tror.

Ja, jeg sa «parasitter». Jeg sa at opposisjonen argumenterer som om privat næringsliv og entreprenører er parasitter som bare skal suge penger fra skattebetalerne. Det mener jeg fortsatt er et riktig bilde, selv om representanten Myrli ikke liker det, for det å behandle private entreprenører som om de ikke vil behandle sine ansatte skikkelig, og det å gi inntrykk av at andre togselskap ikke vil bry seg om hvordan de ansatte har det, er rett og slett uriktig. Når kvalitet er den viktigste faktoren i anbuds-papirene, kan en ikke behandle de ansatte dårlig. Når det faktisk er et eget punkt og en del av kontraktvurderingen hvordan en skal rekruttere og utvikle de ansatte, sier det litt om at Arbeiderpartiet argumenterer mot en annen reform enn den vi gjennomfører. Da er det vanskelig, dessverre, å få en saklig debatt.

Presidenten: Representanten Arne Nævra har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Arne Nævra (SV) [18:15:48]: Til dem som har hatt ordet her fra Fremskrittspartiet: Jeg er ikke allergisk mot privat drift. Jeg har hatt egen virksomhet i 40 år, jeg må bare minne om det. Og jeg ser at Nye Veier har gitt oss veldig mye. Jeg ser også at det er mye å hente fra privat drift, men vi kunne altså ha gjort dette innad i Statens vegvesen, og vi kunne også ha tatt grep i Norges statsbaner og Bane NOR tidligere. Men la nå det ligge.

Det er så populært med slike case-studier. La oss tenke oss at noe ikke helt funker på jernbanen, f.eks. på Øst-

foldbanen, f.eks. en sporveksler som ikke helt funker. Hva er da saksgangen? Hvem finner feilen, hvem bestiller for å rette opp feilen, hvem utfører reparasjonen, hvem kontrollerer reparasjonen, og hvem koordinerer? Kanskje noen svarer på det?

Presidenten: Representanten Sverre Myrli har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sverre Myrli (A) [18:17:03]: Det kan ikke stå uimot-sagt når det påstås at vi snakker ned de ansatte i private selskaper. Stordalen sa vel til og med at vi slåss mot ansatte i private selskaper. Hva slags språkbruk er dette? Det er jo ikke det det er snakk om! Vi snakker om ansatte i Bane NOR, som i dag utfører jobbene. Bane NOR utfører dette i egen regi, og dette skal settes bort til private selskaper. De som jobber der i dag, har sine rettigheter, de har sine pensjonsrettigheter. Begynner de i et privat firma, har de andre rettigheter og mister de rettighetene de har i dag. Vi har dessverre svært dårlige erfaringer med denne regjeringen når det gjelder bortsetting av offentlige tjenester. Vi kan snakke om renholdet i Forsvaret, om IKT-bortsettingen i Helse Sør-Øst og andre saker de siste årene som gjør at de røde lysene bør blinke.

Kirsti Leirtrø (A) [18:18:20]: Det som fikk meg til å ta ordet, var at det var snakk om Trondheim, hvor vår fylkesordfører har privatisert busstjenester, og at det er en suksess. Ja, det er en suksess, og det er fordi man putter penger i det. Den forrige regjeringen startet med byvekst- og miljøpakke. En har fått bussen fram fordi en har ordnet med felt. Men det som har vært viktigst, er at de ansattes lønns- og arbeidsvilkår er blitt ivaretatt, både ved virksomhetsoverdragelser og ved at fylkeskommunen har tatt ansvar for de ansatte, for det er de som utgjør den gode forskjellen.

Statsråden sier at han kan dokumentere at en med disse ordningene har fått ned kostnaden. Det synes jeg er ganske utrolig at han får til når tilbudene ennå ikke er inngått. Han vet ikke hva det koster, og det er helt tydelig når statsråden i det ene øyeblikket sier at det administrativt vil koste noen hundre millioner kroner, og nå er vi oppe i 1,3 mrd. kr. Da vil jeg si at dette er å spå i framtiden.

Siv Mossleth (Sp) [18:19:58]: Jeg ba egentlig bare om en kort merknad, for det var én ting som ikke kunne stå uimotsagt.

Representanten Stordalen prøver iherdig å tegne et feilaktig bilde av Senterpartiet. Han maler svart, og han maler bredt. Senterpartiet er ikke noe næringsfiendtlig parti – det stemmer ikke. I denne debatten har ikke Sen-

terpartiet sagt et eneste negativt ord om det seriøse, private næringslivet. Men denne debatten har lagt listen for sannhetsinnholdet ganske lavt, og det var vel samferdselsministeren som gjorde det da han begynte å snakke om lotteri – sats 10 kr, garantert gevinst 20 kr.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [18:21:22]: Jeg har fått kjeft fra representanten Myrli før når jeg har tatt ordet etter at han ikke lenger har taletid. Men nå ble jeg utfordret av andre representanter, og jeg håper det er greit at jeg snakker likevel.

Det er mulig jeg tok for lite i da jeg snakket om gevinst kontra investering. Det er ikke slik at vi investerer 10 kr og vinner 20 kr. Så langt i reformene våre har vi investert ca. 20 kr og vunnet 340 kr. Det synes jeg faktisk er et enda bedre tall. Og det at opposisjonen fortsatt argumenterer mot de 20 kronene som har sannsynliggjort en gevinst på 340 kr, synes jeg viser hvem som sløser med pengene her. Det har vært dyrt å ha åtte år med rødgrønn regjering som har nektet å sette i gang prosesser fordi det kunne koste penger å starte dem, når vi ser hvilke gevinster som har ligget latent i systemene – ikke ved å betale de ansatte dårligere, men rett og slett ved å få prosessene til å gå bedre, ved å sørge for at vi bygger og vedlikeholder lengre strekninger og får mer igjen for pengene, og at når utstyret er på plass, får vi brukt det mer effektivt.

Jeg forstår også hvorfor slike kontrakter ikke tas i bruk når SV ikke klarer å se for seg hvordan det er mulig å la en entreprenør få ansvar for drift og vedlikehold av en strekning. Men vi får det altså til å fungere på veinet vårt. Der er det store anbudskontrakter på både statens veier og fylkenes veier, der entreprenører vinner ansvaret for ulike strekninger og da skal ha ansvar for mye forskjellig. Jeg tror nesten en må ha bakgrunn fra en knallrød side for å tro at enhver bestilling skal effektueres isolert, i stedet for å gi en entreprenør en totaloppgave og la dem selv få ta ansvar for hvordan de gjennomfører det – men der vi som oppdragsgiver sørger for at de leverer i tråd med de kravene som blir stilt. Det er vel nettopp den detaljstyringen som representanten Nævra og andre har gitt inntrykk av, fra østeuropeiske land, vi ikke har tenkt å ha her, men tvert imot gi frihet og fullmakter.

Det er også litt rart å høre hvordan enkelte drar fram Frankrike som et foregangsland på jernbanen. Når vi de siste par månedene har sett nyhetssendinger om hvordan streiker og togkaos har preget Frankrike, burde det vel egentlig bety at også opposisjonen burde oppgradere argumentene sine. Jeg vil anbefale å reise og besøke alle disse jernbanelandene og se at det er både gode og dårlige sider ved dem alle. Og det er nettopp den jobben vi har gjort. Ved å reise og høste erfaringer har vi sørget

for at vi ikke kopierer det som ikke har fungert, men vi har latt oss inspirere av det som har fungert. Det er ting som har fungert i Sveits, i Tyskland og i Frankrike, og det er ting som har fungert i England og i Sverige.

Min målsetting er å gjøre Norge til Europas – og gjerne verdens – beste jernbaneland. Det gjør man ikke ved å stå stille og kikke i speilet, det gjør man ved å gjøre forbedringer.

Stein Erik Lauvås (A) [18:24:37]: Vi hører at vi sparer milliardbeløp. Nei, vi bruker milliardbeløp. Vi hører at det handler om organisering. Nei, det handler om privatisering.

Om noe ser ut som en sau, høres ut som en sau og kanskje til og med lukter som en sau, ja, så er det sannsynligvis en sau. Men det er ikke det dette er. Dette er ingen sau. Det er en prinsipp-privatisering dette handler om.

Jeg hører representanten Gunnes vise til arbeidsmiljøloven – en representant fra Venstre av alle – og mene at det er arbeidsmiljøloven som skal sørge for at folk får skikkelig betalt. Da synes jeg representanten Gunnes fra Venstre skal lese arbeidsmiljøloven. Det står ikke noe om lønnsnivå der. Det er det tariffavtalene i Norge som styrer. Arbeidsmiljøloven i seg selv sier ikke noe om hvor mye den enkelte arbeidstaker skal ha betalt i det enkelte yrket. Det er med frekkehetsens nådegave en representant for Venstre, som jo har vært det partiet som har stått i spissen for å svekke arbeidsmiljøloven, står her og forsøker å vise til et lovverk som de egentlig i stor grad er imot.

Statsråden er også irritert på at vi pirker på ham når det gjelder privatiseringen. Men det er det riktige å gjøre, for det er det det handler om. Jeg vil bare minne om at hans kollega Hofstad Helleland uttalte at nå skulle man sørge for å klemme tuben så hardt at man ikke fikk innholdet inn igjen. Det er det statsråd Solvik-Olsen og denne regjeringen holder på med når de legger fram privatiseringsforslag etter privatiseringsforslag. Det er for tiden slik dette landet styres.

Ketil Kjenseth (V) [18:27:12]: Jeg måtte ta ordet etter å ha sittet og hørt på denne lange debatten, for det er faktisk ingen som har vist til Gjøvikbanen – den strekningen i Norge som er konkurranseutsatt. Arbeiderpartiet påsto det ville bli en katastrofe, at det kom til å skje masse ulykker, at det ville bli et svært dårlig tilbud, lønninger ville bli kuttet, og ansatte ville ikke ønske å jobbe der. De jeg møter på Gjøvikbanen, spør meg: Har du lyst på en is i dag? Vil du ha litt kaldt drikkevann i dag? De rigger opp en pølsevogn dann og vann. Det har med service å gjøre. De er stolte av å jobbe der.

Ikke minst skapte konkurranseutsettingen på Gjøvikbanen, som for øvrig NSB vant gjennom et privat sel-

skap, en regularitet. Vi har fått utviklet stasjonene. Det er mulig å parkere og gå på toget. Vi har hatt en formidabel trafikkvekst, og etter hvert ble det faktisk stort behov for nye tog. De har nå kommet på plass. Det bygges ut krysningsspor. Vi får på plass bedre strømforsyning. På slutten av 1990-tallet var situasjonen den at det var buss for tog – og da kan vi snakke om frekkehets, Arbeiderpartiet. Det tilbudet ble strupt i hjel, plaget i hjel, og det ble stadig flere avganger med buss for tog fra Gjøvik og Oslo på Gjøvikbanen. Det var ikke lenger en bane noen ville bruke, og bussen var heller ikke så veldig attraktiv. Vi må ta inn over oss at det er mulig å organisere drift av jernbane på andre måter. Det har mange andre land lyktes med. Gjøvikbanen AS har vist at det er mulig å lykkes med det også i Norge.

Jeg hører også at Nye Veier har vært brukt som et eksempel gjennom debatten. Det er interessant å legge merke til at stadig flere representanter – enkelte sentrale representanter, i hvert fall fra Senterpartiet og også Arbeiderpartiet – nå ønsker seg veistrekninger inn i Nye Veier. Representanten Ivar Odnes fra Senterpartiet vil ha strekningen fra Mjøsbrua til Raufoss inn i Nye Veier, og det må jo være det beste eksemplet på at vi her har skapt noe som har lyktes. Å snakke det ned da, blir litt pussig. En kan ikke ønske seg bare å plukke kirsebær for å få det beste.

Her må vi ha langsiktighet og bruke ressursene smart. Det er det stort behov for. Vi har sløst bort mye penger på jernbane i Norge – aller mest har vi prioritert det for lavt, det er også en utfordring – men gjennom å ha ulike aktører får vi til det tilbudet som folk lengter etter å få på jernbanen.

Helge Orten (H) [18:30:12] (komiteens leder): Dette ble en lang debatt. Jeg kunne ikke dy meg, fordi ordet «privatisering» er gjentatt uendelig mange ganger i denne debatten. Det vi egentlig snakker om, er å bruke anbuds konkurranse, anbud som et verktøy for å få en best mulig pris for skattebetalerne, for å sørge for at vi bruker offentlige penger på en best mulig måte, og for å sørge for at vi får et best mulig kvalitativt tilbud for dem som skal bruke tilbudet. Det er egentlig ikke noe annet eller mer komplisert anbudsutsetting handler om.

Så snakker vi om privatisering. Når jeg tar bussen, kjører jeg med et privat busselskap, men som er bestilt av en offentlig aktør, gjerne fylkeskommunen. Snakker vi om en privatisert tjeneste? Nei. Når jeg tar ferge i mitt eget fylke – det gjør jeg ganske ofte – reiser jeg med et privat fergeselskap basert på en offentlig bestilt tjeneste. Snakker vi om et privatisert tilbud? Nei. For å ta et eksempel til, som er nevnt før i dag, Bybanen i Bergen: Hvis man tar Bybanen i Bergen, reiser man med et privat drevet selskap. Snakker vi om et privatisert tilbud? Nei. Det

er fordi i alle disse tilfellene er det brukt anbudsutsetting for å gi et best mulig tilbud til dem som skal reise, dem som skal bruke disse tjenestene. Da blir ordet «privatisering» helt malplassert i denne sammenhengen. Vi må ha respekt for at aktørene som leverer her, er private, gode selskap som gir et godt tilbud basert på en offentlig bestilt tjeneste med tydelige spesifikasjoner og krav til hva som skal leveres.

Konkurransutsetting er mer hovedregelen enn unntaket i transportsektoren. Når det gjelder både vedlikehold, veinettet vårt, investeringer i veinettet vårt og kollektivtransporten – buss, ferge, Bybanen i Bergen, som jeg nevnte som eksempel i stad – er konkurransutsetting faktisk mer hovedregelen enn unntaket. Hvorfor skulle vi ikke da bruke det samme verktøyet på jernbanen? Hvorfor skal vi ikke ta i bruk den verktøykassen som er der, for å skape et best mulig tilbud for dem som skal bruke denne tjenesten? Så skal det selvfølgelig skje under ryddige, gode forhold. Men man må kunne akseptere at konkurransutsetting i mange tiår, i lang tid, har vært brukt som et effektivt, godt virkemiddel for å skape et best mulig tilbud til dem som skal reise.

Jon Gunnes (V) [18:33:08]: Når det gjelder virksomhetsoverdragelse, er det slik at når disse trafikkpakkene blir lyst ut, så har mange av de ansatte krav på å være med over i det nye selskapet som tar over. I denne saken står det altså om disse som er i datterselskap, og det står klart i arbeidsmiljøloven at en åpner for at ansatte kan virksomhetsoverdras dersom vinnende selskap velger en innretning og lokasjon på aktiviteten som tilsvarer dagens virksomhet. Tar de over hele den virksomheten, skal det være virksomhetsoverdragelse.

Min påpekning med hensyn til tillitsapparatet i våre arbeidstakerorganisasjoner er at de er dyktige til å forhandle lønns- og arbeidsforhold for sine ansatte. Vi må ikke snakke dem ned og ha forventninger om at de ikke klarer å gjøre en god jobb, selv om det kanskje blir nye selskaper som gjør den samme jobben som gjøres i dag, men kanskje på en enda bedre måte, og som kan tilby de reisende kanskje et enda bedre opplegg.

Vi snakker mye om Bybanen i Bergen – jeg ser at tidligere ordfører i Os også sitter her – og den kan vi skryte veldig mye av. Men trikken i Trondheim ble nedlagt av Trondheim kommune. Den var borte i to år, og så var det private som tok et initiativ og startet på nytt – det var på 1980-tallet. Den går den dag i dag og frakter 1 million passasjerer. Den går kanskje ikke veldig godt, men det er et veldig godt tilbud for dem som bor langs denne linjen. Så her er det ikke slik at det er dømt nord og ned selv om private tar over.

Morten Stordalen (FrP) [18:35:25]: Det falt tydeligvis noen tungt for brystet at jeg påsto – og det mener jeg

fortsatt, etter debatten – at opposisjonen, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, spesielt, har gått til kamp mot alle arbeidstakere som jobber i private selskaper og konsern.

Gjennomgående i debatten kan man høre hvor ille det vil være med privatisering. Det ble sagt her fra talerstolen – det var vel fra SV, bl.a. – at dette med drift og vedlikehold av jernbanen var viktig, for det var fellesskapets ressurser. Og det er blitt sagt, senest i siste innlegg fra representanten Lauvås fra Arbeiderpartiet, at når det gjelder lønn, ville man knapt nok få betalt, kan det virke som. Det ble brukt lønn – det er det eneste som Lauvås har brukt, det er det som er viktig, og det er det man konkurrerer på. Men kanskje ikke Lauvås har lest saken og gått inn i materien for å se hva som ligger til grunn med hensyn til kvalitet, at det er 60 pst. kvalitet som gjelder, og resten er lønn.

Men det er, som jeg sier, veldig spesielt når man sier at det liksom er en prinsipprivatisering. Det er det eneste som gjelder. Det ble sagt av Arbeiderpartiets representant. Nei, det er ikke noe prinsipp. Vi synes det er et godt prinsipp å teste ut der det er riktig og fornuftig, og det er faktisk fortsatt statlig eid. Man skal ikke privatisere og gi bort noe, det er statlig eid, fortsatt full kontroll. Og det er utrolig mange som jobber i private selskaper hver dag, som driver med drift og vedlikehold. Jeg synes det går helt fint om vinteren – det er mange private som sitter og kjører, om de salter, strør eller brøyter. Jeg synes det går helt fint i lufta, med konkurranse, en flyr trygt, det er noe av det tryggeste man kan gjøre. Det går helt fint hvis jeg går på en buss – det er konkurransutsatt, det er vel såkalt privatisert, men det er også statlig kontroll av det, og det er private som kjører. Det går fint hver gang jeg tar en taxi. Det er private som eier og driver, men det er det offentlige som setter det ut, slik at man sørger for at det er et tilbud.

Det er ikke noen tvil om at denne debatten har vært spesiell – kanskje må Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV gå i seg selv og høre på hva de har sagt. De har gått til kamp mot alle landets bedrifter og ansatte som jobber i det private. Det må være en trist dag for dem som jobber der, å oppleve at de ikke er verdt noe. Det kan virke som om det er et A-lag og et B-lag. Jobber man i det offentlige, ja, da er alt bra. Ja vel, det virket ikke slik – i hvert fall fram til vi kom i regjering – siden forfallet økte hele tiden. Folk møtte ikke opp, ville ikke kjøre tog. Det var personellmangel man kunne høre om hver uke, nettopp fordi det var mistriksel, for man ble ikke tatt på alvor, det ble ikke investert og vedlikeholdt godt nok.

Presidenten: Representanten Kirsti Leirtrø har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kirsti Leirtrø (A) [18:38:42]: Denne debatten burde egentlig mer bære preg av at vi er opptatt av å få mest mulig trafikk igjen for pengene, og at vi er opptatt av passasjerene.

Representanten Orten henviste til anbud på ferje og sa at det er en fortreffelig ting. Ferjeflåten vår er vel 40 år gammel i snitt. Når vi lyser ut kontrakter på åtte og ti år, avskrives det, slik at det kunne ha vært interessant å ha en diskusjon om hva vi får mest ferjedrift igjen for av pengene. Normalt sett er det i hvert fall for fylkeskommunene virksomhetsoverdragelse på de ansatte. Veldig mange av de anbudsrundene vi har, ser vi i dag avgjøres i rettssalen.

Freddy André Øvstegård (SV) [18:40:00]: For en merkelig debatt dette har vært. Vi har hørt en statsråd som egentlig har snakket mer om vei enn om jernbane. Men en kan skjønne det, for vi har jo en samferdselsminister som er veldig glad i å bygge ut motorvei.

Vi har borgerlige representanter som snakker mer om Bybanen i Bergen og taxinæringen enn å snakke om jernbanen, og så har vi en del borgerlige representanter som er ekstremt opptatt av å tegne et bilde av venstresiden som overhodet ikke stemmer – at vi skal snakke ned de ansatte i privat næringsliv. Det er da virkelig ikke det som foregår fra denne talerstolen, og det tror jeg de vet godt selv også.

Men jeg skjønner det jo. Jeg skjønner hvorfor den borgerlige regjeringen vil snakke om alt annet enn det saken handler om, nemlig privatisering av jernbanen. Det er fordi man vet at man har befolkningen mot seg i spørsmålet om privatisering av jernbane – folk skjønner ganske godt at dette er nasjonalt viktig infrastruktur som er litt annerledes enn f.eks. den ganske så fine Bybanen i Bergen.

Vi har derfor prøvd å gi noen ganske konkrete utfordringer basert på det vi vet om privatisering av jernbane. Vi har prøvd å ta opp at privatisering fører til oppsplitting og pulverisering – stadig flere selskaper og stadig flere direktører. Vi har prøvd å ta opp at i Sverige ga privatisering av drift og vedlikehold flere stans i jernbanetrafikken og økte kostnader til administrasjon. Vi har prøvd å ta opp at privatisering av jernbanen fører til oppsplitting av fagmiljøene, og vi har prøvd å ta opp at man outsourcer bestillingskompetansen fra Bane NOR.

Men vi får bare registrere at denne regjeringen og de borgerlige partiene er mer opptatt av å snakke om taxi og bybane og av å prøve å male et bilde av venstresiden som noen som hater privat næringsliv. På den måten kan de la dette ideologisk bestemte utsalget av norsk viktig infrastruktur fortsette – med Østfold og vår befolkning som prøvekamener.

Jon Gunnes (V) [18:42:33]: Representanten Øvstegård karakteriserer dette som en merkelig debatt, men jeg må minne om at det er SVs forslag eller initiativ vi nå holder på å diskutere. Det er SV som har tatt initiativet til og prøver en omkamp på det som i denne sal er bestemt om jernbanereform, og at Bane NOR får tillatelse til å undersøke om det går an å gjøre det på en enda mer effektiv og bedre måte ved å sette ut en del av driften.

Da blir det litt rart å høre at vi nå har ført argumentasjon for og forsvart denne jernbanereformen og disse anbudsutsettelsene – at vi forsvarer det – og at det blir karakterisert som en merkelig debatt. Jeg tror vi har bevis nok for at vi mest sannsynlig lykkes med dette. Flytoget og Gjøvikbanen er blitt nevnt. Jeg tror ikke det er veldig mye vanskeligere å drifte jernbane enn mange andre transportformer. Avinor ble privatisert til et AS med mange av disse tjenestene, men med et statlig selskap som drifter. Det er det samme vi prøver på i jernbanesektoren nå. Det har også lyktes. De rød-grønne var sterkt imot den gangen man innførte det. Det er en suksess i dag.

Jeg er enig i at vi skal gå litt sakte fram. Det er det regjeringen legger opp til ved at man tar én og én banestrekning og ett og ett område, for å se om man faktisk får det til.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [18:44:59]: Jeg får takke for en interessant debatt. Jeg tror ikke den har vært veldig opplysende, for mange av argumentene har ikke handlet om den reformen regjeringen faktisk gjennomfører, men om paradiske gjengivelser av den. Men jeg mener fortsatt det vi holder på med, er riktig, for vi kunne ikke sitte og se på en jernbane som fortsatte å forfalle. Det var en jernbane der fagfolkene selv, i 2011, rapporterte om at vi sto i fare for kollaps, og der fagfolkene selv sa at løsningen på dette var en bedre organisering av sektoren for nettopp å samle ansvarsoppgaver på en bedre måte, for å sørge for bedre konkurranse om å levere gode tjenester. Det er faktisk for tilbudet til de reisende og til næringslivet vi har jernbanen.

Det blir pekt mye på Sverige og England, som om dette er en kopi av jernbaneorganiseringen i Sverige og England. Det er det ikke. Når SV og andre partier gang på gang prøver å gi det inntrykket, er det bare fordi en åpenbart ikke gidder å sette seg inn i reformen, men også fordi de vet at å diskutere reformens innhold ikke er så svertende som å snakke om myter fra andre land.

La meg allikevel vise til en rapport fra Centre for Transport Studies i Stockholm, som i 2014 kunne framvise at vedlikeholdskostnadene i Sverige er redusert med 11 pst. Kvaliteten har ikke gått ned, men opp, og punktligheten har blitt opprettholdt. I en rapport utført

av Trafikverket i 2015 framgår det at i perioden 1995–2013 er antallet ulykker redusert, punktligheten har vært stabil, mens trafikken har økt med 50 pst. – stikk motsatt av det SV prøver å hevde. Nå har jeg henvist til to studier med kilde. Jeg gleder meg til å høre SV komme med de samme kildene.

Jeg har før kommentert England. Det var mye som ikke fungerte i England de første årene etter den jernbanereformen de hadde, men det var sannelig mye som ikke fungerte før reformen også. Det var nettopp derfor de igangsatte den. Men det de gjorde feil, var at de ikke opprettholdt ansvaret for infrastrukturen på én hånd, men tok og delte den opp. Vi gjør ikke den feilen. Det er derfor vi har alt dette under statens hender. Det vi lærte fra Sveits, var nettopp å ha en strategisk enhet, og den er under statens hender.

Jeg synes det er litt rart at ingen fra opposisjonen kritiserer, men snarere forsvarer og sier det er helt greit med anbud så lenge vi snakker om fly, ferje og buss. Det var helt greit med konkurranse på godstog da de rødgrønne styrte, og det var helt greit å introdusere private aktører på eiersiden av Trafikkservice, sånn som Stoltenberg-regjeringen gjorde. Men akkurat å drifte en strekning på jernbanen – nei, der er det plutselig noen helt andre ting. Da viser de at det er en side i politikken som har en ideologisk tilnærming til dette, og det er nettopp venstresiden. Vi gjennomfører det som en i resten av landet stort sett synes er god, pragmatisk politikk.

Ivar Odnes (Sp) [18:48:17]: Det er altså to representantforslag vi drøftar no. Det er eit forslag om stoppa privatiseringa av drift og vedlikehald på Østfoldbana, og det er eit forslag om å sikra verksemdoverdraging for dei tilsette i jernbana dersom nye aktørar vinn anbodet i nokre av dei utlyste eller planlagt utlyste jernbanestrekningane her i Noreg. Det er dei to tinga vi diskuterer. Då er det lite grann underleg at representanten Orten tykkjer det er rart at ordet «privatisering» vert nemnt i debatten, når det er nettopp det det handlar om.

Vegutbygging på Løten, Gjøvikbana og Nye Vegar har vore nemnde – E6, Bybanen i Bergen, Trondheim og jernbane og bybussar også. Det er utruleg mykje som vert lagt inn i ein slik debatt. Senterpartiets inngang til dette er at vi er opptekne av arbeidsvilkåra til dei tilsette og å tryggja deira rettar om arbeidsplassen vert konkurranseutsett og andre aktørar kjem inn. Det er akkurat slik det er gjort i bussanbodet, som representanten Jegstad viste til. Det er verksemdoverdraging som i stor grad vert gjort der. Senterpartiet er oppteke av føreseielege vilkår for den viktige jernbaneinfrastrukturen. Difor vil vi ikkje vera med på den forsøksordninga som Bane NOR ynskjer. Vi meiner at det er for usikkert for eit så viktig baneinfrastrukturtiltak.

Når representanten Ketil Kjenseth dreg inn Nye Vegar AS, vert det litt underleg. Ja, eg har ytra meg positivt til at vi kan utvida E6-prosjektet som går inn i Oppland med rv. 4, og det skal eg koma nærmare attende til når vi skal diskutera nokre andre samferdselssaker her i salen.

Når det gjeld tilbodet åt dei reisande og næringslivet som skal transportera godset sitt, er alle opptekne av at det skal vera føreseieleg og trygt. Difor er det òg viktig at nettopp dei som legg til rette for dei reisande, skal sikrast gode arbeidsvilkår og tryggleik i det viktige arbeidet deira for å halda hjul og skjenegang i orden.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 10 og 11.

Sak nr. 12 [18:51:15]

Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om Nokre saker om luftfart, veg, særskilde transporttiltak, kyst og post og telekommunikasjonar (Innst. 380 S (2017–2018), jf. Prop. 87 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Helge Orten (H) [18:52:03] (komiteens leder og ordfører for saken): La meg først få starte med å takke komiteen for en god og ryddig behandling av proposisjonen. Jeg kommer ikke til å gå gjennom alle sakene som er omtalt i proposisjonen, men kommenterer noen av dem, da med utgangspunkt i flertallets synspunkter. Jeg regner med at opposisjonen redegjør for sine forslag.

Stortinget har tidligere vedtatt at rutetrafikken ved Fagernes lufthavn, Leirin, skal legges ned, og at lufthavna skulle drives som en ren charterflyplass av Avinor fram til lokale eiere var klar til å overta lufthavna, men ikke lenger enn til 1. januar 2019. Det var også en forutsetning i vedtaket at lokalt næringsliv skulle dekke deler av kostnadene i 2017 og 2018, uten at så har skjedd.

Avinor og Samferdselsdepartementet har siden 2016 hatt dialog med lokale aktører om lokalt eierskap og drift, men så langt har man ennå ikke lyktes i å komme fram til en løsning. Og siden det ikke er planlagt chartertrafikk i andre halvår 2018, er det ikke grunnlag for fortsatt drift. Flertallet støtter derfor departementets vurde-

ring om å stenge flyplassen fra 1. juli 2018, det vil si et halvt år før det som i utgangspunktet lå i vedtaket.

Det utelukker ikke at det kan jobbes vidare med en lokal løsnig for overtagelse av eierskap og drift av flyplassen. Tvert imot vil det være svært velkomment. Men det vil ikke være hensiktsmessig å vidareføre en driftsorganisasjon all den tid det ikke er planlagt aktivitet ved flyplassen.

Det har også kommet et løst forslag fra Kristelig Folkeparti. Høyre vil vurdere å støtte dette forslaget under visse forutsetninger, og under forutsetning av at vi har forstått det riktig. Det vil si at Fagernes lufthavn, Leirin, stenges fra 1. juli 2018, slik det er foreslått i proposisjonen, at det kun gjennomføres nødvendig vedlikehold for å opprettholde dagens status på flyplassen, at det ikke skal gjennomføres investeringer i flyplassen utover nødvendig vedlikehold, og at eventuelle pålegg for å imøtekomme Luftfartstilsynets krav må dekkas av eventuelle nye eiere.

Med disse forutsetningene er dette siste mulighet for nye aktører til å finne en løsnig for overtagelse av drift og eierskap til flyplassen.

Så til prosjektet rv. 23 Dagslett–Linnes. Det er et svært etterlengtet og viktig prosjekt, både lokalt og regionalt. Derfor er det svært beklagelig at det ble avdekket en betydelig kostnadsøkning i prosjektet, i hovedsak på grunn av mer krevende grunnforhold enn tidligere forutsatt. Samferdselsdepartementet anbefalar å se prosjektet i sammenheng med parsellen rv. 23 Linnes til krysset E18. Det vil gi en mer helhetlig utbygging med mulighet for en mer kostnadseffektiv gjennomføring. Flertallet slutter seg til denne vurderingen, men vil presisere at det er umåtelig viktig å ha en god framdrift i prosjektet, slik at hele strekningen kan realiseres så raskt som mulig. Slik sett vil vi be statsråden bidra til at planlegging og gjennomføring skjer så raskt som overhodet praktisk mulig.

I opposisjonen ... i proposisjonen, beklager – en liten nyanse der – er det gjort flere justeringer som komiteen samlet står bak. Blant annet er det oppdatert kostnadsramme for E69 Skarvberg-tunnelen, det er justering av porteføljen til Nye Veier der strekningen E6 Kolomoen–Ensby utvides vidare til Øyer, det er bruk av opsjonen med Hurtigruten om forlengelse av avtalen med ett år, og det er forenkling av innretningen på bredbåndstilskuddet, som vil gi fylkeskommunene mer innflytelse og forutsigbarhet.

I tillegg redegjør departementet for oppfølging av tre anmodningsvedtak. Blant annet blir det gjort nødvendige vedtak for oppfølging av Stortingets vedtak om at nullutslippskjøretøy ikke skal betale mer enn 50 pst. av takstene for konvensjonelle kjøretøy når det gjelder bompenger, ferge og parkering. Det betyr at det kan åp-

nes for betaling av nullutslippskjøretøy innenfor disse rammene i bomstasjoner dersom det er lokal tilslutning til det, og på riks- og fylkesveiferger vil det også legges til rette for maks 50 pst. betaling for nullutslippskjøretøy. Det er også varslet en lovproposisjon til Stortinget vedrørende parkering, som vil komme i juni 2018.

Det foreligger gode støtteordninger for miljøvennlig båttransport gjennom det offentlige virkemiddelapparatet, noe som er redegjort for i proposisjonen. Flertallet er derfor av den oppfatning at fylkeskommunene som har ansvaret for båtdriften, må gjøre egne vurderinger av hvordan de kan nyttiggjøre seg disse ordningene for å realisere en utslippsfri båttransport. Vår vurdering er at anmodningsvedtaket har fått en god oppfølging gjennom denne proposisjonen.

Avslutningsvis vil jeg vise til at i forslaget til vedtak som er fremmet av en samlet komité, har det dessverre sneket seg inn en skrivefeil. Der det står «E69 Skarvberg-tunnelen», skal det selvfølgelig være «E6 Skarvberg-tunnelen», og det regner jeg med er kurant å få rettet opp.

Sverre Myrli (A) [18:57:04]: Jeg vil i innlegget mitt berøre to saker. Det er Fagernes lufthamn Leirin og rv. 23 i Røyken og Hurum.

Vi har tidligere diskutert Fagernes lufthamn Leirin i det vide og det brede. Jeg synes det er synd, slik regjeringen nå legger opp til, at flyplassen skal stenges. Denne saken har en forhistorie. For det første vedtok regjeringspartiene og det som da var to støttepartier i Stortinget, å legge ned rutetrafikken på Fagernes lufthamn Leirin. Deretter startet de nedbyggingen av driften av selve flyplassen. Så kan vi si mye om det, men dessverre ser vi resultatet nå. Jeg må si jeg er overrasket og svært skuffet over det som har skjedd, for det manglet neimen ikke på fagre løfter om hvordan det skulle satses på Leirin. Mange av oss advarte og sa at det er svært vanskelig å se for seg at kommuner eller fylkeskommuner eller næringslivet i regionen skal stå for ansvaret for driften av en flyplass. Men nei da, det var ikke noe problem, nå skulle det satses.

Høyres Olemic Thommessen var klar. Venstres Ketil Kjenseth, som jeg ser er på plass, var klar på at nå skulle det satses på Leirin. Det som måtte komme av kritiske kommentarer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, var selvfølgelig svartmaling. Det er enten svartmaling eller å slå inn åpne dører når opposisjonen i Stortinget ytrer seg. Uansett, det er beklagelig, det som nå har skjedd. Vi kan fra Arbeiderpartiets side ikke være med på at Fagernes lufthamn Leirin skal legges ned. Derfor har Arbeiderpartiet og Senterpartiet forslag om at flyplassen ikke skal legges ned.

Så må jeg si at jeg kritiserte Kristelig Folkeparti litt i foregående sak. I denne saken vil jeg rose Kristelig Folke-

parti, for jeg synes Kristelig Folkeparti også har lagt fram et godt forslag. Arbeiderpartiet og Senterpartiets forslag er riktignok litt bedre, men Kristelig Folkepartis forslag handler i grunnen om mye av det samme, at en i alle fall sikrer at flyplassen ikke bygges ned. Så jeg vil gi ros til Kristelig Folkeparti i denne saken.

Så vil jeg si litt om rv. 23 i Røyken og Hurum. I går deltok jeg på et stort møte om rv. 23 i Røyken. Der var det svært stor utålmodighet. Det var folk fra Lahell, det var folk fra andre steder som lever i det store trafikkaaset som i dag råder på rv. 23. Alle skjønner at når kostnadene øker, er det behov for å ta en timeout. Det er riktig at vi ser hele strekningen fra Dagslett og til E18 i sammenheng, men den utålmodigheten som folk i området har, og som ble brakt til torgs på møtet jeg deltok på i går, av ordførerne både i Hurum, Røyken og Lier – og så vidt jeg vet, er de fra Høyre alle tre – den må vi ta på høyeste alvor.

På møtet i går ble det redegjort fra Statens vegvesens representanter at med det som nå ligger fra departementets side, vil det gå ti år før ny veg fra Dagslett og inn til E18 kan stå ferdig. Det er hvis de bevilgningene som trengs, kommer og det ikke er begrensninger ut fra økonomiske rammer. Da kan det i beste fall stå ferdig veg om ti år, og da vil jeg bare si: Det holder ikke. Vi kan ikke bruke ti år på å løse trafikkproblemene i dette området – borti 20 000 kjøretøyer hver eneste dag rett utenfor dørene til folk. Her må det finnes løsninger, og jeg håper vi kunne samles om – og derfor har Arbeiderpartiet og SV fremmet forslag – at vi kan gjøre dette enklere og få ny veg ferdigstilt raskere enn ti år.

Til slutt vil jeg ta opp forslagene nr. 1, 2 og 4 i innstillingen, og så vil jeg be presidenten om at forslag nr. 1 tas opp til votering før forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti. Hvis forslag nr. 1 ikke blir vedtatt, vil vi stemme subsidiært for forslaget fra Kristelig Folkeparti.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Representanten Sverre Myrli har teke opp dei forslaga han refererte til.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [19:02:49]: Det er godt å se at vår dyktige komiteleder også kan gjøre feil. Det gir håp for oss vanlige dødelige også. Det er korrekt som det står i innstillingen: Skarvberg tunnelen ligger på E69, ikke E6, som komitelederen ville rette det til.

Jeg tenkte jeg skulle si noen ord om vei og bredbånd. Som finnmarking som ofte har kjørt gjennom Skarvberg tunnelen, er det en gledens dag endelig å få på plass de siste vedtak før oppstart. Dette er et viktig prosjekt. Det ble gjort en god jobb i planleggingen, og KS2 viser at kostnadene ikke øker vesentlig i forhold til tidligere be-

regninger. Europavei 69, som Skarvberg tunnelen er en del av, er den eneste veiforbindelsen til Honningsvåg og Magerøya, og er en vei som har stor betydning for næringsliv og framtidig næringsutvikling.

Dagens tunnel er for lav, og tilførselsveiene i begge ender ligger i rasfarlige områder, så dette er et etterlengtet prosjekt. Når den nye tunnelen står klar i 2021, vil det skape en tryggere, bedre og mer effektiv vei for innbyggere, turister som skal til Nordkapp, fisk som skal ut til forbrukerne, og ikke minst i forbindelse med arbeid som skal gjøres i tilknytning til oljeaktiviteten som skapes med Johan Castberg, så her tenker regjeringen helhetlig.

Den betydelige satsingen på bedre bredbåndsdekning de siste fem årene må også nevnes. Jeg kan nevne at i 2013 hadde vi i Finnmark en bredbåndsdekning på knapt 7 pst. I 2017 var vi oppe i en dekning på 82 pst. Vi ser at det blir vanskeligere å tette de siste hullene i dekningskartet. Da må vi endre innretningen på tilskuddsordningen for bredbåndsutbygging: forenkle måten midlene skal tildeles på, gi fylkeskommunene mer innflytelse og forutsigbarhet, og husstander som ikke har tilbud om bredbånd på minst 10 Mbit/s, skal prioriteres. Det er god fremskrittsparti-politikk, som vil bidra til å fjerne det digitale klaseskillet som de rød-grønne skapte.

Ivar Odnes (Sp) [19:05:25]: I denne saka om nokre saker på samferdsleområdet vil eg kommentera nokre av dei. Som opplending ser eg det positive i at det no vert opna for å sikra ei heilskapleg utbygging av E6-prosjektet som er i gang fram mot Mjøsbrua, og at det no vert lagt til rette for å forsera utbygginga heilt fram til Øyer. I den vidare planlegginga av prosjektet på Oppland-sida bør det også på rv. 4-strekninga Mjøsbrua-Gjøvik vurderast tidlegare oppstart, sidan dette er eit prosjekt som også kan bidra positivt til E6-prosjektet Mjøsbrua-Lillehammer, som har eit stort masseunderskot. Rv. 4-prosjektet har eit masseoverskot som kan nyttast til E6-prosjektet.

For rv. 23 er det bra at det vert sett på ei samla utbygging av Dagslett-kryss E18. Senterpartiet meiner at det er klare både trafikkikkerheits- og miljømessige grunnar, i tillegg til samfunnskostnaden i å ha så dårleg framkomelegheit for person- og varetransport – dette på grunn av stor trafikk – at vegen for ein stor del har nedsett fartsgrense på grunn av at han går delvis gjennom eit bustadområde, og at han generelt har for dårleg standard for så stor trafikk.

Når det gjeld tilskotsordninga for breiband, skal det ikkje vera nokon tvil om at vi i Senterpartiet er opptekne av at vi no raskast mogleg skal kunna få kopla heile Norge på eit infrastruktursystem for høgfarts breiband. Di-

for støttar vi også endringa i tilskotsordninga for breiband, som bidreg både til å forenkla og til å sikra ei mest mogleg ubyråkratisk administrering av desse midla. Men kjerna i ordninga – budsjettmidla – er for låge og må høgdast vesentleg i åra framover for å sørgja for at alle skal kunna delta på like fot i det digitale nettverket så raskt som råd.

Når det gjeld orienteringa om Fagernes lufthamn Leirin: Det skjer, det som vi åtvare om. I samband med endringane som vart gjort i budsjettbehandlinga på Stortinget i 2015, åtvare vi om at dette ikkje ville gje eit nødvendig fundament for å byggja opp ein berekraftig charterflyplass på Leirin, med så stutt verketid. Det var ei næring som også var svært skeptisk då regjeringa ved dåverande statssekretær John-Ragnar Aarset stod på Leirin i november 2015 og sa at det verkeleg skulle verta eit stort lyft for charterdrift på Leirin. Reiselivsnæringa sjølv bad om ein periode på fem–sju år for å få fleire charterseriar opp og stå, for å kunna auka omsetjinga og innteninga, men fekk altså inntil tre år, med krav om innfasing av kostnadsdekking allereie frå andre året. Dette var næringa svært skeptisk til, men ein trudde at når dette no vart meir eit næringsprosjekt, og ikkje eit samferdsleprosjekt, skulle ein – med så positive signal frå regjering og storting – få drahjelp til å greia å byggja opp ein rein charterflyplass på Leirin på dette grunnlaget. Det har vore arbeidd intenst frå næringa, men det hjelper lite med fagre ord når ikkje også regjeringa følgjer opp med ressursar til dette. Det har vore utarbeidd og etablert eit næringsklyngeprosjekt som samlar ulike reiselivsaktørar frå Valdres og Hallingdal, som har utarbeidd gode pakkøløysingar som femnar om både aktivitetar, overnatting, busselskap og lokalmatprodusentar i området. Dei har lagt eit godt grunnlag, og har også vore i møte med den politiske leiinga i Næringsdepartementet for å få drahjelp vidare.

Den store usikkerheita som har vore rundt fortsatt drift av Leirin, har ført til at charterserien som har gått frå London til Leirin om vinteren, vert flytta over til Gardermoen frå komande vinter. Det er svært beklageleg at Valdres og Hallingdal no kan mista det fortrinnet dei har med ein flyplass, der besøkande til området kan fly rett inn og oppleva området frå flyet når dei landar i fjellheimen på Leirin. Flyplassen i seg sjølv er også viktig som ein beredskapsflyplass for både Forsvaret og luftambulansen, og det er fleire som har nytta seg av flyplassen.

Når det gjeld forslaga som er lagt inn, vil eg subsidiært støtta det forslaget som er varsla frå Kristeleg Folkeparti. Vi ser at det kan vera eit godt grunnlag for det nærings-selskapet som ein no er i ferd med å etablere, at ein får føreseielege vilkår for fortsatt drift på flyplassen.

Arne Nævra (SV) [19:10:42]: Nå ber jeg nok statsråd Solvik-Olsen om å kvesse pennen, for nå kan han skrive et referat – for jeg skal snakke om og forsvare et ganske stort veiprosjekt i Lier og Røyken. Det gjelder selvfølgelig rv. 23. Den skal etter hvert omdøpes til E134 – det blir altså en europavei vi snakker om. Denne veien går gjennom et tettbygd område i Røyken og Lier, spesielt gjennom stedet Lahell, i nåværende Buskerud fylke.

Vi har kommet i en utrolig situasjon: Det gjelder utbygging av en omkjøringsvei, en ny vei – planene har eksistert i 20–30 år. Vi snakker om at nærmere 20 000 biler, hvorav enormt mange vogntog, passerer boligstrøket Lahell daglig – vi snakker altså om hver eneste dag – på en svingete vei i 50 km/t, for det er fartsdumper der også.

Utsettelsen av byggingen av den første delen av parsellen, Dagslett-Linnes, har skjedd på grunn av nye beregninger, som viser rundt 900 mill. kr i overskridelser, igjen på grunn av nye tekniske krav og nye opplysninger om grunnforhold osv. Spaden ble stukket i jorda, det skulle bygges, men så ble det stoppet. Eventuelle mangler ved tidligere beregningsgrunnlag skal jeg ikke ta opp her, men nå må det tas grep. En er nødt til å ta grep. Det går ikke an å holde lokalbefolkningen nærmest for narr i nye år – for ikke å si i årtier, som det kanskje er snakk om. De har lidd nok lokalt.

Heldigvis har Lier kommune, som er en helt sentral kommune i denne saken, særlig når det gjelder del 2 – hele del 2 ligger i Lier – blitt enige om ett alternativ. Det er total tverrpolitisk enighet om ett alternativ, at del 1 og del 2, dvs. helt fram til E18, bør bygges ut under ett, med lang tunnel, det vi kaller Vikeralternativet. Også departementet legger til grunn et samlet prosjekt for del 1 og del 2.

Det springende punktet her er om andre alternativer for del 2 nå må utredes på nytt i detalj, eller om en kan følge den innstendige oppfordringen fra Lier kommune om å fokusere på deres alternativ, Vikeralternativet. Bakgrunnen for dette er selvfølgelig at de andre alternativene i stor grad vil innebære å bygge ned dyrket mark, flere av dem vil bli mer kostbare, og det vil bli et stort problem for bebyggelsen lokalt.

For meg er det ikke så viktig om det er statlig eller lokal regulering, det viktigste er å få planleggingstiden ned. Det ble opplyst på det samme møtet som representanten Myrli refererte til, i går, at vi snakker om kanskje fem års planleggingstid. Nå må kverna male igjen i fem år. Dette går altså ikke an. Vi må kunne prøve å få denne planleggingstiden ned. Det er bakgrunnen for SVs forslag, som vi har sammen med Arbeiderpartiet.

Jeg vil understreke alvoret her. Vi snakker om trafikken fra kontinentet, fra vestlige Sverige, fra Østfold, trafikken gjennom Oslofjordtunnelen og over Hurumhalvøya, via flaskehalsen og boligområdet Lahell, med de

50 km/t, og vidare – kanskje helt til Vestlandet eller nordover.

Så er det et poeng til: Det bør i hvert fall ikke stå på penger, verken til planlegging eller til utbygging, for jeg har jo lagt merke til såpass at her i salen har det vært brukt ganske betydelige midler på veiprosjekter tidligere som har et helt annet trafikkgrunnlag, et langt mindre trafikkgrunnlag, enn det vi snakker om her. Det skal det bli vanskelig å stå foran et tribunal og forsvare. Så jeg vil på det sterkeste anbefale at en vurderer SV og Arbeiderpartiets forslag, som i hvert fall understreker betydningen av å fokusere på den enhetlige løsningen som Lier kommune står bak.

Det er nå engang sånn at selv om SV generelt sliter når det gjelder store motorveiprosjekter – her har vi ikke noe særlig valg, det må bli fire felt på grunn av tunnelforskriftene – går det noen ganger an å bruke hodet.

Jon Gunnes (V) [19:16:00]: Først vil jeg snakke litt om bredbånd, og jeg tror også, som flere har nevnt tidligere her, at det er veldig viktig og riktig nå å organisere det slik at fylkeskommunene får et større ansvar for å prioritere dette arbeidet.

Komiteen var på tur til Nkom i Lillesand, som er hovedansvarlig for satsing på bredbånd, mobilitet og mobilsamband i Norge. De er flyttet til Lillesand. Jeg må si at de som er redd for å flytte ut arbeidsplasser fra Oslo, bør ta seg en tur. Selskapet er meget kompetent – det var en fryd å være der, med tanke på både kompetanse og arbeidsmiljø, så langt vi fikk inntrykk av. De var også veldig for at man organiserte dette på en annen måte, slik at det blir en ordentlig prioritering. Venstre skal nok kjempe for å få gode bevilgninger, slik at vi får bredbåndsidekning i det meste av landet.

Det er en ting til jeg synes er litt gledelig, om kystruten Bergen–Kirkenes – vi har visst om det en stund – som det står litt om her. Vi husker debatten vi hadde før jul, hvor vi snakket mye om at det var for lave ambisjoner med tanke på miljøkrav. Heldigvis er det nå to selskaper som skal betjene denne ruten, og da blir det litt konkurranse mellom dem. Jeg har veldig tro på at de – det skulle gjerne vært flere for min del – kan utfordre hverandre når det gjelder å ta i bruk ny teknologi.

Når det gjelder debatten vi hadde i forrige uke om anbudsrunder og konkurranseutsetting, ser man at her har man har fått en god ordening. Jeg tror at når båtene nå bygges, vil det faktisk være mye bedre miljøgevinst når disse selskapene vil være med å utfordre og ikke minst levere, det har vi et godt håp om. Vi i Venstre tror det er en veldig god ordening, at vi faktisk la det ut på anbud, og at det ble minst to som frakter.

Så skal en stedlig representant fra Venstre, Ketil Kjenseth, få lov til å snakke om Fagernes lufthavn. Det kan dere nå se fram til.

Tore Storehaug (KrF) [19:19:07]: Eg viser til saksordføraren sitt innlegg og skal berre kort kommentere den saka som omhandlar Leirin flyplass. Stortinget har tidlegare vedteke at Fagernes lufthamn skal drivast som ein rein charterflyplass av Avinor fram til lokale eigarar overtek lufthamna, men ikkje lenger enn til 1. januar 2019. Vedtaket føresette at lokalt næringsliv skulle dekkje delar av Avinors kostnader i 2017 og 2018. No kan vi registrere at lokalt næringsliv ikkje har makta å dekkje delar av kostnadene som Stortingets vedtak føresette, og at det heller ikkje har blitt planlagt nokon chartertrafikk på flyplassen i 2018. På den bakgrunnen har Avinor difor vedteke å stengje Fagernes lufthamn frå 1. juli 2018.

I seinare tid har det likevel dukka opp private aktørar, bl.a. representert ved næringslivet i regionen, som ønskjer å jobbe vidare med tanke på å få etablert charterflyplass med utgangspunkt i Leirin flyplass. Frå Kristeleg Folkeparti si side meiner vi difor at nedlegging frå 1. juli 2018 ikkje må gjerast på ein måte som tek frå desse aktørane mogelegheita til å starte opp ein flyplass innanfor eit rimeleg tidsperspektiv. Det betyr at flyplassen i denne perioden ikkje skal strippast for utstyr, og at viktige installasjonar ikkje blir demonterte.

Kristeleg Folkeparti fremjar i dag difor eit forslag som opnar for ei slik mogelegheit innanfor ei tidsramme på tre år frå nedleggingstidspunktet. Med det vil eg leggje fram vårt forslag i saka og vise til saksordføraren si forståing, som er riktig og kan leggjast til grunn. Kristeleg Folkeparti kjem elles til å stemme for fleirtalstilrådinga.

Presidenten: Representanten Tore Storehaug har teke opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [19:21:02]: Vi vedtar en del saker som er viktige. Selv om de kommer i en samleproposisjon, er det vedtak som kommer til å bety mye for lokalsamfunn og innbyggere i landet vårt.

Jeg er veldig fornøyd med at vi nå kan komme i gang med å bygge E69 Skarvbergtunnelen i Finnmark. Det er en strekning som er svært værutsatt, i et område hvor mange reisende nå kan få en bedre reisehverdag. Den vinteren vi hadde, var et eksempel på hvor utsatt man er når naturen slår seg vrang og infrastrukturen ikke er god nok. Nå skal vi avbøte dette, og byggearbeidene kan komme i gang allerede i år. Sånn sett vil jeg si gratulerer med dagen til alle som kjører denne veien til daglig.

Et annet viktig veiprosjekt er rv. 23. Ja, det må vel nesten være det viktigste veiprosjektet i landet når til og med SV nå helhjertet går inn for at vi må få bygd dette så

fort som mulig. I alle andre sammenhenger skal vi kutte i veibevilgningene, spesielt hvis det er fire felt eller mer. Her er det et firefelts veiprojekt som til og med SV kjemper for – og det tar jeg ad notam. Jeg skal love at vi skal ha god framdrift, og vi sender ut oppdragsbrev til Vegvesenet så fort Stortinget har gjort sine vedtak. Jeg forstår godt at lokalbefolkningen er «annig» etter å få dette løst. Det har vært en omdiskutert veistrekning i mange tiår. Jeg har kjørt strekningen flere ganger – både som privatperson og som statsråd sammen med Vegvesenet – og behovene er store. Utfordringen med dårlige grunnforhold har derimot gitt problemer og gjort det vanskelig å starte, og det er derfor vi benytter anledningen til å se hele strekningen i ett til et kryss med E18. Det er tross alt dit mange av bilene skal. Et av regjeringens ønsker er å slutte med stykkevis og delt utbygging, at vi klarer å bygge fra A til Å når vi først setter i gang. Dette er et slikt veiprojekt.

Jeg må minne om, når enkelte hevder at dette vil ta tid og kritiserer det, at det de nå lokalt har ønsket, er en helt annen trasé enn det som før har vært planlagt. Man ønsker å begynne prosjektet på nytt, og da bør man i hvert fall ikke gi inntrykk av at det er Statens vegvesen som er problemet, for Statens vegvesen har forholdt seg til de vedtak som er gjort før. Hvis man nå ønsker å endre på de vedtakene, medfører det at det tar mer tid. Jeg mener det fortsatt er fornuftig at vi gjør det som regjeringen har lagt fram, nemlig å gi Vegvesenet frihet til å vurdere alle de ulike alternativene, slik at man kan komme med opplyste alternativ når vi skal ta en endelig beslutning. Det er viktig for at vi skal ha kontroll på kostnadene. Det er viktig for at vi skal vite konsekvensene av de ulike alternativene og kunne vurdere dem opp mot hverandre.

Vi vet f.eks. ikke hva slags fjellforhold det er der man ønsker å bygge tunnelen. Og selv om jeg har mange partifeller som ønsker Vikeralternativet mer enn gjerne velkomment, må vi vite at det faktisk er godt fjell som lar seg bygge i. Jeg har ingen grunn til å tro noe annet nå, men det handler om seriøs og skikkelig saksbehandling. Men tidsaspektet her er ikke nødvendigvis ti år, selv om noen gir inntrykk av det og lager masse baluba rundt det. Når vi snakker med Vegvesenet, indikeres det at man skal kunne bli ferdig med hele strekningen i tråd med de planene som har ligget i Nasjonal transportplan, selv om man kanskje kommer senere i gang med byggingen. Og det er også noe av målsettingen – ikke at vi skal bygge i en lengst mulig tidsperiode, men at vi heller skal bygge intensivt, for det er faktisk når veien åpner, som teller.

Det skjer mye bra når det gjelder bredbånd og fiber. Jeg er opptatt av at vi skal koble sammen hele landet. Derfor har vi gjort endringer i støtteordningene. Vi be-

vilger mye penger, men enda viktigere er det å sørge for at markedsaktørene og dugnadsgjengene kan investere mer. Norge er et av de landene der det faktisk er vekst i bredbåndsinvesteringene fra år til år. Vi har også endret på ordningen og har lagt fram det i denne saken. Mens den forrige regjeringen la opp til å fordele støtteordningen basert på hvor mange innbyggere det var i hvert fylke, der fylker med stor befolkning fikk mest penger, har vi heller sett på hvor behovene er, hvor det er dårlig dekning. Det gjør at fylker som Sogn og Fjordane, Hedmark og Oppland har vært av dem som har fått størst gevinst, og der er behovet også størst. Et fylke som Finnmark hadde en bredbåndsdekning på 7 pst. da vi overtok. Den er nå oppe på godt over 80 pst. Det viser satsing i distriktene.

Jeg skulle også sagt mye om Fagernes lufthamn. Der har tiden gått ifra oss. Men vi kommer til å følge opp det vedtaket som synes å få flertall her, og vil gjøre det i håp om at lokale aktører vil være med og overta denne flyplassen. De skal sannsynligvis kunne få den nesten gratis av oss hvis de ønsker det. Vi skal ikke stå i veien for det.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Ivar Odnes (Sp) [19:26:19]: Eg har spørsmål til ei sak som ikkje har vore nemnd frå talarstolen her enno. Det gjeld vidare framdrift av sikringa av U-864 ved Fedje, der det no synest som at støttefundamentet har vorte etablert, og at det no er framdrift der. Eg kunne tenkje meg å høyra litt om vidare framdriftsplan for dette, om statsråden kan gje noka oversikt over det.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [19:26:53]: Jeg mener det er viktig at vi prøver å få tatt en beslutning om hvilken tilnærming vi skal ha videre – egentlig så fort som mulig. Det er laget en støttefylling, som informert om. Kystverket mener at den har stabilisert seg godt og gjort at hele situasjonen rundt vraket har blitt mye bedre. Så til vurderingen fra Kystverket av spredning av kvikksølv: Det at de fleste beholderne sannsynligvis har rustet i stykker, gjør at situasjonen er annerledes enn det man har trodd før, da man håpte at man kunne heve mye av vraket intakt.

Det er viktig for meg å lytte til fagfolk, men det er også viktig for meg at vi lytter godt til lokalbefolkningen og lokale aktører. Derfor kommer jeg i slutten av denne måneden til å reise til Fedje. Kystverket vil invitere til et åpent informasjonsmøte der folk kan få høre Kystverkets vurderinger, og jeg tror de også inviterer andre fagmiljøer som vil kunne gi sine vurderinger. Så vil vi, basert på de rapportene som kommer og vårt møte med lokale aktører, prøve å ta en beslutning i løpet av høsten.

Ivar Odnes (Sp) [19:27:55]: Eg takkar for utfyllande svar. Eg vil då gå over i eit anna område, som ikkje er så ofte utsett for u-båt. Det gjeld Mjøsområdet ved den nemnde E6-utbygginga. Representanten Kjenseth var i eit tidlegare innlegg i dag inne på at eg var oppteken av rv. 4 og påkoplinga av den for kanskje å auka samfunnsnytta av investeringane i vidare E6-utbygging – det med massebruk frå rv. 4 og E6.

Spørsmålet mitt er i kva grad det vert vektlagt i påvente av ein KS1-rapport om rv. 4 og Gjøvikbanen, som òg ligg i botn her. Når kjem den rapporten, og kan dette koplast saman i framtida?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [19:28:57]: Jeg har ikke i hodet når den rapporten vil komme, men jeg skal sørge for at Stortinget blir godt informert på egnet måte.

Vi prøver å sørge for at vi både bygger infrastruktur og får mye igjen for pengene. Derfor har det vært viktig for oss å utvide mange av prosjektene. Samtidig har det vært viktig for oss å sikre at vi har en kontraktstrategi som ivaretar de store aktørene, men som også ivaretar de mindre aktørene, de såkalte MEF-aktørene. Vi kan ikke bare ha svære prosjekt som gjør at vi ikke har det mangfoldet som spirer og gror under.

Når det gjelder E6-prosjektet, er det et eksempel der vi lar Nye Veier i større grad få sette stolpene selv for hvor de begynner og hvor de slutter prosjektet, nettopp for at de skal kunne ta hensyn til massebalansen. Jeg tenker at det også må være en tilnærming til måten å se rv. 4-strekningen og tilhørende jernbane på – at når man ser på hva man skal bygge og fikse der, at man også klarer å se på massebalansen internt. Vi har nå en finansiering av E6 som gjør det naturlig at det er der vi ser i denne runden.

Sverre Myrli (A) [19:30:15]: Det gjelder rv. 23, som snart blir E134, som representanten Nævra riktig påpekte. Det er ikke slik at det er noen her som har gitt inntrykk av at det skal ta ti år å bygge ny vei mellom Dagslett og E18, og at det «lager masse baluba», som samferdselsministeren sa. Det var Statens vegvesens representanter på møtet om rv. 23 i Røyken rådhus i går som sa det, ut fra det som nå ligger i samleproposisjonen som vi har til behandling, og de planene Vegvesenet følger. Så la meg understreke det, det er ingen her som har laget noe baluba ut av det – det er det Vegvesenet jobber ut fra.

Spørsmålet mitt er: Er det slik å forstå at samferdselsministeren er uenig i det Vegvesenet sier, og at han legger opp til en raskere framdrift? Da er det veldig bra, men nå kan jo samferdselsministeren få muligheten til å redegjøre for hva han mener om spørsmålet.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [19:31:17]: Jeg tok det nesten som ros at representanten nevner ordene «bra» og «samferdselsministeren» på en gang – det skal jeg ta til meg, det skjer ikke ofte!

Ja, vi mener at det er mulig å gjøre dette raskere. Men vi må huske at når Vegvesenet peker på sine tidsakser, tar de ofte og har ting i en sekvens, og de regner med at ofte er det konflikter, og de legger inn det. Det er litt av det samme vi har hørt når de har diskutert eller sagt hvor lang tid det vil kunne ta å fikse rv. 19 i Moss, det er gitt at du ikke klarer å gjøre noe parallelt. Vi legger opp til at vi skal gjøre flere ting parallelt. Men her handler det om at en må kunne bruke den kunnskapen en har, og en må kunne få ny kunnskap. Hvis kommunepolitikerne er med og bidrar til å finne fram til enighet raskt, vil ting kunne gå raskere enn hvis det er stor strid. Jeg har registrert noen av avisinnleggene som har vært, f.eks. i Lierposten hevder lokale Arbeiderparti-folk at Høyre stritter fullstendig imot. Jeg merker meg at Høyre er av en annen oppfatning. Litt av den debatten vil jo kunne påvirke hvor fort Vegvesenet klarer å finne beslutninger som de kan gå videre med.

Sverre Myrli (A) [19:32:21]: Jeg tror ikke Høyres representanter er så veldig av en annen oppfatning, iallfall kom ikke det fram på møtet i går, og hvis samferdselsministeren prater med partifellene sine i Lier, vil han vel få noen av de samme tilbakemeldingene, tror jeg, om ikke akkurat de samme.

Men litt lenger øst for strekningen vi nå snakker om, er Oslofjordtunnelen, som vi har diskutert mange ganger, som er en av, skal vi si, utfordringene for området vi nå snakker om, og trafikken øst-vest under Oslofjorden er stadig økende. Der er det noe uklart hva regjeringen mener. I Nasjonal transportplan står det at det ikke er tatt stilling til om det skal bygges nytt tunneløp under Oslofjorden, eller om det skal jobbes videre med bruplaner, mens representanter fra partier som samferdselsministeren samarbeider med, er ute og sier at det skal bygges nytt tunneløp. Spørsmålet er: Er det nå avklart om det blir nytt tunneløp i Oslofjordtunnelen?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [19:33:28]: For det første til min henvisning til Arbeiderpartiets lokale representant som uttalte seg i Lierposten. Det viser jo at der ble det egget opp til konflikt. Hvis representanten Myrli nå kan bekrefte at den konflikten ikke eksisterer likevel, synes jeg det er veldig positivt. Det er med og bidrar til lettere å kunne ta beslutninger på en strekning som skal bygges, og det vil gjøre at Vegvesenet også vil kunne ha bedre framdrift.

Når det gjelder Oslofjordtunnelen, er det riktig at da regjeringen la fram Nasjonal transportplan, var det ikke tatt en endelig beslutning. Men signalene fra Stortingets

behandling var veldig tydelige, at en ønsket å bygge et tunnellop til ved siden av den tunnelen som er nå, og vi jobber med Vegvesenet når det gjelder den framdriften. Det er ikke tatt en endelig beslutning, men vi kommer til å kommunisere dette til Stortinget på egnet måte. Vi legger til grunn de føringene som Stortinget ga oss i Nasjonal transportplan.

Arne Nævra (SV) [19:34:29]: Jeg har lyst til bare å henvise litt til det brevet som kom fra Lier-ordføreren, som er en føring, en henstilling til en behandlingsmåte ved å fokusere på dette lange Viker-alternativet for rv. 23. Kan statsråden se noen juridiske hindringer i veien for at man konsentrerer seg om det ene alternativet, som det er enighet om i kommunen nå? Eventuelt hvis han gjør det, hvilke andre grep kan statsråden ta for at vi kan få en raskere behandling enn f.eks. muligheten for en detaljregulering direkte?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [19:35:15]: Jeg synes det er veldig spennende når SV utfordrer alle rammeverk for hvordan en vei skal bygges, nemlig at vi skal finne snarveier. En skal gjerne hoppe over kommunedelplan og gå rett på reguleringsplaner, der en ikke skal ha offentlige høringer, ikke utrede alternativene. Skal jeg ta det som et signal nærmest om at sånn kan vi gjøre det på andre strekninger også? Da blir det veldig mye firefelts motorveier veldig mange steder. Det hadde ikke vært meg imot.

Vi har varslet i den saken vi nå melder, at vi ikke bare skal utrede videre arbeid med Dagslett-Linnes – altså den strekningen som har vært lagt til grunn – men at vi vil se på alle alternativene. Dermed var det regjeringen som faktisk tok initiativet til å se på eierskap. Nå har vi fått de signalene fra kommunestyret i Lier. Vi har hatt møte med en rekke av de lokale representantene også fra de omkringliggende kommuner, også fra fylkeskommunen. Vi ønsker å realisere dette prosjektet. Jeg er veldig glad for at alle er enige om at dette skal være et firefelts veiprojekt i tillegg. Så skal vi sørge for at vi er godt informert når beslutningen tas, og at vi kan bygge noe som lar seg realisere.

Arne Nævra (SV) [19:36:21]: Jeg takker for svaret.

Poenget med rv. 23 og dette prosjektet er at det er veldig spesielt. Vi har utredet, og det har vært diskutert alternative traseer i årevis. Holdningene lokalt har vært framme mange ganger. Vegvesenet har kommet med mange synspunkter, så det er gjort masse faglige vurderinger.

Hvis man velger det ene alternativet, snakker vi om ganske enkle problemstillinger. Det er omtrent snakk om hva slags bergtype vi har for boring hele veien – så enkelt er det vel. Men ser statsråden noen grep som han

kan ta som forkorter planleggingstiden for den hardt rammede befolkningen som venter på et resultat på Lahell?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [19:37:08]: Vi kommer til å gjøre her som vi gjør med en rekke veiprojekt – prøve å sørge for at flere ting skjer parallelt i stedet for at det skjer i sekvenser. I det går det an å spare mye tid. Så går det også an å diskutere sammen med lokalpolitikere om en er så enig at en kan gå rett på en reguleringsplan i stedet for en kommunedelplan. Det vil også kunne spare oss for tid. Men det vil i teorien kunne gå ut over lokaldemokratiets evne eller mulighet til å kunne komme med sine innspill i denne prosessen. Det må en også ta med seg – at når en kjøper seg tid på denne måten, altså kjøper seg raskere framdrift, er det andre sider som lider. Det er ikke nødvendigvis et problem, men en skal være bevisst på det.

Så synes jeg det er interessant med tilnærmingen til representanten Nævra når det her gjelder en sterkt trafikkert vei som ligger nær der folk bor. Det er akkurat den samme problemstillingen vi har på E18 Vestkorridoren, der vi ønsker å legge veien mer i tunnel, få mer kollektivtrafikk, mer gang- og sykkelvei. Der er logikken den stikk motsatte fra SV, og derfor tror jeg vi har noen spennende diskusjoner foran oss fortsatt.

Presidenten: Då er replikkordskiftet avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Masud Gharahkhani (A) [19:38:28]: Jeg er glad for at de rød-grønne partiene er så tydelige på framdrift av rv. 23 og valg av veialternativ, altså Viker-alternativet. Det er selvfølgelig utrolig trist at det nå er usikkerhet på grunn av kostnadsoverskridelser og grunnforhold, og derfor er det Stortinget og samferdselsministerens ansvar å få ut usikkerheten og holde tempoet oppe for å gjennomføre veiprojektet.

Denne veistrekningen er helt avgjørende nasjonalt, regionalt og lokalt. Den har nasjonal verdi fordi den vil sørge for å lette belastningen på hovedstaden, når man ser utvidelsen av Oslofjordtunnelen og ny riksvei gjennom Lier i sammenheng.

Den er avgjørende for regionen og de enorme utviklingsgrepene som skjer i hele Drammens-området. Det skal bygges boliger til tusenvis av nye innbyggere. Det handler om å skape arbeidsplasser i regionen, slik at ikke alle må inn til Oslo by for å ha en jobb, slik at folk kan bo og jobbe i nærheten av hverandre. Det skal bygges et nytt sykehus i Drammen, på Brakerøya, i et felles samarbeid om planlegging mellom Lier og Drammen kommune. Det blir et nytt sykehus der staten skal investere milliarder, det blir arbeidsplasser for 4 000 mennes-

ker og et områdeyskehus for Buskerud og folkerike deler av Akershus. Alt henger sammen med alt i dette området, og man er avhengig av rv. 23 for å sikre god trafikkflyt for hele regionen, ellers ville det bli kø og kaos.

Veien har selvfølgelig også lokal betydning. Vi snakker om en strekning der det kjører 18 000 kjøretøy hver dag gjennom et lokalmiljø som absolutt ikke er dimensjonert for så mye trafikk og tungtransport gjennom boområder.

Skal Stortinget sikre rask framdrift, er det viktig at man opprettholder midler til prosjektet, og at planlegging og oppstart gis høy prioritet. Det er like viktig at man også avklarer veialternativet, slik at Statens vegvesens prioritet blir kvalitetssikring og gjennomføring, ikke stadige diskusjoner om alternativer som lokalsamfunnet ikke vil ha. Et samstemt kommunestyre i Lier har talt, tverrpolitisk. Ordføreren i Lier, Gunn Cecilie Ringdal, som representerer Høyre og da regjeringen, krever handling fra Stortinget. Arbeiderpartiet viser handling i dag og lytter til det lokalsamfunnet sier. Samferdselsministeren – som jeg vet liker sjokolademelk – burde ta en liten sjokolademelkslurk, brette opp ermene, lytte til hva lokalsamfunnet sier, og sørge for full fart i dette prosjektet.

Ketil Kjenseth (V) [19:41:16]: Jeg starter med byggingen av det nye Innlandet, for flertallet – regjeringa, ved Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, og Kristelig Folkeparti – har vedtatt at vi skal ha et nytt fylke, en ny region: Innlandet. Byggingen av firefelts E6 fra Kolomoen til Ensby er en viktig del av det byggeprosjektet. Det å forlenge den veien til Øyer er veldig bra, og det pågår et iherdig planleggingsarbeid forbi Lillehammer nå for at en skal holde takten oppe. Det er mange aktører som gjør en stor innsats, fra politikere til Fylkesmannen til Statens vegvesen og ikke minst Nye Veier, som står på. Det sikrer framdrift i det prosjektet.

Så er spørsmålet om det er mulig å ta med byggingen av hele mjøsbyområdet, også Gjøvik, inn i det byggeprosjektet. Det skal bygges ny mjøsbru, en kilometer sør for dagens og altså en kilometer nærmere Gjøvik, og man skal utvide til firefelts vei fra Mjøsbrua til Gjøvik, helst med tunnel under byen, og også koble på fv. 33 og bygge fram til Raufoss – som er den store industrimotoren i Innlandet, hvor det også er blitt et katapult-senter som del av det byggeprosjektet vi holder på med i Innlandet. Vi har også fått universitet på Gjøvik, i midten av det.

Det ville være en svært god løsning. Det blir enda mer masse om vi tar med den tunnelen, men faktum er i dag at i rundkjøringen ved Castberg-gården på Kirkeby på Gjøvik er det en årsdøgntrafikk på 37 000, og det er ikke så mange som slår den. Så det viser noe av behovet for å ta unna.

Så introduserte min partikollega Jon Gunnes at jeg skulle fly høyt når det gjelder Leirin. Det gjorde jeg nok i 2015. Kampen sto om rutetilbudet på Leirin, og når det ikke var mulig å opprettholde det, var det utsikter til å ha en charterflyplass der. Den omstillingstida har en fått, og mange har jobbet aktivt med det. Det vi gjør i dag, er å støtte Kristelig Folkepartis forslag om å utvide den omstillingstida – det er riktig.

Så skal vi også skjele til Trysil og Sälen. I Sälen bygges det nå ny flyplass for charterturisme, som koster 1 mrd. kr. De har fått med seg EU-midler på 250 mill. kr, og så mye privat kapital finnes det ikke i Valdres og i Hallingdal til å spe på et reiseliv som ikke har så store gevinster på lønnsomheten.

Derimot er innbyggere og hyttefolket i Valdres veldig fornøyd med utbyggingen av E16. Den er særlig viktig og må fortsette. Så skal vi åpne for at det er mulig å finne investorer, enten i Asia eller i Europa, som kan være med på å bygge en charterflyplass på Leirin.

Helge Orten (H) [19:44:32]: Jeg må først få lov til å rette opp den misforståelsen jeg skapte i stad, da jeg prøvde å rette opp det som står i forslaget til vedtak, som åpenbart er riktig. Der skal det stå «E69 Skarvbergtunnelen», og det er i Finnmark. Det er ikke E6, som jeg prøvde å framstille det som. Forvirringen er nok skapt av at det var en litt feil heading i innstillingen på en side litt lenger fram. Så takk til min gode kollega Strifeldt for å minne meg på det.

Og så tenker jeg at dette får jeg sikkert høre om når vi skal på komitétur til Finnmark i september, og jeg lover å pugge alle veinummer i Finnmark.

Så en liten kommentar til forslagene knyttet til Fagernes lufthavn, Leirin: Vi for vår del vil støtte forslaget fra Kristelig Folkeparti, med de presiseringene jeg hadde, og den bekreftelsen de ga på at det er en rett forståelse av forslaget. Det betyr at lufthavnen stenges 1. juli 2018, men at vi sørger for å holde den ved like i inntil tre år, slik at vi gir rom for at det kan jobbes videre med mulige charterløsninger på den flyplassen, om det er lokale eller andre eiere som ser muligheter i å drifte eller overta den flyplassen. Det ville vært svært velkomment hvis det kunne skje, og slik sett bidrar det forslaget til å gi mer rom og tid til å jobbe med det.

Jeg opplever at det forslaget til Kristelig Folkeparti er vesentlig forskjellig fra det Arbeiderpartiet og Senterpartiet har lagt fram, i og med at det innebærer en videreføring av dagens drift ved flyplassen. Så vi kommer til å støtte det forslaget fra Kristelig Folkeparti.

Kirsti Leitrø (A) [19:46:28]: En viktig del av infrastrukturen som transportkomiteen har ansvaret for, er digital infrastruktur. Nå sa statsråden – og jeg merket meg også spesielt representanten Strifeldt – at det var

de rød-grønne som hadde skapt et digitalt klaseskille. Siden de rød-grønne regjerte, har både Vipps og iPhone og en rekke ting kommet, så verden går jo framover.

Det som er litt morsomt, er at dagens forslag fra regjeringen er det samme som det som ble avvirket i 2014, av den samme regjeringen. I 2013 hadde fylkeskommunene egne midler øremerket bredbånd, og de hadde 1,3 mrd. kr ekstra i regionale utviklingsmidler, som ble brukt til utbygging av bredbånd der det ikke var kommersielt lønnsomt. Det er et viktig vilkår for næringslivet og ikke minst for offentlige tjenester at digital infrastruktur er på plass.

I tillegg er det ikke sann at det er Fremskrittspartiet som har stått for den søknadsbaserte ordningens pott, der har Kristelig Folkeparti og Venstre berget dem hvert år de siste tre årene ved å foreslå – og få gjennomslag for – å doble den potten. Så jeg håper for distriktene våre, der det ikke er kommersielt lønnsomt med bredbånd, at vårt forslag blir vedtatt.

Ivar Odnes (Sp) [19:48:26]: Eg gløymde å takka saksordføraren i starten for arbeidet. Han er vanlegvis svært så ryddig, men sjølv den beste kan gjera feil, særleg når det er prat om vegnummer og ulike ting. Eg skal lova at dette ikkje skal verta brukt mot representanten og komitéleiarane seinare.

Eg er glad for dei signala som statsråden kjem med ved å vurdere ulike scenario rundt vidare utbygging av E6 frå Mjøsbrua i retning Lillehammer knytt opp mot rv. 4 i ei vidare utbygging.

Eg vil òg presisera at Senterpartiet ynskte i utgangspunktet at vi framleis skal ha drift på Leirin. Det er planlagt ein charterserie til Valdres og Hallingdal til vinteren, men dei vil no måtta køyra til Gardermoen og få transport opp til destinasjonane på Beitostølen, Filefjell og Golsfjellet. Det forslaget som er fremja frå Kristeleg Folkeparti, er eit forslag som i alle fall varetek og presiserer at flyplassen ikkje skal strippast ned, og at han framleis skal kunna vera i den tekniske stand han er i dag, medan ein ventar på det driftsselskapet som no er under etablering.

Eg vil òg presisera at når representanten Nævra tek til orde for at det er lov å bruka hovudet ein gong i blant, vil eg absolutt lytta til det, og eg synest at han òg har brukt hovudet denne gongen her om rv. 23. Så vil eg varsle at Senterpartiet kjem til å støtta forslag nr. 4, som SV har saman med Arbeidarpartiet om rv. 23.

Arne Nævra (SV) [19:51:01]: Aller først vil jeg signalisere støtte til Kristelig Folkepartis forslag om Leirin. Det kan for så vidt noteres.

Jeg har lyst til å ta opp spørsmålet om innføring av nullutslippsteknologi for fartøyer for persontransport i Oslofjorden. Det har ikke vært nevnt så vidt jeg har hørt

her i salen – det må ha vært i forbifarten. Den er også omtalt i samleproposisjonen. Jeg mener det er et kjempepotensial for trafikk i indre Oslofjord. Hvis vi får nullutslippsteknologi, får vi slått to fluer i ett smekk. Vi snakker her om muligheter for trafikk fra Hurumhalvøya, som er i befolkningsvekst, Fornebulandet, som er i enorm vekst med arbeidsplasser og bosetting, og så har vi selvfølgelig de tradisjonelle anløpsplassene fra tidligere.

Selvfølgelig er dette saker der fylkeskommunene må sitte i førersetet. Det er et fylkeskommunalt ansvar, og det er også de som sto bak den rapporten som ble utgitt i fjor omkring hvilken teknologi man kunne lene seg på – hydrogen eller elektrisitet. Rapporten konkluderer med at begge deler for så vidt er mulig, men at hvis man velger hydrogen, enten alene eller i kombinasjonsløsninger, er det til en viss grad behov for en testperiode. Derfor får det også til en viss grad karakter av et pilotprosjekt. Det betyr at Staten burde hatt et ansvar for å være med og initiere og støtte opp om prosjektet. Det er bakgrunnen for det forslaget som vi har lagt fram i dag på det området.

Sverre Myrli (A) [19:53:18]: Det var Ketil Kjenseth fra Venstre og Oppland som pratet om det tidligere rutetilbudet ved Fagernes lufthavn, Leirin. Han sa noe sånt som at det ikke var mulig å opprettholde rutetilbudet. Det var det jo, men Venstre var med på, sammen med Kristelig Folkeparti og Høyre, her i denne salen å vedta at rutetilbudet skulle legges ned. Det er ingen naturlov som sier at det ikke skal være rutetilbud på Fagernes lufthavn, Leirin, det har Stortinget bestemt. Det en i stedet burde ha gjort, var å forbedre rutetilbudet på Leirin og beholdt flyplassen som en statlig flyplass driftet av Avinor, slik som ved det øvrige flyplassenettet vårt.

Vi har en veldig oppegående reiselivsnæring både i Valdres og i Hallingdal, som også er opptatt av flyplassen på Leirin. Men å se for seg at reiselivsnæringen skal ta ansvar for å drifte flyplassen uten offentlig bistand eller uten offentlige tilskudd, tror jeg bare vi må innrømme er svært vanskelig. Og det har jo vist seg i den tida som har gått, at det har en ikke lyktes med å finne et konsept for. Det er nok mulig å se det for seg, men jeg tror den løsningen sitter veldig langt inne. Det vi burde ha gjort, var å sørge for at det var rutetrafikk på Leirin, sørge for at flyplassen ble driftet av Avinor, slik som ved andre flyplasser – i alle fall de aller, aller fleste – i dette landet, og så måtte chartertrafikken komme som et supplement til den ordinære driften. Det var slik vi skulle ha gjort det, men dessverre ville stortingsflertallet det annerledes.

Chartertrafikken ville med et sånt opplegg vært den største delen av trafikken, men fundamentet og driften av flyplassen burde ha vært som tidligere, og så måtte

chartertrafikken ha kommet som et supplement. Dessverre er det nå ødelagt, og det ser veldig vanskelig ut å få på plass igjen et rutetilbud på Leirin. Jeg håper av hele mitt hjerte at det er mulig, og at næringsinteresser og andre kan finne en løsning, men jeg må si at jeg betviler det sterkt når det til nå ikke er funnet en løsning.

Kristelig Folkepartis forslag, om at flyplassen ikke bygges ned og tas ut, slik at det vil umuliggjøre en videre drift i framtida, er i alle fall en liten redningsplanke. Vi støtter altså forslaget fra Kristelig Folkeparti.

Kari Henriksen (A) [19:56:30]: Jeg er så heldig at jeg har fått brev fra statsråden i dag. Det var svar på et spørsmål om E39 og planprosessen for strekningen Lyngdal–Ålgård. Før valget hørte vi fra Fremskrittspartiet spesielt, men også fra representanter for regjeringspartiene, at bare de fikk bort de kommunale planleggingsprosessene, skulle dette gå umåtelig fort. Nå har samferdselsministeren hatt ansvar for samferdselsutbyggingen i fem år, og fremdeles venter vi på en plan. Løsningen, som skulle være en statlig plan, har vandret i de statlige departementene. Planen har vært i Kommunaldepartementet og i Samferdselsdepartementet. Nå er den i Samferdselsdepartementet, og nå har statsråden som ansvarlig for dette gjort endringer i 2014 og 2015. I 2015 og 2016 var det planarbeid, og i 2017 var det høringer – først én høring, så en ny høring. Samferdselsministeren har ennå ikke klart å få til noen konkret handling på denne strekningen. Nå skal saken tilbake til Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Statsråden skriver optimistisk at snart – «meget raskt», står det forresten i svarbrevet – skal den komme til Kommunaldepartementet. Deretter, når Kommunaldepartementet igjen har hatt saken, skal kommunedelplanen og KU komme.

Jeg håper at statsråden kan bruke litt av sin taletid til å klargjøre for folk på Sørlandet en tidshorison for når denne vandringen i departementene er slutt. Kanskje statsråden også kan si noe om hvor fornøyd han er med at det, når Fremskrittspartiet har hatt ansvar for planarbeidet i Samferdselsdepartementet, har tatt over fem år ikke å få på plass en handling, og at svaret fremdeles er en ny plan?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [19:59:20]: Dette skal jeg mer enn gjerne snakke om. Det å få bygd en bedre E39 mellom Stavanger og Kristiansand har vært påtrengende viktig i mange tiår. Jeg har i hvert fall over 40 år med minner fra å ha kjørt på den veien, som har vært svært dårlig. Tempoet – man har brukt lang tid på å bygge motorvei på strekningen Stavanger–Kristiansand – har vært et par km i året. Hvis vi skulle holdt det tempoet som tidligere regjeringer har gjort, videre, ville vi ha kommet fram med ferdig firefelts i år 2615. Det sier litt

om hvilken arv vi har når det gjelder å bygge vei i dette landet. Jeg tror ikke Arbeiderpartiet skal være stolt over år 2615. Selv om det er et litt søkt regnestykke, reflekterer det historien fram til nå. Ingenting av det Arbeiderpartiet gjorde da de selv satt i regjering, tydet på at denne veien skulle påbegynnes de neste ti årene.

Da vi diskuterte denne veistrekningen i 2014/2015 i forbindelse med Nye Veier, var responsen fra Arbeiderpartiet at de ville bygge Ålgårdbanen før Stavanger–Kristiansand. Ålgårdbanen var viktigere, men Ålgårdbanen lå ikke inne med en krone i den nasjonale transportplanen fra de rød-grønne som gjaldt fram til 2023. Det sier litt om tidshorisonen og om manglende vilje til prioritering. Da vi overtok, lå dette som en tanke om kanskje en to- til trefelts vei på store deler av strekningen. Det mener vi er altfor dårlig, og derfor har vi brukt litt tid på å planlegge dette som et firefeltsprosjekt med 110 km/t fartsgrense, og dermed sørge for at prosjektet er så stort at når en bygger det, blir en også ferdig – ikke 2 km i året, men 20 mil innen 2027. Nye Veier sier at deres målsetting er å bli ferdig med denne strekningen i 2027. Da er det ikke nødvendigvis hvilken tid en starter som er viktig, men hvilken tid veien faktisk er åpen for trafikk.

Representanten Henriksen nevnte at nå venter sørlendingene på å kunne komme i gang. Da minner jeg bare om at kontrakten som skal gå fra sør og nordover, allerede er ute i markedet. Nye Veier er allerede ute for å få tak i entreprenøren som skal begynne å bygge veien. Det vi bruker litt tid på, er fra nord og sørover, nettopp fordi vi ser på tre ulike traséalternativer, den ytre, den midtre og den indre, der verken den ytre eller den midtre lå inne hos Arbeiderpartiet. Da synes jeg det er fornøytig at vi bruker litt tid på å finne noe som lokalt er ønsket, og finne ut om det er mulig å realisere det kostnadsmessig, teknisk, når det gjelder landbruk o.l. De siste jeg hadde forventet å få kritikk fra, var Arbeiderpartiet, som faktisk ikke ville starte dette prosjektet før etter at de hadde bygd ut en jernbanestrekning lokalt i Rogaland.

Jeg er glad for at vi har framdrift, jeg er glad for at vi har gjort det til et større og bedre prosjekt, og jeg er glad for at vi har opprettet Nye Veier, slik at også dette prosjektet blir ferdig i løpet av denne regjeringens levetid. Vi skal styre noen år til.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [20:02:31]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Else-May

Botten, Espen Barth Eide, Hege Haukeland Liadal og Åsmund Aukrust om CO₂-transport og -lagring (Innst. 402 S (2017–2018), jf. Dokument 8:217 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa.

Vidare vert det føreslått at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Lars Haltbrekken (SV) [20:03:20] (ordfører for saken): Det har lenge vært et tverrpolitisk ønske om å realisere CO₂-fangst og -lagring i Norge. Nye forskningsrapporter viser at dette trengs, og viser at det er en viktig sak komiteen har hatt til behandling. Antarktis har siden 1992 mistet ufattelige 3 000 milliarder tonn is, en mengde nok til å dekke delstaten Texas med 4 meter vann. Hvis ismeltingen fortsetter på denne måten, må kartene over vår planet tegnes på nytt, med nye kystlinjer. Det slår forskere fra NASA fast.

Skal vi klare å nå verdens klimamål om å begrense temperaturøkningen til maksimum 2 grader, aller helst 1,5 grad, må vi ikke bare kutte utslipp, vi må med stor sannsynlighet bli karbonnegative. Vi må ta CO₂ ut av atmosfæren. I dette bildet er utvikling av teknologi for fangst og lagring av karbon avgjørende. Norge har det som trengs for å bli verdensledende på feltet. Vi har teknologisk kompetanse for å fjerne CO₂, vi har store punktutslipp, og vi har lagringsmuligheter. Vi kan gjøre karbonfangst og -lagring til en lovende mulighet i kampen mot klimaendringene.

Til tross for at det er bred politisk enighet om satsingen, som også gjenspeiler seg til dels i komitéinnstillingen, blir jeg noe urolig når regjeringen i forslaget til revidert nasjonalbudsjett for 2018 skriver at karbonfangst og -lagring må vurderes opp mot andre klimatiltak. Her snakker vi om utvikling av en helt ny og avgjørende teknologi for å nå våre klimamål. Det kommer ikke til å være kostnadseffektivt med det første, men vi er like avhengig av å utvikle det allikevel.

Flertallet i komiteen mener vi trenger forslag til ulike finansieringsmodeller både på kort og lengre sikt. Vi trenger finansiering av det første fangst- og lagringsprosjektet, samt hvordan vi skal finansiere de neste fram til at karbonfangst og -lagring er kommersielt tilgjengelig. Og ikke minst mener flertallet i komiteen at vi trenger en forpliktende framdriftsplan, sånn at investeringsbe-

slutning kan tas senest våren 2020. Avklaringer rundt finansiering vil øke forutsigbarheten og evnen til å satse.

Jeg vil minne Stortinget om at Stortinget allerede i forbindelse med behandlingen av energimeldingen i 2016 ba regjeringen utrede finansieringsmodeller for karbonfangst og -lagring. Derfor mener flertallet i komiteen at det er på tide med et forpliktende løp for det videre arbeidet i denne saken.

Med dette vil jeg takke komiteen for samarbeidet og ønske god sommer – og anbefale de vedtak som flertallet har innstilt på.

Else-May Botten (A) [20:06:51]: Jeg vil starte med å takke saksordføreren for å ha gjort en veldig god jobb. Det setter vi stor pris på. Saken er derfor godt belyst i innstillingen.

Flertallet i komiteen, som utgjør opposisjonen unnatt Kristelig Folkeparti, har fått synliggjort viktigheten av å få finansieringsmodeller utredet raskt samt å se på Gassnovas rolle rundt dette framover. For vi kan stå overfor et industrieventyr som kan bygge på opparbeidet kompetanse, utvikling av ny teknologi, å ta i bruk allerede eksisterende teknologi, utnytte konkurransefortrinnene vi har i naturen, og få redusert klimagassutslippene. Det er jo egentlig en fantastisk pakke.

Alle disse områdene gir oss mulighet til å ta en global lederrolle innenfor dette området, om vi rigger oss riktig. Da trenger vi å få fram gode prosjekter og se på hele verdikjeden og få jobbet fram et framtidig marked både nasjonalt og internasjonalt. SINTEF har laget en rapport på bestilling fra LO og NHO som viser et enormt potensial for å skape nye arbeidsplasser. Konkret viser de til 30 000–40 000 nye arbeidsplasser innenfor dette segmentet, men inkluderer man også ringvirkningene, er det snakk om hele 70 000 arbeidsplasser fram mot 2050.

Fram til nå har vi hatt tre prosjekter på fangst av CO₂. Etter at Yara har trukket seg, står vi igjen med to prosjekter: sementproduksjonen i Norcem i Brevik og avfallshåndteringen til Fortum Oslo Varmes anlegg på Klemetsrud. Industrien er frampå og vil bidra til at vi når nullutslippssamfunnet innen 2050. Næringsaktørene ber om investeringsbeslutninger på tid. En forpliktende framdriftsplan for investeringsbeslutning rundt fangst og lagring må kunne tas våren 2020. Vi frykter flere utsettelse fra regjeringen før investeringsbeslutningene blir fattet, noe som vil være svært uheldig. Derfor kreves det politiske beslutninger både på kort sikt og på lang sikt. En robust sum inn på statsbudsjettet framover tror jeg vi alle må forberede oss på.

Vårt forslag kommer fordi det fortsatt er mye usikkerhet rundt hvor raskt regjeringen nå er i stand til å kjøre alle nødvendige prosesser, og med utsettelsene regjeringen kom med i fjor høst, økte usikkerheten blant akt-

ørene. Vi trenger at tidsrammen blir holdt, og at rammen blir lagt. Det holder ikke med god snakk, vi trenger handling, og den trengs nå.

Presidenten: Skal representanten ta opp forslag?

Else-May Botten (A) [20:09:35]: Ja.

Presidenten: Då har representanten Else-May Botten teke opp mindretalsforslaget.

Stefan Heggelund (H) [20:09:48]: Å få til CO₂-fangst og -lagring i Norge er et tverrpolitisk ønske, og det er bra. Det finnes nesten ingen scenarioer der vi klarer å nå 2-gradersmålet uten fangst, og i de scenarioene som er skissert, blir klimaløsningene mye dyrere. Det forteller oss at klimapolitikk handler om mer enn bare det som er åpenbart. Det handler også om en bærekraftig økonomisk politikk, at det er flere ting vi ønsker å ivareta, både å bekjempe klimaendringene og å beskytte velferdsstaten for framtidens generasjoner. Da må vi prioritere klimatiltak etter hvor mye utslippskutt vi får for hver brukte krone, av både klimapolitiske hensyn og økonomiske hensyn.

Derfor er jeg glad for at det er de fire partiene på ikke-sosialistisk side som har hatt klimainitiativet i Norge siden vi hadde en rød-grønn regjering, for klimameldingen som den rød-grønne regjeringen la fram, hadde lave ambisjoner. For én gangs skyld ville de rød-grønne partiene riktignok lytte til de andre partiene – det var unikt i de årene. Kanskje var det ikke så rart at Arbeiderpartiet i forrige periode satte i gang en «lytteturné», hvor de reiste rundt i landet og lyttet. Det hadde de ikke gjort på en stund. Vi har ikke sett så mange resultater av det, for det var vel mest en gimmick, men uansett bestemte de seg for å lytte til andre partier da de la fram klimameldingen, og det var de fire ikke-sosialistiske partiene som dro klimameldingen i en mer ambisiøs og miljøvennlig retning.

Tidligere i vår så vi også hvordan de fire partiene, sammen med Senterpartiet, ønsket å knytte norsk klimapolitikk opp mot EUs klimapolitikk. Det gjør norsk klimapolitikk mer offensiv, og det forplikter oss. Nå har vi igjen gjort det – med CCS. Jeg viser derfor til enigheten mellom de fire partiene i revidert nasjonalbudsjett, hvor det bl.a. står at man skal

«snarest sette i gang forprosjektering av CCS både på Norcem og Fortum Oslo Varme, gitt at den kvalitets-sikrede informasjonen tilsier forprosjektering av Fortums anlegg som omtalt i Prop. 85 S (2017–2018).»

Videre står det:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte i løpet av våren 2019 legge fram en orientering om aktuelle finansieringsmodeller for fullskala fangst, lagring og transport av CO₂.»

Initiativet ligger altså på vår side av bordet. Det er jeg glad for. Det er viktig at man leverer på klima. Hadde de rød-grønne vært mer opptatt av konstruktivt samarbeid enn av å lete etter muligheter for overskrifter, kunne de også fått tatt del i dette. Men, som det heter på engelsk, «if you snooze, you lose.»

Avslutningsvis vil jeg benytte anledningen til å ønske statsråden og hele komiteen en god sommer. Vi har det gøy sammen i komiteen, og jeg synes samarbeidet fungerer godt. Jeg er glad for at disse er mine kollegaer.

Til slutt vil jeg takke komiteens sekretær. Det har vært en glede å bli med kjent med og jobbe med henne, og det er trist at hun slutter. Jeg vet jeg snakker på vegne av hele komiteen når jeg sier: Tusen takk!

Presidenten: Representanten Stefan Heggelund glemte vel å takke presidenten, men tida var gått ut, så det får våga seg. (Latter i salen)

Terje Halleland (FrP) [20:13:07]: Regjeringen arbeider for å få på plass en kostnadseffektiv teknologi for fangst, transport og lagring av CO₂ og realisere en løsning for fullskala CO₂-håndtering i Norge. Regjeringen går videre til forprosjektering av inntil to fangstanlegg og viser til revidert nasjonalbudsjett, hvor Stortinget ber om at dette skal følges opp. Det er resultatet av denne forprosjektering som må danne grunnlaget for en eventuell investering i et demonstrasjonsanlegg. Det bør være erfaringen fra dette prosjektet som danner grunnlaget for en finansieringsmodell for CO₂-transport og -lagring i en kommersiell driftsfase.

Skal vi nå de internasjonale målsettingene om reduksjon av utslipp, er fangst og lagring viktig, om ikke det er et avgjørende tiltak. Norge er her i en spesiell situasjon og har gode forutsetninger for å lykkes, men det er veldig kostbart. Da er det viktig at vi får til kostnadseffektive prosesser og løsninger og forankrer prosjektet på en måte som skaper forutsigbarhet framover. Store investeringsbehov og høye driftsutgifter kombinert med lave inntektsmuligheter er sjelden et godt utgangspunkt for å realisere forretningsideer. Derfor er det avgjørende viktig at vedtak i saken baseres på kunnskap og erfaring. Det er viktig for innbyggernes skattepenger, næringslivet og eventuelle andre deltakere i prosjektet.

Skal en lykkes med at fangst og lagring blir et effektivt klimatiltak, trenger industrien stabile rammer og forretningsmodeller. Vi har opplevd forsøk på månelandinger tidligere, men det er begrenset hvor mange ganger en kan ta av uten å evne å kunne lande.

Ole André Myhrvold (Sp) [20:15:23]: Det går helt klart fram at det er bred enighet i denne salen om at vi trenger karbonfangst og -lagring av negative utslipp i kampen mot klimaendringene. Norge har alle forutset-

ninger for å sitte i det førerretet. Vi har teknologi, vi har villige industrielle aktører, vi har egnede anlegg til å drive fangst ved, og vi har et stort lagringspotensial.

Dette er – som det ble sagt tidligere – en gavepakke. Det vil være positivt for å nå klimamålene, som er det viktigste i denne saken, men også positivt for norsk industri, norsk eksport og norske arbeidsplasser. Det synet støttes av tunge kunnskaps- og forskningsmiljøer, industriaktører, miljøbevegelsen og fagbevegelsen. Det vi trenger nå – og jeg synes jeg hører det fra alle partier nå – er forutsigbarhet og framdrift, for det avgjørende punktet for å få realisert de første fangstanleggene slik at vi får en helhetlig verdikjede for fangst og lagring opp og stå, handler om å få på plass rammeverket. Det handler om å få satt trykk på saken. Det mener Senterpartiet at forslagene fra flertallet i komiteen i denne saken gjør, i en tid hvor det haster, og hvor aktørene selv sier at det haster med å få på plass en klar framdrift og å få bestemt antallet demonstrasjonsanlegg.

Det ble nettopp sagt fra representanten Terje Halleland at det er finansiell risiko knyttet til dette, men det er det alltid med ny teknologi. Det er alltid en finansiell risiko knyttet til infrastruktur, som vi snakker om å bygge i denne saken, og da synes jeg det er rart at regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti ikke kan være med på å utrede finansieringsmodell. Jeg er derfor skuffet over at komitéflertallet i dag trolig ikke får flertall i salen for nettopp å utrede finansieringsmodellene og få på plass en forpliktende framdriftsplan. Det mener jeg at vi skylder aktørene, at vi skylder generasjonene etter oss, for å nå klimamålene, og det hadde også vært positivt for både næringsutvikling og teknologiutvikling.

Ettersom Heggelund takket de fleste, skal jeg, på vegne av komiteen, passe på å takke Heggelund for et godt samarbeid. (Munterhet i salen)

Ketil Kjenseth (V) [20:18:18]: Jeg starter der representanten Myhrvold nesten sluttet. En gavepakke – ja, dette kan være den store gavepakken til klimaet og til kloden de neste tiårene for at vi skal nå de utslippskuttene vi trenger for å sikre at vi ikke overoppheter kloden de neste årene. Men det er en kostbar gavepakke.

I Europa i dag er det Norge som leder an. Så har EU en tiltakspakke på 200 prosjekter for å bidra til å kutte klimautslipp – potensielle prosjekter. Der har karbonfangst og -lagring kommet inn igjen etter å ha vært ute en god del år og er nå på 173. plass. Det sier noe om utfordringene vi står overfor. Her er det mangel på både kunnskap og finansiering, og noen land mangler også muligheten til å ta det store løftet. Her har jo Norge en av de store mulighetene, som det er blitt påpekt her.

Men nå er tiden her for å bruke tid med våre naboer, Sverige, Finland og Danmark, og også å hekte på

Nederland. De nordiske landene har nå virkelig muligheten til å rigge seg til å bli CCS-clusteret i Europa. Særlig Sverige, men også Finland, har vært kjempegode på å bygge ut og ta i bruk bioenergi, og de har planer de neste fem-seks årene om å bli store på biokull. Dette passer godt inn i et industrielt cluster i Europa hvis vi finner sammen og utnytter hverandres fordeler.

Det handler også om å finne sammen finansielt og dra noe av lasset sammen. Det har vi en god anledning til – og til å gjenskape noe av det vi har gjort innenfor elkraftsektoren de siste 25 årene, og bygge den industrien for fremtiden. Det handler også om å tenke på hydrogen. Noe av denne debatten har vi vært innom, bl.a. i forbindelse med klimastrategien, og det var regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti som gikk i bresjen for at vi skal utvikle en nordisk hydrogenstrategi. Så vi følger opp.

Men det som halter litt blant mindretallet, er erfaringene etter Mongstad, som skulle bli en månelanding. Det har blitt utrolig dyrt, og vi har ikke fått de resultatene vi ønsket. Derfor er det ingen grunn nå til å ha noe stort hastverk, ha for sterke forpliktelser og rope for mye om én enkelt finansieringsmodell. De greier vi å finne fram til de neste årene, og de aktørene som skal drive fram dette, står ikke og roper om at dette skal gå raskere akkurat nå. Vi har det året vi har på forprosjekt.

Tore Storehaug (KrF) [20:21:35]: Eg trur debatten i denne saka vitnar om god stemning i komiteen og eit godt samarbeid, som eg tenkjer det òg er viktig å takke for, og eg stiller meg bak dei takkane som er gjevne før.

Tilstrekkeleg utslepp av CO₂ er ikkje realistisk utan at vi får til fangst og lagring av CO₂. Då var det ei viktig presisering som kom på plass i forhandlingane om revidert, der ein bl.a. slår fast at det ligg pengar i budsjettet til å føre vidare to prosjekt – og det skal gjerast så fort som råd – og ikkje minst at regjeringa skal kome med ei orientering om aktuelle finansieringsmodellar for fullskala fangst, lagring og transport våren 2019. Det er eg veldig nøgd med og synest er bra.

For Kristeleg Folkeparti er det viktig at staten bidrar til at prosjektframdrifta blir så saumlaus som mogleg. Prosjekta er allereie forseinka etter det som var planen. Forseinkingar som kjem av teknologiutvikling, er det vanskeleg å gjere noko med, men ein må klare å unngå ytterlegare forseinkingar som følgje av at vedtak ikkje blir gjorde i tide, dårleg planlegging eller urimeleg lang tidsbruk. Staten må bidra til at vi så raskt som mogleg får framdrift innanfor det som er teknologisk og kvalitetsmessig forsvarleg.

Lagring av CO₂ på norsk sokkel kan òg vere ei løysing for andre land i Europa. I motsetjing til andre land i Europa har Noreg nokre heilt unike moglegheiter fordi vi

kan lagre CO₂ langt frå busetnad og annan menneskeleg aktivitet. Fleire europeiske lagringsprosjekt har stranda nettopp på grunn av at dei potensielle lagera låg for tett inn til der folk bur.

Kristeleg Folkeparti meiner difor det er viktig å få i gang eit godt samarbeid med framtidige kjøparar av lagringsplass, og meiner dette vil vere viktig for å få desse prosjekta tilstrekkeleg robuste. Det vil òg vere med og sikre finansiering på lang sikt. Det er viktig at regjeringa intensiverer arbeidet med å skaffe europeiske partnarar til transport- og lagringsprosjektet.

Lat meg avslutte med kommentarar til at dette har vore eit månelandingsprosjekt – det er iallfall det ein har omtalt tidlegare versjon av lagring og fangst av CO₂ som. Eg fekk med meg at i Stavanger Aftenblad høgna Framstegspartiets representant i komiteen dette til å bli ei landing på Mars. Eg skal ikkje gå inn i den debatten, men berre kommentere at viss vi får til dette, er det «one giant leap for mankind».

Per Espen Stoknes (MDG) [20:24:08]: Jeg ønsker i denne saken å trekke fram det europeiske perspektivet. La oss ta Nederland først.

Nederland har akkurat oppjustert klima- og CCS-ambisjonene sine etter en rettssak der staten ble dømt til å forbedre sine klimatiltak. Rundt en tredjedel av disse kuttene skal tas ved hjelp av karbonfangst i industri, ca. 18 mill. tonn, og avfallsforbrenning, 2 mill. tonn. Havnebyen Rotterdam er sentral i nederlandsk CCS-politikk. De har egne planer om å lage en CCS-klynge av en rekke industrivirksomheter. Havnesjefen, Castelein, har sagt til industribedriftene i havneområdet: Bare lever CO₂-en ved fabrikkporten deres, så skal vi ta oss av resten! Rotterdam er også klar over sin rolle som mulig mellomstasjon for CO₂ fra industriklynger i Ruhr-området i Nordrhein-Westfalen.

Deretter litt om Tyskland. De har store ambisjoner på klimaområdet. Den eneste muligheten for å nå målet, gitt avhengigheten av kull, er CCS. De har ikke egne offshore lagringsmuligheter og er derfor avhengig av lagring andre steder, f.eks. i Nordsjøen. De har svært store industrielle punktutslipp i Ruhr og langs Rhinen. CO₂ kan fraktes ned Rhinen til Rotterdam og derfra videre.

Så litt om norske arbeidsplasser. En satsing på CO₂-håndtering i Norge vil kunne styrke konkurransekraften til mellom 80 000 og 90 000 eksisterende arbeidsplasser i Norge innen prosessindustri og sjøfart, ifølge SINTEF. Om vi inkluderer indirekte arbeidsplasser knyttet til disse næringene, kan satsingen styrke totalt mellom 160 000 og 200 000 arbeidsplasser. Satsingen vil også kunne skape mellom 30 000 og 40 000 arbeidsplasser fram mot 2050. Mellom 6 000 og 20 000 av disse vil kun-

ne være knyttet til CO₂-håndteringsindustri og -teknologi blant norske aktører.

Derfor mener Miljøpartiet De Grønne – akkurat som Handelshøyskolen BI, SINTEF, Norsk Industri, Industri Energi, Norsk olje og gass, Bellona, Zero og mange andre – at regjeringen og Stortinget må vektlegge følgende i sin vurdering av dette fullskalaprojektet og CO₂-fangstfinansiering: Fullskalaprojektet vil skape markedsmuligheter for norsk industri innen fangst, transport og lagring. Uten CO₂-fangst og -lagring kan verken norsk eller europeisk industri nå sine sektorvise klimamål. Ifølge norsk lovverk skal Norge nå sine klimamål innen 2030 i fellesskap med EU. Derfor må satsingen på fullskalaprojektet ses i sammenheng med europeisk satsing.

Det finnes en rekke CCS-prosjekter i Europa som direkte eller indirekte er avhengig av det norske fullskalaprojektet. Det betyr at vi må se finansieringen av en fullskalamodell i et litt lengre perspektiv, mer enn ti år. Det betyr mye for samfunnsøkonomisk lønnsomhet og vil også gi klimagevinst. Så når det gjelder finansieringsmodell nå: Just do it!

Statsråd Terje Søviknes [20:27:25]: Jeg konstaterer at vi på tvers av partier er enige om at CO₂-håndtering må på plass som et viktig klimatiltak. Både FNs klimapanel og Det internasjonale energibyrået, IEA, mener at vi må ha på plass en gjennomførbar løsning for karbonfangst og -lagring for å kunne nå målene etter Parisavtalen til en lavest mulig kostnad.

Langsiktig finansiering av CO₂-håndtering er en viktig problemstilling som både komiteen og regjeringen er opptatt av. Det viktige nå er imidlertid å få til en videreføring av planleggingen av det norske fullskala demonstrasjonsprosjektet. Vi foreslår i revidert nasjonalbudsjett bevilgning til forprosjektering av både transport og lager og inntil to fangstanlegg, som referert til tidligere, Norcems sementfabrikk-anlegg i Brevik, og vi jobber nå med kvalitetssikring av tilleggsopplysningene knyttet til Fortum Oslo Varmes anlegg på Klemetsrud. Vi vil komme raskt tilbake med konklusjoner derfra, i løpet av sommeren. Det som nå er lagt i RNB-forliket mellom Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene, vil bli fulgt opp, og vi vil komme med en orientering om mulige finansieringsmodeller i løpet av våren 2019.

Det som er viktig å understreke i denne saken, er at vårt fullskala demonstrasjonsprosjekt alene ikke vil være utløsende for at dette kan bli den suksessen både for klima og for industrien som flere har pekt på. Vi er nødt til å få CCS opp på den internasjonale agendaen og få med oss land og verdensdeler og få til et samarbeid på tvers av offentlige myndigheter og industri i stor skala. For skal dette bli det klimatiltaket man peker på at vi

trenger, må det rulles ut i stor bredde fra 2030 og utover, ikke minst i industriell sektor, i prosessindustrien, der man ikke har andre alternativ, som f.eks. å skifte energikilde, fordi man har CO₂-utslipp som del av de industrielle prosessene sine.

Jeg opplever at det nå er et mye større engasjement internasjonalt for CCS igjen. Der man for noen år siden snakket om kraftsektoren og bruk innenfor kullfyrte og gassdrevne kraftverk, snakker man nå om CCS i mye større grad knyttet til industrien. Det er bra. Så vi er nødt til å se på læring av vårt prosjekt og kostnadsreduksjoner i det, som kan viderefremmes også over landegrensene, til våre kollegaer der ute. Jeg kan nevne at jeg nylig har hatt møte med både den nederlandske og den britiske energiministeren der CCS var på agendaen.

I tillegg til vårt fullskalaprojekt jobbes det bredt internasjonalt med å få dette opp igjen på agendaen. Norge tok et initiativ senest for tre uker siden sammen med USA og Saudi-Arabia for å løfte CCS, eller CCUS, opp på agendaen i Clean Energy Ministerial, der alle de viktige energinasjonene er representert.

Vi vil nå jobbe videre med prosjektet. Vi vil fokusere på det internasjonale arbeidet. Vi vil jobbe med å få ned kostnader. Det er helt avgjørende for at dette skal bli en suksess og få den læringseffekten og smitteeffekten globalt som vi søker. Vi vil også søke å redusere statens kostnader ved å se på hvilke kostnader industrien kan bære, hva eventuelt andre som medfinansierer, kan bidra med i prosjektet, enten det er EU eller enkeltland i Europa.

Helt kort til slutt: Når det gjelder forslaget intensjoner, og det som nå ligger som flertallsinnstilling, fra komiteen riktignok, knyttet til Gassnova og deres mandat og rolle, vurderes det løpende – og Gassnova har allerede en stor rolle i fullskalaprojektet knyttet til både gevinstrealisering og den internasjonale dialogen som vi har med mulige samarbeidspartnere – og vil selvfølgelig bli vurdert også med tanke på det langsiktige perspektivet knyttet til CO₂-fangst og -lagring.

Når det gjelder finansieringsmodeller og forretningsmodeller, kommer vi altså tilbake igjen til det våren 2019. Men det er viktig at det vi skal utarbeide der, også bygger på erfaringer som vi høster gjennom arbeidet med fullskalaprojektet, for det vil være den første hele verdikjeden verden har sett der vi ser på både fangst, transport og lagring med den kapasiteten vi snakker om her, som også kan tjene resten av Europa.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Else-May Botten (A) [20:32:40]: Jeg vil takke statsråden for et godt innlegg, rett og slett, fordi han klarlegger hvordan man vil jobbe med det, og det er greit å få helt tydelig at finansieringsmodellen skal på plass i

2019. Men det haster også å se på hvordan man kan klare å ha dette på kort sikt og lang sikt. Innenfor transportsektoren har man Nasjonal transportplan. Forsvaret har en langtidsplan. Altså: Dette er ikke et prosjekt som skal vare bare ett år, og det vil bli kostnader hvert eneste år i flere år. Så jeg har egentlig et konkret spørsmål som går på hvordan statsråden ser på ulike alternativer for å legge det løpet. For når aktørene først får en grønn knapp, må det være en grønn knapp for hele satsingen og viktig med forutsigbarhet.

Statsråd Terje Søviknes [20:33:36]: Forutsigbarhet er helt avgjørende i et slikt prosjekt, og det er klart at i det øyeblikk forprosjektingen er ferdig og vi kommer til Stortinget med en sak i 2020/2021, vil den måtte inneholde en endelig anbefalt finansieringsløsning hvis det kommer en positiv anbefaling fra regjeringen. Da må det inngås avtaler med de industriaktørene vi snakker om her, både på fangstsiden og på transport- og lagersiden. Det vil være bindende avtaler som binder opp statens engasjement i prosjektet, både gjennom investeringsfasen – som fort vil være over to, kanskje bortimot tre år – der man skal bygge ut anleggene, både på fangst- og lagersiden, og deretter i selve driftsfasen, der prosjektet skal testes ut og vi skal høste viktige erfaringer, som ikke bare er viktige for Norge og norsk industri og framtiden for CCS i Norge, men først og fremst viktige i et internasjonalt perspektiv, for veldig manges øyne internasjonalt er nå rettet mot dette prosjektet i Norge. Det er det fremste og viktigste prosjektet verden har.

Else-May Botten (A) [20:34:34]: Ja, det er viktig med internasjonalt samarbeid og å se på hvordan vi kan ta på oss en ledertrøye i dette arbeidet, men også hvordan vi kan få med oss andre samarbeidspartnere, og EU er jo et slikt alternativ.

Da vil jeg spørre statsråden hvordan man ser for seg at en slik type samarbeid skal være, for det er jo utrolig viktig om man legger et løp i lag med EU eller andre land, at det ikke forsinker prosessene på noe vis. Hvis vi f.eks. skal vente lenge på beslutninger fra EU og det da vil bli utsettelse, vil det være skadelig både for fellesskapets penger og for aktørene. Kan statsråden si litt om hvordan man legger det løpet, og hvordan man kan sikre at det ikke blir utsettelse på grunn av det samarbeidet?

Statsråd Terje Søviknes [20:35:20]: Vår intensjon er å bruke den perioden der en skal drive forprosjekting, både på fangst og lagersiden, til virkelig å jobbe inn mot EU og eventuelt enkeltland i Europa. For det er klart at spesielt lagerfasiliteten som her skal etableres, har stor interesse for andre europeiske land. Allerede nå er la-

germuligheten på en liste over store infrastrukturprosjekter i EU som har interesse for hele Europa, såkalte «Projects of Common Interest», der ser vi på mulighetene for å kunne få en medfinansiering. Men vi er tidlig i det løpet. Etter hvert som vi får konkretisert vårt fullskalaprojekt gjennom forprosjekteringen og nærmer oss en beslutning om investering, ser vi for oss å jobbe parallelt med finansieringen, både mot EU og mot enkeltland.

Else-May Botten (A) [20:36:16]: Jeg har et spørsmål til, angående demoanlegg. Ofte har det vært slik at staten har kommet inn med mye penger i starten, så har man vært ferdig med demoprojektet, og så blir det kommersialisering av det etterpå. Men tenker statsråden at det også skal være kommersialisering i demoprojektet, og hvordan skal man håndtere det opp mot en eventuell subsidiering, regelverk og en eventuell ESA-godkjenning?

Statsråd Terje Søviknes [20:36:53]: Det er åpenbart at den statlige støtten, bidraget i dette prosjektet, p.t. i all vesentlighet er – om ikke hundre prosent – et stort statlig bidrag i den fasen vi er i nå med utredning. Men vi kommer også til å ha en stor andel statlig finansiering når man eventuelt kommer til en investeringsbeslutning og skal sette i drift. Det vil måtte være innenfor EUs statsstøtteregelverk, det må klareres med ESA, og det er en del av arbeidet som nå vil bli gjort framover.

Så er det viktig at vi hele tiden jobber mot et langsiktig mål, som er kommersialisering, at dette skal være lønnsomt. Da er vi nok avhengige av at det skjer noe med den globale CO₂-prisingen i stort. Det er også viktig at vi klarer å få flere prosjekter, slik at vi gradvis – som med annen teknologi som blir utviklet innen klimaområdet nå – fortløpende kan drive ned prisene gjennom teknologiutvikling. Det er det som har skjedd med elbiler, og det er det som skjer i fornybar sektor med både vind- og solkraft.

Else-May Botten (A) [20:37:57]: Statsråden bekreftet jo at man vil ha på plass en finansieringsmodell i 2019. Og det er klart at hvis man skal få gjort alle disse avklaringene, med EU, at man skal gjennom ESA-apparatet, osv., vil det jo ikke være enkelt å få det raskt igjennom. Mitt spørsmål er vel egentlig hvordan statsråden ser for seg at man skal rekke å ta en investeringsbeslutning våren 2020. Kan statsråden si at det er det som er ambisjonen også fra statsrådets side?

Statsråd Terje Søviknes [20:38:32]: La meg understreke det som ligger i forliket mellom Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene i revidert nasjonalbudsjett; det er at vi skal komme med en orientering om mulige

finansieringsmodeller våren 2019. Så vil det være nødvendig å se på hele forprosjekteringsfasen og fram mot en investeringsbeslutning for endelig å lande hvilken finansieringsmodell vi skal ha på dette fullskalaprojektet. Det ligger jo i denne saken også en diskusjon om hva som skal være en framtidig finansieringsmodell på ytterligere prosjekter i Norge, men også på jobber internasjonalt – hvordan det skal se ut der.

Når det gjelder den endelige framdriftsplanen, er min klare ambisjon – og regjeringens klare ambisjon – at vi skal være klare med en beslutning i 2020, så tidlig som mulig. Men det er viktig for oss at vi har kvalitet i det vi leverer fra oss. Vi har ikke råd til å mislykkes. Alles øyne er på dette prosjektet. Da skal vi sette kvaliteten foran det å stresse måneder når det gjelder en mulig investeringsbeslutning.

Lars Haltbrekken (SV) [20:39:48]: I løpet av kort tid får statsråden kvalitetssikringsrapporten for Fortums karbonfangstprosjekt her i Oslo, og statsråden sier at regjeringen vil behandle den så fort som mulig. Kan statsråden bekrefte at regjeringen vil komme med sin konklusjon på den videre framdriften for Fortum i løpet av sommeren vi nå står foran?

Statsråd Terje Søviknes [20:40:20]: Det jeg kan bekrefte, er at vi er lovet å få tilleggsrapporten fra kvalitetssikrerne presentert 28. juni. Deretter vil vi i Olje- og energidepartementet jobbe oss raskt gjennom den og få saken opp til vurdering i regjeringen – så vi skal jobbe så raskt som overhodet mulig. Ambisjonen som er uttrykt i forliket mellom Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene i forbindelse med RNB, er at vi skal levere konklusjonen i løpet av sommeren. Det står vi inne for.

Presidenten: Representanten har ein replikk til, ver så god!

Lars Haltbrekken (SV) [20:40:58]: Det er ikke en replikk. Jeg glemte i min gode sommerhilsen fra talerstolen i sted å sende den også til statsråden, så jeg gjør det nå – med håp om en rask framdrift og et godt resultat.

Statsråd Terje Søviknes [20:41:15]: I rekken av takksigelser får jeg benytte anledningen – siden ingen andre har gjort det – til å takke presidenten og hele presidentskapet. Det er kanskje ikke presidentskapet som har mottatt flest takksigelser i løpet av det siste halvåret, men det kan være på sin plass nå.

Presidenten: Då trur eg me trygt kan seia at replikkordskiftet er omme.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [20:41:50]: Representanten Heggelund hadde i sitt innlegg en ganske kreativ

historiefortelling. Han får det til å framstå som at det er denne regjeringen som har tatt vesentlige grep for klimaet. Da er det verdt å komme med noen fakta, og det er at utslippene gikk ned i de årene den rød-grønne regjeringen styrte. Så flatet de riktig nok litt ut da denne regjeringen kom på plass, for så etter hvert å gå litt ned. Men det viste seg at det skyldtes at man hadde innført palmeolje i biodrivstoffet, som økte de globale utslippene. Den rød-grønne regjeringen la også fram flere klimameldinger med konkrete klimatiltak for hvordan man skal kutte utslippene, noe vi så langt ikke har sett fra denne regjeringen.

Vi kan selvfølgelig stå her med disse verbale frasparkene mot hverandre. Det kunne vært gøy hadde det ikke vært for at dette er et alvorlig tema. Klimaendringene er i gang, og de skulle ha vært mye mindre enn de er i dag. I Norge er utslippene per person fortsatt veldig høye sammenlignet med andre land. Derfor har vi så stort behov for å få på plass klimafangst og lykkes med disse prosjektene.

Flere av representantene som har snakket så langt, har trukket fram Mongstad. Man kan godt bruke Mongstad som et skremsel som henger der, og si at man mislyktes. Men hadde denne regjeringen bare klart og turt å satse på den måten – vi kommer til å mislykkes på veien mot å løse klimaproblemet, for man trenger mot, og man trenger de store visjonære prosjektene – så hadde vi lært mye av Mongstad. Det vi har lært, er bl.a. hvordan man skal fordele risiko, og hvordan man skal fordele regningen. Det er ikke først og fremst en lærdom om hastverk, men om tydelige forpliktelser og en klar gjennomføringsplan. Det er også det som ligger i de forslagene som Stortinget behandler i dag. Aktørene ber ikke om hastverk, de ber for så vidt heller ikke om at det skal gå for sakte, de ber om forutsigbarhet. Og det er det vi har etterlyst fra denne regjeringen.

Jeg synes også at statsråd Søviknes holdt et godt innlegg. Det er særlig omfanget av utfordringer globalt som han trekker fram, som jeg mener er klokt. Det er klart at selv om vi lykkes med karbonfangst i Norge, er ikke det noen garanti for at man kommer til å lykkes internasjonalt. Det er det verdt å merke seg. Derfor er det også så viktig å understreke forslagene som foreligger i dag om finansieringsmodeller på mellomlang og lengre sikt. Det er ikke bare det å lykkes med teknologien som er det sentrale her, det er å finne de konkrete finansieringsmodellene og de konkrete gjennomføringsmodellene man kan lykkes med også i andre land. Det er der utfordringen ligger både i Norge og internasjonalt. Det håper jeg at vi kan jobbe sammen om – framfor å angripe hverandre.

Else-May Botten (A) [20:45:05]: Jeg kan ikke unngå å kommentere Heggelunds innlegg, jeg heller, for det startet rimelig friskt – med friskt mot, rimelig oppblåst. Men det kan hende at det blir lett å dette ned igjen, for de skal tross alt levere, og Heggelund har vi på teip, så man skal passe på når nye statsbudsjett kommer framover; vi hører hva det er man egentlig har fått til.

Når man hører på innleggene her, er det sånn at både Sørviknes-en, Heggelund-en og Kjenseth-en har veldig god tid. De snakker om at det er viktige prosjekt, men at vi har god tid. Og det kan de egentlig ikke få understreket nok. Kjenseth sa egentlig bare at han har god tid, ikke hva han skulle gjøre. Men det kan han jo få gleden av å ta når han kommer opp og skal snakke i neste innlegg. Men vi har altså ikke god tid, og det er utrolig viktig at vi rigger systemene slik at det går an å få landet disse prosjektene. Det er et industrieventyr vi snakker om. Vi har utrolig store muligheter her for å skape arbeidsplasser, skape verdier, ta i bruk naturgitte fortrinn. Så her har vi ikke god tid. Det er mange ting som skal rigges, og man må ta dette på alvor.

Oppi alt alvoret er det mange som driver og takker både den ene og den andre her. En som har vært et halvt år i komiteen, og som ikke skal være her til høsten, er Per Espen Stoknes. Han er den eneste i komiteen – som jeg har sett i hvert fall – som har danset på talerstolen her og hatt mer eller mindre stand up-show til glede for hele Norge. Jeg vil i hvert fall ønske han riktig god sommer og takke for et fint samarbeid.

Ketil Kjenseth (V) [20:47:13]: Til representanten Else-May Botten: Det er nok ingen tvil om at Venstre har vært en pådriver i opposisjon for å få til prosjekter med karbonfangst og -lagring i Norge, og det har vi tatt med oss inn i regjeringen nå. Det er stø kurs. Det er penger på plass. Det er framdrift. Så det er vanskelig å ikke se at vi har en plan.

Så over til det som er den viktige dugnaden, uavhengig av partier og konstellasjoner her, som representanten Kaski fra SV var inne på. Finansieringsmodeller er viktige, og fra 2021 skal Norge, når vi nå blir enige med EU om å kutte 40 pst. fram til 2030 i ikke-kvotepliktig sektor, begynne å føre regnskap på utslipp. Vi må rapportere til EU. Det strammes inn i kvotepliktig sektor også, så fossilektoren må også ta sin del. Vi har en tydelig plan fram til 2030, og så kommer karbonfangst og -lagring som en bonus hvis vi greier å komme i gang med en stor fangst før 2030.

I det finansieringsscenarioet ligger også en mulighet i avfallssektoren. Fortum har nå gjort en stor innsats for å styrke prosjektorganisasjonen sin. Fortum er en stor industriell aktør, de skal f.eks. bygge et stort avfallsanlegg i Singapore, hvor komiteen skal på komitéreise og lære

mer om både palmeolje- og avfallsutfordringene. Når verden går fra 7 til 9 milliarder mennesker de neste ti-årene, vil det produseres mer avfall. Flere må innføre deponi. Flere må starte med forbrenningsanlegg. Her er det masse punktutslipp hvor karbonfangsten kan komme inn. Her ligger det mange piper framover som kan være med og finansiere nettopp den teknologien vi her snakker om. Derfor er den sektoren særlig viktig.

Vi kan trekke dette videre. I mitt innlegg snakket jeg også om hydrogen. Klarer vi å få opp en biologisk produksjon av hydrogen, ikke bare fossil- og kullbasert, har vi knekt noen klimanøtter de neste årene.

Midt oppi dette står altså Norge med sine eventyrlige muligheter. Men vi skal ikke sitte med beina i kors på Soria Moria og skue utover. Det er teknologien, det er kuttene, klimakuttene, CO₂-kuttene, som er viktige, og så får arbeidsplassene komme som en bonus. Vi kan potensielt skape mange arbeidsplasser, men Norge har også andre store utfordringer de neste tiårene, med sin befolkningssammensetning og demografi, så det er mange utfordringer vi skal løse. Vi har behov for å hente teknologien fra andre plasser.

Jeg vil som komitéleder takke for arbeidet i komiteen, og så takker jeg presidentskapet – vel blåst!

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 15.

Sak nr. 14 [20:50:41]

Redegjørelse av justis-, beredskaps- og innvandringsministeren om midlertidig bevæpning av enkelte politipatruljer i Oslo

Statsråd Tor Mikkel Wara [20:51:01]: Jeg vil først få lov å takke presidentskapet for at jeg er gitt anledning til å redegjøre for Stortinget om min beslutning om å samtykke til midlertidig bevæpning av enkelte politipatruljer i Oslo sentrum.

Jeg har i dag samtykket til at Politidirektoratet kan beslutte at enkelte politipatruljer i sentrale deler av Oslo sentrum skal være bevæpnet for en periode av inntil tre måneder. Formålet med vedtaket er å sette politiet i stand til å avverge og begrense skadefølgene ved eventuelle terroranslag, som f.eks. angrep med intensjon om å maksimere skadeomfanget ved hjelp av skytevåpen, kniv eller kjøretøy på tett befolkede steder.

Bakgrunnen for denne beslutningen er at Politidirektoratet anmoder departementet om samtykke til en slik bevæpning på grunnlag av at beskrivelsen av modus operandi, gjeldende trusselvurdering, treffer en del områder i sentrale deler av Oslo sentrum som det er særlig viktig å beskytte. Disse områdene kjennetegnes ved at de har stor tetthet av symbolbygg, viktige samfunns-

funksjoner og kritisk infrastruktur samt alminnelig tilgjengelige områder med tett ansamling av mennesker og begrensede fluktmuligheter. Jeg viser i denne forbindelse til tidligere hendelser i Vest-Europa de siste årene.

Kombinasjonen av disse forholdene sammen med få eller ingen sikringstiltak gjør områdene spesielt sårbare og setter Oslo i en særstilling. Det vil være politimesteren i Oslo som til enhver tid bestemmer antall patruljer som skal være bevæpnet, basert på trusselbildet og andre relevante kilder, som tilgjengelig etterretningsinformasjon og risiko- og sårbarhetsanalyser.

På grunnlag av politiets vurderinger har jeg lagt til grunn at bevæpning av enkelte patruljer vil innebære en merverdi i forhold til framskutt lagring i alvorlige situasjoner hvor politiets behov for skytevåpen oppstår akutt og uten forvarsel når de er utenfor patruljebilen og dermed avskåret fra våpenet, eller når det tar lang tid å hente fram våpenet fra oppbevaringsskrinet i kjøretøyet.

Terrorhendelsene i Vest-Europa de siste årene illustrerer at tilstedeværelsen av bevæpnet politi vil kunne være eneste adekvate tiltak for å begrense skadeomfanget og stanse et pågående angrep.

På bakgrunn av de vurderingene som jeg har redegjort for, mener jeg det er viktig at politiet kan ha en tilstedeværelse med enkelte patruljer som er bevæpnet, i sentrale deler av Oslo sentrum gjennom sommeren, for å sikre de store folkeansamlingene som ofte vil være i dette området.

Ved tidligere behandlinger i Stortinget av bevæpning har regjeringen bekreftet at vi vil holde Stortinget informert om bruken av bevæpning. Det er derfor jeg ønsker å komme til Stortinget allerede i dag med informasjon om den beslutningen jeg har tatt. Denne saken reiser dessuten spørsmål ved om det er behov for en lovbestemmelse som regulerer en snever adgang til tidsbegrenset bevæpning i avgrensede områder hvor punktbevæpning vil være aktuelt. Formålet med en slik mulig hjemmel er med andre ord å sikre en rasjonell og hensiktsmessig disponering av politiresurser som kan redusere behovet for punktbevæpning. Jeg vil derfor komme tilbake til Stortinget så snart det lar seg gjøre, med et forslag til en lovbestemmelse om dette. Dette vil gi Stortinget anledning til å drøfte bevæpning grundig ved en senere anledning.

Presidenten: Presidenten vil med heimel i Stortingets forretningsorden § 45 andre ledd foreslå at det vert opna for ein kort kommentarrunde avgrensa til eitt innlegg på inntil 5 minutt frå kvar partigruppe, og avsluttande innlegg frå statsråden.

– Det er vedteke.

Jan Böhler (A) [20:55:19]: Det er bra og viktig at det holdes stort trykk på arbeidet for å forebygge og avverge

terror, også her hjemme, og selv om vi nå ikke har samme offentlige oppmerksomhet rundt det som vi hadde da bl.a. nettverket Profetens Ummah holdt på for fullt i det offentlige rom, er det viktig at vi er i beredskap og har evne til å ha kontinuerlig oppmerksomhet om dette feltet. Vi vet nemlig at det nå jobbes mer i det skjulte med rekruttering av terrortilhengere uten at man reklamerer for det på samme måte som tidligere. Vi vet at det finnes hjemvendte IS-krigere, og vi vet at det kan finnes soloterrorister som det er ekstra vanskelig å oppdage, og som kan slå til uten forvarsel.

Det er nettopp dette alvoret, at det kan finnes terrortilhengere som politiet vanskelig kan vite om og følge med på, og som kan slå til med enkle midler som lyn fra klar himmel, som gjør at Stortinget nå nylig ga hjemmel for tidsbegrenset bevæpning ved sårbare objekter. For vi vil selvsagt unngå den situasjonen at politiet må løpe av gårde fra der hvor ting skjer, for å hente våpen dersom denne typen ekstreme situasjoner oppstår.

Så når politiet nå anmoder om at bevæpnede patruljer skal kunne kjøre rundt i områder med sårbare objekter og justisministeren vil gi midlertidig tillatelse til det, slik han har fullmakt til, synes jeg det er positivt at han – selv om han har fullmakt til å bestemme det selv – kommer hit til Stortinget og orienterer nå før sommeren. Det er i tråd med ønsket fra Stortinget i forbindelse med den siste saken om punktbevæpning, og det er også i tråd med erfaringene fra forrige periode, da det ble noen forlengelser av midlertidig bevæpning som skapte debatt på Stortinget – på grunn av at Stortinget ikke var involvert. Det er positivt at statsråden tar initiativ til dette.

Når det gjelder argumentasjonen for at man skal ha bevæpnede patruljer som i svært begrensede områder, ved disse sårbare punktene, kan kjøre rundt, vet jeg at politiet viser til at det da kan være mindre behov for å ha stasjonære mannskaper på de enkelte punktene. Om det er fem sårbare punkter som politiet patruljerer mellom med en bevæpnet patrulje, vil man jo ha mindre behov for at det står bevæpnede mannskaper på de fem stedene. Dermed vil bevæpningen faktisk være mindre synlig i bymiljøet.

Jeg ser at det også finnes den typen praktiske argumenter, som jeg tror er bakgrunnen for at politiet nå har tatt dette initiativet, i tillegg til terrorvurderingen, terrortrusselen, som justisministeren fortalte om.

Det er også slik at de som er utplassert stasjonært ved terrormål ved sårbare objekter, kan være enkle skyteskiver hvis man tenker seg en mulig terrorsituasjon, mens hvis de patruljerer rundt i en bil i dette området, vil de ha større muligheter til å gardere seg og kunne gripe inn på en tryggere måte, også for politiets del. Så det finnes argumenter for den modellen, den måten å sikre sårbare

punkter på, som politiet her ber om en fullmakt til, og som statsråden gir midlertidig.

Så lenge det ikke er snakk om en generell bevæpning i større områder, men noen praktiske måter å løse denne bevæpningen på midlertidig ved sårbare objekter, har ikke vi flere kommentarer til det nå, og takker for at statsråden gir orienteringen til Stortinget før sommeren.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her overtatt presidentplassen.

Guro Angell Gimse (H) [20:59:44]: Jeg er veldig glad for at vi har en justisminister som tar grep når det kreves. Politiets responstid blir kortere når de er bevæpnet, og nå tilsier trusselsituasjonen at dette er nødvendig. Vi stiller oss fullt og helt bak beslutningen om bevæpning av utvalgte patruljer i Oslo i sommer. Vi vet at politiet i London greide å begrense omfanget av terrorangrep i fjor, grunnet det at enkelte patruljer faktisk var bevæpnet. Slik vil det også være her. Det er viktig å poengtere at bare enkelte patruljer skal være bevæpnet, og at politimesteren bestemmer til enhver tid hvor mange dette skal gjelde.

De siste årene er det foretatt flere endringer i regelverket knyttet opp mot politiet og bevæpning. Det siste vedtaket gjorde vi i forrige uke, og det ga mulighet for såkalt punktbevæpning. Bakgrunnen for endringene er at vi ønsket å legge til rette for et politi som er handlekraftig og kan respondere hurtig på skarpe hendelser, beskytte innbyggerne våre og avverge angrep.

I 2013 ble våpeninstruksen endret, slik at politiet lettere fikk adgang til våpen lagret i bil. Så endret trusselbildet seg i 2014. I november 2014 ble politiet midlertidig bevæpnet i sin daglige tjeneste, først for tre måneder. Denne tillatelsen ble fornyet åtte ganger. Videre ble politiet på Oslo lufthavn i november 2017 bevæpnet i tre måneder, og det er de fortsatt. Nå vil sannsynligvis punktbevæpning gjelde på Gardermoen hvis det ikke allerede er iverksatt.

Beslutningen i dag er ikke så veldig annerledes enn den vi så i 2014. Som sagt, det er politimesteren som skal bestemme antall patruljer. Det gis ikke en generell bevæpning, og jeg har tillit til at norsk politi håndterer dette på en god måte. Vi har et av verdens best trent og lengst utdannede politi. Med jevnlig håndtering av våpen vil rutinene sitte bedre.

Stortinget har bedt statsråden om å informere oss rundt situasjonen med bevæpning, og det har han gjort her i dag på en utmerket måte. Takk for det.

Himanshu Gulati (FrP) [21:02:42]: Jeg vil gjerne begynne med å takke justisministeren for redegjørelsen. Det er ikke til å legge skjul på at dette temaet har vært

gjenstand for mye debatt i Stortinget. Partiene har ulike utgangspunkter i debatten om bevæpning, men når politiet, som i dette tilfellet, selv ber om et virkemiddel på grunnlag av at beskrivelsen av modus operandi, gjeldende trusselvurdering, er endret, er det grunn til å ta det på alvor.

Jeg synes også det er ryddig – og riktig – av justisministeren å varsle at han vil komme tilbake til Stortinget med forslag til en tydeligere hjemmel for et slikt tiltak, ettersom det kan være grunn til å tro at dette tiltaket kan dra ut i tid. Da vil selvsagt de andre partiene også få mulighet til å drøfte dette i detalj på egnet vis.

Å ivareta innbyggernes trygghet er myndighetenes kanskje viktigste oppgave, og når politiet selv ber om enkelte virkemidler, bør det veie tungt. Justiskomiteen var nylig i London og fikk høre om at London-politiet har bevæpnede patruljebiler som har hatt stor betydning, ikke minst ved terrorangrepet på London Bridge 3. juni i fjor. Nettopp et slikt tiltak gjorde at gjerningsmennene kunne settes ut av spill i løpet av få minutter.

Å ha denne type tiltak vil gi hovedstadens befolkning trygghet for at politiet har de virkemidlene de trenger for å gripe inn dersom noe alvorlig skulle skje i Oslo sentrum. Vi har sett at både flyplasser, kollektivknutepunkter, gågater og andre folksomme steder har vært utsatt for terrorangrep rundt omkring i Europa de siste årene. Når vi er et av de få landene i verden som ikke har et generelt bevæpnet politi, er det viktig at vi har tiltak ved de sårbare stedene både i Oslo og i resten av Norge som gjør at politiet raskt kan komme til og sette gjerningsmenn ut av spill, slik at vi unngår at politiet må løpe bort fra der ting skjer, for å hente våpen, men i stedet kan gripe raskt inn og sørge for å avverge disse situasjonene så raskt som mulig.

Jeg vil igjen takke justisministeren både for redegjørelsen og for å gi samtykke til det politiet har bedt om.

Jenny Klinge (Sp) [21:05:11]: Når vi er eitt av få land som har eit generelt uvæpna politi, er det avgjerande viktig å ha gode ordningar for å væpne politiet ved behov. Ordninga med framskoten lagring gjer at norsk politi, trass i at dei ikkje går med våpen på hofta til dagleg, likevel har god tilgang på våpen. Stortingsfleirtalet, inkludert oss i Senterpartiet, har nyleg gjeve tilslutning til at det kan innførast punktvæpning ved enkelte sårbare objekt, ofte i praksis bygningar med stor gjennomtrekk av folk eller bygningar med stor symbolverdi.

For oss i Senterpartiet er det viktig at det å innføre mellombels væpning – både i heile landet når det er aktuelt, og i delar av landet eller i enkelte bydelar – er grunngeve fagleg og ikkje botna i ein trong til å vise politisk handlekraft. For dei aukande problema med gjengkriminalitet som vi har fått stadig nye rapportar

om, og som det har vore mykje merksemd rundt i det siste, krev innsats som går langt utover politisk markeringstrong. Det trengst intensiv innsats over år, med klar vekt på førebygging for å hindre rekruttering og klar vekt på det å ta bakmenn. Ikkje minst føreset det eit synleg, engasjert og målretta politi i dei ulike lokalsamfunna og miljøa.

Eg påstår ikkje no at justisministeren si godkjenning av mellombels væpning i delar av Oslo sentrum er ein måte å prøve å vise handlekraft på. Det har eg ingen føresetnad for å påstå. At justisministeren kjem i møte eit ønske frå politimeisteren i Oslo politidistrikt om mellombels væpning, må vi rett og slett ta til etterretning og gå ut ifrå at det kjem av eit reelt behov. Men det er likevel grunn til å spørje seg: Korleis stiller justisministeren seg til dei andre reelle behova som Oslo politidistrikt har for å takle den alvorlege situasjonen som m.a. har utvikla seg med gjengkriminalitet på Holmlia? Vil han kome dei behova i møte som har vorte uttrykte frå politiet si side for meir ressursar og betre bemanning der det trengst mest?

Tidlegare justisminister Listhaug har jo sagt at politiet har halde stilt om kor alvorleg det har vore, og ho har også gjeve uttrykk for at ho under si tid som statsråd ikkje kunne vite betre. Til ABC Nyheter har ho uttalt:

«Jeg opplever det som at deler av politiet har dysset ned en del av disse problemene og insistert på at de har kontroll.»

Det er jo oppsiktsvekkjande at ein statsråd innrømmer at ho ikkje har klart å skaffe seg nok informasjon, og at ho meiner det er etaten sjølv som av ein eller annan grunn har prøvd å skjule problema. Då blir det viktig å få svar på om dagens justisminister deler oppfatninga til Listhaug om at politiet dyssar ned problem og skjuler viktig informasjon. Det er for så vidt også relevant i spørsmålet om mellombels væpning kva som kjem fram av viktig informasjon før avgjerder blir tekne.

Viss statsråd Wara deler oppfatninga til Listhaug, blir spørsmålet enkelt: Kva har han sjølv gjort, eller kva vil han sjølv gjere, for å sørgje for betre informasjon om den reelle situasjonen enn kva tidlegare justisminister Listhaug var i stand til å skaffe seg? Eg vil setje pris på om justisministeren fortel noko om det i det neste innlegget sitt. Ein del av oss stortingsrepresentantar har vore fullt klar over at arbeidet mot organisert kriminalitet i Oslo har vorte kritisert frå fleire hald. Då er det rart at statsrådar ikkje har klart å fange opp det same. Kanskje har dette noko å gjera med at dei søker informasjon berre frå Politidirektoratet og ikkje har nok kontakt med andre viktige kjelder, som dei tilsette i etaten og andre relevante aktørar?

Justisministeren varslar at den mellombelse væpninga av enkelte politipatruljar i Oslo sentrum ikkje er

noko han ser for seg bør vere mellombels, og at han derfor vil kome med ei sak til Stortinget for å få på plass ein lovheimel for permanent væpning i enkelte avgrensa område. Dette får vi ta ein debatt om når saka kjem, og når vi får sett på korleis den mellombelse og områdeavgrensa væpninga har fungert i sommar.

Til slutt vil eg seie at Senterpartiet set pris på at justisministeren sørgjer for å gje Stortinget denne informasjonen. Vi har tidlegare klart uttrykt at vi ønskjer å bli orienterte om korleis punktbevæpninga utviklar seg, og då er det fint at statsråden ser verdien i å orientere Stortinget når han no har gjeve samtykke til mellombels områdeavgrensa væpning.

Elles stiller eg meg bak mange av dei vurderingane representanten Jan Bøhler kom med.

Petter Eide (SV) [21:09:56]: Tusen takk til justisministeren for at han kom og orienterte Stortinget rett før sommerferien.

Aller først må jeg si at jeg er veldig glad for at det ikke er snakk om å sette inn våpen mot gjengene på Holmlia. Det var veldig mange i pressen som spekulerte om det i ettermiddag. Enda gladere ble jeg da jeg fikk høre at det heller ikke er en konkret terrortrussel vi snakker om – og det er nettopp det som er poenget: Det er ingen konkret terrortrussel.

SV er ikke mot at politiet bærer våpen på hofta for å beskytte oss i ulike situasjoner og sammenhenger, men vi stiller noen konkrete krav til det. Bevæpningen må være basert på en konkret trussel eller en informasjon om en trussel. Det er altså ikke nok å henvise til en generell situasjon f.eks. i Frankrike. Den andre betingelsen vi stiller, er at våpenbruken ikke skal være permanent. Når trusselen er over, skal våpnene låses inn igjen, og man skal gå over i normaltilstand, som vi kaller framskutt lagring. Disse betingelsene er ikke til stede i dette forslaget. Her ønsker justisministeren en midlertidig bevæpning av politipatruljer i Oslo. Han varsler til og med at dette kan bli en framtidig løsning. Vi vil altså se våpen – tyngre våpen, til og med, som maskinpistol – på kroppen. Det er en situasjon som vi er veldig kritiske til, for det er ikke basert på en konkret trusselvurdering. Men som sagt, kom tilbake til oss med en konkret trussel, eller en beskjed fra PST om at noe er på gang, så skal vi støtte dette.

Dette må også ses i sammenheng med det vi behandlet forrige uke. Da fikk politiet anledning til såkalt punktbevæpning på permanent basis. Nå ser vi en situasjon hvor politiet har fått anledning til punktbevæpning på permanent basis, i tillegg til mer bevæpning av politipatruljer. Vi ser altså en situasjon som jeg vil kalle en snikinnføring av permanent våpen. Vi beveger oss gradvis mer og mer i den retningen. Når publikum i Oslo sentrum i framtiden vil møte politiet, vil de i all hoved-

sak møte et politi som er bevæpnet. Når vi da om et par år spør Oslo-publikummet om politiet i Oslo er bevæpnet eller ikke, vil de si: Ja, selvfølgelig er de bevæpnet, det er slik vi ser det. Dette er imot stortingsflertallets intensjon. Det er ikke et flertall i Stortinget for at vi skal få et bevæpnet politi. Denne justisministeren beveger oss gradvis mer og mer i den retningen.

Det er samme argumenter mot permanent bevæpning som det er mot midlertidig bevæpning. Det vil endre forholdet mellom publikum og politi, fordi politiet gradvis vil bruke tyngre maktmidler. Oppgaver som før ble løst uten våpen, vil nå bli løst med våpen i større grad. Det vil bli mer skyting og mer skade. Det ser vi fra våre naboland.

Det er også viktig å få med seg at kriminalitetsbildet i Norge er positivt. Kriminaliteten går ned. PST varsler heller ikke om økt terrorfare. Hvorfor i all verden skal vi ha mer våpen når det er mindre bruk for det?

Det pekes på terrorfare og på en rekke ulike hendelser i Europa. Ja, selvfølgelig skal politiet sikre oss mot terror hvis vi vet om dette, men det er altså ikke slik at en pistol på hofta til en polititjenestemann stopper en bombe, eller en lastebil på vei inn i en folkemengde, eller en person som går inn i et konsertlokale med en maskinpistol. Vi er nødt til å ha et litt større perspektiv på dette. Vi skal utstyre politiet med våpen når det er nødvendig, men hvis det ikke er nødvendig, skal vi så langt som mulig prøve å la være.

Flertallet på Stortinget er kritisk til permanent bevæpning. Nå ser vi en gradvis, gradvis utvikling. Fremskrittspartiet er det partiet som har ivret mest for bevæpning av politiet, og de greier å få gjennomført dette gradvis – gradvis, skritt for skritt – i konflikt med stortingsflertallets intensjon.

Så må jeg også spørre statsråden om hvordan han har tenkt å komme seg ut av den midlertidigheten. For det er ikke så lett – med den type argumentasjon som statsråden har framført i dag, er det ikke så lett for statsråden å si om tre måneder, om seks måneder, om ni måneder, eller om tolv måneder, at den situasjonen har opphørt. Så den midlertidigheten vi i dag hører om, kan veldig lett bli permanent.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [21:15:03]: Også jeg vil gi honnør til statsråden for at han kommer til Stortinget og informerer på denne måten.

Bevæpning har vært gjenstand for debatt i denne saken mange ganger de siste årene. Det er bra, fordi bevæpning av politiet handler om hvordan vi skal beskytte politiet og, ikke minst, folket vårt på en best mulig måte. Bevæpning er et sentralt verdispørsmål. Hva slags samfunn ønsker vi å ha? Og hvordan kan vi som lovgivere

beskytte innbyggerne våre og dem som utøver den høyeste grad av maktutøvelse på vegne av oss?

I Norge har vi lang og god tradisjon for et generelt ubevæpnet politi. Det gjelder fremdeles, til tross for at politiet i den senere tid har fått lettere tilgang til våpen gjennom framskutt lagring, dvs. at det er våpen i politibilene. Politiet generelt skal fremdeles være ubevæpnet. Det sa også en samlet justiskomiteé for en uke siden, i innstillingen til Prop. 70 L for 2017–2018, som åpnet for punktbevæpning, som flere har vært inne på.

Kristelig Folkeparti står for en restriktiv holdning når det gjelder bevæpning av politiet. Det er det flere grunner til, bl.a. fordi forskning knyttet til bevæpning viser at en ikke kan påvise at bevæpning er avgjørende for å redde liv ved terrorangrep, og fordi – mener vi – politiets sivile preg er et viktig fundament i maktutøvelsen. Dette understøttes også av det regjeringsoppnevnte bevæpningsutvalget, som la fram sin rapport i fjor. De faglige rådene konkluderte med å gå imot. Samtidig skal vi ikke være naive. Bruk av våpen vil være helt nødvendig i noen tilfeller – og ikke minst avgjørende for å kunne redde liv. Vi er derfor for framskutt lagring og har kjempet for lettere kommandolinjer for å kunne ha våpen når det trengs. Vi støttet derfor forslaget som Stortinget behandlet i forrige uke, om å innføre punktbevæpning ved sårbare objekter.

Bevæpningsutvalget la til grunn fire overordnede prinsipper når våpenbruk skal vurderes av både oss som lovgivere, tjenestepersoner og politiet som helhet: legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet. Det mener jeg er grunnleggende prinsipper, som skal være helt sentrale for arbeidet vårt.

Blant dem som ønsker generell bevæpning av politiet, hevdes det ofte at selv om kriminaliteten i hovedsak går ned, har den organiserte kriminaliteten økt, herunder spesielt terrortrusselen. Dermed må politiet bevæpnes. Men det mener jeg er et feilspor, noe også det nevnte bevæpningsutvalget konkluderer med. De mener at det ikke finnes noen trekk i kriminalitetsbildet som kan begrunne at politiet generelt skal bevæpnes. Det mener heller ikke forskere ved Forvarets forskningsinstitutt, bl.a. Hegghammer. Han har gjennom forskning påvist – etter å ha gått igjennom et titall terroranslag – at væpnet gatepoliti ikke har stoppet terror i Europa. Konklusjonen var bl.a. at objektsikring – eller punktbevæpning ved særlig utsatte mål – heller var en mer farbar vei, noe som han anbefalte, nettopp det Stortinget gikk inn for i forrige uke. Det er klart at bevæpnet politi kan hindre sekundærangrep ved et terrorangrep, men slik har vi det jo i dag, nettopp ved at det er framskutt lagring av våpen i politibilene.

Jeg tar redegjørelsen fra justisministeren til orientering. Samtidig er jeg overrasket over at den kommer

bare en uke etter at Stortinget drøftet saken. Derfor ønsker jeg å utfordre ham på: Hva er det som er nytt? I proposisjonen som lå til grunn for vedtaket for en uke siden, påpekte regjeringa at det krevdes et konkret angitt objekt – og ikke bydeler eller byer. Hva er det som har endret seg på en uke? Det er nærliggende å tenke at det kan være økonomi som gjør det. I stedet for å punktbevæpne ved mange steder er det billigere å la en bil kjøre. Jeg mener i alle fall det må være tydelig for Stortinget når man skal gjøre vurderinger knyttet til dette. Og hvorfor setter ikke statsråden et konkret antall for hvor mange biler som kan ha våpen? Jeg la merke til at han brukte formuleringen: enkelte patruljebiler. Det ønsker jeg også gjerne å høre statsråden svare på.

Jeg er takknemlig for redegjørelsen. Jeg mener det er viktig og riktig at han kommer til Stortinget. Som sagt ønsker ikke Kristelig Folkeparti generell bevæpning, vi har sagt ja til punktbevæpning. Jeg er ikke begeistret for det statsråden gjør nå, men det taler til statsrådets fordel at Politidirektoratet – registrerer jeg – har anmodet ham om å gi denne tillatelsen, at de faglige rådene er å gi den. Og derfor ser jeg fram til – slik jeg leser statsråden – at det kommer en egen sak. Som representanten Eide også var inne på: Dette blir nok ikke midlertidig, men ligger an til å bli permanent, noe som det er viktig at Stortinget diskuterer, for det går utover de fullmaktene som jeg mener statsråden har.

Statsråd Tor Mikkelt Wara [21:20:17]: Jeg vil få takke for gode og reflekterte innlegg fra representantene som har vært oppe. La meg knytte noen få kommentarer til det.

Det jeg forteller, er egentlig to ting. Det ene er at jeg gir midlertidig tillatelse til bevæpning av enkelte patruljer. Det har jeg gitt i dag, og jeg orienterer Stortinget i dag fordi regjeringen har varslet at vi vil holde Stortinget tett og godt orientert om det. Det er helt riktig, som det blir påpekt, at dette ikke er et tiltak mot gjengkriminalitet. Det er vurderinger og tiltak som jeg vil komme tilbake til ved en annen anledning.

Jeg synes det er en god refleksjon rundt dette med midlertidighet, for det er opplagt – slik situasjonen er nå, og jeg gir en tillatelse midlertidig – at jeg også ser det kan være naturlig å måtte fornye den tillatelsen. Da mener regjeringen det er ryddigst å lage en lovhjemmel for tidsbegrenset bevæpning – i stedet for hele tiden å fornye den midlertidige – komme til Stortinget og få en ordentlig debatt om det.

Det er altså to ting: Det ene er å fortelle at jeg har gitt en tillatelse, og det andre er å si at jeg kommer tilbake til Stortinget for å drøfte videre begrepene «midlertidighet» og «tidsbegrenset bevæpning». Jeg vil komme tilbake med en egen proposisjon til Stortinget. Da vil Stor-

tinget få god anledning til å delta i en debatt om både de langsiktige og de prinsipielle forholdene rundt det.

Dette er en utfordrende situasjon, og det er ingen ønskelig situasjon for noen at man har en slik mulig trussel foran seg. Det er riktig som det ble påpekt, at dette i seg selv ikke stopper terror, men det begrenser skadeområdet. Det er erfaringer man har gjort seg fra andre land og situasjonen som er der ute, som gjør at vi mener dette er riktig.

Jeg ser fram til å diskutere dette videre. I tråd med hva vi har lovt Stortinget tidligere, vil vi holde Stortinget godt orientert om bevæpningen, omfanget og hvordan utviklingen er, og vi vil også invitere Stortinget til å diskutere dette gjennom en egen proposisjon så raskt departementet har fått utarbeidet den og sendt den til Stortinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Presidenten vil foreslå at justis-, beredskaps- og innvandringsministerens redegjørelse om midlertidig bevæpning av enkelte politipatruljer i Oslo vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Per Espen Stoknes på vegne av Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 3 og 4, fra Bjørnar Moxnes, på vegne av Rødt

Det voteres over forslag nr. 3, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget samtykker i at følgende godtgjørelser fastsettes med virkning fra 1. mai 2018: -Stortingsrepresentanter: 775 064 kroner per år (8 ganger grunnbeløpet i Folketrygden) -Regjeringsmedlemmer: 956 463 kroner per år (tilsvarende foreslått nivå for stortingsrepresentanter) -Statsminister: 1 365 016 kroner per år (tilsvarende foreslått nivå for regjeringsmedlemmer)»

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 101 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.32.25)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Rødt. Forslaget er under debatten endret til å lyde:

«Stortinget avvikler Lønnskommisjonen.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Rødt – med den foretatte rettelse – ble med 94 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.32.48)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget samtykker i at godtgjørelser til stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer holdes uendret de neste tre år.»

Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 100 mot 2 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.33.07)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget samtykker i, med virkning fra 1. mai 2018, at godtgjørelsene for stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer og statsminister reguleres tilsvarende endringen en alderspensjonist med gjennomsnittlig folketrygdpensjon får som følge av årets trygdeoppgjør. Kronetillegget settes på dette grunnlag til 6 297 kroner og gir følgende godtgjørelser: Stortingsrepresentanter: kr 934 899 per år Regjeringsmedlemmer: kr 1 331 655 per år Statsminister: kr 1 637 643 per år.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.33.24)

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget samtykker i at følgende godtgjørelser fastsettes med virkning fra 1. mai 2018:

Stortingsrepresentanter	kr	956 463	per år
Regjeringsmedlemmer	kr	1 365 016	per år
Statsminister	kr	1 680 277	per år

Presidenten: Presidenten antar at Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble bifalt med 92 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.34.01)

Votering i sak nr. 2

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget oppnevner en kommisjon for å granske fornukspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner i henhold til det mandat som fremgår av innstillingen.

II

Som medlemmer av kommisjonen oppnevnes følgende:

- Generalsekretær Dagfinn Høybråten, for tiden København, leder
- Professor Ivar Bjørklund, Tromsø
- Stipendiat Håkon Hermanstrand, Kolvereid
- Biskop emeritus Per Oskar Kjølås, Tromsø
- Professor Pia Lane, Oslo
- Seniorrådgiver Anne Kalstad Mikkelsen, Hamarøy
- Museumsleder Marit Myrvoll, Evenes
- Professor emeritus Einar Niemi, Vadsø
- Professor Anne Julie Semb, Oslo
- Høyskolelektor Liv Inger Somby, Kautokeino
- Professor emeritus Aslak Syse, Oslo
- Førsteamanuensis Ketil Zachariassen, Tromsø

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble bifalt med 86 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.34.37)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Nils T. Bjørke satt fram et forslag. Forslaget lyder:

«Stortingets forretningsorden ny § 9 a annet ledd skal lyde:

Presidentskapet skal drøfte administrative saker av særlig viktighet med lederne for partigruppene i Administrasjonsutvalget før beslutninger fattes. Administrasjonsutvalget består av presidentskapet og lederne for partigruppene. Nestlederne i partigruppene er varamedlemmer for lederne i partigruppene. Dersom en tredjedel av medlemmene i Administrasjonsutvalget krever det, skal en administrativ sak legges frem for Stortinget.»

Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Nils T. Bjørke ble med 85 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.35.18)

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

I Stortingets forretningsorden gjøres følgende endringer:

I

Overskriften i kapittel 2 skal lyde:

Kapittel 2 Presidentene, sekretærene og direktøren

§ 7 nytt tredje og fjerde ledd skal lyde:

Stortingspresidentens stemme er utslagsgivende dersom en avstemning i presidentskapet viser like mange stemmer for og imot.

Presidentskapet kan fremme innstillinger til Stortinget innenfor de ansvarsområder som tilligger presidentskapet.

Ny § 9 a skal lyde:

§ 9 a Administrative saker

Innenfor de rammer som er vedtatt av Stortinget, har presidentskapet et overordnet ansvar for administrative saker.

Presidentskapet bør drøfte administrative saker av særlig viktighet med partigruppene.

Presidentskapet kan delegere avgjørelsesmyndighet til Stortingets direktør i administrative saker.

Ny § 9 b skal lyde:

§ 9 b Stortingets direktør

Stortingets direktør tilsettes av Stortinget.

Stortingets direktør leder arbeidet i Stortingets administrasjon. Stortingets direktør er sekretær for Stortingets presidentskap.

Viktige administrative saker skal alltid forelegges presidentskapet.

II

Endringene trer i kraft straks.

B.

I

I Regler om rett til innsyn i Stortingets dokumenter skal

§ 4 nytt femte punktum lyde:

Et dokument som utveksles som ledd i konsultasjoner mellom Stortingets presidentskap og partigruppene, kan unntas fra innsyn.

II

Endringene trer i kraft straks.

Presidenten: Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har varslet subsidiær støtte til innstillingen.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten har Lars Haltbrekken satt fram ett forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber presidentskapet, innen høstsesjonens begynnelse 28. september 2018, innføre betalingsparkering i Stortingets garasje, med betalingsfritak for personer som av sikkerhetsmessige hensyn eller som følge av funksjonsnedsettelse må bruke bil, samt sikre at nullutslippskjøretøy betaler maks halv pris av hva fossilbiler skal betale.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra SV ble med 92 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.35.58)

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:78 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaki, Solveig Skaugvoll Foss og Lars Haltbrekken om innføring av betalingsparkering i stortingets garasje – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble bifalt med 89 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.36.28)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er forslagene nr. 1–3, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Det voterer over forslagene nr. 1–3, fra SV.

Forslag nr. 1 lyder:

«I Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser gjøres følgende endringer: Ny § 9 a skal lyde: § 9 a Gjeld i næringsvirksomhet over 2 ganger grunnbeløpet i folketrygden og garantiansvar over 2 ganger grunnbeløpet i folketrygden som representanten personlig hefter for. Dette omfatter ikke gjeld eller garantiansvar i aksjeselskap eller annet foretak med begrenset ansvar som representanten har eierinteresser i. Kreditors navn, navn på eventuelt tilgodesett i garanti eller kausjonsforholdet og ansvarets art skal oppgis.» Forslag nr. 2 lyder:

«I Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser gjøres følgende endringer: Ny § 15 skal lyde: § 15 Dersom en representant vurderer at han/hun har interesser av særlig personlig eller økonomisk art som har berettiget interesse for allmennheten, men som ikke er registre-

ringspliktige etter kap. II, skal slike opplysninger også registreres. Nåværende § 15 blir ny § 16.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber presidentskapet fremme forslag til endring av Stortingets forretningsorden som skal sikre at opplysninger som nevnt i ny § 15 også skal oppgis i innstillingen i saker interessekonflikten(e) berører, slik at den som leser innstillingen enkelt kan danne seg overblikk over eventuelle interessekonflikter.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.37.02)

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

I

I Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser gjøres følgende endringer:

Ny § 9 a skal lyde:

§ 9 a Gjeld i næringsvirksomhet over 10 ganger grunnbeløpet i folketrygden og garantiansvar over 20 ganger grunnbeløpet i folketrygden som representanten personlig hefter for. Dette omfatter ikke gjeld eller garanti-ansvar i aksjeselskap eller annet foretak med begrenset ansvar som representanten har eierinteresser i.

Kreditors navn, navn på eventuelt tilgodesett i garanti- eller kausjonsforholdet og ansvarets art skal oppgis.

Ny § 15 skal lyde:

§ 15 Dersom en representant vurderer at han/hun har interesser av særlig personlig eller økonomisk art som har berettiget interesse for allmennheten, men som ikke er registreringspliktige etter kap. II, kan slike opplysninger også registreres.

Nåværende § 15 blir ny § 16.

II

Endringene trer i kraft 1. oktober 2018.

Presidenten: Det voterer over I.

Rødt har varslet subsidiær støtte til innstillingen.

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Presidentskapets innstilling ble bifalt med 93 mot 8 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.37.23)

Presidenten: Det voterer over II.

V o t e r i n g:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt ni forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Terje Aasland på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Bjørnar Moxnes på vegne av Rødt
- forslag nr. 4, fra Geir Pollestad på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 5–9, fra Per Espen Stoknes på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voterer over forslag nr. 8, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen jobbe for at det etableres et nasjonalt dyrevelferdsmerke med nærmere angitte kvalitetskriterier, som kan brukes på norske landbruksprodukter som produseres med særlig høy dyrevelferd.»

V o t e r i n g:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 101 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.38.15)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 5–7 og 9, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i tilbudet til jordbruksoppgjør for 2019 legge frem forslag om å fjerne kontrollgebyret for økologisk produksjon for å redusere byråkratiet og styrke lønnsomheten for økologisk drift.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i tilbudet til jordbruksoppgjør for 2019 legge frem forslag om å fjerne bunnfradraget for støtte og tilskudd til jordbruksforetak for å styrke økonomien for de minste brukene.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette rimelig tilgang på lokale fôrressurser som betingelse for å motta

støtte til store nyinvesteringer i driftsinfrastruktur slik at det stimuleres til redusert kraftførimport og en bruksstruktur i samsvar med det lokale ressursgrunnlaget.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i sitt tilbud til jordbruksoppgjør for 2019 legge frem forslag om en tilskuddsprofil som i vesentlig sterkere grad prioriterer: - Økologisk landbruk - Bruk med særskilt høy dyrevelferd - Lokal ressursutnyttelse, beitebruk og lavt forbruk av kraftfôr - Økt grønnsaksproduksjon fremfor økt kjøttproduksjon. - Bedre lønnsomhet for små og mellomstore bruk over hele landet - En gradvis reetablering av toppavgrensingene for tilskudd som ble opphevet i jordbruksoppgjøret i 2014»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 99 mot 2 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.38.35)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette mål om å øke selvforsyningsgraden til 50 prosent korrigert for importert kraftfôr, og innen neste jordbruksoppgjør foreslå tiltak for hvordan målet skal nås.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 82 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.38.54)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en ny økostrategi i forbindelse med statsbudsjettet

for 2019 som svarer på Stortingets bestilling fra behandlingen av jordbruksoppgjøret, med sektorvise mål og konkret framdriftsplan.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.39.13)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 4, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2019 legge fram en statistikk over import av økologisk mat og forbruk av norskprodusert økologisk mat i Norge.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem en mulig modell for et klimafond for jordbruket i forbindelse med statsbudsjettet for 2019.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.39.34)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

I statsbudsjettet for 2018 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 17 500 000 til kr 12 042 000	5 458 000
	50	Tilskudd til Landbrukets Utviklingsfond (LUF), økes med fra kr 1 123 553 000 til kr 1 348 685 000	225 132 000
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 317 809 000 til kr 284 010 000	33 799 000
	73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , økes med Fra kr 3 483 204 000 til kr 3 518 674 000	35 470 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 8 361 247 000 til kr 8 225 599 000	135 648 000
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , økes med fra kr 256 880 000 til kr 259 092 000	2 212 000
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 1 504 800 000 til kr 1 416 891 000	87 909 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det framlagte forslag til jordbruksoppgjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2019.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2018 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
		Utgifter	
1142		Landbruksdirektoratet	
	71	Omstillingstiltak i Indre Finnmark, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 4 460 000 til kr 1 910 000	2 550 000
1151		Til gjennomføring av reindriftsavtalen	
	51	Tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet, økes med fra kr 32 800 000 til kr 36 650 000	3 850 000
	75	Kostnadssenkende og direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 76 700 000 til kr 75 600 000	1 100 000
	79	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 2 600 000 til kr 2 400 000	200 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den foreslåtte reindriftsavtalen og som er knyttet til bevilgninger i 2019.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fem forslag. Det er forslagene nr. 1–5, fra Per Espen Stoknes på vegne av Miljøpartiet De Grønne.

Det votes over forslagene nr. 1–4, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at Hydro legger frem en mer ambisiøs plan for kompensasjon

til de som er berørt av ulykken ved Hydros Alunorteanlegg i Brasil.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at Hydro legger frem en mye mer ambisiøs plan for bærekraftig utvikling av regionen selskapet opererer i og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at Hydro tilbakefører deler av de mange milliardene selskapet har tjent på Alunorte, takket være store skattelettelser og subsidiert strøm, til regnskogen og lokalsamfunnene.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at Hydro lar representanter for lokalsamfunn og lokalt ansatte få styrerepresentasjon i datterselskaper i regioner hvor selskapet har driftsoperasjoner.»
Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 100 mot 2 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 21.40.29)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 5, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke innsatsen for at menneskerettighets- og miljøaktivister i regnskogsområder får større trygghet og bedre rettssikkerhet.» Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 9 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 21.40.46)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Redegjørelse gitt i Stortinget 7. juni 2018 av næringsministeren om situasjonen for Norsk Hydro i Brasil – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Det voterer over representantforslag nr. 236 S for 2017–2018, fra Audun Lysbakken og Bjørnar Moxnes. Forslaget lyder:

1. Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig redegjøre for Stortinget for vilkårene for tilkobling av amerikanske militære sensorer på Space Norways satellitter.
2. Stortinget ber regjeringen instruere Space Norway om å stille forhandlinger om å realisere et prosjekt for å etablere satellittbasert kapasitet for bredbånds-kommunikasjon i nordområdene i bero inn til en redegjørelse om saken er behandlet i Stortinget.
3. Stortinget ber regjeringen sette som vilkår for betinget tilsagn til Space Norway AS om egenkapital at satellittene ikke tilknyttes utstyr som kan brukes til andre lands atomvåpensystemer.

Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Representantforslaget fra Audun Lysbakken og Bjørnar Moxnes ble med 92 mot 10 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 21.41.40)

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er forslagene nr. 1–3, fra Sverre Myrli på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stoppe den planlagte privatiseringen av drift og vedlikehold av Østfoldbanen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget før eventuelle fremtidige planlagte privatiseringer av drift og vedlikehold på jernbanen gjennomføres.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremlegge en fullstendig oversikt over hva regjeringens jernbanereform så langt har kostet, og hva som er planlagt brukt videre, og orientere Stortinget om dette.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.42.15)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:228 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Freddy André Øvstegård og Solfrid Lerbrekk om å stanse privatiseringen av drift og vedlikehold på Østfoldbanen – vedtas ikke.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 53 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.42.49)

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten har Sverre Myrli satt frem ett forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle ansatte blir sikret virksomhetsoverdragelse dersom nye aktører vinner anbud og overtar togtrafikken i noen av de utlyste eller planlagt utlyste trafikkpakkene på jernbanen.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.43.23)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:232 S (2017–2018) Representantforslag fra Arne Nævra, Audun Lysbakken og Karin Andersen om å sikre virksomhetsoverdragelse for de ansatte i jernbanen – vedtas ikke.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 53 stemmer for og 49 stemmer mot innstillingen.

(Voteringsutskrift kl. 21.43.51)

Olemic Thommessen (H) (fra salen): Jeg stemte feil.

Martin Henriksen (A) (fra salen): Jeg stemte også feil.

Presidenten: Da tar vi voteringen om igjen.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 53 mot 49 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.44.25)

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Sverre Myrli på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 2 og 4, fra Sverre Myrli på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti

- forslag nr. 3, fra Tore Storehaug på vegne av Kristelig Folkeparti

Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen videreføre Fagernes lufthavn Leirin som statlig eid flyplass med driftsansvar tillagt Avinor inntil annet driftsselskap er etablert.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 62 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.45.48)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennom det offentlige virkemiddelapparatet bidra til realisering av en utslippsfri båt rute i Oslofjorden i samarbeid med berørte fylkeskommuner.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 64 mot 38 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.46.08)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen så snart det er praktisk mulig ferdigstille planene for riksveg 23 på hele strekningen mellom Dagslett og E18. Videre planlegging må skje med utgangspunkt i tverrpolitisk vedtak fattet av Lier kommune, det såkalte Vikeralternativet med lang tunnel, og slik at planleggingstiden kan kortes betydelig ned.»

Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.46.55)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at den tekniske og operative status på Fagernes lufthavn Leirin forblir uendret og opprettholdes på samme nivå som nå i inntil tre år etter at flyplassen er stengt og frem til lokale interesser er i posisjon til å overta, slik at en over-

takelse og gjenåpning av lufthavnen i regi av en lokal driver, ikke vanskeligjøres.»

Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 94 stemmer for og 2 stemmer mot forslaget fra Kristelig Folkeparti.

(Voteringsutskrift kl. 21.47.21)

Marianne Haukland (H) (fra salen): Min stemme ble ikke registrert.

Presidenten: Da tar vi voteringen om igjen.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble bifalt med 97 mot 2 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.47.59)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2018 kan:

Starte opp dette investeringsprosjektet:

Innanfor ei kostnadsramme på:

E69 Skarvbergtunnelen

898 mill. kroner

Fullmakta gjeld øg plikter som blir inngått i seinare budsjettår, innanfor kostnadsramma for prosjektet. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å prisjustere kostnadsramma i seinare år.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Under debatten har Else-May Botten satt frem et forslag på vegne av Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å oppdatere mandatet til Gassnova SF for å tydeliggjøre foretakets rolle i organisering av fremtidig kommersiell, storskala CO₂-transport og -lagring på norsk sokkel. Det oppdaterte mandatet bør fremme tilrettelegging for å tilby utenlandske aktører CO₂-transport og -lagringstjenester.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne ble med 72 mot 30 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.48.49)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen utrede ulike finansieringsmodeller for karbonfangst, i dialog med industrien og de involverte aktører, og legge frem forslag for Stortinget våren 2019 til prinsipper for finansieringsmodell av det/de første karbonfangstanlegg(ene).

II

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til forpliktende fremdriftsplan for investeringsbeslutning om CO₂-fangst og -lagringsløsning basert på optimal industriell fremdrift, slik at man muliggjør investeringsbeslutning senest våren 2020. Forslaget skal legges fram for Stortinget til behandling våren 2019.

III

Stortinget ber regjeringen utrede finansieringsmodeller for CO₂-fangst på mellomlang sikt, og legge fram en slik plan til behandling i Stortinget våren 2019.

IV

Stortinget ber regjeringen utrede relevante finansieringsmodeller for CO₂-transport og -lagring – både på kort sikt, og i en kommersiell driftsfase – på mellomlang og lang sikt. Prinsipper for finansieringsmodell legges fram for Stortinget til behandling våren 2019.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 53 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.49.13)

Presidenten: I sak nr. 14 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 15 [21:49:25]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Presidenten vil minne om at møtet i morgen begynner kl. 9. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 21.50.

